

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

Liber Tertius Decretalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

LIBER TERTIUS.
DECRETALIUM.

TITVLVS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

Nomine Clericorum absolute prolato non intelliguntur quidem in materia odiosa Episcopi, alique in dignitate Ecclesiastica constituti, aut Canonici cathedralium Ecclesiarum, vel Regulares; quia tamen hujus Tituli materia etiam, & potissimum his in dignitate Ecclesiastica constitutis, uti & Regularibus convenit, ideo etiam Rubrica hæc ad eos extendenda est, si tamen, quod de vita ac honestate Clericorum statuitur, non videatur potius materia favorabilis, quam odiosa.

§. I.

Qualis vita probitas, & conversatio requiratur in Clericis?

Statuit Concilium generale Lateranense, sub Innocent. 3. celebratum, prout refertur in c. *Vi Clericorum* 13. h. t. ut omnes Clerici, præsertim in sacris ordinibus constituti in Latina Ecclesia continent, & castè vivant, (juxta delicti gravitatem puniendi, si contra hanc constitutionem deliquerint) neque monasteria Monialium sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumant, prout prohibetur c. *Monasteria* 8. h. t. ad

Compend. v. v. b. g.

omnem scilicet intemperantis animi suspensionem præcavendam, sanctitati Clericorum maximè contrariam.

Secundò in eodem Concil. prout refertur in c. *A crapula* 14. h. t. etiam statuitur, ut omnes Clerici à crapula & ebrietate diligenter abstineant, neque alios ad bibendum incitent, aut se mutuo ad æquales haustus provocent, sub pœna suspensionis ab officio vel beneficio.

Tertiò vult Pontifex ab omni avaritia eos esse, quàm maximè, alienos; & hinc in c. *Cum ab omni* 10. h. t. non vult, ut Judices, delegati à Papa, salarium accipiant à partibus pro labore judicandi, (cùm ex suis beneficiis hi tales sufficientes sustentationi redditus habeant) præter esculenta quædam, & poculenta, liberaliter oblata, & modica, quæ inter paucos dies absumi possunt, c. *Statutum* 11. §. *Insuper de Rescriptis* in 6. & nisi, necessitate cogente, extra domicilium suum ad causam sibi commissam cognoscendam exire debeant, quo in casu expensas itineris, moderatas tamen petere possunt à partibus (cùm eorum beneficia non conferantur talibus cum annexa jurisdictione ordinaria ad taliter judicandum) vel si congruam sustentationem non habeant ex aliis redditibus Eccle-

ggg hactis,

clericalibus, quia *s. Cum ab omni*. de iudicibus delegatis, qui sufficiens sustentationi beneficium habent, loquitur.

Neque tamen hæc constitutio de Iudicibus tantum à Papa delegatis intelligi debet, sed etiam de ordinariis, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, quibus ex beneficio suo, vel ex publico, sufficiens salarium numeratur, cum sententiæ venales utroque jure prohibita sint; quin etiam Iudices ab inferioribus ordinariis, Episcopis v. g. delegati; spectato jure communi, à partibus pro ferenda sententia nullum salarium, munus, sportulas, aut xenia, &c. accipere possunt, cum ab ordinatio delegante, cujus est ratione officii causas expedire, victualia & expensæ his delegatis solvendæ sint. Consulenda tamen in his, & observanda recepta consuetudo, juxta quam moderatum quid à partibus nonnunquam exigitur, quæ sæpissimè fundatur in defectu sufficientis salarii aliunde assignati.

Quartò, plura alia ad mores & honestatem vitæ Clericalis conducentia in variis hujus Tituli capitulis statuta sunt, quæ utiliter legi possunt, & utilius observantur.

§. II.

De habitu, & vestitu Clericorum.

Quod Clerici in sacris ordinibus constituti, & beneficiati, etiam si minoribus tantum initiati sint, præter coronam, sive tonsuram congruam in capite, vestem ordini Clericali convenientem deferre debeant, ob status decentiam, ex *c. Clerici* 11. *h. t. ex Clement. 2. eodem* & *ex Trident. sess. 14. c. 6. de ref. m.* patet; ex quibus juribus etiam

patet, non tantum varia genera vestimentorum, rubra v. g. vicia, linteæ, auro multo illusa, intertextæ, aut ornata, &c. prohibita illis esse, (nisi specialia privilegia, qualia Cardinales habent aliud permittant, aut necessitas ex parte sub pœna suspensionis à percipiendis fructuum Ecclesiasticorum, aut habilitatis ad Ecclesiasticum beneficium, aut amissionis privilegii fori, &c. sed etiam aliorum etiam gestationem (nisi ex officio dignitatis Ecclesiasticæ hoc illis committatur) & armorum delationem, nisi iusta causa pro sui defensione, in tantis talia licita faciat sæcularibus Clericis recepta consuetudo, quæ multa de prohibita, hodie licita facit.

§. III.

De negotijs, & exercitijs, quæ Clericis sunt prohibita.

Prohibetur quidem Clericis in genere, ut ne officia, commercia, & negotia sæcularia, maxime in hoc exercceant, in specie tamen *in c. Clerici* 15. *h. t.* prohibetur illis, ne ministeriis, histrionibus intendant; ne tabernaculis publicis adeant, nisi ob necessitate itinere constituti; ne aleis ludis, vel ejusmodi ludis intersint, quæ in eis fortuna, quam arte & industria ludentium reguntur, ita ut gravem pœnam incurrant de jure, si in negotijs quantitate, aut cum publico lucro ludos tales frequentent, & in *c. Clerici* 14. *h. t.* prohibetur illis, ne in templis exhibeant ludos theatralis nature honestos, & scurriles, nullâ conditione suffragante; præsertim etiam,

personæ religioſæ, ludibrii cauſâ, ſub ſiſto ſchemate introducantur (pia tamen ſpectacula in templis exhibere, ad præſepium, aut ſepulchrum Chriſti, &c. non prohibetur) & in c. *Ex literis* 16. h. t. negotiationes ſi exerceant illis illicitas, & prohibitas, de quibus infra, prætermiſſis diuinis officiis, ac ter moniti ab Epifcopo ſuonon deſiſtant, amittunt privilegium Clericale, quoad bona patrimonialia, & facultates tales illis competentes, ita ut non minus quam Laici ad omnia onera, & tributa ex hiſce facultatibus ſuis obligentur, quia talia agendo reddunt

ſe indignos privilegio Clericali: & denique juxta c. *Clerici. eodem in 6.* omni privilegio Clericali privantur, ſi joculariores, mimos & hiſtriones, &c. ſe præbeant, ac ignominioſam hanc artem per annum publicè exerceant, vel etiam breviori tempore, poſtquam ter ab Epifcopo, aut ſuperiore ſuo moniti, non reliquerint; eò quòd ſcilicet talia faciendo multùm detrahant dignitati ordinis Clericalis, & ipſo jure ſint infames L. 2. §. *ult. junct. Gloſſ. V. Deſinit. ff. De hiſ qui notant. infam.* Vide plura in *Clement. Diœceſanis* 1. h. t.

T I T V L V S II.

DE COHABITATIONE CLERICORVM,
ET MULIERVM.

§. I.

An, & quatenus Clericis cum mulieribus cohabitare liceat, vel non?

Prohiberi hanc cohabitationem, niſi ob ſanguinis conjunctionem, in primo vel ſecundo gradu nihil ſævi, ſeu inſultuoſi criminis ſuſpicari liceat, ex c. *A nobis* 9. h. t. patet, ita ut illorum cum extraneis junioribus ſceminis cohabitatio prohibita omnino ſit; cum conſanguineis verd in primo & ſecundo gradu permittatur quidem, ſi nulla criminis ſuſpicio ſit, prohibita tamen & ipſa ſit, ſi inter has etiam perſonas, vel pediffequas earum ſuſpicio eſſe poſſit, & hinc magis conſultum videtur dignitati Eccleſiaſticae, ſi perſonæ tales, quamvis conjunctæ ſint, in aliis ædibus ſeparatis

habitent, & alantur, niſi ad œconomiam ducendam neceſſariæ ſint. Videantur & obſerventur hac in re ſtatuta cujuſlibet Diœceſis.

§. II.

De pœnis, quæ jure Canonico ſunt ſtatuta in Clericos converſantes cum ſceminis ſuſpectis, vel concubinariis.

Excommunicari jubetur in c. *Si quiſquam* 2. h. t. Clericus in factis conſtitutus, ſi de crimine fornicationis cum ſceminâ ſuſpectus, poſt tertiam admonitionem inveniatur cum ea converſari, & ſceminâ Canonice puniendâ ſtatuitur, & in c. *Sicut* 4. h. t. ſi concubinas ſuas, quas in ſacris ordinibus conſtituti habent, ab Epifcopo moniti, ut eas dimittant,

Ggg 2 dimittant

dimittere tamen neglexerint, à beneficiis Ecclesiasticis suspendi jubeantur, donec congruè satisfecerint; vel etiam in perpetuum privari debent, si suspensi retinere eas præsumperint, cum contumaciâ crescente, crescere etiam pœna debeat: non volunt tamen SS. Canones in *c. Clericos 3. h. 2.* ut jurare cogantur tales concubinarij Clerici, quòd dimittere velint concubinas suas, ne si forte in idem fornicationis vitium reincidant, perjuri etiam reatum contrahant. Quia tamen de pœnis talibus variè loquuntur jura antiqua, & aliter etiam statuit Tridentinum *sess. 25. c. 14. de reformat.* & aliter etiam statuta sæpe Diœcesana puniunt, videantur hæc ab illis, qui pœnas dicere debent.

§. III.

Quomodo procedendum sit contra Clericos, qui publicè concubinas habere dicuntur, sed citati & examinati negant se Concubinarios esse.

In *Ne. Tuanos 8. h. 2.* ad hanc quæstionem respondet Pontifex, quòd si crimen (concupinatus scil.) illorum: ita publicum sit (propter vehementia indicia) ut meritò notorium habeatur, ex facti evidentia, tunc ad condemnandum talem Clericum, nulla alia probatio, aut accusatio necessaria est, sunt tamen etiam in hoc casu testes producendî, ad probandum notorium, si crimen neget Concubinarius, prout etiam probatio per testes est necessaria de crimine, in eo casu, quo famâ quidem publicâ concubinatus talis Clerici spargitur, non tamen evidentiâ facti per

vehementia indicia notorius est, tunc potest Judex publicè tali infamato purgationem canonicam indicendam.

§. IV.

An & qualiter sacerdos aut Clericus concubinarius, aut fornicarius visandus sit in Missis, & alijs Divinis officiis.

Contra Concubinarios, aut fornicarios Sacerdotes adeò severè loquuntur antiqui Canones, ut præscribunt etiam Missam talis Sacerdotis audiri si notorium de eo sit (vel facti evidentia, vel per sententiam Judicis, vel per confessionem Rei in jure factam) quod concubinam habeat; ut hujusmodi reprobore pœnz, alii à peccato tali suspensentur; quam pœnam dicunt aliqui suspensionem aliquam esse: quia tamen Tridentinum hujus pœnz non mentionem & Constantiense Concilium alios detrahendos non putavit, quàm publicè denunciatos, & Clericorum percussos, idèò nulla hodie pœnz hujusmodi concubinarios notorios statuta præstat.

§. V.

Proponuntur quæstiones relativas circa Notorium, quid, & quomodo probari debet?

Notorium in genere definitur quòd sit jus vel factum aliquod manifestans in notionem seu notitiam omnium, vel majoris partis eorum; Est autem notorium triplex, Juris, facti & præsumptionis. Juris notorium dicitur illud, quod certum est illis, quæ in judicio aguntur, ita ut per notorietatem notorium aliquid esse probetur vel quòd sponte rem eam in judicio agatur.

factus fuerit reus, & ante sententiam latam confessionem eam non revocet, ostendendo per errorem, aut metum &c. eam factam: vel quod per authenticas probationes, à Notario in protocollum relata, coram Iudice, aut coram Iudicio factas, probatio probata efficiatur, postquam in causa conclusum est: vel quod lata sit sententia definitiva, quæ transit in rem iudicatam. Facti notorium in genere dicitur illud, quod ita se exhibet conspectui populi tam quoad factum, quam quoad circumstantias, aut majoris partis illius, ut nullâ tergiversatione, aut negatione celari possit, vel si neget reus, notoriè constare, quod crimen tale commiserit & probare hoc velit, audiri quidem debet, si tamen per testes contra eum productos vincatur, declarare potest iudicè Iudex, factum hoc esse notorium, & contra eum tanquam notorium delinquentem procedere. Est autem triplex notorium facti. Primè scilicet, ex facto permanente, quod continuè se exhibet notitiæ hominum, quale notorium est, si Clericus v. g. palam & scientibus omnibus concubinam domi detinet &c. Secundò ex facto transiente, quod in conspectu quidem po-

puli commissum, aut factum est, mox tamen præterit, qualiter notorium esse potest, à Cajo v. g. occisum Titium. Tertiò ex facto interpolato, quod sit publicè quidem, non tamen continuè; neque semel tantum, & transeunter factum est, sed sæpius per intervalla repetitur. qualiter dici solet usurarius notorius, qui palam & sæpius sub usuris concedit mutuum &c. Præsumptionis denique notorium est, cum ex publicis circumstantiis jus præsumit aliquid pro veritate, ita ut ex tali præsumptione non minùs ferri possit sententia definitiva, quam ex alijs legitimis probationibus, sicuti præsumitur filiatio, ex eo, quod quis publicè pro filio alicujus habetur, legitimitio, ex eo, quod natus sit ex Matrimonio junctâ &c. addunt tamen aliqui, ad inducendum hoc notorium præsumptionis, præter violentam præsumptionem, requiri insuper, ut factum, ex quo oritur præsumptio, sit notorium facti aut juris notorietate: ad probandum autem notorium, si tamen probare illud, juxta dicta necessarium est, in facti scilicet notorietate, duo vel tres testes sufficiunt, prout non quidem ad infamandum, sed ad probandam infamiam sufficiunt.

G 88 3

TITU-

TITULUS III.

DE CLERICIS CONIUGATIS.

§. I.

An Clerici conjugati ad ordines, vel beneficia Ecclesiastica promoveri possint?

Resp. dari quidem Clericos conjugatos, qui in minoribus constituti duxerunt uxores, ad ordines tamen, & ad Ecclesiastica beneficia, vel administrationes, admitti non debent conjugati, nisi continentiam voverint perpetuam (cum consensu uxoris) & unicam, eamque virginem (ab alio non corruptam) duxerint, prout habetur in c. 2. h. 2. *junctâ Glofiâ V. Virginem.* Neque enim est conveniens, ut idem Divinis Ministerijs, quæ summam requirunt puritatem, & rei uxoriæ serviat, & cum in omnibus habeatur talis ut laicus, laicus autem ad beneficia Ecclesiastica promoveri non possit, consequenter neque hic promoveri poterit, ita ut nec regulâ de trienniali pacifica possessione juretur, tanquam omnino inhabilis.

§. II.

An Clerici matrimonium contrahere, eoque contracto beneficia retinere possint?

Ordines sacros impedimentum dicens matrimonii esse ex Lib. 4. pa-

tebit, & consequenter Clerici in Sacro constituti, nec validè, nec licitè matrimonium contrahere possunt, prout etiam asseritur in c. Si quis. 1. h. 2. ubi per dispensationem, & excommunicationis sententiam compellendi dicuntur ad illas mittendas, quas de facto ducere non possunt post Sacrum ordinem susceptum presumperunt. Qui verò Clerici in minoribus tantum constituti sunt, validè quidem & licitè contrahere possunt matrimonium, ad beneficia tamen Ecclesiastica, si quæ habeant, dimittere, & non pellendos tales, ex pluribus juris textibus patet. c. Quod à te. 3. & c. Diversi. cum usus Conjugii, ut asserit Pontifex non bene conveniat cum mundificationis ministerio. Et quamvis Orientales five Græcæ Ecclesiæ Sacerdotibus necessarium sit, prout patet ex c. Cum olim. 2. uti matrimonio ante sacerdotiû contracto, contrahere tamen matrimonium post susceptum Sacerdotium nec illis licet. Debent tamen his, qui in minoribus constituti uxores duxerunt, & beneficia propterea privati sunt, restitui bona, quæ Ecclesiis, in quibus beneficiati fuerunt, accessoriè unâ secum obtulerunt. c. Quod à te. 3. h. 2. Tum quod cadit principali, cadat etiam accessorium. reg. 43. in 6. tum quod benignitas Ecclesiæ non patiatur talem egere ad vitam necessariis.

§. III.

Utrum Clericus matrimonium contrahendo amittat beneficia obtenta ipso jure, an verò solam per sententiam Iudicis?

Respondetur ipso jure, ante sententiam Iudicis, vacare beneficia, quæ Clericus validè matrimonium contrahens (etiãsi nondum illud consummaverit) obtinet; ut tradit *Glossa in c. 1. h. 2. V relinquenda* (cum quòd matrimonium validum, est de jure incompatible, cum beneficio Ecclesiastico, & consequenter, qui sciens hoc, validè contrahit illud, ipso facto beneficiis suis renuntiare videtur, cum quòd sub hac conditione Clerico conferatur beneficium, ut non assumat statum incompatible de jure cum beneficio, ergo non subsistente conditione, amittit ipso facto beneficium) non quidem quasi amitteret beneficium in pœnam delicti, quod nullum committit, si in minoribus adhuc constitutus validè contrahat, sed ob renuntiationem tacitam, aut deficientem conditionem, sub qua beneficium collatum est; & quamvis in jure dicatur, compellendos hos tales ad relinquenda beneficia & his privandos esse, intelligenda tamen hæc verba non sunt, quasi ipso jure non vacarent beneficia, sed quòd compellendi sint, ut possessione etiam cedant beneficiorum de jure vacantium. Extenditur autem hæc responsio, quòd per contractum validè matrimonium talis Clericus, omnia etiam jura ad beneficium obtinendum, vel acquirendum amittat, quæ fortassis per rescriptum gratiæ obtinuit, argu. *Clement. gratia 4. de rescriptis. &*

omnes etiam pensiones Ecclesiasticas quæ titulo Clericali alicui collatæ sunt, cum etiam hæc talia sub dicta conditione conferantur, & ipso facto his renuntiet, qui validè matrimonium contrahit; et tamen pensiones, quamvis ex redditibus Ecclesiæ sumptæ sint, quæ in stipendium laboris alicujus temporalis, Cantori v.g. Sacristæ &c. assignantur, sicuti ab uxoratis obtineri possunt, ita etiam obtentæ ante matrimonium retineri possunt, etiam matrimonio contracto, cum nec incompatibiles sint cum statu illo, nec sub conditione allata, sed in laboris mercedem assignantur.

Quodsi tamen Clericus talis beneficiatus invalidè contrahat matrimonium, sive in minoribus, sive in majoribus constitutus sit, ob impedimentum aliquod dirimens, secundum probabilior sententiam non vacat ipso jure beneficium, taliter invalidè contrahentium, cum rationes allatæ, pro hoc casu nulliter contracti matrimonii nihil probent, & quod irritum est, nullum possit producere effectum, sed si culpam aliquam contrahendo commiserunt, eò quòd v.g. in sacris constituti matrimonium in validè contraxerint, privari possunt suis beneficiis, in pœnam delicti commissi, & attentati, cum infamia status Clericalis, matrimonii: pœnales enim constitutiones, quæ nonnunquam attentationi eandem pœnam statuunt, quæ statuitur pro re consummata, extendendæ non sunt, ad casus non expressos in jure, qualiter casus hic de quo agitur, non est expressus.

§. IV.

§. IV.

An Episcopus possit dispensare cum Clericis conjugatis in minoribus, ut possint obtinere beneficium, vel cum Clericis in sacris constitutis, qui uxores de facto duxerunt, ut officia sacra ordinum iterum exercere possint?

Respondetur quoad primam questionem negativè, cum solius Pontificis sit, cum talibus uxoratis ad beneficia obtinenda, vel retinenda dispensare, (neque enim inferior, qualis est Episcopus, in lege superioris, qualis est lex privans uxoratos beneficiis, & ad hæc obtinenda inhables reddens, dispensare potest, nisi expressè hoc ipsi concessum sit) prout etiam sumitur ex *s. Diversis s. b. 1.* & quamvis in aliis quibusdam casibus, maioribus etiam, contra jus commune dispensare possit Episcopus, juxta concessam illi licentiam, in rebus tamen à jure communi exorbitantibus, qualis est dispensatio in lege Superioris, non potest à pari aut à majore &c. dici argumentum.

Quoad secundam questionem in titulo §. hujus propositam, posse Episcopum dispensare cum Clericis, qui in sacris constituti de facto, invalidè tamen, cum unica, eaque Virgine matrimonium contrahere præsumserunt, post longam poenitentiam actam, & vitam laudabiliter in continentia duxerunt, ut suis officiis restituantur, & in illis ministrare possint, & ad altiores etiam ordines promoveri *s. Sane 4. b. 1. & c. 1. juncta Gloss. P. dispensativè. Qui Clerici vel vorventes &c.* tum quòd bigamiam (rigidè dictam) hi tales non contrahant, tum quòd statum

incompatibilem cum Clericali ab eis non elegerint, tum quòd dispensatio cum his licentia, à jure concessa sit Episcopis.

§. V.

An, & quâ ratione Clerici in minoribus constituti, & conjugati quantum ad privilegia Clericalibus, vel contrahendo matrimonium illa perdant?

De jure communi antiquo Clerici qui in minoribus constituti matrimonium validè contraxerunt, habentur Laici, neque potest ab Episcopo appellari ad habitum & tonsuram habendam, cum privilegio clericali non gaudeat, etiam si habitum & tonsuram deferat, ut ait Pontifex in *c. Joannes* & ad tributa & vectigalia aliasque exactiones sæculari Magistratui subiacet, cum bona illius ab hereditariis onibus immunita non sint, *c. Ex parte 9. b. 1. &c. unico eodem in 6.* Sed cum una & Virgine contraxerunt, habitum & tonsuram deferant, addit *Tridentinum sess. 23. c. 6. de reformatione* alicujus Ecclesiæ servitio adscripti Episcopo, eidem Ecclesiæ inserviant, privilegio Canonis, & fori gaudent. Et quidem ex probabiliore sententia, tum in criminalibus juxta *c. 1. in 6. b. 1. in 6.* ubi dicitur pro excessibus (id est criminibus suis) conventi in Iudice Laico non posse, sive criminibus (ad vindictam scilicet publicam) Civiler pro suis excessibus (ad privatum scilicet alterius interesse) jagantur, que tamen, si has condiciones, qui una & Virgine contraxerunt, non

servant, omnino amittunt Canonis & sui privilegium, ut hæc, si postmodum conditiones à jure, & Tridentino conscriptas observare incipiant, non recupe-

rentur, cum eo tempore, quo conditiones hi tales non observabant, privilegia illa suspensa tantum fuerint, & nulli fuerint usui.

TITVLVS IV.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS IN ECCLBSIA VEL PRÆBENDA.

SECTIO I.

De beneficiis residentiam postulantibus, & causis ab illa excusantibus, ac pœna non residentium.

§. I.

An omnia beneficia personalem residentiam, sive assiduum beneficiarii presentiam requirant?

Residere in loco beneficii, hoc loco aliud non est, quam commorari continuò ferè & assidue in loco beneficii, servitii, seu obsequii Ecclesiastici, personaliter præstandi causâ: Ad hanc personalem residentiam non tantum omnes illi obligantur, qui beneficia obuent, quibus cura animarum annexa est, c. Quia nonnulli 3. h. t. sive deinde in titulum, sive in commendam perpetuam obtineant, neque enim gregi suo satis invigilare censetur, qui personaliter ab illo absens, alii, seu mercenario, id committit, ut ait Tridentinum Sess. 6. c. 1. De refor. & Sess. 23 c. 1. De refor. præter Compend. Perbing.

tim cum sit electa industria personæ in talibus beneficiis, sed Canonici etiam, aut aliter præbendati in suis Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis, c. Cum ad hoc 9. h. t. & Trident Sess 24. c. 12. de refor. (Si enim beneficium datur propter officium, ut certissimum juris axioma est. c. ult. de rescript. in 6. consequenter, qui nullum officii Ecclesiæ præstat, non est dignus beneficio in illa Ecclesia obtinendo) quin imò, spectato jure communi Canonico, probabilior sententia est, quòd omnia beneficia Ecclesiastica, quamvis simplicia sint, & modica ac tenuia, ad residentiam personalem obligent, prout colligitur ex cit. c. 3. h. t. & ex c. Conquerente 6. eodem. Si enim propter stipendium metè temporale, personale servitium sæpè exigatur, cur hoc ipsum non essetatur pro beneficiis spiritualibus, in cultum DEI, & Sanctorum omnium institutis?

§* * §

Hhh

§. II.

§. II.

*Utrum jure Divino, an humano
solùm, Episcopi, alique inferiores
curati teneantur ad residentiam
personalem?*

Vetior & communior sententia est, tam Theologorum, quam Canonistarum, quòd hi tales non solùm præcepto Ecclesiastico, sed etiam Divino, per se obligentur ad residentiam personalem, in suis Ecclesiis, prout probari potest ex *Trident. sess. 23 c. 1. De refor.* & ex alata priorè §. ratione, ita ut non possit curatus per se gregem suum deserere, propter aliquod commodum tantùm temporale, aut devitandum periculum, nisi per alium æquè, & fortassis magis idoneum Vicarium salutis spirituali ovium sufficienter provideri possit, quo in casu consideratis variis circumstantiis Divini præcepti obligatio cessat, & sola manet juris positivi humani obligatio, in qua Papa dispensare potest, & sæpiùs solet.

§. III.

*Utrum per consuetudinem induci
possit, ut Prælati, alique Clerici non te-
neantur personaliter residere in Ecclesiis,
sive beneficiis curatis, vel non cura-
tis, aut simplicibus?*

UT Rector Ecclesiæ curatæ, nec per se ipsum, nec per idoneum Vicarium resideat in sua Ecclesia, nullâ consuetudine, nec quidem immemoriali induci potest: quia talis consuetudo est irrationabilis, divino præcepto contraria. Et quamvis plures doceant, quòd nulla etiam consuetudo valeat, quâ eximatur Parochus à personali residentia, & ut

possit per Vicarium deservire (sive Ecclesiæ, probabilis tamen est contraria sententia, si per Vicarium (sive personam hic sit, sive temporalis, & ad hoc tum amovibilis) pastorale officium exerceatur, ut nullum damnum patiantur oves commissæ. In dignitatibus, & Canoniciatibus, & Beneficiis Cathedralium & Collegiarum per consuetudinem introduci potest, nec per Vicarium resideatur, & fructus tamen percipiuntur, dummodo ob hanc absentiam cultus Divinus per paucitatem presentium non interrumpatur; prout sumitur ex c. *Cum omnia* junctâ *Glossâ final. de Constit.* Quod Tridentinum hujusmodi consuetudinem inserviendi per substitutum, & ut fructus percipiendi videatur haberi, *Sess. 24. c. 12. §. Præterea. De ref.* clausa tamen non est per hanc prohibitionem consuetudo immemorialis, & prout docet in multis, præsertim Germanicæ nostræ partibus, hoc Tridentinæ doctrinæ receptum non esse. Certum est, quod consuetudo doctrinæ conformis, & consuetudo valeat, quâ simpliciter inferiores Beneficiarii ad residentiam in suis beneficiis non teneantur, si in Titulum beneficia illa concessa, & fructus eorum beneficiorum percipiuntur. Cum enim ad residendum obligentur tantùm ex præcepto humano positivo, huic autem per consuetudinem legitimam derogari possit, consequenter possunt per consuetudinem commode obligari ad residendum per aliquod modò aliæ illorum obligationes, & fructus divinus per talem absentiam percipiuntur.

§. IV.

An ad breve & modicum tempus,
Episcopi, vel Parochi ab Ecclesijs suis
licite abesse possint?

Rsp. affirmativè, ita ut Episcopi ad duos vel tres menses continuè, vel interceptè, quorannis abesse possint, absque alia petita licentia, modò ex æqua causa (etiam recreationis gratiâ) id fiat, & absque gravi periculo commissarum ovium, Parochi verò, aliquæ curam animarum habentes, bimestri quidem tempore singulis annis abesse possunt, non tamen ultra duos menses, nisi causa hujus diuturnioris absentia ab Episcopo prius cognita, & approbata fuerit, ac data in scriptis, gratiisque concessa licentia, ac substituto Vicario idoneo, ut nihil patiantur oves. Prout statutum habetur in Trident. Sess. 23. c. 2. de reformat. Et quamvis probabile sit, quòd pro absentia per duos menses à suis Ecclesijs non indigeant Parochi licentiâ speciali ab Episcopo impetratâ, cum illi, qui tam brevi tempore tantùm absunt, non abesse de jure videantur; & sicuti Episcoporum conscientijs relinquitur, brevis hæc absentia, ita etiam Parochorum conscientijs hæc absentia relicta videatur: Contraria tamen sententia, quòd ad hanc etiam duorum mensium absentiam indigeant Parochi licentiâ Episcopi, verior videtur & conformior Tridentino, quòd ad longiorem quidem absentiam, in scriptis obtentam Episcopi licentiam requirere videtur, ad brevem tamen duorum mensium absentiam sufficere putat licentiam Episcopi, vivâ tantùm voce, sine scriptis obtentam; ad brevioris ta-

men temporis absentiam, cum mox rediturus sit ad Ecclesiam suam Parochus, Episcopi licentiam non requiri, certum videtur; consulantur tamen hac in re, & observentur statuta particularia Diocesis, vel recepta earum praxis.

§. V.

De Causis à continua residentia
excusantibus.

Quatuor enumerantur à Trident. Sess. 23. c. 1. de reform. Christiana videlicet charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesie, vel Reipublice utilitas. Ad primam causam revocatur absentia, quæ fit ad succurrendum causæ spirituali, salutis proximorum &c. Ad secundam causam revocatur absentia, quæ fit ob incurSIONES hostium, ob bellum, ob æris intemperiem, grassantem pestem, Corporis infirmitatem, si in loco Parochie curari non possit &c. Ad tertiam revocatur absentia, quæ fit, ut mandato Pontificis, aliò vocantis, aut mittentis, vel in servitio suo aut sua curia occupantis pateatur, quæ fit, ut mandato proprii Episcopi obediat, in auxilium aut necessarium servitium evocantis (quæ postrema causa potissimum locuta habet circa Canonicos Cathedralis Ecclesie, quorum duos aut plures, cum Capituli tamen consensu, si Episcopus in suis obsequijs occupatos habeat, ob publicum bonum, pro presentibus haberi debere, in ordine ad fructus sui beneficii obtinendos, decidit Pontifex in c. de Casero &c. ad audientiam 15. b. r.) Ad quartam denique causam revocatur absentia, quæ fit à Curato v. g. pro magno commodo Ecclesie suæ

H h h z

suæ

suz super juribus Ecclesie suz componendis, Studiorum causâ &c. de quo ul timo tamen fit.

§. VI.

An & qua ratione Clerici possint abesse à suis Ecclesijs, vel beneficijs, ob causam studiorum.

Quod Beneficiati, etiam Curati, possunt quinque annis in Universitate aliqua Theologiae, vel Juri Canonico studere, & quamdiu voluerint docere, & tamen reditus suorum beneficiorum in absentia percipere, habetur in *c. final. de Magistris*, intimando quidem hoc, ut Vicarius idoneus substituatur, Episcopo, non tamen ab eo petendo licentiam, cum de jure communi hæc absentia concedatur. Verum in *c. Cum ex eo 34. de elect. in 6.* conceditur Episcopis, ut dispensare possint cum obinentibus Ecclesijs Parochiales, ad septennium, studiorum causâ abesse in quacunque facultate conveniente: & quamvis multi putent, hodie post Tridentinum *Sess. 23. c. 1. de reforma.* licentiam hanc ab Episcopis non posse concedi illis, qui Parochiales Ecclesias obtinent, certum tamen est, quod Canonicis concedi debeat, si minores sint 30. annis, & status Ecclesie per eorum absentiam non patiatur, prout declaravit Congregatio Concilij apud Garziam. Hoc tamen privilegio non gaudent, qui in privatis tantum villis, aut Castellis, alijsve similibus locis, ubi congruum studiorum exercitium non est, morantur, uti habetur in *c. Tua 12. h. 1.* Cum videantur in fraudem hi agere, prætexentes quidem studia, alia tamen querentes,

§. VII.

De alijs quibusdam Causis, de quibus dubitatur, an exonerentur à residentia?

Dubitatur primò an justa causa non residendi, si versetur Episcopus in curia Romana? &c. posse quidem tunc tunc Episcopo tali, cujus in curia Romana necessaria est opera, absentiam licentiam, cum bonum universali Ecclesie præferri debeat particulari Ecclesie, solus tamen titulus Cardinalatus, Episcopatus &c. si alij non detur. Summum Pontificem consilio & pro totius Ecclesie bono jure non excusat tales à personali residentia in suis Ecclesijs, & suis Titulis, nisi si tam SS. Canones, quam Titulini jura docent, quia hoc modo universalis Ecclesie bono consulitur, non negligatur particularis Ecclesie necessitas. Dubitatur secundò, an sufficiens causa sit, ut possit ultra duos menses ab Ecclesia sua Parochiali abesse Parochus, Vicarius, aut Vicarij generalis, vel alij, in Curia suæ Diocesis v. g. ab Episcopo illi demandatum officium? &c. & tunc, cum jus antiquum, cuius causa ad permittendam hanc absentiam requiritur, correctum non sit (ita ut cum licentia non sit) ita ut cum licentia non sit, si enim alij idonei haberi non possint, non debent Parochi à suis Ecclesijs in ordine ad talia officia abstrahi, & tamen etiam Diocesi ob tales causas absentes sit Parochus à sua Ecclesia Parochiali, modò per substitutum curæ provideatur.

§. IX.

Quomodo intelligendum sit juramentum prestitum de continua, aut perpetua residentia?

Deciditur hæc quæstio in c. Ex parte 13. h. t. ubi dicitur licitè eum abesse ab Ecclesia sua posse, qui juravit reside- re se semper in Ecclesia sua velle, si non in fraudem, sed ad jura Ecclesiæ suæ defendenda v. g. postmodum abesse debet, cum hic talis pro residente haberi de- beat, ut ait Pontifex in relat. c. & jura- mentum secundùm limites materiæ sub- jectæ, & juris communis intelligi debeat, (nisi speciali statuto juri communi adda- tur aliquid) cum ergo jus ob plures cau- sas absentiam permittat illis, qui resi- dere tenentur, consequenter in ordine ad talem absentiam juramentum non obstat.

§. X.

Qua pœna jure antiquo Canonico decreta sint in beneficiarios non residentes?

Plures diversas pœnas statuit anti- quum jus Canonicum in diversis Ca- pitulis hujus Tituli, quia tamen hodie circa pœnas tales plerùmque Tridenti- num observatur; si tamen quoad pœnas in aliquo loco Tridentinum receptum sit; hinc apud Auctorem Method. tam hoc §. de pœnis juris antiqui, quàm se- quenti §. II. de pœnis à Tridentino sta- tutis, plurima legi possunt. Uti & quæ §. 12. ait de transitu Episcopi ad alium Episcopatum, aut Clerici ad aliam Dice- cesin, de quibus materiis alibi agitur.

Hhh 3 SECTIO

Dubatur tertio, de aliis quibusdam causis, an non pro concedenda absentia sufficientes sint. R. Determinari in specie omnes non posse, sed in casu contingente, iudicio ordinarii determinan- dum esse, quorum iudicio causarum ta- lium cognitio, spectatis variis circum- stantiis, permittitur.

§. VIII.

Quis possit dare facultatem non re- sidentis, sive ab Ecclesia, aut loco beneficii discedendi?

In genere ad hanc quæstionem responde- ri potest, eum posse dare non residen- di licentiam, qui residendi necessitatem imponit (ejusdem enim est solvere, eujus est ligare) & hinc, quantum à jure Canonico obligantur aliqui ad residen- dum, à solo Papa, qui potestatem habet supra jus Canonicum, ab obligatione re- sidentis, etiam sine alia causa validè ab- solvi possunt, & ab Episcopis, aut aliis si- milibus Prælati ordinariæ jurisdic- tionem habentibus, in quantum à Pontifi- ce ex justa causa dispensandi facultatem cum Clericis sibi subje-ctis habent; si verò à Synodali statuto obligentur aliqui ad personalem residentiam, cum illis ex causa justa dispensare poterit ad non resi- dendum Episcopus, cui talium statuto- rum Synodali obligatio, aut solutio subest, vel Capitulum Cathedrale, va- cante Sede. Imò si residendi necessita- tem imposuit Capitulum, potest hoc ipsum etiam in tali obligatione dispensa- re, vivente etiam Episcopo.

¶ (o) 56

S E C T I O II.

De distributionibus quotidianis.

Qua sint, & dicantur distributiones quotidianae, & quomplexes, & ex quibus bonis deduci debeant?

Distributiones quotidianae, proprie loquendo, sunt illa portiones reddituum Ecclesiasticorum, quae distincta à praebedis, sive fructibus grossis beneficiis, quotidie distribui solent illis, qui Divinis officii intersunt, & ab aliquibus beneficia manualia, virtualia, aut praesentia dicuntur, sive deinde in certis mensuris frumenti, vini pecuniae solvantur, &c. Quamvis enim in quibusdam Ecclesiis nulla praebenda, seu fructus grossi habeantur, sed fructus omnes in communi reponantur, & ex illis, singulis diebus, certa portio Canonico cuilibet, qui Divinis interest, detur, proprie tamen loquendo de his portionibus intelligi non debent, quae de distributionibus quotidianis statuuntur, cum in talibus Ecclesiis tales in singulos dies distributae portiones, praebendae potius rationem habeant (ne Canonica sit sine praebenda) quam distributionum quotidianarum, à praebenda distinctarum: & hinc etiam, quia, quae de distributionibus his quotidianis statuuntur, intelligi non debent de fructibus grossis, seu praebenda, potest alicui per privilegium competere, ut absens etiam fructibus (grossis) sui beneficii frui possit, non tamen distributiones quotidianae huic etiam absenti debentur; & potest quis

privari fructibus sui beneficii, vel certe illis non gaudere, cui tamen concedatur distributiones quotidianae, &c. Deduci autem debent distributiones in quotidianae juxta novum decretum Tridentini (quod tamen non ubique receptum videtur) si vel nullae sint in Ecclesia aliqua Cathedrali, aut Collegiata, vel ita tenues, ut facile negligantur, ex quibuscunque proventus, & obviant tam Dignitatum, quam Canonice Personatum, & officiorum, (ita ut nulla pars talium fructuum separetur, & distributiones quotidianae convertantur) si residentiam talia beneficia regunt, & in illis Ecclesiis existant, de quarum distributionibus agit.

§. II.

Quibus distributiones quotidianae dari debeant, & ex quibus causis non absentes illas percipere possint?

Quod de jure communi illius tantum Ecclesiae Canonici, ac Beneficarii hae quotidianae distributiones dari debeant, qui in loco talis Ecclesiae tantum morantur, sed divinis etiam in talibus horis intersunt officii, proprie dicuntur distributiones, nisi à praebenda in divinis officii necessitas illos corporales, iuxta, & rationabilis, vel infirmitas vel Ecclesiae illius evidens utilitas excuset, ex c. Unico b. t. in 6. par. & quae hujus capituli constitutio approbata etiam à Tridentino, & in ultimum revocari jubeatur sess. 24. c. 12. de refer. ubi obstantibus quibuscunque conluentibus, & statutis, quia tamen praesentibus tantum Ecclesiarum Cathedralium plene contraria, potest merito dubitari, unde

constitutio hæc in isto rigore recepta sit, ut consuetudines & statuta aliter circa distributiones has disponant, uti & circa portiones funerales, quæ in anniversariis defunctorum, septimo, & trigesimo, & ipso etiam depositionis die dantur, & distributionibus quotidianis à jure æquiparantur, valida non sint; & hinc tutâ conscientiâ etiam hæc distributiones retineri possunt, si ex consuetudine alicujus Ecclesiæ absentibus etiam dentur.

§. III.

Alia quedam quæstiones circa distributiones quotidianas proponuntur, & resolvuntur.

Præterq; hujus §. quæstiones à consuetudine magis in Ecclesia qualibet receptâ, quàm ex jure decidi debet, quæ proinde consuetudo attendi semper debet, & observari; independentè tamen ab hac

Quæritur primò, pro quibus horis assignari debeant hæc distributiones? R. nihil quidem specificè de hac quæstione decidere jura, conformius tamen illi videtur, si Glossam attendas, ut pro singulis horis, & Missa conventuali eæ assignentur, inter præsentès, æqualiter, quantum conditio personarum patitur, dividendæ. *Gloss. in Clement. 2. V. certis horis. de arate & qualitate Eccl. Gloss. in cit. c. uni. V. ordinationem h. t. in 6. Eccl.*

Quæritur secundò, utrum ad lucrandas has distributiones non sola præsentia Canonicorum v. g. in divinis illis officiis requiratur, sed ut ipsimet etiam in choro cantent, & psallant &c. R. requiri hoc quidem spectato jure communi, & Tridentino (saltem ut integras distributiones lucentur) quia dantur distributiones

non ratione solius præsentis, sed ob laborem, & officium psallendi, aut quod in choro exercent, aliud tamen videtur consuetudo in pluribus Ecclesiis induxisse.

Quæritur tertio, an duplices distributiones recipere possit, qui in eadem Ecclesia v. g. duo beneficia habet, quibus distributiones dantur, Archidiaconatum v. g. simul & Canonicatum. R. affirmativè, modò exercitium unius non repugnet cum altero, cum enim duplici munere fungatur talis, & intersit divinis officiis, propter quæ distributiones dantur, ut Archidiaconus v. g. & Canonicus, duplices distributiones recipere potest, prout colligitur etiam *ex c. cum olim 12. de sent. & re judi.*

Quæritur quartò, utrum aliis præsentibus accrescant illæ distributiones, quas alii ob absentiam amittunt. R. affirmativè *cum Gloss. in Clement. 2. V. pars dimidia. de arate & qualitate Eccl. & Glossa, in Clementi. 2. V. suspensus de vita & honest. Clerico.* si tamen de distributionibus communibus sermo sit: quæ enim distributiones ex specialibus quarundam dignitatum, aut officiorum fructibus detractæ fuerunt, fabricæ Ecclesiæ, vel alii pio loco applicandæ erunt, juxta Trident. *sess. 22. c. 3. de reformati.*

Quæritur quintò, utrum absentes distributiones has retinere possint; quas ob absentiam non lucrantur, si alii præsentès has eis remittant, & donent. R. negativè, non tantum ob *cit. c. unicum h. t. in 6.* sed ob Trident. maxime, quod *sess. 24. c. 12. de refor.* expressè statuit: Distributiones à talibus non recipiendas, quavis collu-

collusione, aut remissione exclusâ: nisi reddonare quasi illis, qui abfuerunt, et
 Vellent præsentibus, distributiones tales, in tali casu nulla collusio, aut remissio
 Quas jam acceperunt, & acquisiverunt, terveniatur.

TITVLVS V.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS

SECTIO I.

De Beneficiis seu præbendis
 in communi & de necessaria su-
 stentatione vite Cleri-
 corum.

§. I.

Quid sit præbenda seu beneficium
 Ecclesiasticum?

PRæbenda spiritualis, in genere lo-
 quendo, est jus quoddam percipiendi
 redditus seu proventus Ecclesiasticos, ratione
 Canonice aut alterius spiritualis officii; &
 hinc dupliciter accipi potest; specificè &
 strictè pro præbenda Canonici annexa,
 prout accipitur in c. Cum M. 9. de consis.
 vel genericè & latè pro omni beneficio
 Ecclesiastico, saltem inferiore, prout acci-
 pitur in c. pen. de V. S. quæ est etiam ac-
 ceptio hujus rubricæ, de præbenda ergo
 hoc modo accepta, sive de beneficio
 Ecclesiastico quæritur in hoc §. quid
 sit &

Re. Beneficium Ecclesiasticum esse,
 Jus perpetuum, percipiendi redditus ex bo-
 nis Ecclesiasticis, propter aliquod servi-
 tium Spirituale, auctoritate Ecclesiæ con-

stitutum. Triâ enim in beneficio Eccle-
 siastico distinguenda sunt; primum quod
 officium seu obligatio ad præstandam
 rituales functionem aliquam, adhibet
 v. g. Canonice dicendas, ad adminis-
 tranda Sacramenta, ad concionandas
 &c. & hoc non tam beneficium, quàm
 fundamentum beneficii est; & hinc
 tur dari beneficium propter officium.
 Secundò jus percipiendi redditus, et
 Ecclesiasticis propter officium spirituale
 in quo propriè consistit beneficium
 non quidem quasi jus illud ad tempo-
 les redditus in se, & formaliter
 spirituale sit, sed quia spirituale est
 suo fundamento, & radicaliter, in
 quo oritur jus hoc, inseparabiliter
 illi officio spirituali annexum. Tertio
 sunt ipsi redditus, qui ex bonis Ecclesiasticis
 eis proveniunt, in se tantùm temporales
 & qui instar aliarum rerum temporales
 distrahi possunt. Dicitur autem
 beneficium esse, jus perpetuum, quod
 non tantùm ad tempus, sed in Trinitate
 perpetuum datur beneficiario, apud eum
 manens, quamdiu vivit, nisi propter
 lictum illo privetur, aut per renuntia-
 nem spontaneam eo se abdicet; Et quæ-
 vis hæc actualis perpetuitas de natura be-
 neficii fortasse non sit, cum non tantum
 Pop

Pontifex conferre possit beneficia ad tempus tantum, sed de facto, regularia præsertim beneficia, talia plerumque sint, ut regulares beneficiati à suis Prælati amoveri ab his possint, ratione personæ, adæquatè Prælatorum suorum obedientiæ subjectæ, & consequenter ad beneficii rationem sufficiat, perpetuum illud esse in se, sive aptum ex natura sua, ut in perpetuum Titulum conferatur, & mortuo Beneficiato non expiret, sed vacet, ad successorem legitimam auctoritate transferendum, negari tamen non potest, quòd hæc talia ad tempus concessa tantum beneficia nomine strictè dicti beneficii non veniant, nec in regulis Cancellariæ sub nomine beneficii comprehendantur, ut docet Bernardi. Diaz, in *practica Canon. criminal. c. 18. n. 2.* & alii communiter. Et hinc propriè beneficium non dicuntur commenda temporalis & Capellania non collativa, ac pensio Ecclesiastica &c. quia autem ad potestatem solius Prælati Ecclesiastici spectat, officia spiritualia in Ecclesia instituere, eisque proventus Ecclesiasticos annexare, idèd dicitur beneficium auctoritate Ecclesiæ institui debere.

§. II.

De Divisione, seu distinctione beneficiorum.

Varias & plures divisiones beneficiorum referunt Auctores; potissimas refero, primò quo dividuntur beneficia in secularia, quæ Clericis secularibus, nullam religionis regulam professis, conferri solent, & debent, (qualia in dubio omnia beneficia censentur;) & res-

gularia, quæ Regularibus; ordinem religiosum professis, conferri debent, ita ut ordinariè neque hæc illis, neque illa his conferantur. Subdividi possunt utraque in duplicia & simplicia. Duplicia dicuntur, quæ aliquam eminentiam, jurisdictionem, aut administrationem adjunctam habent; & horum alia sunt majora, qualia sunt Papatus, Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, quæ majora beneficia in materia pœnali nomine beneficii absolutè prolati ordinariè non veniunt, & culmina beneficiorum, sive Dignitatum dicuntur; alia verò sunt media, qualia sunt reliquæ Dignitates præter sublimes illas enumeratas, Personatus & officia. Est autem Dignitas propriè loquendo, præ eminentia adjunctam habens administrationem, & jurisdictionem, qualem habent Abbates & alii Prælati, tam regulares, quàm sæculares; Archidiaconus, Vicarius Generalis Episcopi &c. Personatus est honor & præ eminentia in Ecclesia sine jurisdictione, qualem habent in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus Germaniæ Præpositi. Officium denique est quædam administratio rerum Ecclesiasticarum sine præ eminentia, & jurisdictione &c. quale censetur habere Primicerius, Custos, Sacrista sive Thesaurarius &c. alia denique duplicia dicuntur & sunt infima, qualia sunt beneficia propriè & strictè dicta curata, quæ curam animarum habent annexam, uti sunt Parochialia beneficia, Vicariæ perpetuæ &c. simplicia verò dicuntur, quæ beneficia quidem sunt, nihil tamen horum annexum habent, ut sunt Canonatus tam Cathedralium, quàm Collegiarum Ecclesiarum

rum (quæ etiam majora simplicia dici possunt,) beneficia Afissiorum, qui quidem non sunt Canonici, portiones tamen canonicas integras, vel dimidiam in Ecclesiis Cathedralibus habent; Capellaniam, quæ in perpetuum auctoritate Episcopi conferuntur.

Secunda beneficiorum divisio est (si nomen beneficii latius sumitur) qua dividuntur in manualia, & non manualia. Manualia sunt, quæ in titulum quidem conferuntur, non tamen irrevocabiliter, sed ad nutum revocabilia sunt, qualia sunt pleraque beneficia regularia, quæ nec electiva, nec curata sunt (cum ad nutum Superioris revocari possint, & beneficio auferri, prout auferri potest Prioratus claustralis, officium Procuratoris, Custodis) & aliqua etiam beneficia secularia, quæ vel ex fundatione sua, vel ex privilegio Pontificio, vel ex præscriptione legitima, &c. auferri possunt ad nutum conferentis, &c. non manualia sunt, quæ propriè dicuntur beneficia, & juxta dicta conferuntur in perpetuum, dum vivit beneficiarius, ita ut à tali beneficio amoveri non possit, nisi in poenam delicti, cui à jure privatio beneficii imposita est; de quibus supra allata definitio intelligi debet; qualia sunt plerumque beneficia secularia, & in dubio talia esse præsumuntur.

Tertia divisio est, quod sint alia beneficia collativa, quæ liberà scilicet voluntate eorum, ad quos collatio pertinet, conferuntur; (pro quo modo etiam præsumitur, si de qualitate beneficii, num collativum, aut patronatum v. g. sit, dubitatur) alia sint electiva, quæ per electionem, accedente legitima con-

fimatione, conferuntur; alia sunt patronata, sive mixta, in quibus ad presentationem Patroni à legitimo Patrono, cui præsentatio facienda est, præteritus institui debet; alia sunt patrimonialia, quæ certæ patriæ, certi loci, certæ familiarum hominibus conferri debent.

§. III.

De sustentatione necessaria dignanda Clericis, & in primis, an, & quibus Titulus sustentationis requiratur ad suscipiendos ordines?

Non licet Clericum secularium sacros ordines promovere, aut ordinare sine congruo suæ sustentationis titulo, absque speciali privilegio *ex parte hujus Tituli capitulis, & ex Tit. Lib. 1. Decretal. De temporibus, &c. §. 8. patet, (ex quo §. etiam habetur, quinam tituli sufficiant, ad quos ordinari quis possit) ut ne scilicet indolentus ordinis Clericalis, mendicare cogatur Clericus sine titulo sustentationis. Et hinc etiam Episcopus, ac pastor illius ad alimenta præstanda talis Clerico, quem sine titulo congruæ sustentationis ordinavit in sacris obligatur, nec alium sustentationis titulum habens. c. Episcopus 4. h. 1. & Trident. Sess. 24. c. 1. Derefor. Si tamen talem nemine præstante ordinavit c. Cum secundum 21. c. 1. Quod si enim ab alio hic præsentatus fuisset, ab hoc de necessariis illi alimentis provideri deberet, prout etiam Gallo in cit. c. Cum secundum, colligitur. V. de necessarios. & non deceptus ordinatus, dicendo se habere titulum, aut privilegium, cum tamen tale non haberet, hoc enim in casu non tenetur ordinans ad alius sustentationem, sed manet ille ad*

executione suscepti ordinis suspensus, & si exerceat, sit irregularis, juxta antiquos Canones, ita ut hæc pœna in tali casu per Trident. sublata non sit.

§. IV.

An Canonicis debeat præbenda, seu beneficium, tanquam congrua sustentatio?

Respondetur, posse quidem aliquem in Canonicum recipi, absque eo, ut præbendam statim habeat, sive jus actuale ad fructus beneficii percipiendos; debere tamen ei præbendam Canonicalem de jure tribui, quamprimum potest, *c. Relatum 9. h. t. & c. Dilectus 19. eodem* (quia non est conveniens, ut ait Pontifex, eum, qui in Canonicum receptus est, Præbendam carere, ex cujus scilicet redditibus alatur) ita ut si Præbenda Canonialis vacaverit, possit eam, implorato Judicis officio, petere, ut sibi conferatur, nisi in Canonicum merè supernumerarium, in Ecclesia, definitum numerum Canonicorum habente, receptus esset (quo in casu, sicuti non habet jus integrum Canonice, sed præparatorium tantum, & gratiam extraordinariam ad plenum jus Canonice obtinendum, si numerus determinatus per mortem unius imminuat, sic nec præbenda ipsi, quâ talis deberetur) vel certè in Canonicum quædam absolutè receptus esset, ultra numerum tamen præbendatarum, (cùm plures in tali Ecclesia sint Canonici, quàm Præbendæ, & Præbenda vacans non conferatur ultimo in Canonicum recepto, sed ei, qui antiquior inter non præbendatos Canonicus est) vel in Canonicum quidem absolutè

receptus, ea tamen non præstet, quæ ad acquirendam, & obtinendam Præbendam præstari debent.

§. V.

Qualis sustentatio necessaria assignari debeat Parochis, aliisque Beneficiatis curatis?

Respondetur, debere Rectoribus Ecclesiarum, sive Parochis, eam ex redditibus Ecclesie assignari portionem, unde honestam & decentem vitæ sustentationem habeant. *c. Extirpanda 30. h. t.* nomine congruæ sustentationis, ea etiam intelligenda, quæ ad illius familiam convenientem personæ, & statui, ac dignitati, &c. alendam sunt necessaria, &c. quod ipsum etiam in *cit. c. 8. Qui verò* statuitur de Vicario perpetuo in Ecclesiis, quæ Dignitatibus, Canonicatibus, Monasteriis, &c. unitæ sunt, ita ut non possint redditus Capellarum incorporatarum dividi, aut imminui, qui Vicariis talibus ex antiquo ad necessariam sustentationem assignati fuerunt (*c. Avaritia 10. h. t.*) à Monasteriis, vel Ecclesiis, quibus unitæ sunt, sine consensu Episcopi; vel propriâ auctoritate agentis, si tales Ecclesie, aut Monasteria subiecta Episcopo sint; vel agentis auctoritate Apostolicâ, si exempta sint, juxta *Clement. unicam 8. Eadem quoque. de supplem. neglig. Pralato. &* debeant, qui præsentant tales in Ecclesiis sibi unitis instituendos Episcopo, ab hoc non institui in talibus beneficiis, nisi tanta eis assignata fuerit ex Ecclesie proventus portio, ut jura Episcopalia solvere possint, hospitalitatem (erga pauperes præsertim) exercere, & congruam sustentationem

nem habeat. De Monachis 12. h. e. ita tamen, ut sua semper utilitas etiam maneat unioni de talis Ecclesie proventibus, prout natura unionis exigit, & constitutio Pij V. statuit.

SECTIO II.

De modis acquirendi beneficia Ecclesiastica, & modo observando in eorum collatione.

§. I.

Quot, & quibus modis acquirantur beneficia, tum in genere, tum in specie?

Beneficia vel justè & legitime acquiruntur, vel injustè & illegitime: justè & legitime acquiruntur per Canonicam institutionem *juxta Reg. 1. in 6.* intelligendo institutionis nomine, quamlibet legitimam provisionem, & nomine Canonice Institutionis, modum providendi à SS. Canonibus approbatum. Injustè verò, illegitime, & non Canonicè acquiruntur beneficia, quæ obtinentur, jure consanguinitatis v. g. præterendo successionem quasi hæreditariam, aut ex testamento debitam, aut alio modo à jure reprobato, qui modi plurimi sunt, cum amor reddituum Ecclesiasticorum varios eorum acquirendorum modos excogitet; approbati tamen à jure modi beneficia acquirendi sunt electio, postulatio, presentatio, institutio, collatio, &c. de prioribus modis alibi, de collatione in hoc Tit.

§. II.

An, & quale jus per collationem alicui factam acquiratur in beneficio post, si ve etiam ante acceptationem illius?

Collatio proprie loquendo, est concessio libera, seu assignatio beneficii vacantis, ab habente potestatem facta, si absenti, & ignoranti fiat, jus quæritur in beneficio, ante hujus acceptationem non tribuit, collator tamen illud conferre valide non potest, nisi prius acceptare recuseris, ut dicitur *e. Si tibi 17. h. 1. in 6.* aut tempore acceptandum tibi notificatum, & postquam jam transierit, absque tua acceptatione. Et hinc per solam collationem alicui factam, ante acceptationem quæritur acquiritur jus ad rem, post acceptationem tamen acquiritur jus in re, si ve quæritur dominium in beneficio, etiam ante provisionis apprehensionem, ut illud verum sibi possit à possessore, aut detentore pro jure illius agere, si tamen ad eum qui contulit beneficium, potestas extendendi investituram, si ve compositionem possessionem pertineat. Et quamvis collatio beneficii nonnunquam in jure dicitur donatio, quæ nullum jus tribuit ante acceptationem, neque tamen in corpore habet se, ut donatio, cum ex parte conferentis, collatio beneficiorum tractatur, non ex mera liberalitate procedat, sicuti proprie dicta donatio, sed ex obligatione officii, ratione cujus debet in beneficiis vacantibus provideri.

§. III.

Ad quid teneatur, qui scienter
conlulit Prabendam alicui ignoranti,
quam conferre non poterat?

Sciat collator, conferre tale beneficium non posse, conferat tamen alicui, ignoranti hunc defectum, & bonam fidem habenti, tunc hoc evicto tenetur, cum primum potest aliud illi beneficium vacans, aut proximè vacaturum, cum vacaverit, conferre, c. *Inter cetera* 17. h. t. ne videatur in fraudem, & ad deludendum alterum agere tantum voluisse Episcopum; vel certè statuente hoc jure in odium Episcopi dolose agentis, in hac collationis materia. Unde si Episcopus conferens, vel alius collator non scivit, quod beneficium tale conferre non possit, ad nihil tenetur conferens bonà fide beneficium, quod conferre non potest; cum omnis fraudis suspicio in tali casu absit.

§. IV.

Quomodo beneficia conferri debeant, & an etiam possint sub conditione, vel modo?

Beneficia Ecclesiastica primò debent conferri gratis, nullo interveniente pretio, præmio, aut mercede &c. ad cavendam Simoniam. Secundò debet liberè fieri, non per metum injustum, aut vim &c. tanquam liberalis quædam donatio. Tertiò non debet esse sub aut obreptidè collatio fuisse obtenta, cum talis sub aut obreptio tollat liberum consensum conferentis. Quartò debet fieri (saltem ut licitè fiat) collatio beneficii palam coram aliis, & non clandestinè, & secretò, cum tales actus clandestini sint

suspecti de periculo fraudis, aut Simonie &c. Quintò beneficium, quod conferitur, debet esse vacans, ne fiat contra c. 1. de concess. praben. Sextò debet conferri sine diminutione, ut vult capit. *Unicum* vs *beneficia sine diminut.* Sc. Septimò debet conferri in perpetuum, juxta definitionem beneficii propriè dicti. Octavò non debet conferri alternativè sive disjunctivè, *confero hoc, vel illud beneficium, confero huic, vel illi beneficium*, ne collatio beneficii incerta & dubia videatur. Nonò non debet unum idemque beneficium, simul, & conjunctim duobus conferri, cum hoc sit contra c. *Tua* 20. h. 2. Decimò quamvis scriptura ad validà collationem necessaria non sit, nisi fortasse in beneficiis à Sacra sede, vel ejus Legato obtentis, plurimum tamen conducit scriptura ad probationem factæ collationis, si in judicio de ea dubium oritur. Undecimò sub conditione propriè dicta, quæ suspendit actum in futurum, nulla est collatio, (quia collationes tales inter eos actus legitimos numerantur, qui secundum juris dispositionem, nec conditionem, nec diem recipiunt) & quamvis collatio sub conditione extrinseca de presenti, aut præterito facta, non suspendat actum, quia tamen adjunctam incertitudinem habet, ideo rejicitur argu. c. 2. de elect. in 6. juncta Gloss. V. *Incerta*. nisi conditio talis de jure ipsi collationi inesset, quæ etiam si exprimat, non facit collationem invalidam, sicuti nec modus, qui de jure inest collationi; hinc valida est collatio, quæ fit his verbis, *confero tibi hoc beneficium, si jam vacat; confero tibi hoc beneficium parochiale, ita tamen ut obligatus sis intra annum sacerdo-*

tium suscipere &c. cum enim tam illa conditio quam hic modus ipsi collationi de jure in sit, nihil vitabit collationem, etiam si exprimat, cum tales collationes absolutæ sint, conditionem & modum, qui de jure inest, continent; aliter tamen de Summo Pontifice, conferente beneficia loquendum est, qui ratione supremæ suæ, & absolutæ potestatis, neque ab his conditionibus dependet, & conferre potest beneficia, tam absolute, quam conditionatè &c.

§. V.

An possit beneficium novum onus imponi in collatione ejusdem?

Spirituale onus, ex causa rationabili, potest imponere Episcopus cum consensu sui Capituli beneficio, dum vacat) ita ut quicumque beneficium obtinebit, ad onus hoc teneatur. *c. Significatum 11. h. 1. ad docendum Sacram Scripturam v. g. ad catechizandum, ad certa Sacra dicenda &c.* cum sit honestum onus, quod legitimâ auctoritate impositum, detractare non potest Beneficiatus) non tamen potest novum hoc onus imponere personæ beneficiati, per modum pacti, conditionis, modi &c. cum beneficia conferenda sint purè & absolute, nisi consuetudo aut statutum talis Ecclesiæ certis quibusdam conditionibus v. g. personam etiam obligare permittat. Potest tamen in casu, quo duo electi fuerunt ad eandem Dignitatem v. g. qui ad concordiam, & pacem tenendam in eisdem Judicem compromiserunt, ut litem componeret, compromissarius talis uni adjudicare beneficium, cum hoc tamen onere Beneficiati, ut ex proventibus illius beneficii, certam pensionem, annuam alteri

parti, solvat, imponendo hoc onus beneficio, ita ut ad successorem in beneficio transeat, sed personæ Beneficiati, ita ut morte Beneficiati extinguatur, ut ne videatur circa beneficium aliqua diminutio fuisse facta.

§. VI.

An ad collationem beneficiorum, quorum provisio ad Capitulum spectat, vocandi sint etiam Capitulares absentes?

Vocandi quidem sunt, si committi fieri potest, ed quod non sit tantum remoti, ac commodè accessum possint. nisi consuetudo aliud habuerit. *argu. c. Cum in Ecclesiis 33. h. 1. in d. collationis conferendi spectat ad collegium, consequenter singuli de collegio vocandi sunt; quod si tamen collatio sit libera Collegio, sed necessaria, datum superioris v. g. facienda, non est necesse, ut vocentur absentes, cessariò parendum sit illi mandatum, à majore parte congregati Capituli potest.*

SECTIO III.

Quibus ius & potestas conferendi beneficia Ecclesiastica competat?

§. I.

Quam potestatem habeat Summus Pontifex in conferendis beneficiis, & quibus modis ea conferri possint?

Quod Summus Pontifex omnibus beneficiis Ecclesiasticis, sive electis

illa sint, sive collativa; sive libera, sive non libera, sive vacent, sive non vacent; in perpetuum vel ad tempus, conditionatè, vel absolutè &c. in toto mundo conferre possit, patet *ex c. Licet. 2. h. t. in 6. cum enim beneficiorum provisio ad Ecclesie Prælatos per se pertineat, Summus Pontifex autem sit supremus Prælatas, & omnium ordinatiorum Ordinarius, ac generalis omnium Ecclesiarum Episcopus, quibus providere debet in rebus, spirituales curam, & dispositionem, concernentibus, ideo de omnibus beneficiis disponere potest, conferendo ea pro suo arbitratu; & quamvis ob bonam Ecclesie gubernationem, & propter privilegia variis concessa, ac Concordata cum variis nationibus inita, hæc suâ absolutâ potestate non utatur, suâ sponte Episcoporum, & inferiorum sæpius Prælatorum arbitrio collationem beneficiorum, vel ad majora beneficia electionem, Capitulis concedens, absolutè tamen hæc potestas illi negari non potest, ita ut non tantum jure concursus (concurrente scilicet cum inferioribus ordinariis in collatione beneficii) neque jure devolutionis tantum, casu quo negligentes in ijs conferendis fuerunt ordinarii, vel ultra tempus præscriptum morati fuerint, sed etiam jure præventionis conferre, vel saltem mandare possit, ut certa personæ de beneficio proximè vacaturo, quod putaverit acceptandum, provideatur &c. *juxta c. Dudum 14. h. t. in 6. neque enim, ut ait in relato capit. Pontifex, per hoc, quod alii potestatem concesserit conferendi beneficii, seipsum eadem potestate, excellentiore modo in se residente, privavit; quæ ratio locum ha-**

bet tam pro jure præventionis, quam pro jura concursus, & probat etiam in casu, quo cum ordinario in conferendo beneficio concurrat Pontifex, neque possit de prioritate collationis ab alterutro prius factæ aliquid colligi, aut ex possessione pro uno contra alterum decidi aliquid, præferendus sit ille, cui à Pontifice collatum fuit beneficium, ut qui à Digniore beneficium obtinuit: quin imò in assentione præbendæ, præfertur talis, auctoritate Apostolica in Canonicum v. g. promotus, aliis, qui ab inferioribus etiam Legatis, promoti fuerunt, quamvis tempore prius promoti fuerint, cum in tali casu prærogativa tituli, quem à digniore talis accepit, præferatur prioritati temporis: *juxta c. Hi qui 12. h. t. in 6. & axioma illud, quod jure potior sit qui prior tempore est, locum quidem habeat, ubi par est causa, seu æquale utriusque in beneficium v. g. jus, non verò in illo casu, ubi causa dispar, aut jus est tantum ad beneficium, aut præbendam.*

§. II.

An & qualem potestatem habeant, conferendi beneficia Episcopi, alique inferiores Collatores?

E piscopis de jure communi competit potestas conferendi Dignitates, Canonicatus, Parochiales Ecclesias, aliaque beneficia suæ Diocesis (nisi per Privilegia specialia, statuta, & consuetudines receptas, aut per jus patronatus &c. aliter provisum sit) saltem cum consilio sui Capituli, si Ecclesie Cathedralis majora beneficia conferenda sint; sicut enim cura Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum

Forum beneficiorum Episcopo demandata est, tanquam suæ Diocesis Pastori ordinario, ita, ut fundatam in jure intentionem habeat, super collatione beneficiorum suæ Diocesis, & qui alius sibi hanc potestatem arrogat, probare eam debeat, ita interest Capituli, quales Concanonicos & fratres habeat, ut merito hujus saltem consilium, si non consensus, quod multi putant, requiratur. Satis tamen de his videtur providisse consuetudo, uti & circa Canonicatus & præbendas Ecclesiarum collegiatarum, quarum collatio de jure communi ad immediatum illius Ecclesiæ Prælatum, & collegiæ Ecclesiæ Capitulum spectat. Servanda tamen sunt etiam in his, consuetudo recepta, aut specialia statuta.

Extenditur autem meritò hoc, quod de Episcopo dictum est, ad alios etiam Prælatos, qui similem Episcopali jurisdictionem obtinent, & pleno jure exempti sunt ab Episcopo, etiam quoad populum, quòd scilicet etiam his independenter ab ordinariis locorum, conferendi beneficia, in sua quasi Diocesi, jus competat; ob rationem similem cum illa, quæ pro Episcopis pugnat: & hinc Cardinales in Ecclesiis suorum Titulorum, jus habent conferendi beneficia.

§. III.

Quinam præterea beneficia conferre possint, vel non possint?

Resp. primò qui est in possessione juris conferendi beneficia, licet & validè ea conferre potest, licet penes eum

non sit proprietas; modò sit bonæ fidei possessor (cùm collatio sit quælibet). Quis juris conferendi, fructus autem bonæ fidei possessorem pertineant, ut removeri non possit ille, cui à bonæ fidei possessore collatum est beneficium, quamvis postea constet, ad alium proprietatem pertinere.

Resp. secundò probabilius esse, quòd possit etiam sequester rei litigiosæ, & annexa potestas conferendi beneficia, te pendente, conferre beneficia, quòd jus penes à Jure sequestratum est, modò Clericus sit; ad redimendam enim administrationem, quam sequester talis nomine Judicis, seu fidei commissarii, circa rem sequestratam habet, non potest ad temporalia, quàm quoad præsentationem, requiritur, ut jura illius exequatur, quæ est etiam jus conferendi beneficia.

Resp. tertio, laicum non potest conferre beneficia de jure communi, tantùm in perpetuum, sed nequid tempus, cùm potestas conferendi beneficia sit potestas spiritualis, cuius per se incapax est, ita ut nec consuetudine, nec præscriptione immemorabili acquirere eam possit, cùm non possit eam quasi possidere, c. Capitulum 7. De præscript. & qui ab ipsis beneficiis accipiant, sint excommunicati, c. qui 16. Causa 16. q. 7. & collatio immemorabilis. Quòd autem de jure patet. Patet quidem aliqui, ex speciali privilegio Pontificis concessam eam fuisse alijs, sicut Imperatoribus v.g. Regibus & ducibus, tamen relictis eam dixeris præsentationem, sive jus præsentandi, quòd admitti debeat à superiore inflatum.

SECTIO IV.

De iis, quibus beneficia
conferri possunt, vel de-
bent.

§. I.

An & quare beneficia Eccle-
siastica non nisi dignis, & idoneis sint
conferenda, & de penis illa con-
ferentium indignis?

Indignos ad beneficia Ecclesiastica eos
iudicat Pontifex in *c. Grave 29. h. t.*
quos nec morum honestas, nec litera-
rum scientia (quæ tamen juxta varia be-
neficia, varia est) commendat. Et his non
vult in *tit. c. conferri beneficia*, sub
pena suspensionis, incurrere ab inferto-
re Prelato, si post unam, aut alteram
correctionem se non emendaverit, vel
sub pena juxta arbitrium Pontificis di-
stinguenda, si ipse Metropolitanus in hoc
delinquat, prout confirmavit etiam
Tridentinum Sess. 7. c. 3. de Refor. pos-
sunt quidem, si necessitas urgeat, &
idonei reperiri non possint ad beneficia
curata, idoneis etiam, & qui requi-
sitam scientiam non habent, beneficia
talia conferri, nisi tanta alicujus esset insci-
tia, aut morum perversitas, ut sine
gravi scandalo assumi non possit, debet
tamen talis, quantum commodè po-
test, dignum se & idoneum reddere, si
promoveatur, aliàs ad fructus restituendos
obligatus manebit: quicquid inò consul-
tus est, ut in penuria idoneorum, uni-
plures Parochi committantur, quibus

Fishing. Compend.

per se vel per Capellanum v. g. provi-
deat, quam ut idonei assumantur.

§. II.

An licitum sit Beneficia conferre
dignis & idoneis, prætermis-
sioribus vel dignissimis?

Epis copatus, & alia beneficia curata,
quæ Ecclesiasticam jurisdictionem
fori externi, vel non modici momenti
administrationem annexam, habeat,
non licet conferre minus digno, præ-
termisso notabiliter digniore, & aptio-
re, prout decidit *Trident. Sess. 24. c.*
1. & 18. De reform. ita ut graviter vi-
deatur peccare, qui contra agit: ageret
enim talis in re factis magni momenti con-
tra fidelitatem, qua ex officio, ob bo-
num Ecclesiæ, de dignissimo provide-
re obligatur: & quamvis illicitum etiam
sit simplicia & non curata beneficia mi-
nus dignis conferre, prætermis-
sioribus, præsertim si passim, & fre-
quenter id fiat, vix videtur tamen talis
graviter peccare, secluso speciali statu-
to, & si verè dignus ille sit, qui pro-
moveretur, cum ex tali collatione nemini
grave damnum inferatur: quin etiam
valde probabile est, quod non sit (cæteris
paribus) gravis obligatio ad benefi-
cia curata inferiora, parochialia v. g.
promovendi digniores, aut dignissimos,
sed nihil peccaturum conferentem, ne-
que ad ullam restitutionem Ecclesiæ fa-
ciendam obligandum, si verè dignum
ad tale beneficium promoveret, quamvis
digniore prætermiserit (nisi specialis
obligatio, aut tacitum saltem pactum
in casu collationis in concursu faciendæ,
K k k ad

ad digniorem præferendum eum obliget) cum contraria sententia, neque semper utilior sit Ecclesiæ, neque expediendis collationibus prosit, cum scrupulosi Collatores multum de digniore essent inquisituri: Certè si Patronus dignum præsentet, quamvis digniorem prætermittat, debet is ab Episcopo institui. Censetur autem in hac materia dignior, non qui absolutè doctior, sanctior, aut majore virtute præditus est, sed qui ad officium, cui præficiendus est, est aptior propter potentiam, nobilitatem, agendi industriam &c.

§. III.

Quenam qualitates seu conditiones in particulari requirantur in ijs, quibus beneficia Ecclesiastica conferuntur?

Multa de hujus §. materiâ dicta fuerunt in lib. 1. Decretal. Tit. 14. De aetate & qualitate & ordine præficiendorum, quæ videti possunt.

§. IV.

De alijs duabus conditionibus, an ea necessario requirantur, vel requiri possint ad obtinenda beneficia?

Dubitatur primò an præsentia illius, cui confertur beneficium, sit conditio necessaria ad obtinendum beneficium, ejusque possessionem? Resp. negativè, quia absenti etiam Clerico confertur beneficium, etiam per intermediam personam, (si hæc habeat speciale mandatum ad acceptandum) & in eo investiri, ut ex dictis patet, & ex

c. Accedens 24. h. t. Et quamvis non sit, Clericum esse eum qui in tali beneficio, loco alterius, acceptum Procurator constituitur, absolute nec necessarium hoc non est, cum etiam Laicus procurator esse possit, & spirituale beneficium in principalem mitti, veluti qui nudum ministrum in hoc negotio exercet.

Dubitatur secundo, an per statum vel consuetudinem induci possit, ut in nobilibus & illustribus, exclusis ignobilibus, cæterisquæ idoneis admittantur ad dignitates, & Canonicatus in Ecclesijs Cathedralibus? Resp. reprobat hanc consuetudinem in *c. Veniens 37. h. t.* ita ut nec per ullam antiquam diuturnam consuetudinem induci possit, multò minus per statum, cum, ut dicit Pontifex, in Argentina in Germania ecclesiis quæ contra aliquem à Papa promittuntur in Canonicum exceptis, quòd pro ecclesia illa nobilitatus sufficienter non & eminentem scientiam non habentem generis, sed virtutum nobilitatem faciat Deo, & idoneum Ministerium & eminentis scientia homines ex omni dignitatum (præsertim inter regnæ nobilitatis homines) reprobantur. Interim tamen negari non potest, multis Ecclesijs, præsertim nobilitatis manz hanc consuetudinem tollant graves scilicet causas, ipso etiam Pontifice si beneficia in suis v. g. mentibus contenta in tali Ecclesia conferat, ad consuetudinem talem attendente, & electionem contrariam non reprobatam quòd fortassis consuetudo talis à sua fundatione vigerit, si non ipsi

fundationi talis conditio inserta fuit; vel quod putent Pontifices, ad studia litterarum, & Clericis convenientes mores inducendos multum, pro honore Ecclesie, meliorem nobilium indolem excitari, si Cathedralium Ecclesiarum Dignitates aut Canonicatus solis illis pateant.

§. V.

An & quando beneficia secularia conferri possint Regularibus, & Regularia secularibus?

EX dictis jam patet, quod secularia beneficia ordinariè secularibus Clericis, Regularia verò Regularibus conferri debeant, neque enim convenit, ut ait Pontifex in *Clement. 1. de Elef.* homines disparis professionis, vel habitus simul in eisdem Ecclesijs sociari, posse tamen non tantum per plenitudinem potestatis suæ Pontificem secularia conferre Regularibus, & de facto sæpè Episcopatus conferri Regularibus, & secularibus, sed fieri etiam posse, ut quæ ex instituto suo regularia fuerunt, per continuum & pacificam 40. annorum ab uno, vel pluribus secularibus, beneficij talis habitam possessionem tanquam rectoribus in eo institutis, vi præscriptiois secularizentur, ex *c. Cum de beneficio s. h. r.* colligitur, si eo animo ac intentione collatum fuerit tale beneficium, ut possideatur à suo seculari Beneficiario, ut seculari: probabile tamen etiam est, quod si de anteriore statu beneficij nihil certi sciatur, utrum regulare scilicet ex sua institutione fuerit, quia nonnunquam per Regulares, non nunquam per seculares administratum fuit,

ultimus beneficij status attendi debeat, ad discernendum seculare num sit, an regulare, & juxta hunc conferri debeat.

S E C T I O V.

De pluraritate Beneficiorum compatibilium, & incompatibilium, secularium, & regularium.

§. I.

An licitum sit plura beneficia simul obtinere, & retinere, ac qualia?

CERTUM est, alia beneficia esse compatiblea, quæ simul retineri possunt, alia esse incompatiblea, non quidem, quasi talium beneficiorum retentio esset intrinsecè mala, quod dici non potest; cum in certis quibusdam circumstantijs, & legitimâ dispensatione suppositâ, talis retentio licita nonnunquam esse possit, sed quod vel ex jure naturali, & Divino, vel ex jure communi Ecclesiastico, vel ex consuetudine, statuto, fundatione &c. continuam residentiam personalem requirant, qualiter incompatiblea beneficia sunt duo Episcopatus, duæ Abbatiæ, duæ Parochiæ, & similia curata beneficia, duæ Dignitates sive Personatus, duo Canonicatus residentiam personalem, & continuam requirentes, beneficia uniformia sub eodem recto, sive in eadem Ecclesia, quæ scilicet erecta sunt in eadem Ecclesia, ad eundem finem, & idem prorsus onus, ac officium eodem tempore explendum &c. Quænam autem in specie incompati-

patibilia aut non compatibilia sint, ut simul retineri vel possint, vel non possint, quamvis hac in re multum possit consuetudo, de jure tamen si decisio petatur.

Primò ex *c. ad hac 13. h. t.* habetur, quòd nullus Clericus possit simul habere duas Dignitates, vel Personatus, sive in eadem, sive in diversis Ecclesijs, tum quòd, ut ait Pontifex, hoc omnirationi contrarium sit, tum quòd quælibet Dignitas, aut Personatus requirat continuam, & personalem residentiam. Et hinc, qui duas tales Dignitates (sine dispensatione Pontificia) obtinet, unâ retentâ, alteram de jure antiquo dimittere compellendus est, juxta *c. Præterea 14. h. t.* de jure verò novo & hodierno *Demulta 28. h. t.* prior de jure vacat, obtentâ alterâ.

Secundò habetur ex *c. Demulta*, quòd retineri simul non possint duæ Ecclesiæ Parochiales, duæ Vicariæ perpetuæ, & similia duo beneficia curata, quæ personalem, continuam residentiam requirunt, (ob hujus scilicet residentie incompatibilitatem) nisi unum beneficium in Titulum, alterum in commendam tantum temporalem conferretur, vel accessoriè unita esset altera Ecclesia curata, Dignitati, personatui, Canoniatui, &c. per se in Titulum conferri solitis; quibus in casibus nulla inter taliter unita, aut temporaliter commendata beneficia, incompatibilitas reperitur, cum ille, qui taliter commendatam, aut accessoriè suo Titulo unitam Parochiam obtinet, non teneatur in Ecclesia sibi commendata, aut accessoriè unita residere, sed in suo principali Ti-

tulo, & in casu talis unionis dici non possit, duo curata beneficia quæ possunt cum Titulo Ecclesiæ accessoriè unita dicatur extinctus; & Canoniatui, qui accessoriè unitam suo Canoniatui Ecclesiam obtinet, simplex beneficium dicatur obtinere, cum Ecclesia accessoriè unita illius beneficii naturam & qualitates fortietur, quas habet principale beneficium, cui accessoriè unita est, prout colligitur etiam *c. Super eo 6. h. t. in 6.*

Tertiò habetur ex eodem *c. Demulta* §. *Hoc idem*, quòd non possit quis simul obtinere, & retinere duo beneficia in forma, quamvis simplicia sint, sub eodem recto, sive in eadem Ecclesia, quod idem ob impossibilem residentiam quæ in tali casu locum non habet, quòd per talem plurium in unum residentiam cultus Divinus minuetur, & nec jure accessionis permittitur contentio, si alterum scilicet unum beneficium Ecclesiæ beneficium, accessoriè unitum uniretur, quod fieri non potest, colligitur ex *Clement. Si juxta 6. h. t.*

Quartò ex diversis juris antiqui titulis habetur, & ex jure novo *Tridentinæ sess. 24. c. 17. De refor. ordinariæ* Clericum non posse retinere plura beneficia quælibet illa sint, etiam si personalem residentiam non requirunt, quando unum illorum beneficiorum ad congruam, & honestam sustentationem Clerici sufficit, tum quòd plura beneficia ex radice ambitionis, & avaritiae cedat, ac pluribus dissolutionibus dissolutionem præbeat, tum quòd cum plura non secundum DEUM venduntur, & pluribus Clericis pauperibus sufficere

& tribui deberent. Et hinc putant aliqui, non tantum per nullam consuetudinem induci posse, sed nec per dispensationem Pontificis fieri posse, nisi iusta & rationabilis causa ad dispensandum adsit, ut uni eidemque, qui sustentationem sufficientem (pro qualitate personæ, & circumstantiis plures attendendo) ex uno beneficio habet, alterum etiam concedi possit, cum consuetudo talis sit contra jus naturale, & dispensatio talis, dissipatio potius dicenda sit, quam dispensatio, ut ait S. Bernardus.

Quintò denique inferitur ex his, plura beneficia licetè aliquem obtinere & retinere posse, si ratione residentie necessitatis non sunt incompatibilia, nec sunt uniformia sub eodem texto, nec animum eorum ad congruam, & competentem sustentationem Clerici sufficiat, cum enim ex uno horum trium Capitum beneficia incompatibilia reddantur, ut ex dictis patet, consequenter, si nullum horum Capitum interveniat, compatibilia etiam plura beneficia erunt. Et hinc fit, quòd in nostris partibus, ubi residentia continua per annum, aut personalis, non requiritur, duobus & pluribus etiam Canonicatibus frui quis possit in diversis Ecclesiis, si omnibus satisfacere possit.

§. II.

An, & quâ ratione per consuetudinem induci possit, ut quis simul plura beneficia obtineat, & retineat in eadem vel diversis Ecclesiis?

Nullâ consuetudine, etiam immemorabili, introduci potest, ut præbendatus Canonicus simul duas dignitates, vel Personatus, vel duo officia, vel duos

simplices Canonicatus, aut unam Dignitatem, & officium simul, in eadem Ecclesia obtineat, absque dispensatione Pontificis c. 1. De consuet. in 6. non tantum, quia ex radice ambitionis consuetudo hæc procederet, prout jam dictum, & ad imminutionem cultus Divini, sed quia corruptela potius juxta Glossam in c. Literas. De concess. præbend. censenda est; (potest tamen consuetudine introduci, ut in eadem Ecclesia unus idemque Canonicatus præbendatum obtineat, & simul Dignitatem, vel Personatum, vel officium, &c. prout ex sit. c. 1. De consuet. in 6. colligunt Auctores, & constat ex c. Eam te 7. de rescript.) neque valet consuetudo ut simul quis obtineat plura curata, in diversis etiam Ecclesiis, beneficia, nisi per consuetudinem saltem immemorabilem, aut privilegium Pontificis, nulla esset in una earum Ecclesiarum personalis residentie obligatio, sed per Vicarium perpetuum, illi deserviri posset; neque enim in hoc casu ex incompatibili residentie obligatione, si per Vicarium possit sufficienter Ecclesie illi provideri, contra consuetudinem talem probati posset aliquid.

§. III.

An, si is, qui jam obtinet beneficium residentiam postulans, electus fuerit à Canonicis, vel aliis Clericis ad aliud beneficium, quod similiter residentiam requirit, posset utrumque simul retinere;

Respondetur negativè, ut constat ex c. Cum non ignores 15. h. e. & ex allatis jam rationibus, ita ut, si illi, qui ad aliam Ecclesiam elegerant talem,

ignorarunt, quodd beneficium jam aliud habeat, possint resilire ab electione, nisi electus prius beneficium dimittere, vel resignare, vel in eo non residendi dispensationem impetrare velit, cum non possit in duabus Ecclesiis talibus intitulus esse.

§. IV.

De incompatibilitate beneficiorum, & vacatione unius per assumptionem alterius.

EX dictis jam patet, incompatibilia illa beneficia esse, quae simul retineri non possunt, ita ut unum, vel ipso jure excludat alterum, & obtento secundo vacet primum, quae primi generis incompatibilia communiter dicuntur, vel saltem per Superiorem privati quis possit priore, obtento altero, quae secundi generis, & secundum quid incompatibilia dicuntur; quia tamen ad varia iura, quae variis modis circa hanc incompatibilitatem plurium beneficiorum, & vacationem alterius obtento altero loquuntur, varia etiam tempora distinguenda sunt, semper magis & magis hanc incompatibilitatem, & vacationem restringentia, satis fasè verò res ista ab Auctore Method. hoc §. examinatur, idèd videre eum poteris *l. c.* si ad scientiam tuam necessaria tibi sit: potissima hodie est *capituli De multa 28. h. t.* observatio, ubi quidem de curatis beneficiis (curam animarum in foro interno actu habentibus) dignitatibus, & aliis quibusdam, vacatio prioris ipso jure, post obtentum secundum, statuitur, Trident. tamen *Sess. 7. c. 4. De refor. ad alia* quaecunq; beneficia incompatibilia hanc

c. De multa. decisionem, & vacationem extendit; observetur proinde Tridentinum, & tanta beneficiorum conflictus, Ecclesiarum destructio, animarum negligentia, &c. non erit, vel certe in quantum deducatur *Extravag. Ioan. 22. Etenim bilis, h. t.* ubi ipso jure etiam privatur secundo beneficio, qui cum primo illud retinere contendit.

§. V.

Quanam requirantur, ut primum beneficium vacet per ademptionem secundi incompatibilis?

Primò requiritur, ut secundum beneficium non tantum collatum sit & acceptatum, sed etiam pacificam possessionem sit adeptus Beneficiarius, vel per eum steterit, quominus non adipisceretur; ne in casu scilicet litigioso, vel nondum possessi, utroque sine sua singulari culpa, careat debeat. Censetur autem pacificam (secundum) acquisiti possessionem habere, si non turbatus sit intra annum, ut voluit aliqui, vel alii volunt, intra duos menses, à tempore acquisitionis possessionis numeratae in ea turbatus, aut lis illi de possessione mota.

Secundò requiritur, ut non tantum tituli, & exercitii, aut officii pacificam possessionem habeat, sed etiam beneficiorum, & fructuum illius beneficii, in maiori saltem portione fructuum, ut deciditur in *e. Si tibi 26. h. t. in 6.* Neque enim talis plenè, & perfectè censetur beneficium hoc possidere, cuius nullus sit fructus accipit, & consequenter imperfecta possessio non inducit eandem vacationem prioris beneficii, ut

per eum steterit, quominus fructuum etiam possessionem habeat.

Tertio requiritur ad inducendam prioris vacationem per acquisitionem secundi, ut utrumque fuerit collatum in perpetuum, sive in titulum, sive in commendam, ut indicat *Trident. sess. 7. c. 4. de refer. & hinc per acceptationem Vicariatus Episcopalis, non vacat dignitas v. g. quam prius possederat Vicarius talis, cum Vicariatus iste non conferatur in perpetuum, sed ad nutum sit amovibilis Vicarius talis.*

Quarto, si ille, qui alterum beneficium curatum v. g. obtinuit, expensas fecit in primo ex bonis suis patrimonialibus, cogi non potest, ut primum illud dimittat, nisi prius restituatur illi expensa, *argum. Can. 2. c. 12. q. 3. nisi ex conjecturis appareat, quod eas fecerit in favorem Ecclesie, absque animo repetendi.*

§. VI.

Quanam præterea beneficia vacant per adeptionem alterius?

Dubatur primo, utrum per promotionem alicujus ad Episcopatum amittatur, & vacant beneficia promoti? *ꝛ. ipso jure vacare omnia promoti beneficia (etiam simplicia & pensiones &c. nisi Papa ob pupertatem v. g. Episcopatus, vel ob aliam rationabilem causam, ad hæc retinenda cum illo dispensaverit) postquam electionem de se factam, & sui confirmationem acceptavit, pacificam bonorum Ecclesiasticorum possessionem acquisivit, ac consecutus fuit, vel saltem tempus ad consecrationem accipiendam à jure præscriptum suâ negligentia elabi*

permissit, non acceptâ consecratione. *argu. c. cum in cunctis 7. §. cum verò. de Elect. junctâ Glossâ V. Tempore, & V. ad quem spectat.* Sicuti enim absque his non censetur plenam & perfectam Episcopatus possessionem habere, ita si negligens fuit, sua illi negligentia nihil prodesse debet.

Dubatur secundo, utrum prius curatum beneficium ipso jure amittat, qui alterum beneficium curatum per vim injustè, aut si jus ad illud habeat, propriam tamen auctoritate occupat. *ꝛ. ad primum casum affirmativè, neque enim decet, melioris conditionis esse eum, qui deliquit, occupando alterum beneficium, ut ait Pontifex in c. Eum, qui 18. h. r. in 6, quam sit ille, qui admittendo alterum beneficium curatum nihil delinquit. Ad secundum casum ꝛ. ex eodem c. perdere illum omne jus, si quod habet, vel in talibus beneficiis, vel ad ea, ut in eo puniatur, in quo delinquit per sui intrusionem.*

Dubatur Tertio, an ipso jure vacet beneficium simplex personalem residentiam requirens per adeptionem alterius similis beneficii, etiam personalem residentiam requirentis. *ꝛ. probabilis videri, quod non ipso jure vacet prius, cum enim juxta jura antiqua, in tali casu non vacaret ipso jure beneficium prius, sed penes beneficiatum esset, alterutrum, quod vellet, dimittere, cum utriusque deservire non posset, hoc autem jus antiquum per nullum jus recentius quoad simplicia talia beneficia, quæ non sunt Dignitates, aut Personatus, correctum fuerit, consequenter manet illud in suo vigore, juxta communissimam juris regu-*

regulam, ab antiquo jure recedendum non esse, nisi in quantum illud à jure recentiore correctum est.

Dubitatur quòd an qui tertium vel quartum beneficium incompatible obtinet, ipso jure amittat duo, vel tria priora. *¶* pari modo de his pluribus loqui nos debere, quo de duobus tantum incompatible jura statuunt. Videatur *Clement. si plures. 3. h. t.*

§. VII.

De pluralitate, & incompatibilitate beneficiorum regularium.

Respondetur prohiberi in *e. Cum si regula 32. h. t. in 6.* ad cavendam scilicet dissolutionis, & evagationis materiam, ne uni eidemque regulari plures Prioratus, aut Ecclesie curam animarum habentes, quamvis per Vicarios administrare liceat, absque Pontificia dispensatione, conferantur, vel si habent; talem Dignitatem, aut Ecclesiam talem, alia similis conferatur, ipso jure vacet prima, & statim dimitti debeat à tali Religioso, nisi ineligibilis effici velit, ex quo ipso *capit.* etiam patet *§. prohibemus* quòd nec in diversis monasteriis duo beneficia regularia in Titulum obtinere possit Monachus, aut professus esse in duobus monasteriis, & sic jus beneficii, aut collegii habere &c. ne per diversas obedientias distrahatur; & quod carnale matrimonium non patitur, ut duas quis uxores simul habeat, nec in spirituali matrimonio religiosa professionis conceditur, ut qui per suam professionem uni monasterio se totum tradidit, alteri etiam Mo-

nasterio per religiosam professionem tradat; si autem duplex hoc spiritus matrimonium in duobus monasteriis consistere non potest, non potest etiam beneficium obtinere, quod tantum quocumque Monasterii competit.

§. VIII.

Quis possit dispensare in pluralitate beneficiorum, & qua sint iustissima in ea dispensanda.

AD beneficia plura simul habenda, si illa sint de jure incompatible, nemo dispensare potest nisi solus Papa, ob justam causam. *¶* enim solius est in jure communi de preteritis plenitudinem dispensare, presentem in materia beneficiorum regularium, quorum plenam ac liberam dispensationem habet; debet tamen justam causam dispensandi habere, ut ne dissipare potius, quam dispensare videatur, ut dictum, in materia moribus periculosa, & abuti potest damnum Ecclesie suæ potestate potestudine, quam uti in illius bonum, quòd juri naturali videatur contra pluralitatem beneficiorum, sine iusta causa uni concessa. Et quamvis olim de preteritis etiam Episcopi dispensare poterint, ut quis simul in diversis Ecclesiis obtineret duos Canonatus, vel duo beneficia simplicia, vel in eadem etiam Ecclesia duo beneficia distincta, Canonatum v. g. & Capellaniam, tamen post Tridentinum dispensare non potest in his potest (multò minus, ut possit quis accipere vel retinere) *¶*

primum sit insufficientis ad debitam sustentationem, potest alterum admittere, & retinere, si & ipsum secundum se insufficientis sit, sine ulla dispensatione beneficiatus; si verò primum sufficiens sit, alterum admittere & retinere non potest, juxta Tridentini sanctionem, in qua Episcopus dispensare non potest; juxta cujus Tridentini mentem, ut declaravit Sacra Congreg. nulli sine Pontificis dispensatione plura, quam duo conferri possunt.

Iustæ autem causæ, propter quas ad plura beneficia incompatibilia de se retinenda à Pontifice dispensari potest, tres communiter numerantur, Necessitas scilicet Ecclesiæ, (si desint v. g. in aliquo loco, ubi hæretici se intrudere volunt, Ministri necessarii, & idonei) Magna Ecclesiæ utilitas (si plus unus talis profuturus judicetur Ecclesiis, ob auctoritatem, potentiam, nobilitatem, doctrinam, & alias ejuscemodi dotes &c. quam plures alii) & denique meritorum prærogativa, ob quam uni optio è v. g. de Ecclesia merito, plura nonnunquam beneficia conferuntur, ut constat etiam ex c. *sepius cita. De multa.*

§. IX.

Quomodo intelligi debeat, & explicari dispensatio facta super pluralitate beneficiorum.

Primo, dispensatio alicui facta, ut possit duo beneficia, curam animarum habentia canonicè ipsi collata recipere, & simul retinere, de duobus primis beneficiis curatis, quæ proximè post dictam dispensationem ipsi collata

Compend. Pirhings.

fuerant, intelligi debet, ita ut si unum ex obtentis postmodum dimiserit, viilius dispensationis, aliud recipere non possit. juxta c. *non potest 21. h. t. in 6.* cum per prima duo obtenta gratia dispensationis impleta jam fuerit.

Secundò, si dispensatum cum aliquo sit ad duo beneficia retinenda, quæ ratione residentia personalis, & perpetua, aliàs incompatibilia sunt, hoc ipso censetur cum tali in residentia dispensatum, ut sufficiat in uno eorum, quod placuerit, (si tamen æqualis Dignitatis sint) residere, constituto in altero, in quo non residet, Vicario; quamvis enim strictæ interpretationis sint dispensationes, ad necessariò tamen connexa se extendere debent, ne videantur inutiles esse, juxta Gloss. in c. *Quia in tantum 5. V. plures h. t.*

Tertio, si ad duo curata beneficia dispensatum fuit, cum addita clausula: *dummodo per Vicarium deserviat in altero in quo non residet beneficiatus;* valet talis dispensatio, quamvis addita clausula non observetur, cum addita hæc clausula non videatur, tanquam conditio substantialis, sed tantum per modum admonitionis, aut modi, quo non observato, puniri possit beneficiatus.

Quarò, si cum aliquo ad beneficium aliquod dispensetur, cum clausula: *non obstante, quod jam aliud antea beneficium habeat,* non idè dispensatum cum tali est, ad plura beneficia simul retinenda, cum clausula adjecta hoc tantum operetur, ut impetratio beneficii secundi subreptitia censeri non debeat, uti patet ex cit. c. *Non potest. §. cum verò h. t. in 6.* in dubio enim gratia Principis ita intelligi debet, ut odiosam contra jus dispensatio-

lationem non inducat, si possit in alium sensum explicari.

SECTIO VI.

De Unione, & Divisione, seu sectione beneficiorum Ecclesiasticorum.

§. I.

Quid & quotuplex sit unio beneficiorum, & quot modis fieri possit?

UNIO est duorum vel plurimum beneficiorum, aut Ecclesiarum ab Episcopo, vel alio legitimo superiore facta annexio. Duplex autem illa esse potest. Primo ut sit unio perpetua, si in perpetuum scilicet, sive ut perpetuò duret, auctoritate legitimi Prælati hæc connexio fiat, in bonum potissimum Ecclesiarum. Secundò ut sit temporalis, si fiat scilicet ad certum tantum tempus in gratiam potissimum beneficiati, ad cuius fortassis vitæ tempus durabit. Utraque unio tribus modis fieri potest. Primo ut duo beneficia, vel plura, in unum quasi corpus distinctum coalescant, ut si ex duabus Ecclesiis Parochialibus, quarum tenues valde sunt redditus, una sit Ecclesia Parochialis tertia, ab utraque priore distincta, quæ tamen utriusque Ecclesiæ jura & privilegia, vel saltem favorabilia, si sint contraria, retinet. Hic tamen modus unionis non est in frequentu usu. Secundò fieri potest unio, si una Ecclesia, aut beneficium, alteri tanquam su-

periori, & velut accessorium Principali annexatur, ita ut beneficium in unum & accessoriè unitum, quasi extinguitur, & omnes qualitates, ac privilegia Principalis assumat, cui per Vicarium deserviat, ita ut non vacet per Principali v.g. Rectore mortuo, vel amovendo neque per se permutari, aut resignari possit (quod enim extinctum est, quod nomen, & titulum, illi nihil relatum convenire potest) sed facta collatione principalis, etiam hoc accessoriè unitum collatum habeatur. Tertio fieri potest unio, si duo beneficia, vel duæ Ecclesiæ cathedrales, duæ Ecclesiæ Parochiales &c. æque principaliter uniantur, ut ut ambæ propriam naturam, qualitates & privilegia retineant, & non alteri subiciatur, sed utraque suum redditus &c. retineat, sub eodem tamen Rectore, prout habetur in c. de sede vacante &c.

§. II.

Quis potestatem habeat uniendo beneficia? & ob quas causas fieri possit, ac debeat?

POTESTAS uniendo beneficia tam in majoribus, quam in minoribus, & Ecclesiis quibusvis, inprimis ad Papam spectat, cui plena beneficiorum dispositio competit. Secundò potest unire Episcopus ex iusta causa Ecclesias, & beneficia in eadem Diocesi (c. Sicut 8. de excess. Prælati) modò sit unio talis perpetua, vel ad certum tantum tempus, si non sit unio temporaria, cum hæc uniones non sint uniones, quàm juris relaxationis, & non sint exempta beneficia, vel collationi Pontificiæ specialiter & perpetua

§. III.

*Quæ forma & solemnitates, siue
quæ conditiones requirantur iure commu-
ni ad Unionem beneficiorum instituen-
dam, & quo pacto iure novo Concilii
Tridentini Beneficia uniri
possint?*

reservata, uti sunt Dignitates majores
in Ecclesiis cathedralibus &c. Tertio
potest unire beneficia Capitulum Cathed-
rale, vacante sede, quæ alioquin Epi-
scopus unire poterat (dummodo per eam
unionem juri Episcopali nihil derogeretur)
etiam ad Capitulum, vacante sede, de-
volvatur jurisdictio Diœcesis. Quarto
potest etiam Legatus à latere unire be-
neficia suæ Provinciæ, quæ Episcopus
potest, etiam sine consensu hujus, cum
quo in potestate convenit. Quinto Vi-
carius Generalis, & alii Prælati Episco-
po inferiores, de jure communi, etiam si
jus conferendi beneficia habeant, unire
tamen ea non possunt (cum plus sit unire
quam conferre tantum beneficia) nisi
speciale ad hoc habeant privilegium, aut
specialem commissionem, aut Prælati
tales potestatem habeant quasi Epi-
scopalem, in Ecclesiis plenè sibi sub-
jectas.

Causæ autem, ob quas fieri possunt,
& interdum debent tales uniones, sunt
potissimum duæ; evidens necessitas
scilicet, vel utilitas Ecclesiæ, uti habetur
in c. *Exposuisti* 33. b. t. Necessitas urgere
censetur ad uniones faciendas, si ob
tenuitatem præbendarum (aut reddituum
vix reperiantur, qui velint Ecclesias, vel
beneficia, aut Canonatus acceptare, ita
ut Ecclesia debito suo servitio, & ne-
cessariis Ministris destituatur. Utilitas
urgere censetur, ut magis utiles & ido-
nei beneficiati v. g. habeantur & cultus
divinus splendescat magis & illustre-
tur.

DE jure antiquo communi ad unio-
nem faciendam requiritur primò
Causæ cognitio, siue ut de justitia causæ,
propter quam unio fit, inquiretur & ju-
dicetur. Secundò requiritur, ut vocen-
tur illi, in quorum præjudicium cedere
potest unio, ad hanc scilicet approban-
dam, vel ut audiantur saltem, si quid op-
ponere velint, Tertio requiritur ad unio-
nem ab Episcopo faciendam consensus
Capituli (cum non tantum inter majores
causas sit unio, sed speciem etiam alte-
nationis habeat) ad quem, si causa sit
evidens, consentire tamen nolit, à Papa
cogi potest. Quarto requiritur consen-
sus illius, ad quem administratio, aut
collatio beneficii uniendi pertinet. Quin-
to requiritur consensus Patroni (saltem
subsequens,) si beneficium uniendum
sit patronatum, (ad cavendum scilicet
horum & talium præjudicium) bene-
ficiari tamen, qui beneficium uni-
endum possidet, consensus non re-
quiritur, cum effectum unio non sor-
tatur, nisi post mortem beneficiati,
aut aliam de jure licitam amotionem.
Et sexto denique si à Papa petatur unio,
explicari debet, juxta regulas Cancel-
larie annuus valor beneficii uniendi juxta
communem æstimationem, ut me-
lius de causa faciendæ unionis judicari
possit.

De jure novo verò Tridentini *sess. 7. c. 6. De refor.* conceditur primò licentia ordinariis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, ut uniones perpetuas post quadraginta annos, à die promulgati Concilii, computandos, factas examinare possint, ad declarandum eas irritas esse, quæ sub aut obreptitiè obtentæ fuerunt. Secundò statuitur *hac sess. c. 7. de refor.* ut beneficia curata unita Monasteriis, beneficiis, aut aliis Ecclesiis, piisve locis, &c. singulis annis ab ordinariis locorum visitentur, & juxta hujus arbitrium certa portio Vicario in tali curata Ecclesia constituto assignetur. Tertio statuitur in *sess. 14. c. 9. De refor.* ut ne uniantur unius Diocesis beneficia cum beneficiis alterius Diocesis, ad multas scilicet confusiones evitandas. Quarto conceditur in *sess. 21. c. 5. De reform.* Episcopis licentia, in causis à jure permittis, unionem beneficiorum etiam curatorum, etiam specialiter reservatorum, aut aliter affectorum, &c. facere, etiam ut Sedis Apostolicæ delegatis, & in *sess. 23. c. 18. De refor.* conceditur, quòd possint collegiis, seu seminariis applicare, & incorporare beneficia simplicia, etiam, antequam vacent, modò hoc fiat sine cultûs Divini, & illa beneficia obtinentium præjudicio: & quamvis *sess. 24. c. 13. De refor. junctâ Declaratione V. Dummodo curata non sint*, prohibeat, ne Ecclesiæ Parochiales Monasteriis, Dignitatibus, Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, aut collegiæ, vel aliis beneficiis simplicibus, &c. uniantur, factas tamen antea uniones non infirmat, sed præcipit tantum, ut ab ordinariis revideantur. Quintò denique prohibet in *sess. 25. c. 9.*

§. Insuper de refor. ut ne beneficia hanc cum patronatis uniantur, ad cavendum scilicet tamliberæ huic Ecclesiæ libertatem, quam patronatæ circa partronatûs.

§. IV.

Quid juris, seu potestatis habeat Prælati, vel ejus Monasterium, Ecclesia Cathedralis, aut Collegiata, cum Ecclesia Parochialis, vel aliud beneficium est incorporatum, seu unium?

Duplici modo potest fieri talis incorporatio, primò, quoad temporalia tantum; ut reliquæ scilicet congruæ portione Vicario, qui in beneficio ministrat, reliqui redditus ad Monasterium, Capitulum, &c. pertineant. Secundò, quoad temporalia & spiritualia simul, quodem, si incorporatio hæc facta est, etiam populus in spiritualibus etiam sit à jurisdictione Episcopi Diocesis ac subiectus sit etiam in temporalibus Prælati v. g. Monasterii, &c. dicentur plenissimo jure incorporatum tale beneficium; si verò quoad spiritualia quoad incorporata sit, ut liceat Prælati incorporatio facta fuit, administrant spiritualia in Ecclesia incorporata, populus tamen Episcopo adhuc subiectus manet non quidem plenissimo jure, sed jure facta fuisse incorporatio dicitur notatis.

Sciendum primò, si quoad temporalia tantum Monasterio, vel Capitulo incorporatio Parochialis Ecclesiæ, vel alterius beneficii facta fuit, nihil juris habet, vel circa personam Prælati, qui in tali Parochia v. g. par-

est, vel circa curam populi, Abbas, aut Monasterium, vel Capitulum, &c. cui taliter Ecclesia talis incorporata est. Neque si tantum reditus talis beneficii Monasterio tali, vel Capitulo donati fuerunt, & incorporati, semper jus presentandi in Ecclesia taliter unita habet Monasterium illud, aut Capitulum, &c. (cum separari possit jus presentandi, ab Ecclesie rebus) vel si etiam jus presentandi tali Monasterio, vel Capitulo, &c. convenit, presentari tamen debet Vicarius ad Ecclesiam taliter unitam Episcopo, cui cura talis Ecclesie per talem unionem non admittitur, prout constat ex c. In Lateranensi 31. h. 1. ita ut ad Episcopum in tali Ecclesia pertineat institutio, & destitutio talium Vicariorum. Si vero Ecclesia Parochialis v. g. plenissimo jure Monasterio, vel Capitulo, &c. incorporata sit, (quam unionem solus Pontifex facere potest) ita ut in tali Ecclesia taliter unita respectu populi subiecti Episcopalem quasi jurisdictionem habeat Prælati v. g. tunc in illa Ecclesia taliter unita, non tantum instituere, & destituere Vicarium potest, independentem ab Episcopo loci, sed visitare etiam, rationem administrationis exigere, & omnia facere, quæ ad jus Episcopi pertinent. c. Quoniam. 21. De privilegiis. Si tamen denique pleno jure Monasterio, Capitulo, &c. Ecclesia quoad temporalia, & spiritualia sit unita, non tamen plenissimo jure, quoad populum etiam exempta, presentare quidem debet Monasterium tale v. g. idoneum Vicarium Episcopo examinandum, & instituendum in Ecclesia taliter unita, quamvis exemptum Monasterium sit,

cum exemptio talis ad Ecclesiam unitam in præjudicium Episcopi extendenda non sit.

Sciendum secundò alia adhuc plura esse, quæ circa has uniones notari possunt. Primò, quòd Monasterium v. g. cui Ecclesia unita est pleno jure, debeat conservare ejus facta tecta, paramenta altaris reparare, &c. in defectum reddituum fabricæ deputatorum c. 1. & 4. De Eccles. adif. (qui enim commoda habet, reddituum scilicet Ecclesie, debet etiam onera sentire Ecclesie proficua) nisi tenues valde redditus essent, qui principaliter Reçtori obveniunt, & proprio aut Vicario instituto, qui redditus abundantes habet, vel populo, qui in tali Ecclesia Divina percipit, onus hoc relinquendum videretur.

Secundò, quòd Vicarius in tali Ecclesia Parochiali unita constitutus, sive perpetuus, sive temporalis sit, visitari possit ab Episcopo loci, cui populus subiectus est, quoad curam & Sacramentorum administrationem, quamvis ordinis exempti Religiosus sit, (cum ratione rei non exemptæ, curæ scilicet in tali loco exercendæ, subiectus sit jurisdictioni ordinarii) & ab ipso etiam immediato Reçtore principali, si sæcularis sit.

Tertiò, quòd Vicarius in tali Parochia constitutus, si temporalis sit, nullum jus, aut titulum in tali Parochia unita habeat, sed omne jus sit penes Reçtorem principalem; si vero sit Vicarius perpetuus, tum jus ac titulum in Parochia obtinet, cum cura animarum actuali, ita ut penes Reçtorem principalem cura talis tantum sit in habitu, &c. quæ omnia uti & plura alia de perpetuis & tempo-

temporalibus Vicariis, ex lib. 1. Decretal. 28. jam patent.

§. V.

De dismembratione beneficiorum Ecclesiasticorum, & requisitis ad illam.

Dismembratio, sive quod idem est, diminutio beneficii, tum censetur fieri, quando pars bonorum v. g. diviti valde beneficio auferatur, & alteri v. g. tenues redditus habenti, vel fabricæ Ecclesiæ applicantur; hanc ex justa causa posse facere Episcopum ex c. Avaritia 10. h. 2. à contrario sensu colligitur: & si dismembratio talis fiat, beneficio non vacante, ad petitionem sive instantiam ipsius Rectoris adhuc superstitis, neque Ecclesia talis sit collegiata, aut incorporata Conventuali, aut Collegiata Ecclesiæ, sola auctoritas Episcopi, vel ordinarii, requiritur, ad eam faciendam, si tamen Collegiata sit, aut tali incorporata, debet etiam haberi consensus Collegii, & si Episcopus eam faciat ex motu proprio, præter justam causam, requiritur etiam consensus Capituli Cathedralis, tanquam solemnitas aliqua necessaria, ad hanc quasi alienationem faciendam. Rectoris verò Ecclesiæ dismembrandæ in tali casu consensus non requiritur, ut necessaria solemnitas, sed præcisè tanquam ejus, cujus interest, ita, ut invito etiam hoc, si necessaria videatur, dismembratio fieri possit.

§ * §

§. VI.

An, & quo pacto beneficium Ecclesiasticum dividi possit, seu scilicet in duo vel plura?

Dividi, sive secari beneficium dicitur, quando ex uno fiunt duo, vel plura etiam beneficia, ita ut jam sint duo, vel plura, non nunc unum, ut si unum nunciatum, duæ Ecclesiæ Parochialis, duæ Capellaniæ, &c. ubi prius una fuerat. Et quamvis hæc beneficiorum divisio in Concilio Turonensi facta in c. Majoribus 8. h. 1. prohibita sit, fatentur tamen omnes, prohibita tantum fuisse, ne fieret sine iusta & rationabili causa (ad cavendam odiosam Ecclesiæ status mutationem) hinc in c. Vacante 26. h. 1. conceditur Episcopis, quòd ex justa & rationabili causa possint unam præbendam dividere in duas, modò quælibet sit sufficienti congruam sustentationem præbentium, quòd si tamen post factam divisionem redditus non sufficienter, ad hoc utriusque beneficiati, de novo sortiri, sustentationem, obligatur Episcopus ad integrandas præbendas, ut portio aliqua ex beneficiis ab integrandis, cum vacaverint, detrahaatur, & illis illis adiciatur; vel si hoc, non potest simili modo juvare beneficiatos, non possit, tenebitur ex mensura sustentatione sufficiente illis præbenda, si illegitimè divisionem faciendæ, culpa fuit. Neque tamen in eo sensu beneficia possunt, ut ad unum beneficium, quod unum manet, duo beneficiati simul recipiantur, quòd patet in c. Dilecto 25. h. 1. cum dicitur

non recipiat divisionem, ut maneat unitas: *este Glossa in relato c. V. Dividi.*

SECTIO VII.

De Mandatis Apostolicis, sive literis beneficiis, quae emanant à Sede Apostolica.

§. I.

Quodnam sit, & dicatur Mandatum Apostolicum, & quot sint genera, seu speciei huiusmodi Mandatorum, seu literarum beneficiarum?

Mandatum Apostolicum dicitur illud rescriptum hoc loco, quo Pontifex concedit alicui facultatem conferendi beneficia vel mandat alicui conferri beneficium in aliqua Ecclesia *c. Mandatum. 38. de rescriptis.* quae literae solent etiam Mandata Apostolica de providendo, vel etiam Gratiae expectativae dici & olim triplicis generis erant, monitoriae, praepertoriae, & executoriae, quarum tamen vix hodie usus est. Quae tamen mandata hodie adhuc in usu sunt, & pro beneficiis vacantibus impetrantur sunt in multiplici differentia, ita ut alia, in forma pauperum, seu in forma communi; alia in forma Dignum obtineantur, de quibus *in primo lib. Decretal. Tit. 3.* alia mandata dicantur, si neutri, alia si alteri; alia si nulli; alia si rationi congruit &c. quia tale initium habent; vel à diverso litigantium jure, quod neutri litigantium, vel absolute nulli, vel

alteri saltem litigantium &c. acquisitum est. Nominem autem beneficiorum in his mandatis omnia intelliguntur, quae specialiter à jure non excepta sunt, prout excepta sunt Dignitates, Personatus, beneficia curata, post literas à Papa datas erecta beneficia, beneficia patronata, electiva, unita, suppressa, & extincta, affecta seu Pontifici reservata, beneficia monocularia &c.

§. II.

De quibusdam conditionibus, seu qualitatibus beneficiorum, quae necessario exprimi debent, in mandatis Apostolicis, seu literis beneficiis obtinendis.

Multa *ex Lib. 1. Decret. Tit. 3.* ubi de rescriptis gratiae egimus, jam patent, & hinc breviter hic insinuari aliqua hoc & seq. §. §. sufficere.

Primo ergo certum est, quod in mandato Apostolico de providendo, necessario fieri debeat mentio, de beneficio, si quod prius ab impetrante mandatum tale obtentum est. *c. cum teneamur 6. h. 1. & c. cum adeo 17. de rescriptis.* (ad cavendam odiosam beneficiorum unum collatorum multipliciter) etiam si teneat, ac modicum illud beneficium sit. *c. penult. de rescriptis. & c. si motu 23. h. 1. in 6.* nisi mandatum tale motu proprio concessum esset, cum motus proprius hanc subreptionem tollat, ut dictum in *relat. Tit. 3. lib. primi Decret.*

Secundo cum mandatum tale, sive rescriptum adaptetur petitioni, consequenter in petitione, vel supplicatione, ea beneficii qualitas explicari debet, cuius

ius specialis explicatio de iure requiritur; quorum aliqua ad finem §. i. hujus sect. enumeravimus, quibus addi potest, quòd exprimi etiam debeat modus vacationis, an per obitum scilicet beneficiati, vel per resignationem &c. vacaverit, utrum regulare, an seculare sit beneficium, de quo sibi conferendo mandari vult &c. ut sciat mandans Pontifex, de quo mandat.

§. III.

Quomodo interpretari debeat, latè an strictè mandatum Apostolicum, in quo conceditur alicui facultas conferendi beneficia, vel in quo mandat alicui conferri beneficium, aut actum conferitur.

Respondetur primò, quòd stricta interpretatio facienda sit mandati Apostolici, in quo conceditur alicui à Summo Pontifice facultas conferendi beneficia, quia talis concessio præjudicat ordinatis collatoribus, & dispensat in iure communi, quòd utrumque strictam interpretationem requirit, prout colligitur etiam ex c. Is cui 19. h. t. in 6. & quamvis gratia Principis liberalis & latissimæ interpretationis sit, si fieri debeat contra concedentem interpretatio; hanc tamen latam interpretationem non patitur in præjudicium grave aliorum, prout etiam ex regul. Cancellar. & ex Glossa in c. Tuorum §. V. permittat. de auct. & usu pallij §. ex L. 2. §. Merito ff. Ne quis in loco publico. colligitur.

Respondetur secundò, strictam etiam interpretationem faciendam Mandatorum Apostolicorum, quibus conferri

alicui beneficium mandatur. c. Quomodo 4. h. t. in 6. quia tales literæ, ut Pontifex, sunt ambiziose, de genere scilicet illorum, quæ honestè dantur & accipiuntur, quàm petuntur, & si Pontifex mandavit, ut alicui beneficium provideatur, non potest illi ius mandati beneficium curatum, dignitas, aut Canonatus &c. conferri, cum in stricto sensu beneficium hęc talia non veniant, ut ex dicitur in c. Si mandatum & si mandetur, ut provideatur illi beneficium in Diocesi Frisingana v. g. potest illi conferri beneficium, in Ecclesia Cathedrali Frisingana, quia in Diocesi non venit in stricta acceptio Ecclesie Cathedralis uti patet in c. Quamvis §. Quamquam. nisi illud colligatur, quòd ampliore gratia huic voluerit facere Pontifex, colligitur, si motu proprio mandatum providendo concessit, aut si ipse tulit beneficium, cuius executionem alteri tantum demandavit, aut si mandavit conferri usque ad certam Summam quo in casu, si unum beneficium hanc illam non attingat, plura conferri possunt, dum Summa non excedatur.

§. IV.

Quomodo præterea alia quædam mandata Apostolica de procedendo sive rescripta beneficia sunt intelligenda.

Primò quamvis nomine beneficium curatum aut Dignitas dictum, & ex c. ubi h. t. patet, potest

nonnunquam qualitas personæ facere, ut si mandetur de Beneficio competente provideri, intelligatur in tali mandato nomine beneficii etiam Dignitas *argu. c. Pro illorum. 22. h. t.*

Secundò si mandet Pontifex, ut alicui de Dignitate, vel Personatu &c. provideatur, non potest illi provideri vi talis mandati de Dignitate, aut Personatu, cui cura animarum annexa est, aut electiva Dignitatibus, aut quæ ad patronum laicum pertinent. *c. cum in illis 16. §. Illus vero. h. t. in 6.* ed quod sub stricta acceptione Beneficii non veniat cura, aut laicalis Patronatus.

Tertiò, si mandetur à Papa alicui provideri de non Sacerdotali præbenda, de præbenda dimidia, de præbenda certi valoris &c. non potest vi talis mandati illi conferri præbenda Sacerdotalis, aut præbenda integra, aut præbenda minoris valoris &c. quamvis tali præbendâ contentus esset providendus, *c. cui de non 27. h. t. in 6.* quia mandatum in forma specifica ob strictam sui interpretationem impleri debet.

Quartò, si in mandatis talibus Apostolicis unus modus providendi exprimitur, alii modi censentur exclusi. *c. susceptum 6. de rescript. in 6.* cum ab uno expreso, non debeat fieri extensio in materia strictæ interpretationis, ad alium casum non expressum.

Quintò, si mandet Papa provideri alicui de beneficio ad plurius collationem pertinente, non potest illi conferri beneficium ad unius tantum collationem, vel præsentationem pertinens, & vice versâ &c. quia stricta interpretatio, si plures velit gravari, non vult, ut unus totum *Compens. Pirhing.*

onus ferat, aut si velit unum gravari, non præjudicat pluribus.

Sextò, si Papa mandet alicui provideri de beneficio proximè vacaturo, ad collationem Capituli spectante, quamvis in tali mandato ea etiam beneficia comprehendantur, quæ ex peculiari consuetudine, aut statuto illius Capituli, ab uno quidem eorum, nomine Capituli tamen, conferuntur, non tamen ad ea beneficia tale mandatum se extendit, quorum collatio Dignitatibus, aut Personatibus, vel etiam certis præbendis illius Capituli &c. annexa est, *c. Mandatum 41. h. t. in 6.* plura de his Mandatis, uti & quæ Secti. 8. sequenti dicuntur, de effecta, & usu seu executione, ac revocatione seu extinctione talium mandatorum &c. quia vix aliquis eorum hodie apud Germanos usus est, saltem quatenus concedunt gratias expectativas, seu quatenus mandata sunt de providendo alicui, circa beneficium proximè vacaturum &c. non tantum per Concordata Germaniæ, sed etiam per Tridentinum sublata, videri possunt ab illis, qui eorum scientiam habere volunt, apud Auctorem Methodi. Sit ergo omisâ Sectione octava.

SECTIO IX.

De reservationibus Beneficiorum.

§. I.

De reservatione Beneficiorum in communi, ejusque causis & effectibus.

Reservatio Beneficiorum ex genere definiti potest, quod sit alienius beneficij

M m m

nesisij

beneficij Ecclesiastici vacaturi, per habentem ad id potestatem (per Romanum Pontificem scilicet, cui omnis circa beneficia etiam nondum vacantia, potestas disponendi per se competit) ad se facta, verbis expressis, avocatio. Duplex autem est talis reservatio, Generalis alia, quâ plura beneficia ejusdem nominis in communi sibi reservat Pontifex, ut cum sibi reservat collationem omnium Ecclesiarum Episcopaliû, omnium primarum Dignitatum in Ecclesiis Cathedralibus post Episcopalem &c. alia specialis, quâ reservantur certa v.g. certæ Ecclesiæ beneficia &c. utroque modo beneficia reservare potest Pontifex.

Causæ autem, propter quas beneficia reservari possunt, & solent, sunt plures. Prima ut ne videatur Summus Pontifex, dum inferioribus contulit conferendi beneficia potestatem, contra c. Dudum 14. §. Nos igitur h. t. in 6. eâ se penitus privavisse. Secunda est, ut erga eos, qui de Ecclesia bene meriti sunt, aut virtutis, vel doctrinæ præmium, ex merito expectant, liberalem se ostendere possit, beneficia Ecclesiastica illis conferendo. Tertia est, ut Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum major sit cum Romana sede communicatio, in quantum ab ea sæpius dependent in beneficiis talibus, & eorum proventibus &c.

Effectus autem reservationis, cui appositum est decretum irritans, non tantum est ligare manus inferiorum collatorum, quominus conferre possint sic reservata beneficia, sed collatio talis, etiamsi ab ignorante reservationem fiat, nulla est, prout sumitur ex c. Si beneficia

20. h. t. in 6. cum talem nullatenus ducat decretum irritans, ita ut nec Titulum coloratum præbeat provisio, si illo spoliatur, agere non possit in spolio, cum decretum irritans non modo Titulum, sed etiam possessionem vitiet, ut probat Cochier in reg. Cell. 1. n. 19. & 20.

§. II.

Quanam beneficia sint reservata Romano Pontifici. spectato jure communi Canonico.

Agit hic §. de reservatis beneficiis jure communi Canonico, & sequenti §. 3. de reservatis per Extraneos, ac Tandem §. 4. de beneficiis reservatis Papæ per regulas, constitutiones, & constitutiones Cancellariæ Apostolicæ, quia tamen in nostra Germania harum reservationum nulla gratia est propter Concordata cum Germania facta, quæ observari debent, idcirco apud Auctorem Methodi scientia hæc reservationum legi potest, quam præscribitur. Sit ergo omnis alia

§. V.

De provisionibus, & reservationibus factis per Concordata Germaniam.

Inter Papam Nicolaum V. ex una parte & inter Imperatorem Fridericum Tertium ac Principes Germaniæ, cum Ecclesiasticos, quàm sæculares ex altera parte, inita sunt Concordata quæ utrinque observanda, circa Ecclesiasticas Prælaturas, Dignitates, ac plura alia beneficia Ecclesiastica; & primò quædam

concessit Germanis Pontifex liberam electionem in Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis viduatis, quamvis immediate Sedi Apostolicæ subiectæ non essent, & in Monasteriis immediate Sedi Apostolicæ subiectis, quæ intra præscriptum tempus *6. Cupientes 10. de elect. in 6.* Romani submittantur, à Summo Pontifice confirmandæ, si canonicæ fuerint & pro dicta confirmatione ad Summam Sedem recurri solear, nisi ex rationabili, & evidente causa, de persona utiliore, & digniore, de consilio Cardinalium, providendum putaverit.

Secundò concessit, ut de aliis Beneficiis inferioribus (nisi in his etiam Concordatis reservata sint, ut videbitur paulò post) sive regularia illa sint sive secularia, sive cum, sive sine cura, modò non sint patronata, ordinarii Collatores disponere possint, ea conferendo, si in mensibus Februario, Aprili, Junio, Augusto, Octobri, & Decembri vacaverint, nunquam per ullam aliam reservationem aut gratiam expectativam, aut aliam dispositionem, auctoritate Apostolicâ factam, vel faciendam, impediendi. Tertio tamen sibi etiam reservat, ob alias supra causas, juxta modificationem tamen Concordatorum, beneficia reservata in *Extravag. Adrengimur 13. inter communes h. t.* beneficia scilicet: Officialium Sedis à postolicæ vacantia per illorum obitum, si tamen illa beneficia actualiter, cum morerentur, tenebant, & inter illos Officialiales fuerunt, qui in dictis Concordatis numerantur; beneficia vacantia per obitum Cardinalium; si Episcopatus aut Prælatuæ tales

vacent per mortem Episcopi vel alterius Prælati in Curia Romana demortui; Episcopatus, Prælatuæ, & omnia beneficia, quæ vacant per depositionem, privationem, vel translationem, auctoritate Sedis Apostolicæ factam; si electio, aut postulatio cassata, aut repulsa fuerit per eandem auctoritatem Apostolicæ Sedis; beneficia, quæ vacant per promotionem in Episcopum à Papa factam; beneficia vacantia per affectionem alterius incompatibilis, auctoritate Sedis Apostolicæ factam, prout etiam habetur in *Extravag. Execrabilis Ioan. 22.* cujus extravagantis reservationes vult omnino observari Pontifex in Concordatis, in quibus præter has utriusque extravag. reservationes, reservat etiam suæ dispositioni Pontifex, majores Dignitates post Episcopales in Ecclesiis Cathedralibus, & Principales in Ecclesiis Collegiatis, (quales sunt in quibusdam Germaniæ Ecclesiis Præposituræ, in aliis verò Decanatus) sicut etiam alia beneficia, quæ vacant in Januario, Martio, Majo, Julio, Septembri & Novembre, si non sint patronata: circa hæc ipsa tamen in mensibus Pontificiis, vacantia beneficia, specialem adhuc gratiam facit Germanis, in his ipsis Concordatis Pontifex, concedens scilicet ordinariis Collatoribus potestatem conferendi hæc etiam in mensibus Pontificiis vacantia beneficia, si intra tres menses, à die, in quo vacatio cognita est in loco beneficii, numerandos, nulli à Pontifice de tali beneficio provisum fuerit, ita tamen, ut etiam post tres menses hos elapsos cumulativa cum ordinariis Collatoribus potestas conferendi talia beneficia

ficia Pontifici conveniat, & locus deur
præventioni, illi scilicet beneficium tale
adjudicando, cui prius illud post tres
menses hoc collatum fuit, sive deinde ab
ordinariò Collatore, sive à Pontifice prius
collatum fuerit.

§. VI.

*De beneficiis reservatis ex Indulto
Pontificio Romanorum Imperatori per
Preces Primarias.*

EX Apostolicæ Sedis privilegio, & an-
tiquissimâ consuetudine concessum
est Romanorum Imperatori recens ele-
cto, ut in quavis Ecclesia Cathedrali,
etiam Metroplitana, Collegiata, aut
quacunquē alia sive sæculari sive regulari
intra Romanum Imperium (prout nunc
est) personam aliquam idoneam per pre-
ces (quæ Primariæ vocantur, quia cuius
iuri conferendi, præsentandi, nomi-
nandi &c. præferuntur, & primæ etiam
preces dicuntur, quia sunt veluti prima
Cæsaris petitio in tali Ecclesia) offerre
& nominare possit Collatoribus, seu
Collatricibus, quacunquē Dignitate ful-
geant, cui beneficium quodcunquē va-
cans, aut proximè vacaturum (in qui-
buscunquē mensibus vacent) etiam si
beneficia hujusmodi Canonicatus, Præ-
bendæ, Dignitates, Personatus, admi-
nistrationes, vel officia, etiam majora
& electiva, cum, vel sine cura fuerint,
conferatur, ita ut de beneficio tali pro-
visus recipi, & admitti debeat, & possit
ipse Imperator hujus suæ nominationis,
aut harum suarum Primariatum Precum
executores eligere, qui sint in Eccle-

sialica Dignitate, vel Personatus
stituti, aut Ecclesiarum Cathedralium
Canonici (cùm sint Summi Pontifici
Delegati, ita ut subdelegare possint,
subexecutores constituere) & si
hi fuerint prius, quàm suam
fuerunt preces eff. Etum, alio
possit, ad finem precum suarum
nendum, qui Ordinarios compo-
possint ad conferendum, juxta
tenorem. Sicuti autem Pontifex
indulto Cæsareo non vult obstat
cordata Germaniæ, cùm in recentioribus
indultis expressè his derogetur, ut
*Tridentinum sess. 24. c. 19. de
gratias expectativas tollere, prout
ravavit S. Congreg. ita nec vult
dat se ad ea beneficia, quæ
per Extravag. ad regimen (de quibus
pra) aut ad beneficia patronatus
beneficia, quæ vacant ex causa
tionis in favorem Tertii, ad bene-
Sedem Apostolicam legitimè de-
ad beneficia litigiosa; ad majora
Episcopalem, aut principales Digi-
tes; ad officia, quæ cadunt in
ad hospitalia etiam religiosa, quæ
titulum perpetuum conferuntur;
beneficia manualia; ad beneficia
victoria, quibus onus v. g. cantus
in choro annexum est; ad bene-
quæ dantur Scholaribus in studijs
subsidium; ad beneficia post ob-
tas Cæsareas Preces primariæ
ad Vicarias temporales; ad bene-
mensæ Episcopali, Capitulari, vel
tiali incorporata; ad beneficia
ad beneficia commendata &c. &c.
vult, ut vi hujus indulti, eadem*

gravetur sepius, si vi precum illarum jam unam personam accipere debuit. Vide plura de his precibus apud Auctorem

Methodi hoc & sequenti §. vel apud Ioan. Cochier in peculiari tractatu de Precibus his Primariis.

TITVLVS VI.

DE CLERICO AGROTANTE VEL DEBILITATO.

§. I.

An Clericus propter agritudinem, aut mutilationem amittat beneficium suum, vel saltem fructus illius, & quando ei dari possit, vel debeat Coadjutor?

INe. Cum percussio 1. & in c. Presbyterum 2. h. t. statuit Pontifex, quod Clericus beneficiatus, si infirmitate aut mutilatione impediatur, quominus Ecclesie seruiat personaliter, & officium suum præstet, non tantum non amittat beneficium suum, sed ad omnes fructus integrè percipiendos pro seruiante haberi debeat, ne idonei Ministri non reperiuntur, qui Ecclesie seruire velint, si fructibus beneficii carere debeant, ex tali miseria impediti, quominus seruitia sua actu præstent; & ut ne afflictio addatur afflictio cum præiudicio Ecclesie: ob quas rationes taliter etiam impeditus infirmus, aut mutilatus gaudere potest distributionibus quotidianis (iuxta c. vni. de Clericis non resi. in 6. de quo etiam supra Tit. 4. Sect. 2.) & à sui beneficii administratione removendus non est, quamvis Altari deservire, aut in Ecclesia comparere, sine magno scandalo (eo

quod Leprà v. g. aut alio morbo contagioso, & horrido infectus sit) non possit; quo in casu tamen per Coadjutorem ipsi datum, cui ex redditibus beneficii congrua portio assignetur, iuvari debet, qui curam animarum actu habeat, & alia spiritualia officia exerceat; nisi propter suæ infirmitatis gravitatem inhabilis etiam videretur ad beneficii sui administrationem temporalem, quo in casu alius illi in administrationis etiam officio substitui potest, congruâ sustentationis portione, ex redditibus Ecclesie, infirmo beneficiato assignatâ, quod solum vult c. Tuanor 4. h. t. Quod si tamen redditus beneficii pro utriusque, Rectoris scilicet infirmi, & Coadjutoris sustentatione non sufficiant, probabilius est iuxta c. De Rectoribus 3. h. t. quod ex redditibus Ecclesie talis, sive beneficii, providendum sit Rectori, seu Beneficiato infirmo, Coadjutori verò ab Episcopo per Parochianos, vel aliunde subveniendum.

Eodem modo, & eisdem ex causis, nec Episcopus à suo Episcopatu, aut inferior Prælatus à suo beneficio amoveri potest, propter infirmitatem, sed Coadjutor eis, si suo officio, aut administrationi fa-

tificere non possint, juxta dicta dandus est. (c. Ex parte 5. & c. Consultationibus 6. h. t.) qui & ipse sustentationem suam congruam ex redditibus talis Ecclesie, cui Coadjutor datus est, habeat, & non minus ad residentiam personalem obligatus sit, quam ipse principalis. De quo tamen Coadjutore sit

§. II.

Quis assignare, seu dare possit Coadjutorem; & quomodo, ac qualis dari debeat?

Quamvis solius Papae sit Coadjutorem dare Episcopis, & his superioribus Prælatibus, cum inter causas majores numeretur Coadjutoris datio, concedit tamen etiam Papa in c. Pastoralis h. t. in 6. ne Ecclesie, ab utroque præsertim remotæ, detrimentum patiantur, ut Episcopus, senio vel perpetuo impedimento impeditus, qui pastorale officium exercere non potest, cum consensu sui Capituli, unum vel duos Coadjutores, auctoritate Apostolicâ, assumere possit, vel si amens sit Episcopus, Capitulum, aut duæ illius partes, unum, aut duos, auctoritate Apostolicâ, designare possit, qui officium Episcopi, tam quoad temporalia, quam quoad spiritualia, si ad utrumque inutilis est, exerceant, vel certe si nolit in priore casu Coadjutorem assumere Episcopus, eum quidem, invito, Capitulum non obtunderet, de toto tamen negotio moneat Pontificem, & quod ab ea Sede ordinatum fuerit, humiliter, & efficaciter impleat; aliis vero Prælatibus, aut Rectoribus Ecclesiarum, Episcopo inferioribus, sicut & Parochis, si officio suo præesse nequeant, Episcopus da-

re potest Coadjutores, cum penitus sit beneficiati etiam destituito.

Debet autem Coadjutor dandi Coadjutoris esse, (cum Laici non sint habiles ad spirituales administrationes) idoneus, tam ratione prudentiæ ad Ecclesiasticarum administrationem, quam pro bonorum administratione Coadjutor detur, quam ratione scientiarum, si ad spirituales curam Coadjutor detur; & ejus ætatis, quæ requiritur in tali beneficio.

§. III.

Quæ sit potestas, sive officium Coadjutoris, & quando expirat

Officium autem dati Coadjutoris, cui datur Coadjutor ob infirmitatem senium, & simul Ecclesie, seu populi, c. Ex parte 5. h. t. si datus sit temporarius Coadjutor; vel saltem curam rerum temporalium, si ad hæc curam datus sit Coadjutor, ita tamen, ut non liceat aliquid de bonis immobilibus Ecclesie, aut mobilibus pretiosis, quæ servando servari possunt, non possit; potest beneficia conferre, quorum datio ad Prælatum, cui datus est Coadjutor pertinet, sine consilio hujus, sanæ mentis hic non facit, & ad conferenda beneficia inutilis,

Expirat autem illius officium, si quidem morte dantis Coadjutoris, si morte illius, vel depositione, aut reprobatione, cui datus est Coadjutor; vel si officium administratoris dantis, si legitimus administrator, (successor) interierit, cui datus est Coadjutor; si interierit, nisi fuerit ipse Coadjutor dantis

eum futura successione, sive jure succedendi illi in Prælatūra, cui datus est Coadjutor. Quæ Coadjutoria, quamvis sint, juxta stylum Curie Romanæ, à

Summo Pontifice impetrandæ, à Tridentino tamen sess. 25. c. 7. De reform. non in omni casu probantur.

TITVLVS VII.

DE INSTITUTIONIBUS.

Institutio, est modus Canonicus acquirendi beneficii; & quamvis latè accepta collationem beneficii etiam includat, strictè tamen dicta, prout hinc accipitur, differt à collatione beneficii, eò quòd collatio sit libera translatio beneficii in aliquem; institutio verò sit necessaria; Episcopus enim, vel qui jus conferendi beneficium habet, liberè potest huic, vel illi beneficium conferre; qui verò jus instituendi in beneficio habet Episcopus, necessariò debet eum instituere in beneficio, quem patronus præsentat, dummodo sit idoneus, cap. Significasti 18. De jure patr. & hinc institutio propriè dicta definitur, quòd sit *juris beneficii ad præcedentem præsentationem, vel nominationem alicujus, legitimè auctoritate facta translatio*, per quam scilicet jus ac titulus beneficii acquiritur instituto.

§. I.

Ad quos spectat jus instituendi Clericos in beneficiis Ecclesiasticis?

De jure communi spectat jus, sive potestas instituendi Clericos, à patronis præsentatos, ad Episcopum, vel ejus Vicarium generalem in spiritualibus, aut vacante Sede ad Capitulum Cathedrale, c. Ex frequentibus 3. h. t. & Trident. sess. 7. c. 13. De reform. ubi præcipitur, ut præsentati à Patronis non instituantur, nec admittantur, sub prætextu cujuscunque privilegii, nisi fuerint priùs à locorum ordinariis examinati, & idonei reperti. De quo examine agit Trident. sess. 24. c. 18. De reform. Et quamvis nec Vicarius generalis sine speciali mandato conferre beneficia possit, nec Capitulum Cathedrale, vacante sede; instituere tamen, tam ille sine speciali mandato, quàm hoc, vacante sede, præsentatos à Patronis potest, cum institutio non sit donatio gratuita, circa quam præjudicium fieri possit Episcopo, sed necessariò expedienda sit. c. His qua 11. & c. Cum olim 14. De majorit. & obed. & c. Etsi 1. h. t. in 6.

De jure speciali, sive ex privilegio; præscriptione, vel consuetudine potest jus instituendi inferioribus etiam Episcopo Prælati competere, c. Super eo 15. De off. deleg. c. Auditis 15. & c. Cum olim 18. De præscript. quod meritò de Prælati regularibus, quibus plenissimo jure subjectæ sunt aliquæ Ecclesiæ, dici potest, cum isti habeant in talibus Ecclesiis jurisdictionem quasi Episcopalem.

§. II.

§. II.

De instituendis in Ecclesiis, vel beneficiis Ecclesiasticis.

Instituendi in beneficiis Ecclesiasticis debent primò esse Clerici, cum Laicis non conventant beneficia Ecclesiastica. *c. In Ecclesia 2. h. t.* Secundò, non debent institui in Ecclesiis & Beneficiis unius originis, seu nationis tantum, sed viri literati & idonei, undecunque originem ducant. *c. Decorem 5. h. t.* nisi beneficium fundatum primitus sit, pro certæ castri nationis, certæ familiæ, &c. hominibus; neque tamen etiam prohibetur consuetudo, quæ indigenæ extraneis præferuntur, quia facilius illi ad perpetuò residendum inducuntur. Neque tertio repelli debet à Patrono ad Ecclesiam vacantem Parochialem præsentatus, qui in minoribus quidem est, sacris tamen ordinibus nondum initiatus est, modò aliàs sit idoneus, ætatem requisitam habeat, & intra annum ad sacerdotium promoveti possit. *c. licet 14. De elect. in*

6. c. Præterea 5. De aate & qualitat. c. Si is 2. h. t. in 6. Quarto tot sunt instituendi in Ecclesiis Collegium, aut Capitulum habentibus, quot commode abique penuria ex redditibus ali possunt. *c. Non amplius 1. & c. Auctoritate 1. Trident. Sess. 25. c. 3. De regul. Quòd si tamen in prima fundatione numerus determinatus sit, augeri non debet, ob modicum tantum incrementum, minui tamen potest, si notabiliter, & in perpetuum decrescant redditus, quamvis auctoritate Papæ, aut juramento numerus determinatus firmatus sit, cum talis contentio, aut juramentum intelligi debet res in eodem statu permanent. Quòd tamen nemo seipsum in beneficium tuere potest, neque ab alio accipere, nisi à se auctoritatem habeat, ut probatur ex *c. Cum ad nostram 7. h. t.* eò quod ut dicit Pontifex, inter dantem & accipientem debeat esse personarum distinctio.*

T I T V L V S VIII.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ, ET ECCLESIAE NON VACANTIS.

§. I.

Utrum beneficium non vacans possit conferri, vel promitti?

Beneficium non vacans non tantum conferri non potest (ita ut collatio talis sit ipso jure irrita, & qui scienter permisit in tali, non vacante beneficio, se

institui, poenam excommunicationis incurat. *c. 1. h. t.* & non possit postmodò hoc beneficium, ubi vacaverit, obtinere. *argu. s. final. de eo, qui duxit in mare.* Sed nec promitti potest, ut constat *c. Nulla 2. & ex c. Ex tenore 13. h. t.* etiam legibus Civilibus pactum de hereditate successione, vigente eo, cui succedet

dum promittitur, prohibitum sit, tanquam occasionem præbens captandæ mortis alterius. Et hinc non obstante tali non vacantis beneficii promissione, potest beneficium tale alteri cuiuscunque conferri, ut constat ex c. *Relatum* 3. h. 1. junctâ Glossâ in casu, cum enim promissio talis ab initio sit irrita, per vacationem beneficii non fit valida juxta reg. 29. ff. de reg. juris. Neque potest Episcopus alicui concedere facultatem conferendi hoc determinatè beneficium, cum vacaverit c. *Constitutus* 11. h. 1. ne per fraudem tali facultate ad necem alterius alter abutetur. Et quamvis de jure antiquo prohibitum non fuerit, promittere alteri beneficium nondum vacans, cum conferri poterit, aut occasio se obtulerit, c. *Accedens* 14. h. 1. cum aliud sit promittere beneficium me collaturum, cum potero; & aliud promittere me collaturum, cum vacaverit, (hæc enim promissio occasionem captandæ mortis ingerit, non autem illa) novo tamen jure, omnis promissio beneficii nondum vacantis, quâcunque clausulâ adjectâ, prohibita est, & invalida, c. *Detestanda* 2. h. 1. in 6. Ita ut ob easdem rationes, nec Patronus promittere possit (promissione obligante & efficaci) præsentaturum se ad beneficium, quod hic & nunc nondum vacat, si vacaverit; & quamvis possit generalem Procuratorem suorum negotiorum, etiam in ordine ad præsentationes, Patronus constituere, præsertim, si causa aliqua, absentia v. g. urgeat, specialem tamen commissionem nulli dare potest, ut ad tale beneficium, hîc & nunc nondum vacans, præsentet aliquem, ubi illud vacaverit c. *Cum dilectis*

Compend. Pirhing.

16. h. 1. cum in hoc casu rationes allatæ urgeant, non autem in illo.

§. II.

Quinam sint generales modi. quibus beneficia vacant, & qualis vacatio requiratur, ut impetrari, aut conferri aliis possint?

TRiplici modo, in genere loquendo, beneficia vacare dicuntur: vel enim vacant de facto tantum, vel de jure tantum, vel de facto simul, & de jure. De facto tantum vacare censetur beneficium, quando quis possessionem beneficii amittit, non autem Titulum, ut si vi dejectus sit, de possessione beneficii, aut injusto metu gravi coactus fuit beneficio renuntiare, &c. De jure tantum vacare censetur, cum quis titulum beneficii amisit (ex juris scilicet dispositione privatus) possessionem tamen adhuc retinet. De jure autem, & de facto simul vacare censetur, quando nec titulus, nec possessio beneficii apud aliquem est, qualiter per mortem beneficiati vacare beneficia censentur. Hoc ultimo modo, si vacent, de jure scilicet, & de facto, beneficia, impetrari, & conferri ea posse, non est dubium, cum verissimè vacent, prout etiam colligitur à contrario sensu ex c. 2. h. 1. si de facto tantum vacent, & non de jure, nec conferri possunt aliis nec impetrari, cum nondum verè vacent, prout etiam colligitur ex c. 2. 3. 4. *De his qua vi, &c.* si verò de jure tantum vacent, & non de facto, cum alius adhuc in illius (saltem coloratâ) possessione sit, possunt quidem impetrari, & conferri, si in rescripto impetrationis fiat mentio, possideri

Nun bene-

beneficium impetratum adhuc ab altero, (saltem coloratâ possessione) *c. Cum nostris 6. h. t.* quia taliter vacantia beneficia, sicuti verè non vacant, ita nec simpliciter vacantia dici possunt, ita ut rescriptum de beneficio tali conferendo, si in eo nulla fiat possessionis coloratâ, quàm alter adhuc habet, mentio, subrepticium habeatur.

§. III.

Quibus modis in specie vacent beneficia?

Primò vacant per mortem naturalem Beneficiati, *c. Susceptum 6. De rescript. in 6.* mors enim omnia solvit, nisi ab habente potestatem omnino fuerit suppressum tale beneficium, vel accessorie unitum alteri, aut ad mensam Prælati, aut Capituli pertineat, aut situm sit beneficium tale, Canonatus v. g. in Ecclesia non numerata; quibus in casibus, cum extinctum omninò sit tale beneficium, vel Rector illius principalis sit Prælatus, aut Capitulum, non censetur vacare per mortem deservientis illi, sicuti in Ecclesia tali non numerata, non vacat Canonatus per mortem Canonici, cum penes Episcopum, vel Capitulum sit, utrum velint novum Canonici assumere.

Secundò vacant beneficia ex dispositione juris; per professionem scilicet in religione approbata, tacitè, vel expressè factam; per matrimonium validè contractum; per beneficium incompatibilis pacificam, & utilem assecutionem; per non susceptum Sacerdotium, intra annum accepti beneficium Parochialis, requirentis eum ordinem, per non petitam

suo tempore confirmationem, aut consecrationem, aut susceptam ante tempus administrationem, & pluribus aliis modis, de quibus hinc inde in iure Canonico.

Tertiò vacant beneficia per depositionem, seu privationem ipso iure, vel per sententiam Iudicis factam, ob crimen commissum, cui à jure depositionis, seu privationis pœna decreta est; quod crimina sunt homicidium, perjurium, sacrilegium, sodomia, adulterium, & quos inter modos ea etiam est delictum, ut si ipso iure privetur quis beneficio, tempore commissi criminis vacat illud, & privatus sit illis fructibus, quàm sententia declaratoria criminis privationem feratur, ita ut ad restitutionem fructuum, si quos post admissionem criminis perceperit, obligatus sit: Si vero per sententiam Iudicis beneficio privatus sit, non vacet illud à tempore commisionis criminis, sed à tempore latæ condemnationis privationis sententiæ, & fructus sententiæ latam perceptos, non restituitur restituere; neque vacet per mortem illius, qui delictum admisit, cum ante vacaverit ex causa delicti, si ipso iure ob tale delictum beneficio privatus vacet autem per mortem illius, qui delictum admisit, qui per sententiam beneficio privari debeat delinquens, sententia contra eum lata nondum facta.

Quartò, vacant beneficia per legitimum resignationem coram legitimo Superiore, uti patet ex *Tit. 9. Lib. 1. Decretalium*, & per translationem Prælati ad aliam Ecclesiam, uti patet ex *Tit. 7. eisdem Libri.*

§. IV.

Intra quod tempus conferri debeant beneficia vacantia?

Intra sex menses conferri debent ab eo, ad quem spectat provisio. *Nulla 2. §. Cum autem h. r.* ut ne diuturna beneficii vacatio damnosa sit, & nociva Ecclesiæ. Et idè etiam excipiuntur majores Præbendæ, ex quarum vacatione viduata dicitur Ecclesiæ, & majus periculum imminere potest, quorum provisio ultra tres menses differri non potest, ut in *1. Decretal. Lib. jam dictum.* Neque tamen hoc à jure præfixum tempus conferendi beneficii, currit etiam impedito, aut ignoranti vacationem, & consequenter non à tempore vacationis, sed à tempore, quo notitiam habuit Collator, computandum est, *c. Quia diversitatem §. h. r.* & si juris, aut facti impedimentum intervenerit, quominus beneficium vacans conferri potuerit, non imputabitur illi non facta collatio, ad negligentiam, quæ per devolutionem corrigi debeat, ut *ex cu. capit. habetur.*

§. V.

Ad quem devolvatur ius conferendi beneficia vacantia propter negligentiam, seu moram culpabilem ordinarii Collatoris?

Responsio ad hujus §. quæstionem satis patet ex illis, quæ *Lib. 1. Decretal. Tit. 10. De supplenda negligentia Prælatorum §. 1. & 2.* diximus, quæ videri possunt; quia tamen illa intelligi non debent de Episcopatibus propter negligentiam, suo tempore non collatis, videnda etiam erunt, quid Concordata

Germaniæ velint, circa commissas tales negligentias, in electionibus Episcoporum, vel Archiepiscoporum in nostra Germania. De quibus supra in *Tit. 5. hujus Libri, Sect. 9. §. 5.* Illud tamen etiam notandum, quod in illis Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, ubi non est numerus Canonicatum, aut Præbendarum determinatus, sed omnes redditus ad communem Capituli mensam pertinent, sicuti per mortem Canonici illius Ecclesiæ non dicitur propriè, ut supra dictum, vacare Canonicatus, ita nec locum habet devolutio ad superiorem, propter negligentiam inferioris, in conferendo *c. Ex parte 10. h. r.* quia ubi non est vacatio, ibi devolutio locum non habet, cum in beneficio vacante conferendo, nulla ab inferiore, in tali casu committatur negligentia.

§. VI.

De variis gratiis expectativis, sive mandatis de providendo beneficia vacantia.

Gratiæ expectativæ in materia beneficiorum prohibitiæ sunt, & sublata, non tantum per *Concil. Trident. sess. 24. c. 19. De reform.* sed etiam per Concordata nostræ Germaniæ. Et quamvis non omnino potestas Summo Pontifici adempta sit, gratiarum harum expectatarum concedendarum, quia tamen rarissimi usus sunt, sine scrupulo omnis hæc materia omitti potest. Legat, qui scire eam vult, *Auctorem Methodi hoc §. vel c. Proposuit. h. r. & qua habentur de h. r. in 6. & in Clement. unica. eodem. &c.*

Nnn 2 TITV-

T I T U L U S IX.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR

§. I.

An, & quâ ratione nihil sit innovandum, Sede vacante.

Nomine Sedis in hoc Tit. intelligitur, Sedes Episcopalis, aut alia Prælatūra, in cuius præjudicium innovare aliquid, vacante sede tali, prohibitum est in *h. tit.* Quamvis enim jurisdictio, & administratio rerum Episcopaliū ad Capitulum, vacante Sede, transeat, ut ex *Lib. 1. Decretal. Tit. 31. De major. & obed.* patet; ea tamen facere prohibetur, per quæ status Ecclesiarum mutarentur, aut bona Prælaturæ, vel Ecclesiarum, per alienationem v. g. bonorum immobilium, aut mobilium pretiosorum, quæ servando servari possunt, minuerentur, &c. nisi hoc fieret cum licentia Summi Pontificis, aut cum licentia Episcopi, vacante Prælaturâ inferiore, Episcopo subiecta, circa bona talis Ecclesiæ inferioris.

Mutari autem status Ecclesiæ, quod prohibitum est in hoc Titulo, vacante Sede, censeretur, si unio v. g. Ecclesiæ alicujus alteri unitæ dissolveretur. *c. Novit. 1. h. t.* & quamvis, vacante Sede, possit fieri unio Ecclesiarum, non potest tamen fieri dissolutio unionis prius factæ, cum per illum casum nulli Ecclesiæ fiat præjudicium aliquod, sicuti fit per dissolutionem unionis, Ecclesiæ illi, cui altera ad meliorem Restoris, vel Epi-

scopi sustentationem, unita fuit, eo quod scilicet dissolutâ unione ad eam potestatem Ecclesia relaberetur, cum hæc fuit ad hanc sublevandam unio, in qua prius fuerat.

Insuper etiam ad cavendam commutationis speciem, vacante Sede, innovatio, non vult Pontifex in *c. Constitutus 2. h. t.* ut iudicium aliquod de iuris, aut iuribus Ecclesiæ, vacante Sede, inchoetur, aut inchoatum continuetur, sive agendo, sive defendendo, extra casum magnæ necessitatis, & nisi decessor Ecclesiæ sit constitutus) si extra præjudicium contra minores indefensas teneat, multo minus tenebit hoc contra Ecclesiam, si suo Pastore, & decessore destituta sit.

§. II.

An, Sede vacante, Capitulum possit conferre beneficia?

Quod non possit, Sede vacante, Capitulum conferre ea beneficia, quæ liberæ sunt collationis, aut jure devolutionis ab Episcopo conferenda esse, non potest autem præsentatos instituire, & electos confirmare, si institutio, aut confirmatio jure proprio ad Episcopum pertinet, ex *Tit. 33. De major. & obed. Lib. 1. Decret. sect. 2. §. 3.* jam patet, ut patet ex *c. Illa 2. h. t.* Quod si tamen collatio beneficiorum simul ad Episcopum & Capitulum communiter pertinet, ut patet

Capitulum, vacante Sede, aut suspenso Episcopo à beneficiorum collatione, ea conferre, & vicissim Episcopus, etiam solus, potest ea conferre, si à collatione beneficiorum suspensum sit Capitulum, quia quoad illa, quæ Episcopo & Capitulo communiter sunt facienda, uno illorum naturaliter aut Civiliter mortuo, totum jus remanet in altero, et quod unum corpus constituent. c. Si ad Episcopum h. t. in 6. Neque tamen

hoc intelligi debet de eo etiam casu, quo Episcopus conferre debet beneficia, cum consilio, aut consensu sui Capituli; in hoc enim casu, mortuo, aut suspenso à beneficiorum collatione Episcopo, nihil potest circa beneficia conferenda Capitulum, quod nullum jus ad conferenda beneficia habet, sed consensus illius tantum requiritur, ut conditio, juxta cit. c. §. Cum verò h. t. in 6.

TITVLVS X.

DE HIS, QUÆ FIUNT A PRÆLATIS, SINE CONSENSU CAPITULI.

§. I.

Ad quos actus Episcopi, aut alterius Prælati, requiratur consensu Capituli, & qualis?

Primo requiritur consensu Capituli legitime congregati, aut conventus, præter consensum Episcopi, aut Prælati, ad alienationem rei Ecclesiasticæ immobilis (quæ loco moveri non potest, uti sunt agri, prædia, &c.) aut rei mobilis pretiosæ, quæ servando servari potest, c. Irvina 1. h. t. & can. Sine exceptione 52. causa 12. q. 2. (ad cavendum melius grave præjudicium Ecclesiæ) ita ut alienatio talium rerum nihil requisito Capitulo, aut hoc contradicente, facta, nulla sit, & à successore teneri non debeat, nisi postea consensum suum præstando Capitulum, factam alienationem approbet. c. Cum nos 3. h. t. junctâ Glossâ v. ratam. quo in casu ratificatio sub-

sequens retrotrahitur ad tempus præcedentis alienationis, modò per hanc utilitas Ecclesiæ procuretur. Sufficit tamen etiam in casu rei Ecclesiasticæ ad breve tantum tempus infra decennium v. g. elocata, consensu præsumptus, qui habetur ex Scientia, & patientia Capituli, non contradicentis, cum posset.

Secundò si jus præsentandi ad beneficium, simul ad Prælatum, & Capitulum pertinet, non potest Prælatum præsentare sine consensu sui Capituli, vel majoris, & sanioris partis, c. Enoscitur 6. h. t. nisi aliud jubeat, aut privilegium, aut Consuetudo, quæ obvari debent.

Tertiò non potest Episcopus sine consensu sui Capituli concedere, seu unire in perpetuum Ecclesias Ecclesiis, etiam si habeat jus Patronatus in Ecclesiis concessis, sive unitis. c. Tua nuper 8. h. t. cum enim talis concessio speciem alienationis

nationis habeat, prohibitum autem sit Episcopis alienare res Ecclesie (immobiles, aut mobiles pretiosas, quae servando servari possunt) sine consensu sui Capituli, consequenter Ecclesias taliter unire non poterit: Imò nec fructus Ecclesiarum Parochialium poterit unire in perpetuum Monasterio v. g. aut alteri Ecclesie, sine consensu Capitali, aut Papæ auctoritate, quamvis Patronus illius Ecclesie in hanc unionem consentiret. *c. Pastoralis 9. h. t.* ob allatam scilicet rationem, quamvis ad alienationem talem infra decennium, de jure antiquo, sufficiat consensus tacitus, prout ex dictis jam patet.

§. II.

Proponitur, & declaratur unus casus specialis, in quo alienatio rei Ecclesiastica fieri potest à Pralato absque consensu Capituli.

Quamvis hic casus ad *Tit. 13. de rebus Ecclesia non alienand.* infra pertineret, uti multa alia, quae in hoc Titulo aguntur, quia tamen in *c. Cum Apostolica sedes 7. h. t.* casus hic specialis refertur, breviter eum indicare placuit, pluribus legendum, apud Auctorem Methodi.

Est autem casus iste, quod scilicet si Laicus decimas, à Pralato Ecclesiastico, ante Lateranense, in feudum acceperat, & nolit eas suae Ecclesie, à qua in feudum eas recognoscit, restituere, velit autem alteri Ecclesie, vel Monasterio eas donare, donatio talis, si fiat cum consensu Diocesani, non requisito consensu Capituli, subsistat, cum talis donatio in hoc casu, non tam sit alienatio, quam

renovatio rei Ecclesiastica à manu Laici ad Ecclesiam, saltem universalem, ut Pontifex, & de re Ecclesiastica tam Laicus disponat, quod fieri non potest, quam Episcopus.

§. III.

Quinam actus fieri debeant in Consilio Capituli?

Primo non potest Episcopus, vel alius similis Prælatus, personam Ecclesiasticam instituere, aut destituere, in Consilio Capituli, *c. Novus 4. h. t.* (cum indecens sit, ut caput sua mensura negligat in rebus, quae bonum totius concernunt) nisi consuetudo legitime præscripta aliud permittat, aut qui in his, potestate & jure ad se devotus propter negligentiam inferiorum, qui in casu non tenetur petere sui Capituli consilium.

Secundo non potest Episcopus, vel alius similis Prælatus suae Ecclesie negotia, sine Consilio sui Capituli, expedire, prout statuitur (ob rationem scilicet oblatam) in *c. Quanto 5. h. t.* nisi recepta consuetudo disponat aliter, aut negotia exigua, & minoris momenti sint: tamen in illis casibus, ubi consilium Capituli adhibere debet, tenetur eum illud sequi (nisi consilium idem deest, quod consensus, aut consensus expressus requiratur) quia per solam consilii requisitionem, juri taliter præcipere licet, & utilitas consilii haberi potest, etiam si Episcopus illud non sequatur.

Tertio debent etiam invitari (negotia enim cogi possunt) Capitula Ecclesiarum Cathedralium, ad Concilia Pra-

vincialia; & si compareant per se, vel per suos Procuratores, etiam ad tractatus admitti, maxime in illis negotiis, quæ ad ipsa Capitula pertinent (ut quod omnes, & singulos tangit, ab omnibus

etiam approbetur) vocem tamen decisivam non habent c. *Etiamsi membra* 10. h. e. cum solis Episcopis conveniat, decidere, quæ in Capitulo Provinciali statuenda videbuntur.

TITULUS XI.

DE HIS QUÆ FIUNT À MAIORE PARTE CAPITULI.

§. I.

An, & qua ratione gesta à majore parte Capituli valeant?

AD actus à Capitulo gerendos non requiritur, ut totum Capitulum sive collegium consensum præstet, sed sufficere ordinariè, ut pars major Congregatorum, vocem decisivam habentium, consentiant (quod enim à majore parte Capituli decretum est, hoc à Capitulo decretum fuisse censetur. *L. quod major* 19. ff. *ad municip.* modò dux partes eorum, qui adesse debent, volunt, & possunt, sint congregatæ) ex c. *Cum in cunctis* 1. h. e. colligitur, & quamvis ex hoc Capitulo etiam colligatur, quòd non tantum major pars Capituli sufficiat, sed debeat etiam esse sanior (ab auctoritate, dignitate &c.) ordinariè tamen præsumitur, sanio rem partem esse, ubi major pars Capituli est; possunt tamen alii pauciores, & minor pars se opponere, ex rationabili causa, ad impediendam Capitulare decretum, si videat majorem partem irrationabiliter, & in damnum Ecclesiæ procedere.

§. II.

An Major pars Capituli possit aliquid decernere, cum præjudicio minoris partis, de bonis, aut juribus spectantibus ad singulos de Collegio?

Respondetur affirmativè, quòd nempe possit major, & sanior pars Capituli, unà cum Episcopo, seu Prælato, quamvis minor pars contradicat, ob necessitatem, seu utilitatem Ecclesiæ disponere, ac decernere, non solum de bonis, ac juribus ad singulos de collegio spectantibus, cum diminutione juris singulorum, si singuli jure illo gaudeant, ut membra illius Collegii, & hinc Pontifex in c. *Ex parte* 4. h. e. dicit, quòd possit Episcopus cum majore parte Capituli, etiam contradicente minore, cum diminutione reddituum Ecclesiasticorum, ad singulos illius Collegii spectantium, portionem deputare ad fabricam Ecclesiæ, si necessitas hoc exigat, vel utilitas Ecclesiæ. Neque tamen extendi hæc Pontificis Constitutio debet, ad quodvis opus pium & extraneum, quasi verò Episcopus cum majore parte

Ca.

Capituli statuere aliquid posset, in præjudicium & diminutionem reddituum ad singulos, quæ tales, jure Collegii spectantium, in subsidium cujusvis operis pii, extranei, sicuti enim in illo casu, suæ Ecclesiæ, cujus fructibus gaudent, omnes succurrere tenentur, etiam cum aliqua suorum reddituum, quos ab Ecclesia percipiunt, diminutione, ita in hoc casu, ad extraneam talem pietatem concurrere, non tenentur, sed juxta *reg. 29. in 6.* quod omnes tangit, ab omnibus approbandum est.

§. III.

An possit ferri Interdictum locale ab Episcopo, sine consensu sui Capituli? Et an ad negotia à Capitulo tractanda debeant vocari Canonici absentes?

DE jure quidem ferri interdictum locale non posse ab Episcopo, sine consensu sui Capituli, ex *c. quesivii 2. b. 2.* probatur, & tradit etiam Glossa

hic in notatis, (plurium scilicet iudicium audiendo ad censuræ talis ferendæ, innocentes nonnunquam involvuntur, nisi consuetudo legitima hunc Capituli consensum requiritur jam præscripserit, prout factum putant.

Neque etiam spectato jure communi, ordinariè, & generatim necessarium esse, ut ad tractatus quoslibet, & similes Collegii actus, vocentur, & expectentur absentes, ex *Glossa committere recepta in c. 2. V. sporum. Decretus in 6.* habetur. Nisi aut electio prelati fieri debeat, aut negotium arduum sit, vel magni momenti, & agendum aliquid sit, quod in singulis præjudicium absentium tendat, vel præjudicium singulorum, propter aliorum bona concernens; aut tamen certos actus etiam vocandorum sit consuetudo.

TITVLVS XII.

UT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE DIMINUTIONE CONFERANTUR.

§. I.

Quomodo beneficia sine diminutione sint conferenda?

QUOD non possit Collator beneficii, jus commune attendendo, redditus beneficii, aut partem eorum sibi reti-

nere, neque de his retinendis cum cui confert beneficium, sine Simonia vitio pacisci, tum ex *hujus Tit. rubrica. unico illius capit. patet*, tum ex *simonia* nature, quæ tum communitatis, cum pro spirituali (uti est collatio beneficii) temporale quid (quales sunt redditus in pactum deducitur, Beneficium autem

vacantis redditus, vel partem illorum potest cum consensu Capituli, pro sua auctoritate, Episcopus, ob justam, & necessariam causam, ad dissolvenda v.g. Episcopatus debira, pro fabrica Ecclesie Cathedralis &c. ad tempus reservare, modò non reservet hæc talia directè in utilitatem suam, aut Capituli mentis, ne videatur in proprio facto auctoritatem præstare, quod ad cavendas multas fraudes prohibitum est: quod si tamen consuetudo alicubi vigeat, ut ex primi anni fructibus beneficiorum, in Diocesi existentium, ad augendos Episcopi redditus, reservetur aliquid, observandum hoc est, cum nullibi clara hujus rei prohibitio sit, neque ulla Simonie sit species, & multam etiam probabilitatem ex annatis Pontifici solvendis trahere possit.

§. II.

De pensionibus, per quas diminuntur redditus beneficiorum.

Pensio aliud non est, quam jus percipiendi fructus certos, ex alieno beneficio, auctoritate legitimâ, ad tempus, justa de causa, concessum. Ex qua descriptione satis patet, quod pensio propriè loquendo beneficium Ecclesiasticum non sit, cum hoc perpetuum sit, & conferatur in Titulum &c. pensio verò ad certum tantum tempus, ad vitam v.g. pensionarii durat, & per ejus mortem ordinariè non vacat, sed omnino extinguitur, neque in Titulum confertur, ut patet ex c. *Quamvis* 4. de *prebend. in 6.* & ex *Trident. Sess. 21. c. 2. de refor.* ubi

Compend. Pirhing.

conceditur, ad Titulum posse aliquem ordinari, non autem ad pensionem, ergo ex mente Trident. pensio non est Titulus, nec in Titulum confertur. Duplex est autem pensio, laica seu temporalis, quæ confertur Laico ob ministerium aliquod temporale, uti Cantori, Aedituo &c. vel ob aliam temporalem causam, in gratitudinem v.g. præstiti Ecclesie officij, defensionis, patrocinij &c. Clericalis quæ solis Clericis competere potest; & si datur, aut conceditur ob ministerium merè spirituale, Coadjutori v.g. Parochi aut alterius Rectoris spiritualis, Concionatori &c. vocatur simpliciter spiritualis; mixta verò vocatur, si Clerico quidem, quæ tali, conceditur, non tamen ob spirituale ministerium, sed ob aliam causam, paupertatis v.g. senij, in necessariam sustentationem &c. ita tamen, ut sæpius annexam habeat obligationem certarum precum, vel officij B. Virginis &c. De hæc Clericali, potissimum mixtâ, pensione aliqua dubitantur.

Primo quidem, quis possit pensionem imponere beneficio? æ. potestatem hanc absolutè quidem competere Summo Pontifici, cui plenissima de beneficiis disponendi potestas competit, ita tamen, ut non possit sine justa causa, licitè saltem, pensionem talem imponere, ne dissipare potius videatur bona spiritualia, quam administrare. Et quamvis valde probabiliter multi doceant, posse etiam Episcopum, in causis quibusdam specialibus, ex justa & necessaria causa, vel ob evidentem utilitatem, Ecclesie pensionem imponere, non quidem in perpetuum, nec cum facultate transferendi

ooo

ferendi

ferendi ad alterum, sed ad vitam Beneficiarii gravati, cum quo extinguitur, prout probari putant ex *e. Nisi 21. de praebend. & supra etiam concessum*, ita tamen, ut in tali casu non tam Beneficio quam Beneficiario pensio imposita censetur; non tamen tam facile conceditur, quod ad vitam personam imponi possit ab Episcopo, pensio, quae moriente priore Beneficiario transeat ad successorem in beneficio, & usque ad mortem Pensionarii duret; quia tamen etiam huic sententiae favere videntur iura aliqua *e. De cetero 5. de transact. junctim Gloss. final. c. 3. de collus. de reg. & usus etiam ac praxis probabilitatem hujus sententiae ostendere videtur, idem improbabile esse dici non debet, non quidem praecise in favorem alterius pensionem talem imponendo, ad cavenda multa incommoda, nec conferendo beneficium cum pacto solvendae pensionis, quod Simoniam saperet, sed ob Ecclesiae utilitatem, aut necessitatem.*

Secundo dubitatur, quinam pensiones obtinere possint. *¶* temporales etiam a Laico obtineri posse, non tamen Ecclesiasticas (sive pure Ecclesiasticae illae sint, sive mixtae) quae solis Clericis, saltem prima tonsura initiatis conferri possunt, ita ut si pensio sexaginta Ducatorum auri de Camera Summam excedat, habitum etiam, & tonsuram clericalem deferre debeat pensionarius, & jure novo Concilii Trident. non possit haec Ecclesiastica pensio conferri alicui ante 14. aetatis annum, cum juxta stylum curiae etiam, qui non est capax beneficii, neque capax sit pensionis Ecclesiasticae.

Tertio dubitatur, in quibus beneficiis pensiones constitui possint, & in qua quantitate. *¶* primò de jure quae communi omnibus beneficiis etiam raris imponi potest (a Summo Pontifice saltem) pensio, Concilium tamen Tridentinum voluit *sess. 24. c. 13. de reformatione* ut Ecclesiis Cathedralibus nulla imponatur pensio, nisi Summam mille Ducatorum excedant redditus; & Ecclesiis Parochialibus etiam nulla imponatur pensio, nisi Summam quingentorum Ducatorum Summam excedant redditus, ne ultra aequum solvantur Beneficiarii; & hinc etiam nonicatis non potest imponi pensio nisi 24. Ducatorum Summam excedant, quam Summam cum juxta Camera Apostolicae computum non excedant in Germaniae Canonatus, ut in *cap. 1. notatum*, idem nulla illis imponatur pensio. *¶* secundò moderatam debentur pensionem, quae imponitur alicui Beneficiario, ne congrua sustentetur, & quae ad hanc spectant mitemus jura &c. subtrahatur Beneficiario, tamen censetur illa imponi superius incertis, stolis, ut vocantur, distributionibus quotidianis, nulla horum etiam reddituum mentio, neque ex subiecta materia aut stylo curae ligatur.

Quarto dubitatur, an Beneficiarius, aut Patronus requiratur auctoritate Patronato beneficio pensio imponatur. *¶* primò requiritur consensus Beneficiarii, ita ut sine eo nulla sit constitutio pensionis *juxta reg. 43. Cancellar. Apostolicae* manus quasi ligare sibi voluit Patronus, ut non possit, vacante etiam Beneficio imponere pensionem, nisi detur

quis in beneficio constitutus sit, qui loco beneficiarii consentiat. *¶* 2. Patroni consensum, non necessarium requiri, si patronato beneficio imponatur pensio (de iure communi saltem) quod nullo iure consensus hic necessarium probetur (quamvis de honestate possit requiri) tum quod nullum præjudicium Patrono fiat, per impostam patronato beneficio pensionem.

Quintò dubitatur, quando fieri possit designatio seu reservatio pensionis? *¶* fieri posse tam antequam collatum est beneficium, quàm postquam collatum est, frequentius tamen fieri solet, cum confertur beneficium, quo in casu tamen bene attendendum est, ut caveatur periculum Simonia.

Sextò dubitatur, an obligatus sit pensionarius, ad solvendum onera annexa beneficio? *¶* per se, & spectato iure communi, pro rata tamen pensionis, obligatum etiam esse pensionarium Ecclesiasticum, ad onera talia ferenda, qui enim sentit ex beneficio commodum, debet etiam onus ei annexum perferre. *regul. 77. in 6.*

Septimò dubitatur, an obligatio solvendi pensionem transeat, vivente pensionario, ad successorem in beneficio? *¶* transire, si beneficio imposta sit pensio, cum onus reale sit; & hinc et-

iam non tantum vacante beneficio, ex redditibus beneficii, ab administratore beneficii, solvenda est pensio, sed exstantes etiam pensiones, si ab hærede beneficiarii defuncti, qui in privatos usus consumpsit has pensiones, quas solvere debuisset, obtineri nihil possit, eò quod nihil ex fructibus ad ipsum pervenerit, vel ob paupertatem nihil solvere possit, à successore in beneficio peti possunt, cum res, sive beneficium ipsum sit obligatum.

Octavò dubitatur, quibus modis extinguantur pensiones. *¶* variis modis, primò obitu pensionarii, cum communiter hæc servitus beneficio imposta sit, ad pensionarii vitam. Secundò per matrimonium de præsentibus contractum, si pensio sit Ecclesiastica, vel per promotionem ad Episcopatum, professionem religiosam, per assumptam militiam, eò quod pensio talis æquiparetur beneficio. Tertio si pensionarius in perpetuum pensionem remiserit, potest enim hic commodò pro se introducto cedere. Quarto si obtineat iure beneficium, in quo fuit illi pensio reservata, cum ut sic, non jam ex alio beneficio fructus percipiantur, in quo natura pensionis sita est.

TITVLVS XIII.

DE REBUS ECCLESIAE ALIENANDIS
VEL NON.

SECTIO I.

De rerum Ecclesiasticarum alienatione, & rebus, quae alienari possunt.

S. I.

Quanam alienatio rerum Ecclesiasticarum iure Canonico sit prohibita, & qua hic intelligantur nomine Ecclesia.

Duplici quidem modo alienationis nomen accipi potest, strictè scilicet, prout transfertur dominium directum rei, quae alienatur, qualis alienatio fit, cum res venditur, donatur, permutatur &c. & latè, prout dicit translationem dominii, siue directi tantum siue utilis, siue juris alicujus in rem, ita ut dominium v. g. directum penes alienantem maneat, utile tamen, aut simile jus in re, in alterum transferatur, prout fit in rebus in feudum, in Emphyteusim, in pignus &c. datis, vel jus in re ad longum tempus elocatis.

In hac ergo materia prohibita rerum Ecclesiasticarum alienationis, cum prohibitio hæc sit favorabilis Ecclesiae, nomen alienationis latissimè accipitur, ita ut prohibita sit quævis alienatio, qua

dominium aliquod siue directum, si utile, aut jus in re, rei Ecclesiasticae alium transferatur, siue Laicum, siue Clericum, uti colligitur ex *Nullo* & *ita* ut, non tantum donari, vendi, permutari, in feudum, aut emphyteusim concedi, non possit res Ecclesiastica (nisi in casibus à jure permittis, & sollemnitatibus, de quibus infra) sed nec servitus in re Ecclesiastica constitui possit, nec specialis hypotheca

Quamvis enim non prohibeatur sollemnitas Ecclesiae generalem hypothecam in rebus Ecclesiae constituere, & ad hoc mandatum contractum bona illius obligare, sub hypotheca generali, aliis alienandum sollemnitatibus, & impetrato consensu non requisitis, nullam rem Ecclesiae specialem (alienari prohibitam) sub hypotheca, vel in pignus obligare potest, cum res talis specialiter hypothecata, probabili periculo alienationis exponatur, non tamen, si in genere tantum bona Ecclesiae hypothecantur. Quin etiam per hanc prohibitionem alienationem; prohibetur etiam Translatio Ecclesiae translatio bonorum, aut reddituum unius Ecclesiae particularis, in alteram Ecclesiam, ita ut pro suo arbitrario, translationem facere non possint, & quamvis Episcopis talis translatio, seu quo aliqua Ecclesia redditibus ab

& altera egeat, ex tali iusta causa concessa sit, *argu. c. 3. de Ecclesiis adif. & juxta Glossam in tit. c. 1. h. t. V. ad aliam.* Debet tamen illam facere cum consensu sui Capituli *argu. c. Tua 8. de his qua sunt à Pralat. & Clericorum* utriusque Ecclesie, ac Patroni, si patronata sit Ecclesia, de cuius bonis transferendis agitur: sicuti enim omnes Ecclesie particulares, quasi membra sunt unius Ecclesie universalis, membrum autem unum, alterum in necessitate iuvare debet, modò nulla fiat confusio, aut præjudicium, quæ sufficienter caventur, dum matura deliberatio, & auctoritas intervenit, consequenter fieri poterit talis translatio taliter ab una Ecclesia in aliam.

Sicuti autem alienationis nomen in hac Ecclesie favorabili materia latissimè accipitur, ita etiam nomen Ecclesie extenditur ad omnem locum pium, auctoritate Episcopi constitutum, ita ut res ejus alienari non possint, sipe causis à jure approbatis, & requisitâ juris solemnitate, prout etiam à pati probatur ex restitutione in integrum Ecclesie concessâ, & ad omnem locum pium, auctoritate Episcopi erectum, extensâ. *argu. c. Requisisti 15. §. secus autem. de testam.*

§. II.

Quanam res Ecclesiastica alienari non possunt, nisi ex causis jure permissis, & servatâ juris formâ & solemnitate.

Primò alienari prohibentur res Ecclesie immobiles, quæ solo adhærent,

uti sunt agri, prædia, fundi &c. cum c. Nulli. §. h. t. quin etiam arbores multum frugiferæ, & prædio v. g. utiles succidi prohibentur, si ex eorum cæsiōe notabiliter deterius redderetur prædium &c. Secundò prohibentur alienari res mobiles, quæ hinc inde transferuntur, & pretiosæ sunt, ac servando servari possunt, uti sunt vasa aurea, argentea, gemmæ, & vestes pretiosæ &c. *Extra-vag. unica inter communes h. t. vel ex quibus magna Ecclesie utilitas, & fructus diuturnus percipi potest, uti sunt grex ovium, caprorum, jumenta ad colendum fundum deputata &c. quamvis enim concessum sit singulas oves v. g. in particulari alienare, præsertim, si superflua videantur, aut minùs frugiferæ &c. totum tamen gregem simul alienare concessum non est, uti nec alia, quæ triennio durant, & suum singulis annis fructum ferunt, Tertio prohibentur alienari jura, ac census, seu redditus annui, si ex re immobili proveniant, cum hæc talia immobilibus annumerentur. *Clement. 1. de V. S. pecunia ex re immobili vendita comparata, aut ad rem immobilem comparandam destinata, quia subrogatur in locum rei venditæ, aut comparandæ, & hanc repræsentat.* Quarto prohibentur alienari jura, ac nomina debitorum, actiones, & instrumenta debitorum, quamvis enim hæc talia, cum incorporalia sint, nec mobilia, nec immobilium nomine propriè veniant, revocari tamen debent, ad alterutram speciem in hac prohibita alienationis materia, ut mobilium nomine veniant, si sint ad res mobiles, immobilium verò, si sint ad res immobiles.*

O o o 3

§. III.

§. III.

Quæ res Ecclesiæ alienari possunt licite. Et sine juris solemnitate, Et quibus casibus prohibita sunt alienationes rerum Ecclesiasticarum, etiam servatâ formâ, ac solemnitate juris?

Primò res mobiles Ecclesiæ, quæ servando servatâ non possunt (uti sunt, quæ usu absumuntur, vel atteruntur, quæ longius servatâ facillè negliguntur, aut invetescunt, quæ ad quotidianos usus destinatæ sunt, &c.) liberè, & sine juris solemnitate aliàs requisitâ, alienari possunt, tum quòd servatâ nihil sint utiles Ecclesiæ, tum quòd talium alienatio libera, nullibi prohibeatur; & hinc potest Episcopus pecuniam ex rebus Ecclesiæ taliter divenditis acquisitam, ad coëngenda aurea, & argentea, aliâque pretiosa, etiam immobilia, &c. impendere, non ut suæ mentis aut Ecclesiæ incorporarentur, sed ut bene de Ecclesiæ meritis donentur, &c. quia subrogatum sapit naturam illius, cui subrogatur.

Secundò potest alienare Prælati Ecclesiæ, etiam res illius immobiles, exiguas, & quæ Ecclesiæ minùs sunt utiles, pro utilioribus comparandis, cum consilio saltem, & consensu sui Capituli *c. Pa super 8. §. possessiones h. t.* & sine illius consilio, res evidenter inutiles, vel etiam nocivas Ecclesiæ; uti & fundum sterilem, quem donavit colono, ut fertilem redderet, fertilem jam redditum, in Emphyteusim illi relinquere potest, aut hæredibus illius, cujus operâ & labore fertilis factus est, in signum scilicet gratitudinis *c. Ad aures 7. h. t.* & quam-

vis mancipia Ecclesiæ inter res mobiles Ecclesiæ pretiosas censentur, & ibi alienari non possunt, nisi sint servatâ vi, conceditur tamen etiam Episcopo vel Prælato ob allatam rationem, industriam, aut liberalitatem Ecclesiæ contulit, aut acquisivit, ut mancipia re ea possit, juxta rei collatæ, vel servatâ modum. *c. Consensus 3. h. t.*

Sunt tamen etiam plures casus, in quibus nullo modo res Ecclesiasticæ alienari possunt, nec adhibitis quidem solennitatibus, quæ scilicet res immobiles Ecclesiæ pervenerunt ex Imperatoris donatione vel fundatione, sine conditione scilicet ipsius Imperatoris; quæ in conditione, ut non alienentur, servatâ donata sunt; si Ecclesiæ v. g. per translationem, in usum profanum transferentur; si Episcopus sibi res Ecclesiæ emere vellet, ita ut jam propria Episcopi forent, &c. videntur *Capitulum Authent. Hoc in prædictum. P. Eius perpetuo. C. de SS. Eccles. quæ Civitate nonizata est, in cau. Ea enim §. Hæc causa 10. q. 2.*

SECTIO II.

De causis, Et forma, Et solemnitate requisita ad rerum Ecclesiasticarum alienationem.

§. I.

Ob quas causas alienari licitè sint res Ecclesiastica etiam mobiles pretiosa?

Adlitam alienationem rei Ecclesiasticæ, quæ aliàs alienari prohibetur

duo requiruntur, iustæ causæ scilicet, & certæ solemnitates. Ad causas quod attinet, communiter enumerantur quatuor, necessitas scilicet evidens, ut si ad debita Ecclesie dissolvenda alienatio necessitata foret. Evidens utilitas Ecclesie, ad evidenter meliora, & utiliora Ecclesie comparanda. Pietas, in redemptionem captivorum, aut sublevandam gravem pauperum necessitatem; & incommoditas denique, ut si plus damni ex tali retentione, quam utilitatis Ecclesie timeri deberet; reduci quidem hæc postrema ad secundam causam posset, placuit tamen eam distinctam ponere, ut cum aliis loquamur, *can. Terrulas 53. can. 12. q. 2.*

§. II.

Quæ forma servanda sit, sive quæ iuris solemnitates requirantur, ad rei Ecclesiasticæ alienationem?

Primo requiritur ad licitam talium, & perpetuam alienationem, si Ecclesia illa Capitulum habet, tractatus procedens cum Capitulo collegialiter congregato, ut deliberetur, dum iusta causa alienationis faciendæ adsit. *Can. Sine exceptione 52. Causa 12. q. 2. & c. Dudum 1. h. t. in 6.* Secundo requiritur, consensus Capituli, aut majoris saltem partis, juxta *cit. Canon. Sine exceptione*, & quidem illius Capituli, de cujus, quoad res suas Ecclesiasticas, alienatione agitur (si tamen Capitulum habeat, quod si enim nullum Capitulum, aut nullos Beneficiatos Ecclesia illa habeat, solius Rectoris alienantis, & Episcopi auctoritatem præstantis, consensus sufficit) ita ut sine legitimo consensu facta alienatio non te-

neat, quamvis per constitutionem Laicorum approbetur. *c. Cum Laicis ult. h. t.* Tertio requiritur, de jure communi subscriptio Capituli, seu Conventus, *Can. cit. Sine exceptione*. saltem in illis casibus, ubi plenum dominium transfertur; hodie tamen juxta receptam consuetudinem sufficit subscriptio Notarii, qui in instrumento alienationis testetur de consensu Capituli, vel ut in defectum subscriptionis, si nec Notarius fuerit adhibitus, sigillo Capituli instrumentum alienationis roboretur, & constet, vel probatum sit, tractatum Capituli, & consensum intervenisse, juxta regulam communem, quæ vult solemnitates extrinsecas requisitas, non ex nuda narratione haberi, sed ex ea probata, aut manifesto facto, ut ne occasio præbeatur, eludendo tales leges, nisi diuturno tempore, quod Iudicis arbitrio definiendum relinquitur, juxta rei alienatæ qualitatem, instrumentum tale impugnatum non fuerit, ut pro valore alienationis, & requisitis solemnitatibus sit præsumptio, quæ in rebus antiquis multam auctoritatem habet. Quarto denique requiritur, ut interveniat auctoritas, sive consensus legitimi Superioris, ut paulo post videbitur.

§. III.

An alienatio rei Ecclesiasticæ prohibita alienari, si facta sit sine legitima causa, & forma, seu solemnitate requisita, sit valida, etiam si non sit licita?

Alienatio rei Ecclesiasticæ prohibita alienari, quamvis forma, & omnis solemnitas à jure præscripta, adhibita fuerit

fuerit, Si tamen iusta causa non adsit, ipso iure irrita, & nulla est, c. 1. h. t. in 6. Clement. 1. & Extravag. unica. eodem. quando enim duo requiruntur ad valorem actus, uti in nostro casu, iusta causa, & debita forma, alterutrum solum non sufficit. Et hinc etiam ipso iure nulla est alienatio rei talis prohibita alienari, si iusta quidem causa interveniat, desit tamen requisita solemnitas, c. Si quis 6. juncta Glossa V. ab initio h. t. non quidem quasi iure naturæ, & in foro conscientie nulla sit, ita ut, qui sine solemnitatibus à iure præscriptis, à legitimo tamen Superiore, sine fraude & dolo, ex iusta causa, rem Ecclesiæ acquisivit, retinere eam non possit, aut fructus illius, donec repetantur, sed quod in foro externo, contra repetentem tales res Ecclesiæ, sine solemnitatibus requisitis alienatas, non detur exceptio, & contractus initus omnino rescindendus sit: quamvis enim iura potuissent contractum talis alienationis nullum etiam in foro conscientie facere, non est tamen facile hoc præsumendum, nisi exprimat, quod in nostro alienationis casu non fit; & hinc fatentur Auctores, quod sola subsequens ratihabitatio Conventus (absolutè etiam quoad forum externum) alienationem validam facere possit. c. Cum nos 3. De his. que fiunt à Pralat. &c.

§* * §

§. IV.

An Prælati sine consensu Lati-
tuli, aliisque iuris solemnitatibus,
renunciare possit hereditati, vel legato
rei immobili, aut mobili præ-
tiosa relicto Ecclesiæ?

Respondetur probabilem esse
sententiam esse, quod non
validè renunciare, non adhibitis
sitis solemnitatibus, quia renun-
ciatur in hac Ecclesiæ favorabili
ria, speciem alienationis habet, pro-
bilitatem tamen sententiam, & im-
muniorem esse, quod possit sine
quisitis à iure ad alienationem
ciendam solemnitatibus, vel re-
pudiare Prælati, tam hereditatem,
quàm legatum suæ Ecclesiæ
atum, quia talis repudiatio non est
natio, quæ in diminutione bono-
rum propriorum consistit, sed potius
quisitio lucri, neque enim. Legatus
non acquirere lucrum, & rem suam
sibi quaesitam perdere; & quæ
gata in specie rei dominium ante
hereditatem, ab ipsa die, quæ
moritur, legatatio acquiratur, ut
diatio talis postea subsequens ac-
jam rei videatur alienatio, donec
tamen tale à die illa perfectè non
acquisitum, sed sub conditione
repudiaverit, ita ut si postmodum
tione nunquam censetur acquirere
argu. L. Si sponsus §. Si maritus
ff. De donat. inter vir. & uxor. Et
Quod autem §. Proinde, Et §. Sed
illud. ff. Quam fraud. credit. Et L. Pro-
nia 63. §. Sed nec heredem. ff. ad legem

Falcidiam. Licet tamen talem repudiationem sine iusta causa fieri saepe non posse, facile conceditur, cum per talem renuntiationem, saepe noceat Ecclesiae, & per dolosam, aut negligentem administrationem non acquiritur, ex propriis bonis refarcire debeat, Praelatus.

SECTIO III.

De consensu, vel auctoritate Praelati necessariâ ad rerum Ecclesiasticarum alienationem.

§. I.

An, & quando Superioris Praelati consensus, vel auctoritas requiratur ad alienationem rerum Ecclesiasticarum?

S bona alienanda spectent ad Ecclesiam inferiorem Cathedrali, quae Collegiata non est, subiecta tamen iurisdictioni Episcopi, & hic fit auctor talis alienationis, necessarius etiam est consensus Capituli Cathedralis. *argu. Clement. 2. h. 1.* Si verò Episcopus non sit auctor alienationis, sed Praelatus, seu Rector inferior Ecclesiae, de cuius bonis alienandum aliquid est, requiritur ad alienationem talem faciendam, praeter consensum, & auctoritatem Episcopi, non quidem consensus Capituli Cathedralis, cum hoc nullo iure statuatur, sed consensus Capituli inferioris huius Ecclesiae, si tamen Ecclesia illa inferior collegiata sit, vel conventum habeat; vel si non habeat, solius Episcopi auctoritas in alienationem ab inferiore Praelato, vel Rectore factam, consentientis

Compend. Pirhing.

sufficit, tum quòd per Capituli inferioris consensum, satis caveatur temerariae alienationi; tum quòd Rector Ecclesiae non Collegiatae tantam potestatem habeat, in alienando, cum auctoritate Praelati sui Superioris, quantam Praelatus Ecclesiae Collegiatae unâ cum suo Capitulo; tum quòd auctoritatem praestare in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, sit iurisdictionis Episcopalis. *can. Abbasibus 41. Causa. 12. q. 2. & can. In venditionibus 40. Causa 17. q. 4.* ex quibus omnibus apparet, quòd de iure communi in omni tali alienatione, consensus Episcopi, sive illius auctoritas intervenire debeat, nisi plenissimo iure sibi subiectas tales Ecclesias haberent Praelati inferiores, aut specialia privilegia Ecclesiae alicui competant, circa tales alienationes, prout saepe habent regulares.

§. II.

An in alienationibus rerum Ecclesiasticarum etiam intervenire debeat consensus, seu auctoritas Romani Pontificis?

Respondetur, spectato iure novo, in *Extravag. Ambrosios. unica. h. 1.* inter communes, statuto, ad omnem, omnium bonorum & rerum Ecclesiasticarum alienationem, per quam ipsorum dominium (directum vel utile) transfertur, requiri Summi Pontificis consensum, ita ut nullus sit talis contractus, si haec Summi Pontificis auctoritas non intervenerit (nisi in casibus à iure permissis, locando scilicet non ultra triennium, aut in emphyteusim, aut feudum concedendo, res ab antiquo iam infeudati, vel in emphyteusim concedi solitas,

Ppp

aut

aut fructus distrahendo, vel bona, quæ servando servari non possunt, cum evidenti Ecclesiarum utilitate, ac pro instantis temporis exigentia) & tam alienantes, quam res taliter alienatas recipientes, præter poenam excommunicationis, alias plures incurrant; quia verò hæc extravagans in multis partibus (saltem quoad poenas in ea statutas, & quoad locationem non ultra triennium) usum recepta non est, ideo alijs ea explicanda relinquitor. Plus tæget pro Romano Pontifici assensu obtinendo in ordine ad alienationes bonorum Ecclesiasticorum, juramentum, quo jurant Episcopi, & alii Prælati à Papa confirmati, de bonis Ecclesiasticis nihil alienaturos se, inconsulto Romano Pontifice, quod juramentum obligat, nisi alienatio tantum esset rerum modicarum, vel parvum utilium Ecclesie; vel quæ servando servari non possunt; vel in mora esset periculum; vel ageretur de rebus jam ante hac infeudari, aut in emphyteusim concedi solitis. Videatur etiam *c. Consultis. fimo 2. h. e. in 6.* ubi prohibetur omnibus Prælati Ecclesie, ne jura & bona sua Ecclesiastica sine expressa Pontifici licentia, ita Laicis submittant, & subjiciant, ut ab ipsis de novo tanquam Dominis, & Advocatis recognoscant.

§. III.

An ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requiratur auctoritas, & consensus Patroni, vel consensus Principis secularis loci, in quo ea sita sunt?

Respondetur primò, Patroni consensus requiri quidem quandoque

(ex honestate potius, quam ex utilitate) dissentium tamen illius, aut oppositionem impedire non posse, quominus liceat alienatio, si ex causa evidenti necessitatis, vel utilitatis Ecclesie, et consensus legitimi Superioris, & rectoris solemnitatibus juris adhibitis fiat, *causa 10. q. 1.* Cum Laicis nulla comparatur circa res Ecclesiasticas jurisdictio nisi bona talia Ecclesie à seculari Domino in feudum concessa fuissent Ecclesie aut cum tali conditione donata, ut non quam sine consensu Patroni donata alienentur, quæ conditio ab Ecclesia fuerit acceptata; putant tamen aliqui neque hanc conditionem adhiberi impedire alienationem talium rerum, sed sicut ex causa evidenter necessaria, vel utili, & cum debitis solemnitatibus quamvis non consentiat Patronus, tamen conditio talis in donatione addita, non turpis & nociva Ecclesie relicta debet, & pro non adjecta habenda.

Respondetur secundò, statui quidem non posse, ut Principis, aut Magistratus secularis consensus intervenire debeat ad licitam rei Ecclesiasticæ alienationem, si alia legitime requisita adhibentur, sed directe prohibeat, ne alienent Clerici rei Ecclesie, sive indirectè, sive subdistingui prohibendo, ne emant tales res à Clerico, quæ talia statuendo circa res Ecclesiasticas jurisdictionem aliquam arrogare videantur (Laici) longâ tamen, & immemorata consuetudine, cum tacito saltem consensu Superiorum Ecclesiasticorum, introductâ, consensus hic necessarius non potest, cum sciant hanc præsumptionem Ecclesiastici Superiores, & non committant, cum tamen possint.

SECTIO IV.

De revocatione alienationis, & repetitione rerum alienatarum, ac penis alienantium rē Ecclesie contra Canones?

§. I.

Quinam, & quomodo, revocare possint alienationes rerum Ecclesiasticarum illegitimè factas, & repetere rē Ecclesie ita alienatas?

Respondetur primò, quòd à quocunque Prælatò, vel Rectore Ecclesie, qui auctoritatè cooperatus est, vel subscripsit alienationi illegitimè factæ, revocari ea debeat, & possit, & res illegitimè alienata repeti, etiam ab illo ipso Prælatò, qui rem talem illegitimè alienavit (si tamen ab eo administratio rerum Ecclesie nondum ablata sit) vel ab ejus successore, etiam si juraverit, se non repetiturum alienata, cum juramentum hoc tendens contra utilitatem Ecclesie, nullum sit, & non possit esse vinculum iniquitatis c. Quanto 18. De jurej. (quamvis consultius sit in tali casu, ut alius pro Prælatò, qui juramentum tale fecit, hanc alienationem revocet) aut alio modo confirmaverit (cum confirmatio talis in forma communi nullum valorem, de novo tribuat actui, de jure nulli) & si damnum passa fuerit Ecclesia per talem illegitimam alienationem, damnum omne ex propriis suis bonis reparare debeat; qui illegitimè alienavit; nisi convenire illum malit Ecclesia, qui rem alienatam detinet, quod facere potest, cum in tali casu duæ actiones

Ecclesie competant, personalis una contra Prælatum malè alienantem, & realis alia, contra possessorem rei alienatæ, ita ut penes Ecclesiam sit electio, quam actionem instituere velit, & si damnum omne per rei alienatæ restitutionem reparatur, ultra agere actione Civili non possit contra Prælatum malè alienantem: potest tamen is, qui emit rem taliter malè alienatam, & possidet, compelli etiam ad restituendos fructus, exinde perceptos (deductis tamen melioritatibus, aut aliis necessariis expensis) ita tamen, ut illi postmodum actio contra Prælatum malè alienantem competat, ad pretium recuperandum, si bona fide, & sine dolo rem emit, non autem contra Ecclesiam (nisi Prælatum non sit solvendo ex propriis bonis) quo in casu tenebitur Ecclesia, in quantum locupletior exinde facta est, cum æquitas non permittat fieri aliquem cum damno alterius locupletiozem. Quòd si verò malà fide rem talem Ecclesie emittere, in penam amittit pretium, quod exposuerat, & hoc Ecclesie accrescit. *in. v. l. Lubentis 14. Cod. De SS. Ecclesiis.*

Respondetur secundò, in defectum eorum, qui ex officio res Ecclesie illegitimè alienatas reperere debent, & ipsam alienationem revocare, si hi nolint, aut non possint revocare, & repetere, quilibet Clericus illius Ecclesie, ad rei illegitimè alienatæ restitutionem, agere potest, c. Si quis 6. h. t. junctà Glossà V. Personis, ubi etiam dicitur, quòd Laici Parochiani admittendi sint ad restitutionem hanc urgendam, si Clerici officium suum negligant; præferendi tamen sunt ejusdem Ecclesie Clerici Parochianis

PPP 2 Laicis,

Laicis, & Clericis extraneis, quibus jus agendi in defectum aliorum ad repetenda male alienata conceditur, cum de jure publico læso quilibet admittatur.

§. II.

An, & quando Ecclesia læsa ob alienationem rei Ecclesiastica competat beneficium restitutionis in integrum, & qua sint pœna male alienantium rei Ecclesiasticas, aut male accipientium?

Quod petere possit Ecclesia ob rei Ecclesiasticæ licitè etiam factam alienationem, si postmodum enormiter lætam se fuisse comperiat, restitutionem

in integrum, ex c. *Ad nostram* 11. h. *in* *junctâ* *Glossâ* *V.* enorme patet. De qua restitutione in integrum Ecclesiæ concedenda, præsertim intra quod tempus videri potest *Tit. 41. I. Libri Decretalium.*

Ad pœnas quod attinet, contra Sacrosanctos Canones rem Ecclesiæ alienantia, & male alienatam recipientis, ex dictis capitulis §. patet, quod excommunicatio uterque incurrat, nisi statim, vel intra præfixum à Prælato Ecclesiasticis tempus alienationem talem revocaverit, & res alienatas restituierit. Vide c. *Super* *6. h. 2. & can. Apostolicos* 13. §. *Quia* *Caus. 12. q. 2.*

T I T V L V S XIV.

DE PRECARIIS.

§. I.

De contractibus in genere.

Quæ hoc §. dicuntur melius ex Theologia aut jure Civili desumuntur.

§. II.

De contractu Precarij.

Precarium est species quædam liberalis, & gratuiti contractûs, quo precibus petentis conceditur utendum aliquid, quamdiu is, qui concessit, patitur, sive quamdiu non revocat c. *3. h. 1.* Differt à donatione, quod qui donat sic dat, ut non recipiat amplius, & traditione factâ revocare nequeat, nisi in certis quibusdam casibus à jure expressis; Pre-

carium verò ita conceditur, ut per usus quidem rei transferatur in alium, non autem dominium, & illud iterum repeteri possit; à commodato verò differt, quod ad specialem usum, vel certum, & definitum tempus expressè, & tacitè concedatur commodatum, quod tempus finitum, aut certum præstitum revocari non potest commodatum; Precarium verò nec ad certum tempus determinatum, nec ad certum usum ordinariè conceditur, & quocumque tempore revocari potest. Et hinc colligitur, quæ ad substantiam Precarij requirantur, primò quidem consensus tam dantis, quam recipientis, quod contractus est. Secundò, ut fiat in

tionem rei, quia est contractus, qui re-
pescitur. Tertio, ut qui dat precari-
um, possit eam, quodcumque voluerit,
revocare sine alia causa, cum pen-
deat semper ex libera voluntate con-
cedentis: non quidem quasi statim sine
urgente causa revocare possit, ne omni
usu & commodo Precarii privetur, cui
concessum est, & fraus potius, quam
beneficium presumatur, sed quod post
aliquod tempus, nullâ aliâ causâ urgente,
revocari possit.

Finitur autem Precarium primo per
revocationem illius, qui concessit, uti
ex natura Precarii patet. Secundo fini-
tur per mortem illius, cui Precarium con-
cessum est, quia Precarium est benefi-
cium personale, quod cum persona, cui
beneficium hoc factum est, extinguitur,
nisi Precarium non tam personæ, quam
dignitati concessum sit, quo in casu, si-
cuti dignitas etiam in successore remanet,
quamvis, qui præcessit in dignitate, mor-
tuus sit, ita & Precarium ad successorem
transit, donec revocetur. Tertio finitur
etiam per mortem concedentis, si pre-
carium datum fuerit sub expressis clausu-
lis: *Usque ad meum beneplacitum, &c.* cum enim Pre-
carium dependeat à voluntate con-
cedentis, concedens autem non velit
eam ultra, quam durat ejus beneplaci-
tum, aut ejus voluntas, &c. extendi,
consequenter sicuti per mortem con-
cedentis voluntas, & beneplacitum tollitur,
ita etiam per mortem hujus finitur Pre-
carium, Quod si tamen vel absolute sine
expressis talibus clausulis Precarium fa-
ctum sit, vel sub clausulis: *donec revoca-
vero, vel usque ad placitum Sedis Episco-*

palis v. g. non expirat per mortem con-
cedentis, cum in his casibus actus posi-
tivus revocans requiratur *arg. cap. Si se-
per 9. De off. deleg. in 6.* Quarto finitur
per alienationem rei precario concessæ,
ab eo factam, qui Precarium concessit,
si emptor eam revocaverit; neque enim
licet rem alienam, invito Domino, qui
hæc & nunc in hoc casu speciali emptor
est, possidere aut detinere; quod si ta-
men eam non revocet, censetur ab illius
liberalitate jam precario teneri, & non
amplius à priore Domino.

§. III.

De contractu Precariæ, seu Precariarum?

CONTRACTUS hic juri Civili ferè inco-
gnitus multum differt à contractu
Precarii, de quo priore §. actum fuit:
precario enim dari possunt tam res mo-
biles, quam immobiles, item jura & ser-
vitutes, &c. Precariæ verò locum tantum
habent, in rebus immobilibus. Secundo
Precarium ad certum & determinatum
tempus non conceditur, sed pro arbitrio
concedentis revocari potest; Precariæ
verò ad certum tempus, de quo contra-
hentes convenerunt, concedi possunt, &
revocari in tali casu non possunt, ante-
quam tempus præfixum finiatur (uti col-
ligitur *ex c. 3. h. t. nisi in damnum Ecclesiæ*
cederent tales Precariæ c. 2. h. t. & hinc
re ad definiuntur Precariæ, quod sint con-
tractus, in quo res immobilis alicui, ad pre-
ces ejusdem, conceditur ad certum & de-
terminatum tempus, ita ut antequam illud
elapsum, revocari non possit, & singulis
quinquennis, si nulla in signum recogniti-
onis pensio annua præstetur, sit renovanda
c. 1. h. t. servanda tamen loci consuetudo.

TITVLVS XV.
DE COMMODATO.

§. I.

Quid sit Commodatum, & quomodo ab aliis Contractibus distinguatur; siem qua res commodari possint; & quis commodare possit.

AD primum ꝛ. Commodatum re & definiti ex Glossa in o. unio. V. Commodatum h. t. Quod sit alicujus rei ad aliquem specialem seu certum usum gratuito facta concessio.

Ad secundum ꝛ. per hoc quod ad certum usum concedatur, differt à precario, quod conceditur ad usum quidem, sed indeterminatum; per hoc quod ad usum concedi dicitur, differt ab omnibus illis contractibus, in quibus, vel usus non transfertur in accipientem, prout fit in pignore, & deposito; vel non tantum usus sed proprietates etiam transfertur in accipientem, prout fit in mutuo; & per hoc denique, quod dicatur gratuito facta concessio differt à locatione & contractibus innominatis, in quibus pro certa mercede elocatur aliquid, aut saltem pro alio aut facto, aut obsequio alteri datur aliquid: *Don't facias &c.*

Ad Tertium ꝛ. quod commodari possint omnis generis res tam mobiles quam immobiles, etiam res incorporeas, ut sunt jura, seruitutes &c. Exceptis illis, quæ usu ipso statim consumuntur uti vinum, frumentum &c. in quibus Com-

modatum locum non habet, ubi rei conceditur, salva ejus substantia; res Sacras, ad usum tamen sacros, & profanos &c.

Ad Quartum ꝛ. commodari quemlibet, cui libera administratio rem commissa est, cum in tali commodato, nulli fiat præjudicium.

§. II.

Ex qua Culpâ teneatur Commodatarius, si res commodata apud eum pereat, vel deterior fiat, & an teneatur prestare casum fortuitum?

Certum est primum, quod in commodato possit aliquis obligari, vel ex culpa; dolum committens, si ex formali proposito, & intentione nocendi alteri, aut regis, aut quod est deregendum, aut verbi gratia in præjudicium alterius, vel fraudem committat. Culpa proprie dicitur, & formalem illam intentionem nocendi, non requirit, si Titulus logica tamen est, peccatum dicitur, contra mores, & Legem, de quo hic non agitur; si civilis tantum culpa est, vel iudicialis, est ommissio diligentie præstiti debite, unde damnum aliquod, cum in commodato sequitur; & quidem, si mittatur illa diligentia, quam commodatarius, & passim homines ejus conditionis

nis, professionis, ætatis &c. adhibere solent, dicitur culpa lata commissa; si verò omittatur illa diligentia, quam diligentiores ejus conditionis &c. adhibent, culpa levis commissa dicitur. Et denique Culpa levissima commissa dicitur, si ea diligentia omittatur, quam solent adhibere hujus professionis, artis, & conditionis diligentissimi: quodsi verò damnum nullo consilio humano prævideri potuit, casu fortuito damnum contigisse cenletur.

Certum est secundò, Contractus alios esse in gratiam, & commodum unius tantum contrahentis, dantis v.g. uti est depositum propriè dictum. Vel accipientis, uti est commodatum, precarium &c. vel in gratiam utriusque, Uti est locatio, conductio, emptio, venditio &c. pro horum autem diversitate mutari etiam obligationes putant aliqui, de commodato proinde querendo, ex qua culpa commodatarius teneatur, si damnum apud eum patiatur res commodata.

Respondent multi ex levissima etiam culpa obligari eum, ita ut si in re commodata conservanda, nullam quidem culpam Theologicam aut peccatum admisit, minimam tamen Juridicam negligentiam admisit, vel si eam diligentiam omisit, quam solent præstare diligentissimi, ad damnum resarciendum obligetur, in conscientia etiam, ante sententiam Judicis de jure positivo, juxta *c. Vnicum h. t.* quia, quò majus est beneficium, eò magis cavendum, ne pro beneficio injuria aut damnum rependatur, & qui cum altero contrahit, ad eam se diligentiam adhibendam ob-

ligare cenletur, quam Leges requirunt. Quodsi tamen Commodati contractus in solius dantis utilitatem & gratiam, non autem accipientis initus est, de dolo & lata culpa tantum volunt obligari commodatarius, prout etiam *Glossa habet in relatum cap. Vnic. h. t. V. de levissima.* cum in tali casu vix dici possit beneficium accipere Commodatarius, sed totum fit soli commodanti: in casu autem Commodati in utriusque tam dantis, quam accipientis gratiam facti, cum utriusque fiat beneficium, putant de culpa quidem lata & levi obligandum Commodatarium, non autem de culpa levissima: quæ sententiæ uti probabiles sunt, ita negari etiam non potest, probabile etiam esse, quòd in tanto rigore jura hæc positiva recepta fortassis non sint: & hinc multi etiam dicunt, quòd in hoc etiam commodati contractu obligandus per se non sit Commodatarius ante sententiam Judicis, nisi culpa Theologica inter-venierit.

De casu autem fortuito, si ex tali casu, incendio fortassis ex fulmine orto, incurso hostium &c. res commodata apud Commodatarium pereat, ad nihil obligabitur Commodatarius, cum res casu fortuito destructa Domino suo pereat, nisi in pactum casus etiam fortuitus deductus fuisset, vel culpa Commodatarii intervenisset, vel in mora ad rem in specie certam commodatam restituendam ille fuisset, quæ similiter peritura non fuisset apud Dominum suum commodantem, si in tempore restituta fuisset, prout etiam statuitur in *cit. c. Vni. h. t.*

TITVLVS XVI.

DE DEPOSITO.

§. I.

Quid sit depositum, & an depositarius uti possit re deposita?

Depositum nonnunquam idem dicitur ac rem, quæ alicui custodienda data fuit, prout verò dicitur contractum, definiti potest, quod sit contractus, quo aliquid alicui custodiendum traditur, sine mercede, ut integrum restituatur; quæ verba satis etiam indicant, quomodo depositum ab aliis contractibus differat, in quibus, vel dominium transfertur in accipientem, uti fit in mutuo v.g. vel usus tantum transfertur, uti fit in commodato &c. vel non gratuito, sed pro mercede opera aliqua præstatur, uti fit in locatione &c. vel in cautionem, & securitatem res aliqua datur, uti fit in pignore &c.

Ordinarie autem, & regulariter uti non potest depositarius re deposita, absque expresso, vel tacito illius consensu, qui res deposuit; quia in deposito propriè dicto non conceditur usus rei, sed custodia tantum requiritur, nisi bonâ fide existimet ille, qui depositum accepit, Dominum rei non fore invitum, si re deposita nonnunquam utatur; vel si pecuniam numeratam, non tamen clausam, aut signatam deposuerit, quo in casu depositarius (si tamen non potius mu-

tuatarius dici debeat) tenetur tantam pecuniam repetenti solvere, quantum accepit.

§. II.

An & quando teneatur depositarius ad præstandum dolum, vel casum fortuitum, si res deposita apud ipsum perit, vel deterior facta est.

In genere loquendo non tenetur depositarius, nisi de dolo, & levitate quæ dolo æquiparatur in iure, & hoc præsumptus dicitur. c. 2. bonæ fidei. Ita ut non valeat pactum in hoc contractu depositi, de dolo non præsumitur, quia tale pactum est contra bonam fidem, & dat peccandi licentiam. Si autem asserat, depositum casu fortuito perit, vel culpam etiam aliquam in eo præstitisse intervenisse fateatur quidem, tamen levem, vel levissimam existimari debet, nisi notorie constiterit, ut ne paratur scilicet bonæ fidei, quæ in deposito observari debet.

Sunt tamen casus, in quibus etiam de culpa levi saltem, tenetur depositarius ex sententia multorum, primò quod seipsum ad recipiendum depositum contulit; hic enim ultro se offerens ad res

jorem diligentiam obligari censetur, quam quibus alia deposita creduntur. Secundo si mercedem depositarius pro custodia accipiat, cum contractus hic in naturam locationis transire censetur, in utriusque, dantis, & accipientis commodum, ubi culpa levis præstanda est. Tertio si expressè convenum sit, ut culpa etiam levis præstetur, ad quod potest volens se obligare depositarius, sicuti etiam ad casum fortuitum præstandum, cum neutra obligatio sit contra naturam depositi.

§. III.

An dominus semper pro libitu possit repetere rem depositam; Et an in deposito locum habere possit compensatio?

Ad primum *re.* posse deponentem, rem depositam statim, quando-cunque placuerit, repetere, & depositarium debere illam per se reddere. *c. 2. §. sane b. t.* hoc enim natura depositi permittit, & exigit, etiamsi tempus certum constitutum esset, quod tamen depositarius (cæteris paribus) non tenetur observare, cum in deposito, in gratiam deponentis, factio, semper prævaleat deponentis arbitrium, nisi ex restitutione prudenter timeretur securum alteri, aut repetenti damnum Spirituale, aut temporale, ad quod avertendum, ex charitate saltem obligaretur aliquis; aut bona repetentis Fisco addicta fuissent, ut probabilis docet; aut cum Domino respetente fur concurrat, quo in casu

Compoud, Pirbing.

non furi, sed Domino restituenda res deposita esset &c.

Ad secundum re. non posse depositarium compensare sibi per rem depositam aliud à deponente factum apud se debitum, sed debere depositum restituere; si repetat illud deponens, quamvis deponens ex alio capite tantum ipsi debeat quantum apud eum deposuit, ita ut compensatio in deposito locum non habeat, juxta *cit. cap. 2. §. sane b. t.* ob abundantiam bonæ fidei, quæ in deposito observari debet, ita ut nec deductio locum habeat in deposito, aut si uterque depositum ab altero teneat, depositi, cum deposito compensatio; sed cuius repetenti integrum suum depositum reddi debeat; Probabile tamen est in foro conscientie etiam in deposito locum habere compensationem, si alia, quæ ad compensationem faciendam necessaria sunt, interveniant.

§. IV.

An si res aliqua penes Clericum, v. g. Canonicum, aut Religiosum sit deposita, ex dolo vel lata culpa illius sit perditæ, Ecclesia, vel Monasterium obligetur ad resarciendum damnum?

Respondetur non obligari in tali casu monasterium, aut Ecclesiam, quamvis cum consensu Prælati sui, aut sui Superioris, depositum tale Religiosus, aut Canonicus acceperit, vel ipse Prælati etiam, absque consensu tamen sui Capituli, nisi quatenus ad Ecclesiam, vel monasterium pervenerit, aut

Q99 in

in rem ipsius, ac utilitatem versum fuerit, prout rescribit Pontifex in cap. *Gravis* l. h. t. (sicut enim delictum personæ non debet in detrimentum redundare Ecclesiæ, iuxta Reg. Juris 76. in 6. ita nemo debet etiam locupletari cum alterius jactura L. Nam hoc 14 ff. de condit. indeb.) Quod si tamen Prælatum unâ cum Capitulo rem talem depositam in custodiam receperit, aut eorum nomine ad hoc constitutus Oeconomus, tenetur de dolo, & culpâ lata, non minus, ac alius depositarius, cum in tali casu non tam persona monasterii v. g. quam ipsum monasterium depositarij obligationes in se susceperit, & deponens probare non debeat, in utilitatem monasterii versum fuisse depositum hoc.

§. V.

An depositarius, commodatarius, vel conductor possit in periculo naufragij, v. g. hostilis incursum, vel incendij, præferre res suas, si utrasque periculo eripere non possit?

Quod res alienæ in tali casu, si pretiosiores sint, quam propriæ, præ-

ferri debeant propriis, & nullum periculum sit, aut damnum considerandum ex rerum proprietarum viliorum jactura, quod facile ab eo, cujus res pretiosiores, cum jactura suarum viliorum conservavit, & sic negotium illius negotii gessit, pretium rerum suarum poterit acquisiturus sit, contraheatur, & æquitas docet, quæ vult in talibus casibus eam diligentiam circa res depositas, aut commodatas &c. adhiberi, quæ quisque prudens v. g. cum propriis præferret, qui semper res pretiosiores, melioribus præferet, nisi damnum timeat ex tali prælatione, & tunc jactura. Si verò sint æquales præter propriam, & alienam, quæ utriusque præferent, attendendum in tali casu, utrum utilitatem res illa deposita, aut commodata v. g. sit, alij tamen universim loquuntur, in foro conscientie, prælationis rerum alienarum præter obligationem esse, cum talis prælatio absque damno præferentis fieri possit.

TITULUS XVII. DE EMPTIONE ET VENDITIONE

§. I.

Quid sit Emptio & venditio, & quæ ad substantiam illius requirantur?

Definitur communiter, quod sit contractus bonæ fidei (quia in eo

multa ex æquitate præstantur, de quibus expressè conventum non est) utriusque obligatorius, qui consensus, pretio perficitur, sive in quo venditor cum emptore de re, sive merx, pretio pacificatur, ita ut in quo merx pro pretio promittitur, sive

quatenus verò pretium pro re, sive merce offerretur, sit emptio; neque post consensum mutuo præstitum alterutra pars pœnitere possit; quamvis enim quoad integritatem completam, traditionem rei ex parte venditoris, & solutionem pretij ex parte emptoris factam requirat, quoad substantiam tamen, vel essentiam, per solum consensum mutuum in mercem determinatam (sive mobilis illa sit, sive immobilis, modò pecunia sit æstimabilis) & pretium certum determinatum (quod in hoc cõtractu est pecunia) signis externis expressum, perficitur in quo etiam à variis aliis contractibus, qui rei traditionem, literarum, aut verborum certam formulam ad sui substantiale complementum requirunt, distinguitur.

§. II.

De Emptione & venditione rerum sacrarum.

Quod res sacræ, ad divinum cultum specialiter deputatæ, & ritè consecratæ ad usum profanum vendi non possunt, clarè patet ex §. *sacra res. Instit. de rerum divis.* & quia ad usum humanos, juxta regulam 31. in sexto transferri non debent, quæ semel Deo dicata sunt. Et si res sacræ ita constitutæ sint, ut earum materia non possit separari, ac inter profanas haberi, nec ad usum sacrum vendi possunt, juxta *Can. si quis abjecerit. c. 1. q. 3.* ubi dicitur *neutrum invenditum relinquere, qui eorum aliquid vendit, sine quo nec alterum provenit;* ergo, qui vendit rem sacræ, cujus materia à consecratione v. g. separari non potest, etiam

consecrationem vendit, & sic Simoniam juris divini committit, quamvis ad usum sacrum vendat; Excipiuntur tamen sacra vasa, aurea, argentea, aut alia pretiosa, quæ ob necessitatem redimendi captivos, aut aliud simile pium opus vendi possunt. uti ex pluribus juribus patet *causa 10. q. 2.* & quidem integra, si vendantur Ecclesiæ, aut Laico etiam, si absit periculum abusus ad profanos usus, casu quo v. g. comparate talia velit, ut eis ad cultum sacrum in suo oratorio, aut sacello uti velit, ita ut nec dominium, nec possessionem eorum acquirat; contracta verò, contracta aut dissuta, si ad profanos usus, vel cum periculo profanandi vendantur.

§. III.

An, & quatenus alia res, & jura Ecclesiarum vendi possint, vel non possint?

Res Ecclesiæ merè spirituales, cujusmodi sunt omnes actus procedentes à potestate ordinis, sacrificare v. g. absolvere à peccatis, consecrare Ecclesias, solemniter benedicere &c. nullo modo vendi, & emi possunt, quia talium actuum venditio verissimam Simoniam juris divini, & naturalis continet, in quantum Spiritualia pro pecunia æstimantur; si verò rei spirituali annexum sit quid temporale, attendi debet in ordine ad vendendum tale temporale, utrum temporale illud annexum sit spirituali consequenter, tanquam effectus suæ causæ, prout annexum est juri spirituali beneficiati, jus temporale percipiendi redditus

reditus, decimas &c. vel utrum annexum sit antecedenter, ita ut temporale tale subiectum v.g. sit, cui spiritualis consecratio, aut benedictio supervenit, prout Ecclesia, coemiterium, vasa alia Ecclesiasticum sacris usibus deputata, consecrata, aut benedicta &c. quibus ut subiectis consecratio, aut benedictio supervenit &c. Priore modo, si annexum sit temporale Spirituali, vendi tale jus temporale sine Simonia (saltem juris positivi) non potest (nisi autoritate legitima à jure Spirituali separatum sit) cum jus tale percipiendi redditus temporales, decimas &c. fundetur, & radicitur in jure Spirituali, & sit quasi unum jus, quod immediatè ad Spirituales functiones, mediatè autem ad temporales fructus terminetur, & consequenter uno vendito, alterum non relinquatur invenditum, juxta relarum *Can. si quis objecerit*; si verò posteriore modo, antecedenter annexum sit temporale Spirituali; aliqua eorum, quorum materia usibus profanis servire non potest, prout se habent Ecclesie, Lapides, ligna &c. coemeterij ab Episcopo benedicti fundus &c. vendi non possunt, alia verò, quæ contracta, usibus profanis ratione materiae servire possunt, vendi possunt, ut ex superiore §. patet, ita tamen, ut in eorum venditione, si immobilia sint, aut mobilia pretiosa, serventur, quæ circa alienationem talium rerum servari debent.

•§*•§•

§. IV.

An externis & peregrinis liceat vendere mercem quam indigent, & qua sit poena falsantium justis mensuras, ac pondera?

AD priorem questionem, *Cap. placuit, l. h. t.* cum iustum tempus respectu cuiusvis semper observandum sit, quod circa res tales bonæ vitæ necessarias non cuiuslibet arbitrium liberum relinquatur, sed sæpe à magistru præscribitur, diversum quidem nunquam pro extraneis, ob iustam causam, & pro iacolis, nunquam excessivum.

Ad alteram questionem, si præ antiquo Canonico, quando admodum erat Canonum penitentialium, sit, responsio peti debet *ext. l. i.* cuius tamen hodie usus non est, de jure civili questio moveatur, *penult. ff. ad Legem Cornel. de falsis* responsio peti potest.

§. V.

An venditio vel emptio in qua pretium ultra, vel infra dimidium justum sit invalida, vel saltem rescindi possit?

SI venditor nec dimidium partem pretium, tempore contractus fuerit acceperat, & sic infra dimidium justum pretii læsus fuerat, valet quidem venditor agere tamen potest venditor contra emptorem, & petere, ut vel relictæ conditione, res vendita sibi restitatur, vel iusti pretii defectum suppleat emptor.

o. cum d. lecti 3. & cap. cum causa 6. h. 1. ita tamen ut in arbitrio emptoris sit alter- utrum eligere. Si verò emptor plus ultra dimidium iusti & summi pretij solverat, & sic ultra dimidium iusti pretij læsus fue- rat, valet quidem etiam in hoc casu talis emptio, in electione tamen emptoris est, vel petere rescissionem contractus talis, vel restitutionem pretij, in quo læsus fuit. Quod si tamen læsio nec excedat dimi- dium iusti pretij, nec ab hoc deficiat, nulla quidem in foro externo civili taliter læsio conceditur actio (ut ne ex quavis læ- sione nimium lites multiplicentur) in foro tamen conscientie, etiam taliter lædens, si læsio fuit peccaminosa, ad restitutio- nem obligatur (cùm emptio talis, & ven- ditio sit contra iustitiam commutativam) nisi de condonatione ex conjecturis præ- sumi possit.

§. VI.

Quibus casibus cesset remedium rescindende venditionis ob læsionem ul- tra, vel infra dimidium; & an lo- cum habeat etiam in aliis contractibus?

Ad primam quæstionem responderetur cessare hoc remedium (saltem quo ad forum externum) Primò quando res empta, aut vendita ultra dimidium iusti pretij casu fortuito perit, cùm in tali casu locum non habeat optio rescindendi contractus, & rei restituendæ, quæ casu fortuito perit, neque supplere pre- tium rei, quam non habet, teneatur de- terminatè emptor, nisi in foro con- scientie, ratione injustæ acceptionis, cujus conscius fuit emptor, aut venditor

rei, quæ casu fortuito perit, teneatur. Secundò cessat hoc rescindendi bene- ficiu, si quis, non generaliter tantùm, sed specialiter, & expressè beneficio huic renuntiavit, præsertim accedente ju- ramento, cùm ob renuntiationem saltem expressam, quam de beneficio in sui læsi favorem concessio, facere potest, ex- cessum & defectum videatur condonare, nisi læsio sit gravissima, & valdè enormis, ad quam specialis etiam talis, & jurata renuntiatio, non videtur se extendere. Tertio cessat hoc beneficiu contra tertium possessorem, si titulo oneroso ac justo pretio, & bona fide rem talem acquisivit, cum in tali casu hic tertius possessor, nec læserit infra justum pre- tium, nec de læsione facta scientiam ha- buerit.

Ad secundam quæstionem. 2. locum habere hoc remedium etiam in aliis con- tractibus onerosis reciprocis, in quibus utrinque datur aliquid & accipitur, in quibus sicuti non conceditur actio ob quamlibet læsionem, sed tantùm ob læ- sionem ultra dimidium, ita etiam reme- dium dari debet ob hanc ultra dimidium læsionem.

§. VII.

An Emptioni & venditioni licitè addi possit pactum retrovendendi, vel redimendi.

Responderetur licitam esse venditio- nem cum pacto redimendi, sive ad certum tempus pactum hoc additum sit, sive quocumque voluerit, sive in gra- tiam solius venditoris additum hoc pa- ctum sit, ut hic scilicet, oblato pretio,

Q 99 3

rem

rem venditam emptori reddere teneatur; siue in gratiam utriusque sit additum, ut tam venditori scilicet rem venditam restituere teneatur emptor, si pretium illi refundatur, quam emptori liceat rem emptam suo venditori reddere, & expensum pro ea pretium repetere, ita tamen ut ob tale redimendi pactum, pretium etiam pro re taliter vendita, aut emptam, majus, aut minus sit, pro diuersitate contractuum in hujus vel illius favorem, factorum; & juxta pacti additi tenorem, vel idem pretium, quo res emptam, aut venditam fuit, vel pretium currentis pro tempore, quo retrovenditio, aut redemptio facienda esset, reddendum sit. Ratio horum omnium videtur esse, quod per tale pactum nulli fiat injuria, neque contractus emptio- nis, venditionis patiatur aliquid, & *Le. 2. Cod. de pactis inter emptorem & venditorem*, hæc pacta approbentur: neque enim contractus hic absolute reprobatus est in *Capit. ad nostrum §. h. t.* sed quando ad palliandas tantum usuras simulata fuit emptio, venditio, eum tamen in rei veritate contractus pignoratitius esset, uti pluribus videre est apud Auctorem *Method. hoc §. 5. §. 6. infra de pignoribus* &c. ubi etiam advertit præsumi talem emptionem & venditionem præsentem usurariam esse. Primum si mutetur titulus (si scilicet eum, qui à te mutuum petit, cogas ad rem aliquam suam tibi vendendam, cum redimendi pactis;) secundum si pretium emptio- nis & venditionis sit modicum, & minus justo, & tertium si ad certum tempus pactum de redimendo strictum sit, ita ut ante illud elapsum non liceat rem taliter venditam redime-

re; si omnia concurrant, prudenter præsumitur usura palliata, sub prætextu emptio- nis, & venditionis talis, de qua etiam in *capit. Illo vos 4. infra de pignori- bus*.

§. VIII.

De Venditione rei donata propter nuptias à viro uxori, eadem consensu te, alteri facta.

Non potest maritus rem donatam uxori propter nuptias alienare, nec hypothecæ nomine obligare, etiam cum consensu uxoris, nisi post eorum bonorum uxori secundam vice consensum, si quidem consensu in scriptis dato, actus bonis mariti alia res sit, ex conditione demnitate mulieris sufficiente constat sit, & prospectum, prout habetur in *capit. pervenit. 4. h. t.* ex quo capitulum colligitur, quod secundus hic consensu de jure requisitus, interveniens, non præsumatur, si per 30. annos à viro alienata nunquam contradixit mulier.

§. IX.

An & quando venditor tenetur emptori de evictione, & in quibus casibus non obligetur.

Evictio aliud non est, quam rem ab alio legitimo titulo acquisitam, per judicem recuperatio: de hac autem præstanda teneri venditorem emptori, si res sibi bona fide vendita, & emptori alio, qui Dominum hujus rei legitime reperatur, & evincatur, constat, & §. 2. & 16. ff. de evictionibus. Sive de præstanda fuerit expressè conventum

§. X.

Ad quem pertineat periculum rei vendita, ad venditorem, an ad emptorem?

sive non, cum naturaliter hujus evictionis à venditore præstandæ obligatio, contractui huic inesse videatur, si pro re, quæ tradita quidem jam fuit, hæc & nunc tamen evicta fuit, pretium jam fuit solutum; quod si tamen emptor, post institutum contra se iudicium, non denuntiet venditori (saltem ante conclusionem in causa) licet sibi de re, à venditore sibi vendita, ac tradita, moram, ut causam defendere possit, cum hujus vel maxime interest, rem hanc non evinci, & sic merito scire præsumatur, quibus probationibus, contra evincere tentantem, agendum sit, non tenebitur de evictione præstanda venditor, cum cui, am rei evictæ in tali casu emptor sibi adscribere debeat, quod venditorem de periculo evictionis non monuerit, nisi per venditorem steterit, quo minus lis ei mora denuntietur; aut per pactum expressè reniserit emptori venditor denuntiandi obligationem, si tamè contra emptorem sententia condemnatoria lata fuerit, quia tempore sententiæ contumaciter à iudicio se absentavit, aut per injuriam iudicis, errorem, aut imperitiam, res evicta fuerit, non tenetur venditor de evictione, cum in his casibus rem emptam amiserit emptor, non propter evictionem, quam præstare tenetur venditor, sed propter suam contumaciam, aut iudicis imperitiam, prout habetur *ex cap. Si venditori 7. h. t.* Plures adhuc enumerant casus Civilitæ, in quibus de evictione non tenetur venditor, quos vide.

SI res vendita pereat, vel deterior fiat post traditionem, id sit damno emptoris, etiamsi nondum sit pretium solutum, modò de eo fides habita fuerit; res enim, cujus per traditionem Dominus factus est emptor, Domino suo perit; pari modo, si res, & quidem certa, ac determinata in individuo, absolute & purè vendita, sine culpa, aut mora culpabili venditoris, casu fortuito pereat ante traditionem, damno emptoris perit, etiamsi dominium nondum fuerit in illum translatum, ita ut non obstante rei emptæ interitu, totum tamen pretium venditori solvere teneatur emptor, si fortè nondum solvit, ut constat ex §. Cum autem. junctâ Glossâ Instit. h. t. & pluribus aliis iuribus. Quamvis enim emptor ante factam sibi rei emptæ traditionem, verus illius Dominus non sit, cum dominia traditionibus transferantur, sicuti tamen jurisdictione ejusdem rei Dominus ad commoda, & fructus censetur, ita etiam ad incommoda, & casus fortuitos *juxta reg. 15. Juris ff. Is qui actionem.* & plura alia jura. Si verò res vendita sit, non purè & absolute, sed sub conditione, pendente tamen conditione res talis perit, perit damno venditoris, etsi pretium pro ea re solutum jam fuisset, quod in tali casu emptori restituere teneretur venditor, quia ante impletam conditionem, non est perfe-

ta

Et a venditio, & rei venditæ interitu contractus dissolvitur; plures adhuc casus recensent Civilistæ, in quibus periculum

rei venditæ, ante traditionem ad venditorem pertinet, quos vide

TITVLVS XVIII.

DE LOCATO ET CONDUCTO.

SECTIO I

§. II.

De contractu locationis, & conductionis.

§. I.

Quid sit locatio, & conductio?

Locatio & conductio est contractus, quo persona, vel res aliqua, alteri utenda, vel fruenda pro certo pretio, siue mercede conceditur; ita ut locator dicatur, qui rem utendam tradit, & mercedem accipit; conductor vero, qui rem utendam accipit, & mercedem solvit, & ab aliis contractibus differat, quod per locationem strictè dictam non rei dominium, nec tantum rei custodia, aut res servanda tantum, sed usus rei licitus transferatur, & quidem pro pretio, aut mercede in pecunia solvenda, cum alii contractus aliqui gratis hoc præstent, vel pro re alia, prout faciunt contractus innominati, do ut des, &c.

§(o)§

An locator rei frugifera remanere remittere de pensione, seu mercede tantum ob sterilitatem, hostium incursionem, vel alium casum fortuitum, sine culpa conductoris obvenientem?

Si damnum casu fortuito illatum tantum tantum sit, nihil coloris conductori de pensione remittenda, ut constat ex *L. Si merces 25. §. Pro major ff. h. t.* Si vero damnum casu fortuito, sterilitate v. g. aut aliâ clade extrinseca adveniente, datum, notabile & magnum sit, pro rata secundum proportionem damni illati, remittenda est pensio, ut nonnunquam tota remittenda sit, nihil fructuum ex re conducta habentem nonnunquam pars illius remittenda sit, si damnum acceptum, dimidium si excedat, vel juxta prudentium iudicium notabile videatur *cap. Propter sterilitatem 3. h. t.* quod si tamen unius anni damnum ex præcedentium, aut subsequen- tium annorum ubertate compensetur, nihil de pensione remittendum; et non peti potest, quod remissum fuit, præ colligunt *A. A. ex cap. cit. Propter sterilitatem*; quæ tamen intelligenda sunt

si damnum in talibus rebus patiatur colonus, quando nondum à solo separata, aut collecti sunt fructus; & nisi expressè in pactum deductum sit, quòd ob damnum fortuitum nihil de pensione remittendum sit; vel ipsius coloni culpà damnum tale accidit, &c. in contrariis enim casibus, damnum totum coloni est paciscentis taliter, vel culpam committentis, vel collectorum jam fructuum, quamvis in horreum invecchi nondum fuerint, jam Domini.

§. III.

An locator possit ante, vel saltem post finitum locationis tempus conductorem expellere ex fundo?

Respondetur sicuti non potest ante finitum locationis tempus, conductorem ex fundo locato, aut domo conducta expellere, quamvis alius majorem pensionem offerat, *L. Si olei 21. Cod. b. t.* ita finitò locationis tempore, proprià auctoritate, vel intentatà actione locari, eum expellere potest, etiamsi eandem ipse pensionem solvendam offerat, quam novus conductor solvere promittit *L. Ne cui 32. Cod. Eodem* (nisi per pactum aliter fuerit conventum, aut consuetudo in illo loco recepta aliud habeat) ne cum suo incommodo à re sua fruenda, & utenda impediatur Dominus.

§. IV.

In quibus casibus locator potest inquilinum invitum etiam ante tempus locationis finitum expellere (ex conducta domo) & vicissim conductor ex justa causa recedere?

Potest locator in aliquibus casibus invitum inquilinum, cui domum elocavit, ante finitum locationis tempus expellere, vel amovere. Primum scilicet, si probet locator propriis visibus domum à se locatam, esse necessariam, eò quòd domus, quam modò inhabitat, vel ruinosa sit, vel corruerit, aut aliter perierit, vel familiam ipse habere incipiat, vel quòd filio suo domum propriam cedere debeat, &c. si horum nihil, dum domum elocavit extraneo, imminebat, aut præviderat; utique enim in casu necessitatis præferri debet Dominus in usu suæ rei cuivis extraneo, ita ut nec pactum, de non ejiciendo inquilino, ante tempus locationis finitum, ad hos extraordinarios casus, se extendat. Secundò si domus locata necessitiò reficienda sit, quæ tamen tempore locationis non indigebat refectioe, ita tamen ut pro rata portione temporis, quo domum talem habitare non potest conductor, mercedem locationis remittat locator, prout æquitas postulat, & interesse etiam, si tempore locationis scivit domum locatam indigere refectioe, ne damnum ex bona fide sua patiatur conductor. Tertiò, si conductor in ædibus conductis malè & perversè versatus sit, deteriorando malitiòe, & notabiliter, & diu duraturà deterioratione, rem conductam, vel quòd in eas ædes receperit, fures, latrones, meretrices, &c. ob damnum, quòd hinc & nunc locatori facit, vel ob infamiam, &c. Quarto, si pensionem solvere intermittat conductor per biennium, ut vult *citat. cap. Propter §. Verum.* nisi moram celeri satisfactioe purget, si ad longum tempus, decennium v. g. fuit facta locatio.

Sicuti autem ex dictis causis invitum

Rei etiam

etiam conductorem expellere potest ex ædibus sibi locatis locator, ita potest etiam iustis de causis abire ex conductis ædibus, invito locatore, conductor, ante finitum locationis tempus, ut si ob impedimentum interveniens inhabitari ædes tales non possint, quòd spectris infestæ sint, quòd sint obnoxie incurtui hostili, quòd sint periculosa ob luem grassantem, &c. ita ut de pensione remitti illi debeat juxta proportionem temporis, quo re conductâ uti non potuit.

§. V.

Ex qua culpa teneatur tum conductor, tum locator?

Respondetur, neutrum teneri, de culpa levissima, aut casu fortuito, teneri tamen utrumque de dolo, culpa lata, & levi (quia contactus hic in utriusque gratiam, conductoris scilicet & locatoris fit) nisi expresso pacto aliter inter utrumque conventum fuerit.

§. VI.

De permissa, vel prohibita locatione, & conductione rerum Ecclesiasticarum.

Quòd non possit ad vitam recipientis, aut concedentis, vel ad longum tempus, ultra decennium scilicet, res Ecclesiastica, sine causis, & solemnitatibus à jure ad alienandas res tales, requisitis, de jure antiquo elocari, ex *Clement. 1. De rebus Ecclesie non alien. junctâ Glossâ V. ejus* patet (quia per eam jus utilitatis, sive dominium utile rei, ejusque possessio translata censetur) ad modicum verò tempus (infra deca-

nium scilicet de jure antiquo) sine solemnitatibus à Prælato Ecclesie locari posse, ex *cic. Clement. 1. & cap. ult. de Prælati vices suas. &c.* cum per talem locationem ad breve tempus nec dominium utile, nec jus aliquod ab Ecclesia in conductorem, nomine Ecclesie decantans fructus v. g. colligentis, transferri censeatur. Jure tamen novo in *Leo vag. Ambitiosa. Vnic. De rebus Ecclesie non alienandis: inter communia rerum Ecclesiasticarum elocatio sub conditione temporis prohibita est, si fiat (sine solemnitatibus scilicet) ultra triennium (sub scilicet) quæ constitutio sine dubio locari debet, in quantum in aliquo loco recepta est. Neque enim in tali loco ultra triennium elocari prohibetur, ultra triennium v. g. utiliter elocari potest, nisi pacto scilicet, ut finito primo triennio ad secundum triennium elocatio desinere facta censeatur (cum pactum tale sine fraudem legis prohibentis elocatum ultra triennium factum) ita ut non tamen saltem quoad excessum, cum in tali casu utile per inutile, à quo separari potest, vitari non debeat. Fructus tamen decimarum v. g. aut aliorum reddituum Ecclesiasticorum Laicis etiam, qui elocare possint beneficiati, pro pensione annua, ultra triennii tempus, vel etiam ad vitam concedentis ex *capit. Pistor. h. 2.* patet, cum per talem locationem neque jus aliquod in conductorem transferatur, neque Ecclesie præjudicetur.*

§. VII.

An locatiō facta per Prælatum
Ecclesiæ, successor ejus stare te-
neatur?

Tenetur stare factæ locatiōi succes-
sor in dignitate, vel officio, si fundi
Ecclesiastici locatio, cujus fructus ad
Ecclesiā pertinent, legitimo modo,
& ad legitimum tempus ab antecessore,
nomine Ecclesiæ facta fuit, cum talis
Prælatus, sive Rector Ecclesiæ sit admi-
nistratores, non ad decipiendum contra-
hentes, sed ad legitime administrandum
constitutus. Si tamen nomine proprio
locatiōem fecit rerum ad suam mensam
pertinentium, quam personalem di-
cunt, & ad fructus colligendos se exten-
dit, ac semper præstimitur, si aliud non
constet, sicut hæc per mortem loca-
toris expirat, ita stare illā non teneret
successor, in cujus præjudicium, nihil
egere potuit antecessor, *argum. cap. ult.
De offic. Jud. ordin. in 6. & hinc Tri-
dent. sess. 25. c. 11. De reformat. vult, ut
omnes locatiōes bonorum Ecclesiæ,
quæ ad plures annos, anticipatis solutio-
nibus in præjudicium successorum fiunt,
pro invalidis habeantur, non obstante,
quocumque indulto, aut privilegio.*

SECTIO II.

De contractu Emphyteu-
tico.

§. I.

Quid sit Emphyteusis, & quotu-
plex, & an ad illam necessario re-
quiratur scriptura?

Emphyteusis est contractus nomina-
tus, quo res solæ, sive immobilis, cum

translatione domini utilis, retento directo,
seu proprietate, alicui colenda, & fruenda
conceditur, vel in perpetuum, vel ad vi-
tam ejus, cui conceditur, vel ad unam
aut plures generationes, sub onere certæ
pensionis realis Domino proprietatis sol-
vende.

Duplex est Emphyteusis, Ecclesiasti-
ca alia, quæ est constituta in re, cujus
dominium directum, seu proprietas
spectat ad Ecclesiā, Collegium Cano-
nicorum, Monasterium, aut alium pium
locum; & profana alia, sive secularis,
cujus dominium directum est penes
Laicum, quicumque tandem dominium
utile habet, cum in discernenda una ab
altera, non attendatur, quis dominium
utile habeat, sed quis habeat dominium
directum, sive proprietatis.

Sunt qui velint ad substantiam hujus
contractus præsertim Emphyteusis Ec-
clesiasticæ scripturam requiri, sive in-
strumentum scriptum; sunt tamen etiam
alii, qui putant, scripturam non requiri
ad substantiam hujus contractus, sed tan-
tùm ad faciliorem probationem, & in
hanc mentem jura, quæ videntur scri-
pturam requirere, volunt explicanda,
omnes tamen fatentur, consuetudinem
loci hac in re observandam.

§. II.

An ad substantiam, ac valorem
contractus Emphyteutici requiratur, ut
canon, seu pensio annua solvatur Domino,
& quam pœnam incurrat emphy-
teuta, si non solvat?

Quod in recognitionem domini di-
recti, penes proprietarium reman-
entis, & in compensationem domi-
nii

nii utilis in Emphyteutam translata, debeat hic annuum canonem, sive pensionem solvere, sive magna illa sit, sive modica, sive in pecunia, sive in fructibus constituta sit, juxta conventionem scilicet factam, aut receptam loci consuetudinem, certum est, ex §. *Ad eo Instit. de locat. & conduct.* quod autem Emphyteuta, si integrum canonem, sive pensionem, tribus annis continuis, in Emphyteusi Laica, vel Civili, aut duobus annis in Ecclesiastica Emphyteusi solvere negligit, ipso jure amittat rem in Emphyteusin concessam, & hæc ad Dominum directum redeat, quamvis monitus antea non fuerit, & nulla alia iudicis sententia præcesserit, si de non soluta pensione constet, & illum hic expellere velit, ex L. 2. *cod. De jure Emphy.* & cap. *Potuit* 4. *h. e.* patet, nisi nulla culpa Emphyteute intervenierit, aut celeri solutione moram purgaverit, (statim v. g. post triennium, intra decem scilicet dies, aut juxta arbitrium iudicis, offerendo canonem non solum) in Emphyteusi Ecclesiastica, prout ex cap. *Potuit* iuncta *Glossa V. Celeri* patet: quam poenam caducitatis, sive commissi, incurrit etiam Emphyteuta, si res in Emphyteusin concessa, notabiliter illius culpa, quoad substantiam deterioretur, uti patet ex illis, quæ de loca. & conduct. dicta fuerunt.

§. III.

De alienatione rei Emphyteutica.

Us, quod obinet in re Emphyteutica Emphyteuta, vendi ab hoc non posse, ex cap. *cit. Potuit* patet, nisi serventur ea, quæ in illo cap. *Potuit* præscribuntur, ut

præius scilicet Domino directo, vendente veille jus hoc significetur; & signetur simul quantum pro illo pretium daturat, cui vendere jus hoc cogitur (quod possit scilicet Dominus directus delectare, an non ipse velit, oblatore eodem pretio, utile tale jus sibi comparare) & secundo, ut si nullum responsum de Dominus (si enim responderet deconditione tali facta, utile rei hujus datum nolle se emere, statim Emphyteuta illud vendere posset) per duas mensuras expectetur, antequam venditio fiat. Tertio denique, ut non vendatur nisi emere prohibentur; qualiter prohibentur curiales, milites, potentiores seu persona privilegiata, quæ difficultatem possent facere conditionem Domini directi; hæc enim, sicuti, si observentur, Emphyteute, ex necessitate fortassis ad vendendum compulso, satis constatur, & simul nihil præjudicatur Domino directo; ita, si non observentur, & præ venditionem factam secuta fuerit Emphyteutica traditio, vera vel ficta, cadit jure suo Emphyteuta, ob præjudicium domini directi, nisi geminata protestatione omne jus Domini directivum velit. Potest tamen, non tantum talis venditio sæpius fieri licita etiam in his conditionibus, ob varias conventiones, clausulas, vel pacta, uti patet per se, sed aliis sæpe modis licite fieri potest in Emphyteusin concessa sine his conditionibus alienatio, per donationem, factam, extraneæ etiam persone, sine consensu domini, per legatam, factam, per permutationem, (commutatio licet rem Emphyteuticam cum alia re, quam præstare non potest Dominus directus)

rectus) per oppignorationem, per servitutis impositionem, &c. modò saluum jus omne maneat Domino directo, & conditio illius nec fiat d. facillior, nec fraus alia interveniat, &c. ob quas causas saltem ante traditionem rei taliter sine consensu Domini directi, donata, aut legata, &c. requirunt illius consensum in talem donatarium, legatarium, jura.

§. IV.

An, & quâ ratione Prælati bona Ecclesie, cui præest, possit in Emphyteusim dare?

Quòd non possit Prælati Ecclesie, bona Ecclesie in Emphyteusim perpetuam, aut ad plures generationes, vel ultra decennium de jure communi concedere, sine causis, & solemnitatibus à jure ad alienandum talia requisitis, ex dictis, & natura Emphyteusis, quæ est vera alienatio, jam patet. Si tamen fundi v.g. Ecclesie, qui antea in Emphyteusim (saltem semel) dati sunt, per mortem Emphyteute v.g. aut propter delictum aliquod hujus, &c. ad Ecclesiam redeant, possunt illi à Prælato Ecclesie, sine aliis solemnitatibus simili modo iterum in Emphyteusim concedi, non obstante juramento, quod Prælati talis fecit de non alienandis rebus Ecclesie, si tamen res talis Ecclesie nondum incorporata fuerit, & eadem causa, ac Ecclesie utilitas subsit, *argum. c. 2. De feudis, & juxta cit. Extravag. ambitiose. De rebus Ecclesie non alienand.* (quia hæc non censetur nova alienatio, sed antiquæ alienationis legitime factæ executio) quam vis, si rem talem, quæ ad Ecclesiam rediit, servare velit, & Ecclesie, aut suæ mensæ incorporare,

cogi non possit, ut iterum in Emphyteusim concedat. Itò si mutato rerum statu causa primæ concessionis in Emphyteusim cessavit, aut eadem utilitas haberi non potest, non potest sine solemnitatibus juris in Emphyteusim iterum concedi, cum re taliter mutata videatur novæ alienationis esse species, hæc in Emphyteusim concessio. Censentur autem tales fundi, postquam ad Ecclesiam reversi sunt, Ecclesie aut Prælati mensæ incorporari, si Prælati v.g. declaravit, quòd imposterum velit de mensa sua, aut Ecclesie bonis esse fundos v.g. illos; vel saltem descripti fuerunt fundi illi, per officiales ad hoc deputatos, inter possessiones Ecclesie, aut Prælati, vel certè, si dubitetur de incorporatione hac, per annum Prælati, ut volunt aliqui, fundos illos retinuit, aut tale tempus jam elapsum sit, ut prudentis judicis arbitrio, spectatis aliis etiam circumstantiis, censetur facta incorporatio.

§. V.

Ad quem transeat, aut spectet Emphyteusis, si Emphyteuta religionem profiteatur?

SI Emphyteusis sit hæreditaria, quæ ad hæredes extraneos etiam transeat, religiosus autem ante professionem suam nihil de ea disposuerit, transit illa in Monasterium, si hoc successione hæreditaria & bonorum stabilium capax sit, pro ut alia religiosi-talis bona, cum onere tamen ea vendendi, aut aliter alienandi, (saltem post mortem professi) ne conditio Domini directi ob interceptam spem Laudemii v.g. aut nunquam futuram consolidationem utilis dominii cum

directo, deterior fiat; si vero professus hic fuerit in religione incapaci bonorum stabilium, transit ad hæredes, vel proximum consanguineum, qui ab intestato succederet, vel si nullus talis adsit, expirat Emphyteusis. Si autem sit Emphyteusis ex pacto & providentia, perti-

net ad eos, qui secundum investituram vocantur, cum professus talis pro tuo habeatur. Plura de hac re in tit. de feudis Feudis disposita, quibus multam affinitatem habet Emphyteusis.

TITVLVS XIX.

DE RERUM PERMUTATIONE.

§. I.

Quid sit permutatio, & quomodo a venditione distinguatur?

Permutatio latissime & in genere sumpta, quamvis omnes contractus reciprocos, & non gratuitos, etiam innominatos, in quibus aliquid ultrò citròque datur, completi possit, specificè tamen, & strictè sumpta definitur esse certa rei pro altera, vicaria & mutua prestatio. Sive ut dicunt alii; est contractus innominatus juris gentium, & bona fidei, re & consensu constans, in quo certa res in specie, seu individuo, cum alia re certa & individua speciei commutatur. Ex qua descriptione etiam patet, quòd in eo potissimum à venditione differat permutatio, quòd in illa pretium, sive pecunia pro re detur, in permutacione verò res pro re; venditio solo consensu contrahentium substantialiter perficitur, permutatio verò rei traditione, seu mutuà rerum translatione. &c

§. II.

An, & quatenus prohibita sit permutatio rerum Ecclesiasticarum?

Permutari res Ecclesiasticas, seu aut mobiles pretiosas, que servari possunt, sine causis & solennibus à jure requisitis non posse, etiam patet: *Ex cap. 2. h. t.* ita ut illegitimè factæ commutationes, & certæ pœnæ ab illegitimè permutatis, si traditione utriusque Ecclesiæ sit completa, incurrent, cum talis permutatio speciem alterius habeat. Si tamen Princeps, vel Ecclesiæ magnus Patronus, potest causa permutationem talem re Ecclesiasticæ immobilis petat, vel aliam rem immobilem ejusdem generis & pretii, licitè ea fieri potest, alia causa, adhibitis tamen sollemnitatibus, & sanctione papalica, aut Imperatoriâ, vel à Principe tentâ confirmatione, prout ex cap.

Primo 1. h. e. patet, cum honor & merita talis principis, sine damno Ecclesie, hoc exigant. Mancipia vero Ecclesie permutari non possunt, nisi ad libertatem, alius Laicorum mancipiis postmodum Ecclesie servituti subiectis, prout statuitur in Cap. 3. & 4. h. e. & quamvis Ecclesie, & beneficia, si jure proprietatis teneantur, vendi pro pretio non possunt (ne spirituale pro pretio temporali aestimetur) possunt tamen ex iusta causa utilitatis & aliis solemnitatibus adhibitis invicem permutari, tam quoad se quam quoad possessiones annexas, prout habetur ex Cap. ad questiones 6. h. e. & cap. cum Venerabilis 6. de except. compensando etiam numerato pretio excessum reddituum, quas copiosiores una Ecclesia habet, quam altera, inter quas facta est permutatio; fatentur tamen plerique AA. tutius, & consultius esse, ut in tali casu duo distincti contractus celebrentur, quorum uno Ecclesie ipsae inter se permutentur, sine interveniente pretio; altero vero permutentur possessiones & redditus talium Ecclesiarum, excessum compensando per pretii solutionem, ut ne videatur pretium solvi pro re spirituali, pro Ecclesia scilicet, quod videtur etiam innuere satis Pontifex in relato cap. ad quas.

§. III.

De permutatione beneficiorum, & conditionibus ad illam requisitis.

Sermo hic est de beneficiis, quae in Titulum possidentur & obtinentur, quorum permutatio aliud non est, quam reciproca duorum resignatio Clericorum

ex causa permutationis facta, per quam suum beneficium quilibet dimittit, ut alterius secum permutans beneficium obtineat. Licite autem ac valide hanc permutationem fieri posse, si certae conditiones observentur, ex variis juribus hujus tituli patet: inter conditiones autem requisitas prima est, ut uterque permutans habeat jus in beneficio permutato, si enim unus eorum nullum jus, aut titulum in beneficio habet, nullum etiam potest transferre in alterum, & consequenter nulla est permutatio. Secunda est, ut uterque permutantium beneficium suum resignet in manus superioris ordinarii, cui beneficium est subiectum, sive unus idemque ille sit, respectu utriusque permutantis, sive alius sit respectu unius, & alius respectu alterius, prout colligitur ex Cap. Vnic. h. e. in sexto ita ut si unus permutantium beneficium suum resignavit, & alter permutantium nolit suum resignare, possit, qui prius resignavit ex causa permutationis, iterum suum beneficium repetere, & (per novam saltem collationem) obtinere debeat, cum resignatio hujus sub conditione, non quidem suspensiva, sed resolutiva facta sit, uti colligitur etiam ex cap. cum universorum 8. h. e. Tertia est ut beneficiorum, quorum resignatio a superiore admitti fuit, quae ex causa permutationis vacant, fiat a superiore collatio, & quidem ipsis permutantibus, (prout habetur in Clement. ne concessione h. e. juncta Glossa V. conferantur, ita ut collatio aliter facta sit irrita, ne concessione juris utentibus, ut ait Pontifex, illud videatur) non quidem simul, & eodem prorsus

tempore, sed successivè saltem & ex intervallo. Quarta est ut fiat permutatio talis interveniente legitimâ auctoritate superioris Ecclesiastici, Episcopi v. g. illius, in cuius Diœcesi beneficium permutandum situm est, prout colligitur ex cap. *quasitum s. h. r.* & hinc quamvis illi, qui cogitant inter se beneficia sua permutare, inter se tractare, & convenire possint, de permutatione faciendâ, ac obligare se, quod velint stare conventionem inritâ, absolute tamen concludere hoc privatâ auctoritate non possunt, sed conditionalè tantùm, si placuerit superiori; ita ut si privatâ tantùm auctoritate permutationem faciant inter se, non tantùm irrita sit talis permutatio, sed amittant etiam sua beneficia, & per Iudicis sententiam illis privari debeant, prout decernitur in Cap. *cum olim 7. h. r.* Quinta conditio est, ut fiat ex iustâ causâ, quam Episcopus cognoscere, & de eâ judicare debet, in utilitatem scilicet Ecclesiæ, aut ipsorum permutantium (ne detur nimia permutandi licentia) & ut permutatio fiat requisito consensu eorum, qui jus eligendi, vel conferendi, vel præsentandi ad beneficium permutatum habent (ad præcavendum horum præjudicium) Et ut denique fiat publicatio permutationis in Ecclesiis permutatis juxta formam Constitutionis Gregorii 13. *Humano vix judicio*: quæ tamen Bulla in nostris partibus recepta non videtur.

¶ * * ¶

§. IV.

Quanam beneficia permutari possint cum aliis, vel non possint.

Ordinariè omnia beneficia liberè permutari possunt, in quibus legitimè superioris (cùm eorum nihil distinguant, neque nos distingere debemus; & quod non est prohibitum, permissum censeri debet) etiam plura (compatibilia tamen) uno, & vicissim permutari possunt, permutari etiam inter se possunt inæqualia (sive inæqualia sint, quæ spirituales qualitates, sive inæquales sint, quoad temporales reditas) eorum possessionem nondum acceperint permutantes (modò jam acceperint in tali beneficio, & non tantum jus ad rem, vi factæ v. g. præsentationis tantum) etiam si manuale cum altero manuali permutetur) aut commendatum, modò si sit tradita in perpetuum commendam, quæ vim tituli habet, aut si sit commenda tantum temporaria fiat coram eo permutatio, qui talia beneficia commendavit.

Sunt tamen aliqua etiam beneficia quæ permutari non possunt, quales sunt beneficia unita (ne sit præjudicium illi cui unio facta est) beneficia Summi Pontifici reservata (quæ saltem cum ordinariis permutari non possunt, sed non possunt ab illis conferri) beneficia litigiosa cum aliis non litigiosis (quæ pendente lite res litigiosa alienari non possunt) beneficia cum alio jure spirituali permutari

natis v. g. decimarum &c. cum in hac materia odiosa ultra verba, quae de permutatione beneficiorum tantum loquitur, extensio non sit facienda.

§. V.

An permutatio fieri possit beneficiorum, non obstantibus gratiis expectativis?

Reviter respondetur (cum ulterius examen vix usum habeat in nostris partibus, ubi gratia expectativa per Concordata sublatæ sunt) quod tales gratia expectativa se non extendant ad beneficia ex causa permutationis vacantia, & consequenter, non obstantibus gratiis expectativis, permutatio beneficiorum valida sit, prout statuitur in *Cap. licet in sexto h. t.* cum æquitas non patitur ad hæc ex causa permutationis vacantia beneficia, gratias expectativas extendere.

§. VI.

An res sive jus spirituale possit permutari pro re temporali, & è converso; item an res spiritualis pro re spirituali.

Resolutio primæ quæstionis ex titulo de Simonia haberi potest, & breviter hîc ad eam quæstionem respondetur, Negative, prout sumitur ex *Cap. exhibita 9. h. t.* & natura prohibita Simoniæ probat.

Ad secundam quæstionem respondetur, affirmative, ut ex dictis jam patet, & ex *Glossa in Can. quam pio V. pactio caus. prima q. 2.* ubi sola pactio inhonestæ, qua pretium temporale pro re spirituali offertur in permutatione rerum spiritualium excluditur.

TITVLVS XX.

DE FEUDIS.

§. I.

Quid sit Feudum & quotuplex.

Feudum rectè describitur, quod sit *benevola libera ac perpetua rei concessio, immobilis vel æquivalentis cum translatione utilis dominii, retentâ proprietate, sub onere fidelitatis. & obsequij personalis exhibendi: ita ut b Emphyteus in hoc potissimum distinguatur, quod Em-*
Compend. Pirhsing.

phyteus fiat sub onere annui Canonis, seu pensionis solvendæ; Feudum verò, si propriè, & strictè feudum dictum sit, fiat sub onere fidelitatis & obsequij personalis à Vasallo, seu Feudatario, Domino directo Feudi, qui & senior vocatur, præstandi.

Dividitur autem feudum primò in feudum antiquum, quod ab uno ex ascendentibus, qui caput ac parens com-

Sss munis

munis agnationis fuerat, est acquisitum, ac nonnunquam etiam feudum patrum dicitur; & in feudum novum, quod primò alicui acquisitum est. Secundò dividitur in feudum hæreditarium, quod absolute alicui pro se, & hæredibus suis, etiam extraneis, conceditur; in feudum ex pacto, & providentia, quod concessum est alicui pro se, & liberis tantum, nullâ mentione factâ hæredum; & in mixtum, quod de utroque participat, ut si alicui concessum sit feudum pro se, a filiis, ac hæredibus, ita ut successor in tali feudo, debeat primi Vasalli & filius esse, & hæres. Tertio dividitur in feudum Ecclesiasticum, quod Ecclesia dat, vel accipit ab alio, aut Clericus, ut clericus, concedit; & sæculare, quod à sæcularibus datur & recipitur (quamvis aliqui dicant, in discernendo Ecclesiastico à feudo sæculari attendendam esse primam originem, sive à quo primùm feudum tale concessum est, ita ut sæculare dicatur, quod primò concessum est à Principe sæculari, etiam si postmodum ab Ecclesia feudataria in alium transferatur) quæ res denique in Masculinum, quod ad solos mares transit, & in Femininum, quod etiam in feminas transit.

§. II.

Quenam res Ecclesia in Feudum dari possint, vel non possint?

Res sacras & spirituales in feudum concedi non posse, cum non sint in commercio hominum, ex dictis jam patet, nisi accessione tantum, rei alicui mobili sæculari in feudum concessæ, unita sit, & cum Universitate transeat, prout

de iure Patronatus, castro alicui, ut prædico annexo, conceduntur. Aliæ vero bona Ecclesiastica sine solemnibus conditionibus alienandum hæc requisita à iure, in feudum concedi non posse, cum tunc in feudatio sit alienatio, ex dictis etiam patet, nisi fiat talis in feudatio de hoc jam ab antiquo in feudati solitis, hinc nunc tamen ad Ecclesiam revertis, prout supra de Emphyteusi dictum, & sequenti §. plus patebit.

§. III.

In quibus casibus feudum Antiquum ad Ecclesiam reversionem de iure in feudum concedi potest, non obstante juramento de non infeudando de novo res Ecclesia?

Feudum Antiquum ab Ecclesia dicitur concessum, si ob delictum Vasalli ad Ecclesiam redeat, de novo iterum in feudum concedi potest, non obstante juramento, de non infeudando, quod quidem etiam Filio Vasalli, ex cap. 2. h. e. patet. modò illæ conditiones observentur, quas observandas supra dictum, in concedenda Emphyteusi in emphyteuticari solitis. Imò ex hoc cap. etiam patet, quòd Ecclesia potest latus, si rem in feudum concessam, nunc tamen ob delictum Vasalli non facile recuperari possit à Vasallo, aut alio tertio, in quem, infra Ecclesiam rem feudalem alienavit Vasallus, post nullis aliis adhibitis solemnitatibus, & nihil obstante juramento suo, in feudum concedere potentiori alicui Laico, qui feudum hoc à Vasallo, qui deliquit, recuperet, & postmodum ab Ecclesia

§. V.

De prohibita & illicita, vel licita
feudi alienatione.

EX generalibus feudorum Principijs
Responso ad hoc quaesitum desumi
debet (quae intelligi debent, tam de
Ecclesiastico, quam de seculari feudo)
juxta quae in genere docetur, quod Va-
fallus non possit validè feudum alienare,
sive novum, sive antiquum illud sit, sine
consensu domini directi, ne fiat con-
temptus, aut praesudicium domino di-
recto; cum consensu tamen domini
directi, sive tacitus hic sit, sive expres-
sus, quod licitè & validè feudum alie-
nare possit Vasallus, expressè habetur in
pluribus feudorum juribus, ex quibus et-
iam patet, quod Vasallus in feudo, quod
habet, alterum (similem sibi, quo ad con-
ditionem) subinfeudare possit, etiam
sine consensu domini directi (cum in
tali casu nihil patiat dominus directus,
cui prior Vasallus, qui hinc & nunc de
feudo suo subinfeudavit alium, plenè
obligatus maneat) nisi aliunde pro-
hibeatur.

§. VI.

An si dominus à Vasallo accipiat
feudum in pignus teneatur fructus com-
putare in sortem, nec ne?

Responderetur dominum talem non
teneri, qui à Vasallo feudum à se
concessum in pignus accipit, fructus il-
lius pignoris, computare in sortem, si
Vasallus interim liberetur à praestando
servitio, ad quod vi feudi domino di-
recto obligabatur cap. ex insinuatione 1.

Sss 2.

h. t.

tali recognoscat, in favorem scilicet
Ecclesiae, specialiter hoc constituyente
Pontifice, ita tamen, ut ad alios Casus
favor hic, juri communi contrarius, non
extendatur.

§. IV.

An ob delictum Praelati, vel al-
terius Clerici beneficiarii, cui secundum
leges feudorum poena privationis est
decreta, feudum amittat
Ecclesia?

Feudum patrimoniale Clericum de-
linquentem contra feudorum leges
non minus amittere, quam Laicum,
certi juris est, cum in talibus feudis
clericus aestimetur, ut Laicus: si verò
feudum sit Ecclesiasticum, quod Cle-
rico competit ratione sedis, aut dignita-
tis Ecclesiasticae, & quod ad mensam
v. g. Praelati pertinet, non amittit qui-
dem absolute feudum tale, Ecclesia, ob
delictum Praelati v. g. quia delictum per-
sonae non debet in Ecclesiae detrimen-
tum redundare juxta reg. 76. in sexto
fructus tamen Praelatus, qui deliquit,
non percipit, sed ad dominum directum
redeunt, dum vivit talis Praelatus;
mortuo verò illo, vel deposito, ad suc-
cessorem in Praelatura revertuntur, prout
habetur in Lib. 2. Feudorum Tit. 40. de
Capitulis corrad. §. item si clericus, ut sic
enim puniuntur competenter delinquen-
tes, delictum tamen personae non est
Ecclesiae damnosum.

h. e. cum fructus ex feudo percipiantur, si præstetur obsequium, in hoc autem casu servitium nullum præstetur à Vasallo, consequenter nulli fructus illi competunt, quòd si tamen feudum non sit gratis concessum, sed pro pecunia, aut meliorationes industrià Vasalli factæ in tali feudo, æquitas exigit, & vitandæ usuræ necessitas, ut in primo casu fructus ex pignore tali percepti, in quantum superant justum censum, in sortem computentur; in altero verò casu, ut saltem integros fructus feudi talis non acquirat dominus directus.

§. VII.

An Clerici, Monachi, alique regulares succedere possint in feudis, vel ea acquirere?

PRImò Clericis universim jus succedendi in Feudo, negat jus Commune Feudale, ut constat ex l. 2. feudorum. Tit. 30. cap. unic. de Feudo summa, & plurius aliis feudorum juribus (neque enim, qui miles Christi est, debet esse miles sæculi, ut jura illa dicunt) nisi ex prima institutione feudum tale sit Ecclesiasticum, aut statuto, vel consuetudine, contrarium introductum sit, aut Francum sit feudum tale, & ab omni obsequio præstando liberum; aut servitium personale quidem exigat, quod tamen à Clerico honestè, vel per substitutum possit præstari; aut servitium

tantum reale, pensio v. g. pecunie &c. præstandum sit; aut feudum sit hæreditaria, ita ut ad quoscunque successores, etiam feminas, etiam transeos &c. transeant; aut demum Clerici tales sint tantum in minoribus constituti. Et hæc quidem de jure feudorum, quia tamen talia jura (speciatim) ponunt de personis Ecclesiasticis, & Ecclesiis, ob defectum jurisdictionis quæ Laicis competere non possunt personis, aut res Ecclesiasticas, hæc jure Canonico correctæ sunt, & de Sacrorum Canonum jure, feudorum novorum, quàm antiquorum, capitulum sunt Clerici, & religiosi, Cap. 1. de foro compet. ita ut monasterium in sui professi feudum succedat, si illud sit successione, & bonorum hereditarium, prout supra de Emphyteusitico (modò feudum, vel Francum) vel tale onus annexum habeat, quod etiam à monasterio præstari possit, modò ante dictum & nec expressè tacitè prohibitum fuerit in prima institutione, ne ad monasterium transeat, si tatem illius feudi habens, qui transierit talis professus, ad agnatos, vel proximos vel alios, qui in investitura modò vocati fuerunt, rediturum, si transierit talis professus, cum ut sic transierit in bona sui professi succedat nec feudo, aut feudi domino personam fiat.

TITVLVS XXI.

DE PIGNORIBUS, ET ALIJS CAUTIONIBUS.

§. I.

Quid sit pignus, & quomodo ab hypotheca differat, & quoruplex sit hypotheca?

Pignus pro ipso contractu pignoratitio acceptum rectè describitur; quod sit obligatio rei licita pro debito, facta, ad securitatem scilicet creditoris. Quia verò pignoris nomine etiam res ipsæ, quæ in securitatem pro debito obligantur, veniunt, idèd distinguunt aliqui inter pignus, & hypothecam, ut pignus dici velint ea, quæ mobilia sunt; hypothecam verò dicant ea, quæ immobilia sunt, & dicto modo obligantur: in effectu tamen, ut facile patet, nulla est differentia, & hinc pro synonymis passim accipiuntur. Dividitur autem pignus sive hypotheca, ut alia sit tacita, quæ, licet inter contrahentes de ea nihil sit conventum, ex legis tamen dispositione intelligitur contracta, seu constituta; alia verò sit expressa, de qua expresso consensu inter contrahentes convenit; quæ utraque hypotheca, seu pignus subdividi potest, in generalem seu universalem hypothecam, quæ ad omnia bona tam præsentia, quam futura obliganda se extendit; & in specialem, per quam certæ res in specie oppignorantur.

§. II.

De tacita hypotheca, quam habet uxor in bonis mariti, pro dote recuperanda; & Ecclesia in bonis Prælati male administrantis.

Quod uxor pro securitate allatæ dotis, & hujus restitutione tacitam, sive ipsâ lege constitutam, in omnibus bonis mariti hypothecam habeat, ex utroque jure patet, l. Vn. §. Et ut plenius. Cod. de rei uxor act. cap. ex lit. quinto b. t. ita ut non tantum privilegiata sit hæc hypotheca, & alijs omnibus Creditoribus, quamvis anteriores sint, si tacitas tantum hypothecas in bonis mariti habeant, præferri debeat, sed in optione etiam uxoris sit, si contra tertium bona mariti possidentem agat, pro dote, tacitè obligatâ, alternativè petere, vel bona sibi tradi, tanquam hypothecata tacitè, vel possessorem cogi ad dissolvendum debitum, cujus causa talis hypotheca constituta est.

Quod autem omnia bona etiam Prælati, vel alterius administratoris bonorum Ecclesiasticorum tacitè oppignorata sint Ecclesiæ, pro administratione mala, ratio paritatis probat, à tutoribus, vel curatoribus desumpta, quorum bona tacitè hypothecata sunt pro mala administratione rerum ad pupillum, vel

§§ 3 mi-

minorem spectantium, ut ex jure Civili patet; cum ergo Ecclesia gaudeat jure minorum *Cap. primo & tertio de integ. restit.* consequenter etiam bona praelati seu administratoris illi tacite hypothecata erunt, pro mala administratione.

§. III.

Quanam res oppignorari, seu in pignus dari non possunt.

EArum rerum, quæ vendi per se ipsas absolute non possunt, prohibetur etiam oppignoratio, tum quod oppignoratio sit species alienationis, tum quod sit via ad venditionem talis pignoris, si debitor sit in mora solvendi, ut constat *ex Tit. ff. de distract. pign.* & hinc primò, quamvis in bonis Ecclesiæ generalis hypotheca constitui possit, ut ex dictis patet, in tali tamen etiam generali hypotheca non veniunt res sacræ, & suppellex sacra, quæ ad divinum cultum pertinent, nisi gravis necessitas haud etiam rerum venditionem permittrat, aut accessoria ratio aliud jubeat, *Cap. nullus r. h.* quo tamen in casu propriè jus pignoris in re sacra non habet Laicus, cum per oppignoracionem propriè dictam, jus aliquod in re acquiratur, cujus juris in re sacra Laicus est incapax, sed nuda detentio, donec pecunia debita ei solvatur; secundò oppignorari propriè non potest liber homo, *juxta Cap. lator 2. h. r.* quamvis in casibus quibusdam capi, & incarcerari possit propter debita, dum eorum solutionem expediat, aut fidejussores constituat. Tertio oppignorari non potest res penitus aliena, quamvis enim hæc vendi possit *arg. Cap. Filius 5. de testam.*

pignori tamen dari non potest, cum venditionem rei alienæ per se non venditor obligata maneat, ad præstandam venditionem, juxta superius dicta, non autem si Creditor rem pignori datam vendat in casu morantis solutionis, ad distulendum sibi debitum.

§. IV.

An Prælatus vel Rector Ecclesiæ res seu bona ejusdem oppignorari possit?

QUod non possit in rebus suæ Ecclesiæ specialem hypothecam constitutare, possit autem generalem, ex superius dictis jam patet, cum per generalem hypothecam non sit tam propriè periculum rei Ecclesiasticæ venditæ, quale est, si specialiter res aliqua certa obligetur. Quod autem pro propriè monij necessitate, aut utilitate, res Ecclesiæ, Prælatus oppignorare non possit, etiam habetur *ex Cap. ex presentium 3. h. r.* cum pignus constitutum possit, nisi in propriis rebus, res autem Ecclesiæ in dominio, aut proprietas Prælati non sint.

§. V.

An, & quanam fructus pignoris sortem sit computandi; & in quibus casibus computare non debeant?

DEbere creditorem, cui res pignori data est, fructus in de percipere, aut quos percipere potuisset, si negligentia ejus intervenisset, in sortem seu solutionem computare, ita ut si tantum ex fructibus percipit, quantum pignus

sum debitum, & expensæ factæ in rem pignoris nomine obligatam æstimantur, omne debitum penitus dissolvatur, ex utroque iterum jure, & præteritum ex cap. Cùm contra 6. h. e. & ex natura usuræ prohibita constat, quia cùm debitor maneat Dominus pignoris, consequenter fructus ex illo percepti ad hunc spectant, vel certè æstimatio illarum ipsi debetur, nisi in compensationem expensarum, quas in re pignori concessâ conservandâ fecit creditor, aut in locum pensionis, vel interesse, justè debiti, dum capitale restituatur, fructus relinquuntur. Et hinc communiter tres casus assignantur, in quibus fructus pignoris in sortem computari non debent; si scilicet & fundus feudalis in pignus Domino directo datus sit, & interea, dum debitum dissolvatur, obsequia à vasallo præstanda, illi remittantur, ut dictum; & si pro dote fructus pignoris marito percipiendi relinquuntur, ad onera matrimonii ferenda; & denique si rei suæ, injustè ab altero possessæ, nunc autem in pignus data, fructus percipiat, quia in tali casu per viam occultæ compensationis rediit, quod justè ad se spectabat.

§. VI.

Utrum venditio rei cum pacto revenditionis, ad arbitrium emptoris, recipiendo aliquid ultra sortem, sit vera & licita venditio, an verò potius contractus pignoris, sed illicitus, & usurarius?

Videatur de hac questione §. 7. Tit. 17. h. libro & cap. Illo vos 4. h. e.

tibi certa etiam quædam signa afferuntur, præsumendi nonnunquam in tali casu pro pignore, & contractu usurario.

§. VII.

An pactum legis commissoria adjectum contractus pignoris sit licitum?

Pactum legis commissoria in contractu pignoris v. g. tum censetur fieri, quando partes inter se conveniunt, ut si debitum v. g. ex mutuo intra certum tempus à debitore solutum non sit, pignus pro debito eo asservando datum, cadat in commissum, sive creditori cedat, cujuscuque, excedentis etiam pretii sit: quod pactum ab utroque jure in contractu pignoris reprobari, tanquam usurarium etiam ex cap. Significante 7. h. e. patet, quamvis enim hoc pactum legis commissoria in venditione, & emptione permissum sit, ita, ut si pretium pro re vendita intra certum tempus solutum non fuerit, res sit inempta; in contractu pignoris tamen pactum hoc reprobatum, quia in illo casu nulli fit injuria, cùm penes emptorem maneat pretium non solutum, & penes venditorem maneat res inempta; in contractu autem pignoris, si tale pactum concederetur, non tantum grave sæpius damnum incurrere posset, qui pignus dedit, & rem plerumque pretiosiore, quam sit ipsum debitum, oppignoravit, sed plurimæ usuræ palliarentur ultra sortem accipiendo aliquid in mutuo pro sola mora in solvendo sæpius non culpabili; quod pactum in pignore adeo juri odiosum est, ut nec juramento addito firmetur (cùm juramentum non sit vinculum iniquitatis)

nec

nec beneficio legis, prohibentis hoc pactum, renuntiare possit debitor (cū publicæ utilitatis causâ, hoc pactum reprobatur sit) nec ullâ consuetudine, tanquam licitum, & validum introduci possit, cū adversetur juri naturali. Sunt tamen aliqui casus, in quibus pactum legis commissoriæ licitum videtur. Primò, si conventum sit inter partes, quòd pro debito non soluto intra certum tempus, pignus in solutum cedat creditori, pro iusto tamen pretio, sive quanti a stimabitur à prudente arbitro, & quod superat debiti valorem in pignore, reddatur debitori, quia in tali casu, nec creditor habet aliquid supra sortem, nec debitor damnum patitur, rem pretiosiorē pro minore debito amittendo. Secundò valere censetur hoc pactum in favorem dotis, nondum quidem solutæ, per pignus tamen oblatum interim assecuturæ (quod tamen non omnes concedunt) cū enim, qui dotem constituit, plus etiam dare possit, quàm promiserit in dote, consequenter ex illius liberalitate, videtur excedens in pignore pretium provenire, nisi ex verbis illius, qui pignus tale dedit, aliud colligatur. Tertio putant aliqui licitum esse, & valere hoc pactum legis commissoriæ, si non ab initio, vel immediatè post, sed ex intervallo pignori adjiciatur, quasi tunc cesset suspicio fraudis, rectius tamen putant alii, neque hoc in casu adjectum hoc pactum licitum esse, cū usuram sapiat, quocunque tempore adjiciatur, nisi in primum casum permissum pactum hoc explicetur.

§. VIII.

De cautione usufructuarii.

Quæritur hic utrum, & qualem cautionem præstare debeat usufructuarius, quando usufructus rei alicuius generis concessus est. Et respondetur primam quæstionem affirmativè, debet enim cavere, quòd rebus immobilibus, v. g. in quibus usufructum habet, salvâ rerum substantiâ uti, frui, vendendum boni viri arbitrium, ita in substantiam rei non sit deteriorē facturum, & quòd finito usufructu restituere sit Domino proprietatis, aut heredibus eius, quidquid ex re in usufructum concessa, superfluerit (neque enim per hoc, quòd usufructum habet in re, aliquis, dominium proprietatis illa re acquirat; sed tantum jus utendi, vel utendi illâ re, sicut vir bonus, & prudens rebus propriis uteretur) & si res in usufructum concessa ipso usu absumatur, uti pecunia, &c. in quibus quilibet usufructus conceditur, cavere debet, quòd finito usufructu tantumdem ejus quantitas res, vel certè æstimationem illarum rerum restitui velit: & quomodo, si uni rem immobilem fructuariam perperam, quoad dominium proprietatis, autem ejus rei usufructum, remittere non possit usufructuario, cautionem præstandam, ne proprietario præjudicet, usufructuarius ad delinquendum vellet, potest tamen eam remittere proprietario, sive hæres ille sit, sive legatarius, cū lex tantum testatori prohibeat hanc remissionem, potest tamen in favorem proprietarii, cui hic cedere potest, tanquam favori pro se introducto.

Ad secundam quæstionem responde-
tur, cautionem ab usufructuario præsta-
ri debere pignoratitiam, vel fidejusso-
riam, ita ut vel pignore deposito, vel
datis fidejussoribus suam obligationem
securam faciat *cap. Cùm constet 8. h. t.*
cùm enim in hoc Capitulo idoneam velit
Pontifex cautionem ab usufructuario
præstandam, cautionis autem idoneæ
nomine pignoratitia, aut fidejussoria in
jure veniat, consequenter alterutra præ-

standa erit, ita tamen, ut in casu utrius-
que deficientis, ob inopiam usufructua-
rii, juratoria etiam, juramento scilicet
interposito, admittatur, si tamen usu-
fructuarius sit homo vitæ honestæ, ac
probatæ; in casu enim, quo usufructua-
rius suspectæ fidei est, sequestranda esset
res in usumfructum concessa, apud ter-
tium bonæ fidei, & fructus usufructua-
rio præstandi.

TITULUS XXII.

DE FIDEJUSSORIBVS.

§. I.

*De fidejussione in genere, & con-
ditionibus ad illam requisitis?*

Fidejussio est contractus, in quo quis
promittit se soluturum, quod alius de-
bet, si debitor principalis non solverit; ita ut
fidejussio sit obligatio accessoria alteri
obligationi principali, sine qua consistere
non potest; & invalida sit, si principalis
obligatio sit omnimò, tam de jure naturæ,
quàm de jure Civili invalida; & quan-
vis cuilibet conventioni, siue obligationi
accedere possint, vel adhiberi fidejusso-
res, qui fidem suam interponant, de sol-
vendo, quod alter debet, casu quo ipse
non solveret, imò obligationem principa-
lem etiã præcedere possit fidejussio, cùm
non tantùm pro debitis præsentibus alte-
rius dicto modo dissolvendis obligare
se quis possit, sed etiam pro futuris, ad
plus tamen (extensivè non intensivè)
Compend. Pirhing.

non obligatur fidejussor, quàm debitor
principalis, cùm non sit plus in accessio-
ne, quàm in re principali, ut loquuntur
jura, ita ut, si ad plus se obligavit fide-
jussor, obligatus quidem maneat ad sol-
vendum, quantum debet principalis, si
hic non solverit, nulla autem quoad ex-
cessum sit obligatio, nisi accedente jura-
mento promissionem suam firmasset,
quo in casu ad illud amplius non obliga-
retur, ut fidejussor, sed obligaretur, ut
promissor principalis, in reverentiam ju-
ramenti, quod præstare potest. Vide
plura de hac materia & conditionibus
fidejussoris apud Civilistas.

§. II.

*An Prælati Ecclesie, vel alius
Clericus, aut religiosus fidejubere
possit pro alio?*

Respondetur primò, Prælatum Ec-
clesiæ pro alio fidejubere posse ex
T t t redi-

reditibus suæ mensæ, nihil requisito Capitulo, dummodo id fiat ex justa causa, & non in magna quantitate, neque cum notabili detrimento Ecclesiæ, cum enim fidejuberè sit officium charitatis, ac beneficentiæ, non debet censeri prohibitum illis, & jura, quæ fidejussionem Clericis prohibent, intelligenda tantum sint, de fidejussionibus sine justa causa, aut cum damno Ecclesiæ, aut frequenter factis, præsertim erga Laicos: si tamen nomine suæ Ecclesiæ Prælati fidejubeat, ita ut Ecclesiæ postmodum obligata maneat fidejussoria obligatione, debet id facere cum consensu Capituli, & extendenda non est talis fidejussio ad bona immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt, ne ad horum bonorum alienationem prohibitam deveniatur, & Ecclesiæ nimium gravetur, pro alienis debitis dissolvendis.

Respondetur secundò, Clericum ex bonis suis patrimonialibus, aut quasi patrimonialibus, & ex rebus etiam Ecclesiæ suæ, sive etiam beneficii, quorum liberam administrationem habeat, fidejuberè posse, præsertim si causa sit rationabilis, & pro Clerico fidejubeat, prout patet ex cap. *Pervenit* 2. h. 1. & prius allata ratio probat, modò nihil per hoc faciat in damnum suæ Ecclesiæ, aut reddituum, quorum dominium, aut liberam administrationem non habet, quod in cap. *Clericum* 1. h. 2. prohibetur: non tamen tenetur creditor in vitis admittere Clericum fidejussorem, quia per hujus privilegia minus bene videtur consultum tali creditori.

Respondetur tertio, Religiosum licitè nec validè fidejuberè posse, sine licentia sui Prælati, & majoris partis Capituli, prout statuitur in cap. *Quod quibusdam* 4. h. 1. (cum enim religiosus proprium non habeat, condegnè ex illius fidejussione, si valide fidejuberè obligari deberet monasterium, ergo licet consensus in obligationem talis fieri deberet) quamvis proprium patrimonium cum licentia sui Superioris habet, cum Superioris licentia non extendatur ad prohibitam religionis fidejussionem, sed ad alia necessaria comparanda) nisi recepta consuetudine, aut ex præcepto justus monasterii, communis adhibentur ad certam quantitatem, de rebus etiam monasterii fidejuberendi, aut ex parte monasterii religioso tali beneficium aliquod obtinenti libera beneficium suum reddituum administratio concessa sit.

§. III.

Quibus casibus fidejussor etiam sequam solvat, agere possit adversus debitorem principalem, ne ipsius obligatione liberet?

TRes enumerantur in cap. *Causa* 1. Primò, si debitor diu in mora fuit dissolvendi debiti sui, prudens Iudicis arbitrium. Secundò, si debitor principalis cepit dissipare bona sua, & ad inopiam vergere incipit, periculo fidejussoris. Tertio, si fidejussor pro debitore principali à Iudice damnatus fuit, aut certè condemnatus videatur, quo in casu statim, antequam solvat, agere potest, adversus debitorem

rem principalem, ut eum liberet, vel indemnem seruet: quibus casibus addunt plures adhuc Civilistæ, qui apud eos vi-

deri possunt, uti, & quæ beneficia, aut exceptiones de iure competant fideiusforibus.

TITVLVS XXIII. DE SOLUTIONIBVS.

Potissimum hæc agit de solutionibus faciendis pro debito, quod ex mutuo dato, & accepto oritur, & ideo de mutuo sciendum aliquid.

§. I.

Quid sit mutuum, & de conditionibus requisitis ad substantiam, & valorem eiusdem?

Mutuum rectè definitur, quòd sit contractus celebratus ab aliquo, datione verà, vel fictà, rei consistentis in pondere, numero & mensurà, spe recipiendi tantumdem in genere suo: quæ definitio uti Civilistarum est, ita illis examinanda relinquatur, nisi ex dicendis satis innotescere possit.

Ad substantiam proinde, & valorem mutui requiritur primò, ut dominium rei mutuo traditæ transferatur in accipientem: ex hoc enim mutui datio mutuum appellatum est, quod ex meo fiat tuum, ut iura loquuntur.

Secundò requiritur ad valorem mutui, ut dentur res, quæ in quantitate, hoc est, numero, pondere, aut mensura consistunt, sive quæ numerari possunt & solent, ut pecunia, vel ponderati, ut anis, piper, &c. vel mensurari, ut frumentum, oleum, vinum, &c. & functionem in eodem genere recipiant, ut unum vice al-

terius, in eodem genere fungi possit, & hinc mutuum propriè loquendo non est, si pro bove equum reddere debeas, vel alium etiam bovem, quia in individuâ qualitate, bonitate, & usu inter se differunt, ut de se functionem non recipere dicantur.

Tertiò requiritur ad valorem, & substantiam mutui, ut eadem res, non quidem in specie, & individuo reddatur, cum mutuum potissimum consistat in rebus usu consumptilibus, sed in genere, ejusdem tamen naturæ, qualitatis, & quantitatis reddatur: quòd si enim pro vino triticum v.g. solvere debeas, pro hac specie v.g. aliam speciem, &c. non tam mutuum, quàm permutatio dicitur, aut alius contractus innominatus fiet.

Quartò requiritur ad mutui valorem, & substantiam, ut sit gratuitum, juxta illud Lucae 16. Mutuum date, nihil inde sperantes; cum enim per mutuum rei mutuatæ, dominium in accipientem transferatur, consequenter non jam mutuanti, sed mutuataro, seu domino suo, fructificabit, & nisi ratione lucri cessantis, damni emergentis, periculi, &c. de quibus in Tit. *De usuris* supra sortem accipiatur aliquid, usura committeretur, uti suo loco dicitur. Vide plura de hoc

contractu, & requisitis ad eum apud Civilitas.

§. II.

An Ecclesia, vel Prælati eius nomine possit mutuum dare, & an, ac quomodo Ecclesia, vel monasterium obligetur ex mutuo ipsi dato?

Prohibetur quidem Prælati Ecclesie in cap. Si quorundam 2. h. e. ne quis eorum Ecclesiam gravare præsumat, (mutuum dando vel accipiendo nomine Ecclesie, ut ait *Glossa hic verbo gravare.*) absolutè tamen, si Ecclesia, vel Prælati abundantes redditus Ecclesiasticos habeat, non est prohibitum illis, mutuum dare indigentibus, modò de Summa Capitali sufficiens fiat asscuratio, cum mutuum dare indigentibus sit opus pietatis, & Ecclesia in tali casu non gravetur: & quamvis in casu necessitatis, vel utilitatis Ecclesie possit etiam mutuum accipere nomine Ecclesie Prælati, cum vel sine consensu etiam Capituli, pro mutui diversitate, & illius Ecclesie praxi, attendere tamen debet, ne suæ sibi commissæ potestatis limites excedat in tali mutuo accipiendo, cum periculo alienationis rerum immobilium, aut mobilium pretiosarum, ad dissolvendû tale debitum; aut supra Summam sibi per statutum, aut Capitulationem definitam, vel quæ dissolvi facillè non possit ex fructibus suæ administrationi commissis. Quòd si enim limites commissæ sibi potestatis excedat, non obligabitur Ecclesia vi mutui talis, nisi probaverit mutuans in utilitatem Ecclesie mutuum illud fuisse conversum (quod statuunt jura ad coercendam Prælatorum in mutua

nomine Ecclesie petendo, facillimum, & libenter mutuancium pro concessio quo pronitatem, quo in casu concessio debet, de in rem verso, que mutuum accepit, Ecclesia) quam difficultem probationem non debet subire mutuans, iuxta commissæ potestatis limites mutuum dedit Prælati Ecclesie, non hujus mutuum petenti, prout etiam probari potest ex cap. 1. h. e. & ex cap. 17. in utilitatem. c. 4. De Edificationibus. Dicitur autem in bonum Ecclesie pecunia v. g. mutuo concessa, concessa fuisse, si in eam causam expensa fuit, quam tantundem de bonis Ecclesie expendi debuisset, aut rationabiliter nomine Ecclesie tales sumptus hinc utriusque ministrator.

§. III.

An successor in Prælatiura, vel beneficio teneatur solvere debita antecessore suo contracta?

Tenetur successor ex bonis, & redditibus Ecclesie, solvere debita antecessore facta pro Ecclesie utilitate, & necessitate cap. Ad hoc 1. h. e. ut necessaria, & conveniente antecessoris sustentatione; habet enim successor in beneficio se, velut hæres antecessoris, in quem omnia commoda, & onera iura transeunt; & sicut sustentationem suam ex redditibus Ecclesie beneficium habere debet, ita, si pro tali sua sustentatione debita contraxit, debent ea ex bonis & redditibus Ecclesie dissolvi, nisi scilicet ens tenuitatem beneficii ultro id accepisset; hoc enim in casu ex patrimonialibus defuncti dissolvi debent, talia debita ab hæredibus, cum sciens, ac tamen accipiens tenuitatem beneficii meo modo sumunt.

sumatur, quòd ex industriâ suâ, aut ex patrimonialibus sustentationem suam accipere velit. Quòd si tamen nulla Patrimonialia, aut quasi patrimonialia reliquisset, successor quidem in beneficio ex bonis Ecclesiæ dissolvere debita talia deberet, si Ecclesiæ onus hoc ferre possit, propter unionem, quæ est inter beneficium, & beneficium; vel dissolutionem talium debitorum aliunde procurare Episcopus deberet. Praxis hodierna videtur esse, ut, si nulla patrimonialia bona, aut quasi patrimonialia reliquit beneficiatus, qui pro sua congrua sustentatione debita contraxit, fructus beneficii interea in Arresto ponantur, & creditori assignentur, dum debitum persolutum sit; Ecclesiâ scilicet indulgente hoc pauperi Clerico, ob honorem Clericalis status, ut talia illius debita ex Ecclesiæ redditibus dissolvantur.

§. IV.

De beneficio seu privilegio competentia, quod datur Clericis debitoribus, qui non sunt solvendo?

Clericus ob debita Civilia, si ea propter inopiam solvere non possit, in totum, vel pro parte, non debet excommunicari, nec incarcerari (nisi dolose decepit creditorem, fingendo v. g. se Laicum, cum esset clericus, aut negando debitum, in tali enim casu incarcerari potest, non propter debitum Civile, sed propter dolum) nec aliter molestari, neque ad cessionem bonorum compelli potest, aut conveniri à

creditoribus, nisi in quantum facere potest, deductis scilicet alimentis, ne egeat, modò idoneam cautionem præstet, quòd solvere velit, si ad meliorem fortunam pervenerit, prout statutum habetur in *c. Odoardus 3. h. 2.* & hoc beneficium Clericis liberaliter, & valde gratiosè à jure Canonico concessum, vocatur privilegium, seu beneficium competentia; ad quod tamen, ut cogaudere quis possit,

Requiritur primò, ut sit Clericus non conjugatus, & si in minoribus tantùm constitutus sit, aut primâ Tonsturâ initiatus, ut habitum Clericalem, & Tonsturam deserat, neque publicè pro Laico se gerat, abjecto Clericali habitu &c.

Secundò requiritur, ut propter inopiam solvere non possit, sive in totum, sive pro parte, si enim partem solvere possit, ad hanc solvendam potest cogi debitor Clericus, & ad admittendam partialem hanc solutionem cogi potest creditor. Tertio requiritur, ut constet de inopia, ob quam solvendo non est, vel (saltem præsumptivè ex fama, communi hominum existimatione beneficii tenuitate &c.) probetur ea. Quarto requiritur, ut conveniatur ratione debiti in causa civili; si enim debitum ex delicto esset, capl & incarcerari posset, neque prodesset ipsi hoc privilegium competentia. Quintò requiritur, ut conveniatur actione personali, nam conventus actione reali, non potest gaudere hoc privilegio. Sextò requiritur, ut recognoscat debitum, sive confiteatur, neque enim negans debitum, de quo postmodum legitimè convictus fuit, dignus est hoc privilegio; & ex hac etiam

ratione putant aliqui, inopiam & impotentiam solvendi provenire non debere ex culpa clericici, quod prohibitis v. g. ludis, commestationibus, aut aliter luridè vivendo beneficij sui redditus dissipaverit, eò quòd talis indignus hoc privilegio videatur: meliùs tamen fortassis distinguunt alij, & concedunt non gaudere hoc privilegio Clericum, si dolus intervenit in tali dissipatione, eò quòd v. g. confusus de hoc beneficio debita contraxerit, aut ex intentione mala in fraudem creditorum bona sua dissipaverit &c. ne occasio præbeatur tali malitiz; negant verò hoc privilegio illos privari, qui ex culpa quidem sua ad inopiam talem devenerunt, non tamen cum formali dolo in fraudem legis. Seprimò denique requiritur, ut talis præster cautionem idoneam (fide jussoriam aut pignoratitiam vel in defectum juratoriam juxta supra dicta) de solvendo, si ad pinguiorem fortunam venerit, eò quòd per privilegium hoc, aut inopiam debitoris, non extinguatur debitum, sed solutio illius tantum suspendatur. Videatur de aliis etiam casibus exceptis, in quibus hoc privilegio non gaudent Clerici, *Barbosa in citat. cap. Odonardus*. ubi etiam videri potest, quòd privilegio huic renuntiare, nec cum juramento possit Clericus, cum in favorem, non singulorum Clericorum in particulari, sed totius Ordinis Clericalis concessum sit, & juramentum additum non sit vinculum iniquitatis, ac cadente principali non subsistat.

§. V.

De solutione indebiti.

TRiplici potissimum modo dicitur aliquid indebitum. Primo potest solvi aliquid, quod nec juramento, nec civili debitum est, & hæc cantur tam naturaliter, quam Civili indebita. Secundo potest solvi aliquid, quod civili tantum jure, non naturali debetur, quod civiliter quidem debitum, naturaliter autem indebitum dicitur. Tertiò potest solvi aliquid, quod solvendum, naturali quidem obligatur aliquis, non autem jure Civili, & propterea civiliter indebitum dicitur. Qui ergo solvit id per errorem (sive facti hic fuerit) quod naturaliter nec naturaliter, nec civiliter debetur, aut qui per errorem talem solvit, qui civiliter quidem, non tamen naturaliter debebat, solum ex tali errore conditionem indebiti, repetere potest æquitate scilicet naturali non permissa, ut quis cum jactura alterius locutetur, & error juris non nocet, sed damno vitando agatur. Quod si solvit aliquis id, quod jure quidem indebitum est, debetur tamen juramento naturali, tunc si solvit per errorem ignorantiam facti (modò ea non sit crassa aut supina) solum repetere potest; si autem solvit per errorem juris repetere non potest (quia juris ignorantia ad lucrum non prodest) nisi si persona juris ignorantia toleretur, præ pluribus hanc materiam tractant, & applicanc Civilistæ, asserentes iniquitate genere, solum repeti non posse, nisi indebitè solutum, si quis sciens, &c.

hil debere, solvit tamen; cum regula ff. 35. dicat: *cujus per errorem dati repetitio est, eius consulto dati donatio est.*

Illud tantum ex jure Canonico, circa hanc materiam, advertendum est, quod in tali casu, quo indebitum solutum repetitur, probatio indebiti, & per errorem soluti, illi incumbat, qui repetit, (quia præsuntur solvisse ut debitum, cum donasse, aut jactasse sua, tam fa-

cile non præsumat aliquis) nisi adversarius neget solutionem sibi factam; in hoc enim casu, si ille, qui solvit, solutionem factam legitimis argumentis probet, incumbet adversario probatio, quod scilicet res soluta sibi debita fuerit, prout habetur *In cap. si qui 4. h. e.* quia contra taliter mendacem stat præsumptio, quod malam causam foveat.

TITVLVS XXIV.

DE DONATIONIBUS.

§. I.

Quid sit donatio, & quomodo perficiatur, & de varia ejus divisione?

Donatio communiter definitur quod si rei licita (non prohibita scilicet donati) nullo jure (justitiae aut gratitudinis) cogente, ex mera liberalitate (ita ut non debeat reddi, nec in individuo, nec in specie, uti fit in commodato, nec in genere, uti fit in mutuo) facta collatio seu datio, & quamvis ante traditionem rei donatae veram, vel fictam, donatario dominium non acquiratur, acquiritur tamen illi post acceptatam donationem, ante rei traditionem, jus sive actio contra donantem, per quam cogi potest ad rem donatam tradendam, nisi ante acceptationem donatarij per se, vel per alium factam, revocaverit suam donationem donans, quod facere potest, cum do-

natio ex communi AA. sententia non perficiatur, nisi per donantis, & acceptantis consensum.

Dividitur communiter donatio in genere, in donationem inter vivos, & donationem mortis causa; illa est, quae fit sine mortis ulla cogitatione; & quidem vel pure, & absolute, quae statim effectum suum habet, si acceptata fuit; vel sub conditione, quae sortitur suum effectum, eveniente conditione; vel sub certo modo, quae quidem statim valet, & obligat, ubi acceptata fuit, obligat tamen etiam ad modum illum adimplendum, ita ut modo non impleto, repeti possit; vel ad certum diem, vel ob certam causam, aut invicem praestiti beneficii, quae etiam remuneratoria donatio dicitur, & rigide ac proprie donationis nomine non venit, cum non fiat ex mera liberalitate, sed jure gratitudinis exigente &c. Donatio vero mortis causa, illa donatio dicitur, quae fit mortis

in.

intuitu, ut si quid humanitatis donanti accidisset, haberet rem donatam taliter is, qui accepit; si autem supervixisset donans, aut revocasset donationem taliter factam, aut prior moreretur donatarius talis, quam donans, res donata maneret, vel rediret ad donantem: & hæc donatio mortis causâ quoad formam, & modum constitutionis convenit cum contractibus, ita ut non censetur perfecta, nisi mutuis donantis, & donatarii consensus intervenit; quoad effectum convenit ferè cum ultimis voluntatibus *leg. vet. Cod. de donat. mortis causâ.*

§. II.

Qua donatio insinuationem exigit apud Iudicem, & qua non exigit?

Donatio inter vivos, quod nonnunquam, ut valida sit, de rigore iuris coram Iudice insinuanda sit (sive in sive extra Iudicium) à donante suam voluntatem donandi declarante, & ut in acta referatur, ac scriptura super ea conficiatur, petente; cui insinuationi renuntiare non possit donans, ex jure Civili patet *l. donatio & l. in donationibus C. h. t.* ad multas scilicet fraudes, quæ in donationibus alicujus notabilis quantitatis, facillè intervenire possunt, & nimiam etiam cavendam profusionem, cum periculo insolitæ paupertatis: & quamvis olim omnis donatio insinuanda fuerit, quæ ducentos solidos (sive ducatos Ungaricos, quos solidorum nomine venite hodie communiter docent) excedebat; postea verò, quæ trecentos

excedebat, hodie tamen insinuanda quæ quingentos solidos excedit, nisi absque hac insinuatione, invalida quoad excessum ultra quingentos solidos talis donatio; nisi donatio obligatione insinuationis sit excepta, quæ liter excipiuntur donationes factæ in modum, quæ corrumpunt, reparantur, quæ fiunt pro redimendis captivis, quæ fiunt Ecclesiis, aut aliis piis locis, quæ sunt remuneratoriæ, beneficiorum acceptorum causâ factæ, aut ob aliquam sequia præstita; quæ non solius modestiæ, & liberalitatis causâ, sed militiam v. g. ad studia, ad cupiendos fiunt; & denique quæ fiunt, & confirmantur adjecto juramento, de illis non revocandis: potest tamen etiam factâ insinuatione excessum ultra legem præscriptum donatarius securâ conscientiâ retinere, donec à donante, aut à hujus hæredibus excessus talis repetatur, vel per iudicis sententiam, quoad excessum talem, rescissa fuerit donatio, quæ per leges non censetur simpliciter irrita talis donatio etiam quoad excessum, tantum sub conditione, si revocatur donans.

§. III.

An & qualem potestatem donandi habeant Episcopi, alique Praelati, ac Rectores Ecclesiarum, & an etiam ac quatenus Religiosi

Quod non possit Praelatus sive Regularis, sive secularis, immobilitas, & in notabili quantitate, nisi gratuita, & liberales donationes facere, ex bonis & proventibus communi-

munibus Ecclesie, sive monasterii ex *Cap. Fraternalitatem 2. h. t.* sumitur, tum quod talis Donatio sit verissima alienatio, tum quod in generali administratione alicui concessa, non veniat donatio merè gratuita, & liberalis: si tamen titulo pietatis, Eleemosynæ, misericordiæ &c. tales donationes, ex talibus communibus Ecclesie proveniunt sicut à Prælo Ecclesie, vel sint donationes remuneratoriæ &c. non prohibentur Prælati Ecclesiarum, modò sint moderatæ, etiamsi fiant sine juris solemnitatibus ad alienandum requisitis. Imò etiam bona immobilia Ecclesiarum, ad remuneranda obsequia præstita, donari posse, adhibitis tamen solemnitatibus juris *Ex Cap. per tuas 5. h. t. patet.* Plurimum tamen ad harum donationum valorem facit recepta loci consuetudo, juxta quam modica donare, ita ut Ecclesia nihil exta- libus etiam merè gratuitis, & liberalibus donationibus lædatur, passim Prælati conceditur, ad vitandam Avaritiæ speciem, & hominum benevolentiam retinendam; quod ipsi etiam Ecclesie utile est. Quænam autem donationes modicæ, ac moderatæ censeri debeant, ex prudentum arbitrio varias attendendo circumstantias, desumendum viderur.

Religiosi, qui cum licentiâ superioris sui extra monasterium degunt, & beneficia obtinent, possunt de redditibus Ecclesiasticis, quorum libera illis permissa est administratio, aequè, ac sæculares beneficiati inter vivos disponere, & consequenter de illis etiam, jus commune attendendo (quidquid sit de Bulla Clementis VIII. de largitione munerum

Compend. Pirhing.

&c. quam non ubique receptam multas- ferunt, & multum limitavit, aut decla- ravit Urbanus VIII.) possunt facere do- nationes honestas, & moderatas. Illi verò Religiosi, qui ex Prælati, aut Ordinis Commissione honorum monasterij ad- ministrationem aliquam sibi commissam habent, donationes facere possunt, juxta licentiam illis à superioribus concessam, aut quantum Ordinis statuta, vel con- suetudo recepta permittunt. Alii deni- que Religiosi, quibus nulla talis, nec ex officio, nec ex commissione administra- tio competit, nullas sine superioris tacitâ, vel expressâ licentiâ donationes facere posse votum etiam paupertatis probat.

§. IV.

De quibusdam donationibus, seu concessionibus Ecclesiarum seu beneficio- rum Ecclesiasticorum, vel qua fieri possunt alienis Ecclesiis

PRimò quòd beneficium nondum va- cans, in titulum conferri non possit, particulari alicui personæ, uniri autem possit, seu in proprietatem concedi, ac donari, monasterio alicui, Dignitati, seu Prælaturæ &c. vivente etiam bene- ficiato, absque eo tamen, ut hic dum vivit, eâ Ecclesiâ, aut beneficio privetur, nisi delictum privationem inferens com- mittat, *ex cap. Consultationibus 4. h. t. patet.* & factis etiam de hoc actum in *Titulo 8 de concessione præbende, & in Titulo quinto sessionis 6.* Secundò patet *ex cap. inter Dilectos 8. h. t.* quòd possit lo- cus aliquis pius alteri Ecclesie, monaste- rio, sive loco Religioso se subicere, cum consensu saltem Episcopi, si locus ille sacer sit, & subiectus Episcopo; vel

V v v

sine

sine illius etiam consensu, si pius quidem sit, ad pia opera institutus, non tamen facit & Religiosus, auctoritate scilicet Episcopi erectus.

Tertiò habetur ex cap. Apostolica 9. h. t. quòd possit Episcopus, si in Diocesi sua velit Monasterium constituere, & de rebus Ecclesiæ, cui præsidet, dotare, eidem dare, nihil requisito Capituli sui consensu, partem quinquagesimam Censûs Ecclesiæ suæ, vel centesimam, si ex Ecclesia seculari, velit facere monasterium, aut in ea sepulchrum sibi eligat, modò per talem etiam donationem grave damnum suæ Ecclesiæ non inferat; & semel tantùm unam ex his, siue simul siue successivè donationem faciat, nisi valde abundantes essent illius Ecclesiæ redditus, quo in casu cum superioris, Pontificis scilicet, Auctoritate, majorem etiam quantitatem donare potest, ad sublevandam alterius Ecclesiæ inopiam, siue ad dotem constituendam, ad quam tenetur, si Ecclesiam vel ipse, vel antecessor ejus ædificavit, & non dotavit.

Quartò patet ex cap. pastoralis 7. h. t. sub verbis illis, quibus consentiente Patrono, Ecclesiam aliquam concedit Religiosis Episcopus: *concedimus vobis hanc Ecclesiam*: donari tali monasterio à Patrono, quod suum est, jus scilicet Patronatûs; & ab Episcopo temporales proventus, si quos in ea Ecclesia obtineat, vel si nullos proventus in tali Ecclesia habeat, donari omnes illius Ecclesiæ proventus monasterio (ita tamen ut Donatio talis cum consensu Capituli fiat, tanquam alienatio) ut ne frustratoria videatur, aut ex parte Patroni, aut

ex parte Episcopi donatio talis, fructu per eam in Monasterium v. g. transferatur: Excipitur tamen in tali donatione, quibuscunque tandem generalibus verbis fiat Cathedra, & tatio, & correctio, quæ semper in Ecclesia manet Episcopo.

§. V.

Qualis in dubio Interpretatio fieri debeat donationis, & quomodo præsumi possit donatio?

Donationis inter vivos latissima scienda est interpretatio in favore donatarij, prout constat ex cap. dilecti 6. h. t. cum enim donatio inter vivos ex mera liberalitate procedat, præsumitur: quòd largissime etiam voluerit donator eas intelligi, & modo restringi; nisi ille id expresse non quidem quasi latissima illius interpretatio faciendâ sit in præjudicium reipse, quatenus derogat juri communi, hæc sint odiosa, & restringi potius extendi debeant juxta reg. 17. in 4. quando agitur de præjudicio tantum cedentis. Et quamvis sit generalis regula, quòd donatio præsumi non debet, quoties alia interpretatio, vel coniectura fieri potest, cum nemo tam facile seatur rebus suis se privare, patet tamen etiam hæc regula suas exceptiones: sic primò si vir Nobilis, aut Illustris, & dives det aliquid, donare præsumitur modò Summa aut res data non sit inobliquè magna, cum liberalitas sit propria Virtus nobilium, ut insinuat Pontifex in cap. prudentes 1. h. t. secundo præsumitur

mitur donatio facta, cum merita ex parte donatarii præcesserunt; in isto enim casu præsumitur facta fuisse donatio remuneratoria: tertio præsumitur donatio, cum venditor rem suam, nullâ necessitate, aut dolo inductus, sciens illius justum pretium, levioere tamen pretio vendit &c. vide apud Menochium plures casus præsumptæ donationis de arbit. l. d. casu 8. n. ult.

§. VI.

An & quando donatio inter vivos revocari possit, ob ingratitudinem?

Donatio inter vivos semel legitime facta, & acceptata revocari regulariter non potest (quia semel legitime acquisitum, auferri huic non potest, nec quidem à Principe, nisi ex justâ publicæ utilitatis v. g. causâ) si tamen donatarius ingratus se exhibeat erga donantem, impias v. g. & violentas manus in illius personam, aut proximè illi conjunctam injiciendo, atrocibus injuriis, sive verbis contumeliosis, & injuriis in eum invehendo, grave damnum ipsi in rebus suis inferendo, grave vitæ periculum, & insidias vitæ illius struendo &c. poterit ob ingratitudinem talem, à donante de rigore juris, sive juxta jus scriptum, donatio facta revocari, ita ut probatâ ingratitudine, & sententiâ pro donatore à Judice latâ (sine cujus sententiâ non fit ipso jure ob ingratitudinem revocatio donationis) fructus etiam ex re donata, à tempore contestatæ litis percepti, restitui debeant.

Neque tamen quælibet donatio ob

ingratitudinem revocari potest; sic primò remuneratoria donatio, vel ob causam facta revocari non potest ob ingratitudinem, tum quòd non sit propriè dicta donatio, & consequenter sub odioso revocationis verbo non comprehendatur, tum quòd vim habeat potius justæ compensationis, quàm merè liberalis donationis, si tamen merita præstita non multùm excedat. Secundò revocari non possunt donationes factæ Ecclesiis, monasteriis &c. ob ingratitudinem Prælati seu administratoris, vel Capituli, aut utriusque simul, quia tales donationes censentur factæ Deo, in quem nulla ingratitudo cadere potest. Tertio revocari non potest donatio pro dote assignata filiæ, ob ejus aut mariti ingratitudinem, post contractum matrimonium, cum donatio talis ob causam necessariam facta, non videatur habere sufficientem liberalitatem; sicut & donatio propter nuptias facta. Quarto revocari non potest, collatio beneficii, ob ingratitudinem beneficiati in collatorem, quamvis enim talis collatio, donationis aliquid videatur habere, propriè tamen donatio non est, cum collator, etiam si non necessarid huic conferre debeat beneficium, absolutè tamen ad beneficium conferendum obligetur. Quintò si donator scivit ingratitudinem donatarii, & tacuit, voluntatem revocandi donationem nihil declarando, non potest illius revocare factam donationem, tum quòd jus revocandi, sit jus personale, ex speciali ratione donanti conveniens, quod cum illius morte, sicuti alia jura

merè personalia, extinguitur; tùm quòd remississe talem revocationem censetur donans, qui scivit donatarij ingratitudinem, contra eum tamen nihil movit.

§. VII.

De aliis duabus causis revocandi donationem inter vivos, ob supervenientiam scilicet liberorum & inefficaciam donationem?

Siquis liberos non habens, omnia sua bona, vel partem eorum notabilem donavit, donatione propriè dictà, quæ non tam remuneratoria est, aut pie causæ facta, ac postea inopinatò, & præter spem liberos legitimos suscipiat, etiamsi unicus ille tantùm filius esset, re-

vocare potest donationem factam, ob quòd censetur donatio facta talis, naturalis jure sic præsumente, nisi liber nascantur, cùm nemo censetur revocare, posteros suos, seu liberis præteritis, ita ut etiamsi Ecclesiæ, aut pie causæ facta sit talis donatio, saltem ulque legitimam liberorum revocari potest.

Denique etiam revocatur donatio officiosa, quæ nimium facta est officium paternæ pietatis in filios adnuendam legitimam, qui per quædam apud ludæm institutam, post mortem parentis donantis, saltem ulque legitimam, revocare possunt donationem factam; de qua querela, & inefficacia donationis revocatione præcipitur.

TITVLVS XXV.

DE PECULIO CLERICORUM.

Peculii nomine hîc veniunt bona Clericorum, seu beneficiorum secularium; quæ bona in triplici differentia sunt, alia enim sunt bona patrimonialia, quæ Clerico beneficiato competunt ex hereditate v. g. ex donatione, aut aliis contractibus Civilibus &c. quæ bona etiam peculium Castrense dicuntur. Alia sunt bona quasi patrimonialia, bona sive peculium quasi castrense, quæ clerici beneficiati acquirunt ut stipendia suorum laborum, officiorum & ministeriorum Ecclesiasticorum. Alia denique dicuntur bona merè Ecclesiastica sive

peculium profectitium, aut reddituum beneficiorum, quos habent tales beneficiati Clerici sui beneficiorum Ecclesiasticorum. De his ergo bonis Clericorum

§. I.

An Clerici sint veri Domini bonorum, ac reddituum Ecclesiasticorum, quos ratione beneficii percipiunt, etiam superfluum, an vero sint administratores tantùm eorum?

Certum est primò, quòd Clerici beneficiati seculares Domini sunt bonorum patrimonialium, & quæ

patrimonialium, & de his plenè disponere possit, tam inter vivos, quàm per ultimam voluntatem, nõ minùs, quàm Laici, prout constat *ex cap. Quia nos 9. De testament.* neque enim per ordinem, aut Clericatum fiunt incapaces domini, aut eo se abdicant. De bonis ergò, seu de redditibus merè Ecclesiasticis, quos ratione suorum beneficiorum habent, est questio tantùm, utrum horum etiam sint Domini. Qua in re, certum est secundo, quòd eorum proventuum, quos ex bonis Ecclesiasticis ratione suorum beneficiorum percipiunt, verissimi sint Domini tales Clerici beneficiati sæculares, quoad illam partem, quæ ipsis ad vitæ honestæ sustentationem, necessaria est, ut possint etiam de hac parte pro suo arbitratu, ad profanas causas, dum vivunt, disponere, si quid ob parsimoniam propriam, de his honestæ sustentationi necessariis fructibus, comparcant; habent enim se hi fructus ad sustentationem honestam necessarij, sicuti justum stipendium, quod numerari solet, ad certa obsequia obligatis, ergo sicuti hi verissimi Domini, hujus justij sui stipendij fiunt, ita etiam perfectum dominium suorum fructuum ad honestam sustentationem sibi necessariorum, habent hi Clerici beneficiati. Tertio denique valde probabile est, quòd pleni, & perfecti etiam Domini sint hi Clerici sæculares beneficiati, reddituum beneficiorum, etiam superfluum, qui scilicet ad competentem Clerici talis sustentationem necessarij non sunt, ita tamen, ut obligationem habeant hi Clerici in pios usus eos expendendi: Dicitur enim in *cap. unico De Clericis non residentibus*

in 6. Et in Trident. sessione 23. cap. 1. De reform. quòd absentes à divinis officiis sine justa causa, vel non residentes, fructus suorum beneficiorum non faciant suos, & privati debeant fructibus, quos lucrari poterant, si ultra tempus constitutum à beneficio abstinerint; quæ verba satis probant à contrario sensu, quòd dominium suorum fructuum acquirant beneficiati, si quoad residentiam suæ obligationi satisfaciunt, cum fructus facere suos, aut lucrari, idem sit, ac dominium acquirere; quòd autem huic dominio etiam adsit obligatio expendendi in pauperes, aut pias causas fructus tales superfluos, ex varijs juribus probatur, & ex mox dicendis patebit.

§. II.

Utrum Clerici beneficiati ex lege justitia teneantur redditus superfluum beneficiorum erogare in pios usus, an verò ex alia lege, vel precepto, sine onere restitutionis?

Obligari tales Clericos ex justitia ad fructus hos superfluos expendendos in pauperes, vel alias pias causas plurimi docent, ita ut ad restitutionem faciendam ex alijs suis bonis teneantur, si superfluum suorum reddituum aliquid in profanos usus expenderit; quam sententiam valde probabilem, omnibus beneficiatis in praxi consulendam, fatentur etiam aliqui, qui contrariam sententiam tuentur, cum quòd satis efficaciter esprobetur, non tantùm ex varijs juris antiqui textibus, sed ex *Trid. etiam sess. 25. cap. 1. De reform.* & ratio etiam probat, quæ cum hoc onere, pacto, & modo, data hæc beneficiatis, putat, ut superflua

sua in pios usus expendant; neque ostendi possit, contra quam legem peccent beneficiati, superflua hæc in profanos usus expendendo, nisi obligari eos ex iustitia dicatur. Contraria tamen sententia, quod non obligentur ex iustitia, ad superfluos hos fructus in pias causas expendendas, sed ex charitate tantum, quæ obligat ad subveniendum pauperibus, ut volant aliqui; vel ex religione desumendo obligationem talem ex ipsa bonorum talium, Deo & Sanctis oblatorum, natura, quæ expendi volunt, ut Sanctos decet, prout putant alii; vel ex alio iuris positivi humani præcepto, ex variis iurum textibus petito, &c. comuni hodie usu, & consuetudine recepta est, ac ob plurimorum AA. auctoritatem valde probabilis, cum obligatio iustitiæ non facile probari possit, ex fundatorum, aut hæc bona conferentium voluntate, qui tam rigidi, ad Clericos, sub hoc onere, obligandos, vix videntur præsumi posse, absque irreverentia in statum Clericalem; neque conscientiam sibi facile faciant restitutionis, dantes Clerici hæc bona ad profanos usus, consanguineis v. g. aut accipientes Laici talia bona ad profanum usum ipsis expensa; & facile etiam explicentur SS. PP. & SS. Canones, qui contrarium videntur asserere, aut restitutionem faciendam insinuare, loqui scilicet illos, de illo tempore, quonondum bona Ecclesiæ in quatuor partes distributa fuerunt, ut una scilicet cederet Episcopo; altera Clericis aliis; tertia fabricæ; quarta pauperibus: hodie tamen post divisionem hanc legitimam auctoritate factam, cessat hæc obligatio iustitiæ.

§. III.

Ad quem pertineant bona sua à Clerico beneficiato, & meliorata facta in rebus Ecclesiæ, num ad Ecclesiam, an vero ad ipsum beneficiatum?

Prima quæstio non ex regula generali, sed ex variis circumstantiis decidi debet; si enim Prælati vel Rector Ecclesiæ, aut beneficiatus, nihil, vel parvum patrimonium eo tempore habuit, quo ad Prælatum talem, aut beneficium promotus præsumitur (cæteris paribus) et bonos fundos v. g. prædia, &c. quæ antea ab eo acquisita sunt, et antea Ecclesiæ fuisse coempta, & utilitatem per se pertinere, prout statutum habet in cap. Investigandum i. h. t. negatim decens est, ut qui nullum, vel exiguum patrimonium habet, sibi patrimonium acquirat ex redditibus Ecclesiæ, per prohibitam v. g. negotiationem. Si proprium patrimonium eo tempore habuit, & hoc quidem amplum, cum tamen redditus tenues beneficium essent, propriis potius, quam ex Ecclesiæ redditibus, comparasse sibi talia bona censeri debet, quæ præsumptio etiam tunc cum habet, quando beneficium proprio nomine talia bona emit, & quæ etiam ac pacifice aliquamdiu possedit, ut in tali casu, pro possessore, etiam hærede præsumi debeat, cum delictum in dubio non sit præsumendum. Sed tamen casus contingere potest, vel ratione patrimonii habiti, vel ratione ductæ adhibite, ut bona taliter Clerico beneficiato coempta, sive proprio

sive alieno nomine coempta sint, inter Ecclesiam, & hæredes beneficiati, sint dividenda, nisi clarè constet ex bonis patrimonialibus tantùm comparata hæc fuisse, quo in casu ad hæredes beneficiati taliter comparata transibunt; vel nisi constet ex redditibus tantùm Ecclesie comparata ea fuisse, quo in casu, ad Ecclesiam taliter coempta pertinebunt, sive proprio, sive alieno nomine coempta sint, prout etiam habetur in cap. *inquivendum 4. h. e.* & *quamvis in cap. Presbyter 2. h. e.* statuatur, ut in casu, quo res aliqua ex redditibus Ecclesie emitur v. g. instrumentum emptionis, nomine Ecclesie, conficiatur, sub pœna adimendæ administrationis, pœnam tamen hanc non incurrit, qui monitus, ut rem taliter emptam Ecclesie incorporaret, facit, quod monetur, etiamsi instrumentum nomine Ecclesie confectum non sit, cum delictum non censeatur in tali casu in effectum deductum.

Meliorationes verò, si quos in Ecclesie bonis fecit beneficiatus, fundos v. g. steriles ad fertilitatem, vel saltem ad

maiores fertilitatem reducendo, relinquuntur quidem beneficiato, ut illis frui possit, dum vivit, post mortem verò illius tales meliorationes, aut illarum æstimatio, non transeunt ad hæredes beneficiati, sed penes Ecclesiam manent, si ex redditibus Ecclesiasticis meliorationes illæ factæ fuerunt, ita ut nec impensæ factæ, restitui debeant (sicuti enim æquum est, ut illi relinquatur terra possidenda, & fruenda, quam suâ industriâ excoluit, ita æquum etiam est, ut quæ ex Ecclesiasticis redditibus, meliorata sunt, Ecclesie maneat, post mortem illius, qui meliorationes tales sumptibus Ecclesie fecit) si verò meliorationes tales factæ fuissent sumptibus proprii patrimonii, aut ex quasi patrimonialibus bonis, hæredes talis beneficiati defuncti petere poterunt talium meliorationum æstimationem, nisi appareat, aut probari possit, animo donandi Ecclesie suas factas has meliorationes fuisse, ut ne ex alieno sine meliorantis voluntate, deturcat Ecclesia.

T I T V L V S XXVI.
DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

S E C T I O I.

De definitione & divisione testamenti. & solemnitatibus ad illud requisitis?

§. I.

Quid, & quotuplex sit testamentum, & quae solemnitates requirantur ad illud spectato jure communi?

Testamentum rectè definitur, quòd sit nostra voluntatis iusta sententia, (perfecta scilicet, quæ continet directam hæredis institutionem, & in qua omnes juris solemnitates, ad valorem testamenti requisitæ, adhibentur, ut ait *Glossa in L. 1. ff. qui test. facere possint*) de eo, quod quis post mortem suam fieri velit: ita ut origine, sit juris gentium (cùm apud omnes gentes antiquissimus usus fuerit, ut de rebus suis in eorum mortis disponent) quoad formam verò sit juris Civilis, ob solemnitates ab hoc jure, ad valorem testamenti introductas.

Dividitur autem testamentum primò, in perfectum, & solemnne, in quo nulla deest solemnitas, à jure requisita; & in minus solemnne, ac privilegatum, in quo etiamsi non omnes solemnitates à jure requisitæ interveniant, ex privilegio ta-

men suum valorem habent, quòd testamenta ad pias causas, testamta inter liberos, testamta apud tempore pestis, à milite in milita facta. Solemne testamentum solet in scriptum, quod in scriptum betur, adhibitis requisitis solemnibus; & nuncupativum, quo testator coram requisitis testibus voluntatem suam voce exprimit, sive Notarius voluntatem hanc ad scripturam redigat, ad faciliorem notationem, sive non, cùm ad hoc nuncupativi hujus testamenti, non requiritur scriptura. Ad scriptum autem testamentum plures solemnitates de jure requiruntur, quarum exacta enumeratio à Civilistis petenda est: ut non omninò sint incognitæ, requiruntur, ut expressis verbis hæres institatur, & nomen hæredis, vel proprium testatoris in testamento si alienâ manu scriptum sit testator subscribat; à testatore propriam octavum testem adhibeat, qui & loco illius subscribat, & hoc scriptum testamentum testibus celebratum dicens in illo contineri suam voluntatem. Secundò requiruntur, ut solemnne tali testamento, septem adhibeantur, & hi sint togati, hoc vocati, & invitati, qui sint mascululi, & puberes, qui sunt ætatis

cionem falsitatis, & ipsi vel heredes, vel legatarii institui possint, & ad testificandam in iudicio sint idonei, ac presentes coram intueantur testatorem. Tertio requiritur, ut omnes & singuli subscribant propria manu, ac subsignent proprio, vel alieno sigillo. Quarto denique requiritur, ut totum negotium testandi, uno eodemque tempore, & loco, uno contextu, nullo alio negotio interveniente peragatur, nisi modica sit tantum interruptio, ob urgentem causam: ad nuncupativum tamen testamentum sufficit, si testator coram septem testibus idoneis, quales modò descripsimus, ad hoc specialiter vocatis, suam voluntatem, circa hæredis institutionem, & legata palam articulata, & distincta voce, aperiat, ut intelligi possit; & quamvis etiam in hoc nuncupativo testamento scriptura adhiberi possit, hæc tamen non est de substantia talis testamenti, sed conducit tantum ad meliorem probationem. Vide Civilistas.

§. II.

An solemnitates juris Civilis requirantur etiam ad testamentum de jure Canonico?

R Esponderetur certum esse, quòd de jure Canonico in terris temporali jurisdictioni Summi Pontificis subiectis, non requirantur solemnitates omnes de jure Civili requisitæ, sed sufficiat ad valorem testamenti, ad profanas causas facti, à Parochiano, coram duobus, aut tribus testibus idoneis, & Parocho, aut in vicem Parochi, duobus aliis testibus presentibus, factum id fuisse, prout clarè id constat *ex cap. Cum esset 10. h. t.* non
Compend. Pirhing.

quidem, quòd major numerus testium contra legem divinam, Sanctorum PP. instituta, & generalem consuetudinem Ecclesiæ positivè prohibentem, sit, sed quòd nullibi talis major testium numerus in lege Divina, aut SS. PP. institutis, aut à generali Ecclesiæ consuetudine, requiratur. Quòd verò Clerici etiam in terris Imperii, aliorumque Regnorum, validè testari possint (cæteris paribus) juxta relata dispositionem juris Canonici *in ci. cap. Cum esset.* relata, probabile quidem est, cum non videantur esse obligati ad dispositionem juris Civilis, nimium restringentis, ad certas solemnitates testandi licentiam, & quia in Clericos jurisdictio Laicorum tam facilè in materia odiosa non admittitur; movent tamen passim AA. attendendam esse in praxi loci consuetudinem, juxta quam in terris imperii, in testamentis etiam Clericorum ad profanas causas factis, juris Civilis dispositio attenditur; sicuti enim in materia contractuum accommodare se debent Clerici legibus politicis secularibus, ita etiam in materia testamentorum.

§. III.

An sicut testamentum sine solemnitatibus jure positivo requisitis factum, ad profanam causam, in foro externo invalidum est, ita etiam sit invalidum in foro conscientie?

O mnes in hoc conveniunt, quòd lex humana, sive Ecclesiastica, sive Civilis illa sit, possit certam formam, ac solemnitates præscribere actui, quibus non observatis, actus sine talibus requisitis factus, in utroque tam conscientie, quam

quàm externo foro, nullus sit, ante omnem Iudicis sententiam; quomodo autem de facto forma, & solemnitates in testamentis requisitæ, se habeant, multùm quidem, probabiliter tamen in utramque partem disputatur. Probabiliora videntur.

Quòd hæres in testamento minùs solemniter institutus, uti & legatarius, si certus sit, quòd testator voluerit ipsi hæreditatem, vel legatum acquiri, retinere possit in foro conscientie hæreditatem talem, aut legatum tale, si sine vi & fraude ea consecutus sit, donec in iudicio ab ipso reperatur, cum enim naturaliter sit debita, ex voluntate defuncti, & tantùm Civiliter, ex defectu solemnitatum indubita, repeti quidem poterit in iudicio, si errore facti soluta sit, ad nullam tamen restitutionem in foro conscientie, ante sententiam iudicis obligatur hæres talis, vel legatarius, cum ex obligatione naturali ea soluta sint. Si tamen contra hæredem talem, in testamento tali minus solemniter, & non privilegiato scriptum, sententia à Iudice feratur, quâ ad restituendam hæreditatem hæredi ab intestato v. g. condemnetur, tenetur in conscientia restituere hæreditatem, si eam jam adiit, & legatarius legatum, tum quòd naturalis obligatio inefficax sit, quæ per exceptionem legis Civilis elidi potest, tum quòd testamenti valor à juris positivè solemnitatibus dependeat, & consequenter hæres, aut legatarius esse non possit, qui contra se jus positivum habet, saltem post sententiam justam Iudicis conformiter legibus positivis latam.

§. IV.

An solemnitates Iuris Civilis requirantur in testamentis ad pias causas?

Respondetur negativè, ad hæc enim testamentorum valorum utroque foro, in favorem piarum causarum, plus non requiritur, quam habeantur ea, quæ de jure naturalium gentium requiruntur; voluntas testatoris, & potestas testandi constet, prout sumitur ex cap. *Religiosi* *11. b. 2.* ita ut testes etiam, qui in articulo requiruntur, non tam requirantur ad valorem testamenti talis, quam ad probationem, si de voluntate testatoris aliunde non constet; neque enim causæ tales, ut ait Pontifex, *de legibus Civiles tractari debent, ut testatoris ob juris Civilis dispositionem predicari: & hinc valida sunt testamentaria pias causas, si solo nutu, aut sigillo testatoris, etiamsi nulla in tali testamento sit facta hæredis institutio, etiamsi qui in talibus testamentis ad probationem interveniunt, rogati non sint, aut fœminæ; etiamsi in alterius voluntate sit facta commissio, ita ut legatum in testamento tali non solemniter institutum facta, solvenda sint, etiamsi testamentum quoad hæredis institutionem nullum sit, & valeant etiam legata piana in testamento ad pias causas facta, quamvis non omnes solemnitates à Iuris Civilis requisitæ interveniant, &c.*

SECTIO II.

De iis, qui testamenta facere possunt, vel non?

§. I.

Quinam jure communi prohibeantur testamentum facere?

Omibus concessum esse de bonis suis ante mortem disponere, per ultimam voluntatem, nisi jure naturali, vel positivo, ob gravem causam prohibeantur, habetur ex lege 1. C. De SS. Ecclesiis. Prohibentur autem ob impedimentum naturæ, qui usu rationis carent; imberbes, muti, & surdi simul à nativitate, cæci, qui testari non possunt, nisi nuncupativè, &c. jure positivo verò prohibentur servi sive mancipia; prodigi, quibus interdicta bonorum administratio; captivi, sive obsides apud hostes retenti, damnati ad mortem naturalem, vel Civilem; filii familias, sub patria adhuc potestate existentes, qui non possunt de bonis adventitiis testari; usurarii manifesti, nisi priùs de usuris satisfecerint; excommunicati propter hæresin, vel ob percussione[m] Cardinalis; Clerici, &c. de quibus tamen plus dicitur §§. sequentibus. De aliis vide Civilistas.

§. II.

An, & de quibus bonis Episcopi, aliorum Prælati Ecclesiastici, & beneficiarii testari possint, vel non?

De bonis suis propriis, sive de patrimonialibus, testari hos, & Cleri-

cos omnes seculares posse, sive ante Prælaturam, aut susceptum beneficium, vel ordinem, sive postea patrimonium tale acquisiverint, ut & de bonis quasi patrimonialibus, quæ ut justum sui laboris stipendium, aut præsentis præmium ex bonis etiam Ecclesiasticis obtinent, aut in compensatione certorum obsequiorum Ecclesiæ præstitorum, aut factarum ex patrimonio suo expensarum in pias causas, aut Ecclesiæ utilitatem, vel denique, quæ ex bonis his suæ congruæ sustentationi concessis compartentur, passim omnes docent, & ex variis iuribus patet, quia in his bonis verissimi & perfecti Domini sunt, ad instar Laicorum, & consequenter de illis instar Laicorum, tam inter vivos, quàm per ultimam voluntatem disponere possunt; aliter tamen loquendum de illis redditibus Ecclesiasticis, quos ex vituli sui, aut beneficii, suæ congruæ sustentationi nihil necessarios percipiunt; de quibus, uti & de illis, quæ ex talibus redditibus comparaverunt, quòd testari non possint, sed relinquenda sint hæc Ecclesiæ, (nisi ad pias causas, vitæ tempore, redditus illi donati fuerint) plura iterum jura asserunt cap. 7. 8. 9. II. Ec. h. e. ut à successore v. g. cui bonorum Ecclesiæ illius administratio competit, in pios usus expendantur; vel à Capitulo, si ad illud talia bona devolvantur, velut legitimis administratoribus, aut in communi massa futuris necessitatibus reserventur, aut inter Capitulares distribuantur, vel alios pauperes præbendatos, prout ex cit. cap. relatum. patet; nisi in tali Ecclesiâ sit usus receptus, ut quæ post mortem beneficiarii remanent, sicut spolia Sedi, vel

XXX 2 Cameræ

Camera Apostolicæ applicanda, de quibus tamen spoliis in nostris partibus parum scitur.

§. III.

An per consuetudinem saltem immemorabilem introduci possit, ut beneficiarii de redditibus Ecclesiasticis superfluis, & quæ ex illis comparata sunt, liberè, ac licitè testentur, etiam ad profanas causas?

Affirmant aliqui, & hanc consuetudinem etiam in quibusdam nostræ Germaniæ locis vigere putant, saltem quoad Clericos beneficiarios, Episcopo inferiores: Verior tamen est negativa sententia, non tantum respectu Episcoporum, & similium Prælatorum, sed etiam respectu aliorum beneficiariorum, si superfluos redditus non tantum in modica quantitate habeant, (de quibus ut testentur etiam ad profanas causas concedi fortassis potest consuetudo, cum in moralibus his modicum non soleat observari, neque tam exactè distingui possit, quantum alicui ad necessariam sustentationem, aut conveniens laborum stipendium, concedi debeat) sed si habeant in notabili excessu redditus superfluos; quamvis enim per consuetudinem introduci possit, ut beneficiarii etiam Episcopi, alique Prælati, qui reddituum Ecclesiasticorum administrationem habent, de superfluis redditibus, & bonis mobilibus (non tamen valdè pretiosis) testari ad pias causas possint (cum enim per talem dispositionem nec lædatur jus divinum, nec voluntas fundatorum, sed positivo tantum humano juri, dispositionem talem per ultimam voluntatem

prohibenti, consuetudo talis committitur, consequenter abrogari per contrariam consuetudinem jus tale potest: potest tamen per ullam consuetudinem etiam immemorabilem introduci, etiam profanas causas de talibus redditibus superfluis testentur validè beneficiarii, probant aliqui ex cap. Relatum 12. l. cum consuetudo talis non tantum positivo humano, sed juri etiam divini & naturali contraria sit, & consequenter irrationabilis, in quantum scilicet eorum fovet, & nutrit, quod licet Clerici, si inter vivos etiam, quoad causas profanas disponant; & quatenus consuetudo hæc in aliquibus partibus viget, censendum tamen est, tolerari non magis, quia facile aboliri non potest, & majora mala caveantur, quam quod probetur, ut bona, & laudabilia, in multis etiam partibus ablatum, & prohiberetur Clericis, de redditibus Ecclesiasticis, sive inter quasi partem bona numerentur, sive sint redditus superflui, sine licentia Episcopi testari, scilicet multa fiant, in fraudem Canonum.

§. IV.

An & quatenus Religiosi sibi prohibuitum vel permissum testamentum facere, sive Professi, sive Non professi sint?

Religiosi Professi, quantum ad numerum Prælati sint, quod ab eis testari non possunt, probat illorum paupertatis votum, quod sicuti illorum minij incapaces facit, ita redditus incapaces testamenti faciendi, ut dicitur etiam ex cap. quia Ingressus

h. s. Neque ad hoc licentiam concedere possunt superiores alij regulares, quamvis enim cum licentia superiorum suorum modicum quid donare possint causâ mortis, testamentum tamen facere non possunt (cùm plus sit testari, quàm mortis causâ modicum quid donare) sine expressâ Pontificis Summi licentia, qui sicuti militaribus ordinibus licentiam testandi de rebus suis, cum suorum superiorum facultate, concessit, ita potest eam concedere etiam aliorum Ordinum regularum professis, liberam concedendo administrationem, & usum aliquarum rerum, etiam per ultimam voluntatem, ita tamen, ut si simpliciter tantum concedatur illis testandi licentia, intelligatur, quod testari possint de bonis, quæ de facto possidet religiosus (nec quicquam fiat in præjudicium Monasterij) & quod testari possint ad pias causas tantum, cùm facultatem talem concedens Pontifex, non videatur velle derogare iuri superiori, & speciali. Inferunt quidem aliqui ex hac à Pontifice obtinenda licentia, posse etiam per consuetudinem introduci, ut religiosi testari, ad pias saltem causas, possint, de bonis scilicet, quæ cum licentia suorum superiorum de facto possident, sed male, cùm talis consuetudo solemniter paupertatis voto repugnet, quo renuntiat religiosus omni proprietati & dominio, neque ex eo casu, quo specialiter nonnunquam ex causa justa, per privilegium, concedit aliquid Pontifex, argumentum duci debet, ad universalem consuetudinem introducendam.

Novitii tamen Religionum, conceditur de jure communi testandi licen-

tia, de suis bonis pro beneplacito eorum, sive ante ingressum in novitium, sive post ingressum, ante professionem tamen, testari velint, nihil ad hoc requisitâ superiorum licentiâ, cùm sint simpliciter sui adhuc iuris, & perfecti suorum bonorum domini; neque in iure illis prohibita sit testamenti factio, ita tamen ut in tali Testamento observari debeant iuris Civilis solemnitates, & hodie etiam, quæ *Trid. sess. 25. Cap. 6. de Regular.* statuit, prout pluribus dicitur Titulo 31.

SECTIO III.

De hæredum institutione, & substitutione.

§. I.

Quinam hæredes institui possint in testamento; & an etiam ordines religiosi, eorumque professi?

Hæredes institui regulariter possunt omnes, non tantum singuli, ac privati, cujuscunque conditionis, ac qualitatis sint, sed communitates etiam, & Collegia, etiam ordines religiosi, qui capaces sunt possidendi bona immobilia in communi, & talium ordinum religiosi professi (ita tamen, ut bona relicta non acquirantur Monacho, sed monasterio) qualiter capaces sunt post *Trid. sess. 25. cap. de Regular.* omnes tam virosum, quàm mulierum, etiam mendicantes religiosi Ordines, præter FF. Minores de observantia, & Capucinos, quorum nec professi, nec Monasteria, nec Ecclesiæ (juxta probabiliorem sententiam) institui hæredes possunt

possunt: ex probabili tamen sententia aliquorum ita hæres institui potest aliquis, ut vendat hæreditatem, & ex pretio delato, necessaria fratribus subministrantur, cum intali casu non tam religiosus, aut ordo, quam alius hæres, cum certo onere quodam, instituatur, quod prohibitum non est) Societatis verò Jesu Collegia, & domus Professæ, quamvis ipsi Professi, aut formati Coadjutores hæres institui non possint, neque ab intestato succedere, & neque domus ipsæ, aut Collegia, suis Religiosis Professis, aut formatis Coadjutoribus succedant, possunt tamen institui hæres, cum nullibi reperitur, quod institutionis talis sint incapaces; ita tamen, ut Domus Professæ, si in bonis immobilibus instituatur hæres, retinere hæc non possint, sed vendere debeant, oblatâ opportunâ vendendi occasione, & premium inde comparatum, non quidem ad annuos census comparandos, & stables redditus, sed pro occasione in usus necessarios domus professæ converti debeant (nisi sint talia bona, quæ habitationi inservire possunt, aut horti sint, in infirmorum solatium, aut occupatorum distractionem) videantur de his particularibus, particularia Ordinum instituta.

§. II.

De substitutionibus, quæ hæredibus, ut plurimum fiunt in Testamento?

Materia hæc quidem fusiùs explicatur à Civilistis, quorum est explicandiùs tradere, quæ ad hæres institutionem,

substitutiones, legitimam, Falsam Trebellianicam &c. scitu sunt necessitate tamen nulla etiam hic fiat commemoratio, cum aliqua SS. Can. capitula de illis agant, breviter delibandum quid est, magis ad cognoscendum terminos, quam ad plenam materiam talium cognitionem.

Substitutio ergo, de qua hic quæritur, est, aliud non est, quam substitui quædam hæres institui, in sexu, & ulteriore gradu, sive clarus loquatur est unus, vel plurium in alterum, vel aliorum locum in ultima voluntate testatoris: & hæc quidem, vel dicitur est, quando hæres directè instituitur, ut cum dicit testator, instituo hæredem Titium, & si hic hæres non sit futurus, Cajum se institui hæredem suum. Vel indirecta est, & obligatur quando scilicet hæres instituitur, qui primò instituitur, gravatus & obligatus maneat, totam, vel partem hæreditatis tradere alteri, quæ substituitur etiam Fidei commissaria. Dicitur verò substitutio in quinque aliis speciebus subdividitur; prima dicitur vulgaris, quæ à quolibet testandi facultate habente, cuilibet, qui hæres instituitur, fieri potest; instituo v. g. hæredem meum Titium, & si hic hæres non sit futurus, Cajus hæres meus erit. Secunda dicitur pupillaris, per quam testator testatæ, nec in alterius potestate constitutis, nec in alterius potestate post mortem illius constitutis, quos hæres instituit, substituit alteri sub conditione, si ante annos præ-

tatis illi decesserint. Tertia dicitur Exemplaris sic dicta, quia introducta est ad exemplum pupillaris; ob quod etiam quasi pupillaris dicitur, quâ parens v.g. sibi faciens Testamentum, liberis suis Furiosis, aut mente captis, puberibus, etiam emancipatis; legitimâ portione ipsi relicta, hæredem substituit. Quarta dicitur reciproca, seu brevisloqua, in qua Testator duos vel plures hæredes instituit, eosque sibi invicem substituit, instituo Cajum & Titium hæredes meos, eosque invicem substituo, ita ut si Titius non sit hæres, Cajus sit, & vice versa. Quinta dicitur denique Compendiosa, quæ verborum compendio plures in se continet substitutiones secundum diversa tempora, & ætates &c. ut cum dicit Testator, instituo filium meum hæredem, & si iste decesserit, substituo ei Cajum, quo in casu, si ante aditam hæreditatem, & ante Testatorem obierit v.g. filius, ex vulgari substitutione Cajus succedet: si verò post aditam hæreditatem, ante pubertatem tamen decesserit Filius, ex pupillari substitutione succedit Cajus.

§. III.

An per substitutionem pupillarem excludatur Mater à successione filij impuberis?

Quod per substitutionem pupillarem expressam excludatur mater impuberis filij, & omnes ascendentes per lineam maternam (ac multò magis Fratres, aut alij Consanguinei) à successione hujus, etiam quoad legitimam ex variis juris Civilis Textibus, & ex Cap.

*si Pater b. e. in 6. pater: quamvis enim, ut ait Pontifex in citat. capit. filius aut filia in testamento suo, matrem legitimâ portione, jure naturæ ipsi debita, privare non possit, potest tamen pater in testamento, quod Filio impuberi fecit, matrem omninò excludere, cum tale Testamentum non tam sit filij, qui matrem à legitimâ excludere non potest, si Testamentum facere possit, quam paternum filio impuberi factum, qui cum nihil uxori suæ debeat in Testamento à se facto, per substitutionem talem expressam, eam videtur omninò exclusam voluisse; neque tamen taliter exclusam censeri debet Mater per substitutionem pupillarem tantum tacitam, quæ implicitè continetur sub vulgari expressa, si filius impubes scilicet, hæres non est, Cajus hæres esto; quia leges tantum loquuntur de substitutione expressa pupillari, quòd hæc scilicet matrem excludat, ergo non debet extendi ad odiosam exclusionem per tacitam pupillarem, nisi ex certis conjecturis appareat, mens patris testatoris, aut frater instituti, filius testatoris, substitutus sit, quia tunc præsumitur, quòd testator voluerit hunc filium substitutum uxori præferri. Vide plura circa hanc potissimum juris Civilis Materiam apud *Aut. Method. §. cit.**

§. IV.

De substitutione, quæ fit per fidei-commissionem?

Fidei Commissum in genere dici potest, quòd per intermediam personam sive per ministerium alterius alicui relinquatur. Du-

partem honorum illius, cui succeditur, ita ut quoad originem quidem sit juris naturæ legitima, succedens in locum alimentorum, quoad quotam verò sit juris Civilis, æqualiter inter eos, quibus legitima debetur, dividenda.

Præter hanc legitimam alia insuper portio est, quæ ex fideicommissaria hæreditate deduci potest, & vocatur Trebellianica, introducta scilicet ex Senatus Consulto Trebelliano, Trebellio Maximo, & Anneo Seneca Consulibus; ut enim Testatoris voluntati, & hæredibus taliter fidei commissio universali gravatis consulere, permittunt jura, ut hæres Fiduciarius taliter gravatus, quartam partem de hæreditate sic gravata, & restituenda detrahere possit, & sibi retinere, ita ut hanc quartam partem, hæres fiduciarius detrahere etiam possit, si gravatus sit à testatore, causæ piæ hæreditatem restituere, in favorem scilicet piæ causæ, hanc detractionem permittente jure, ut ne scilicet, aut fideicommissum pereat piæ causæ, si hæres gravatus noluit adire hæreditatem, aut litigare cum suo incommodo multum debeat piæ causa, ut per Judicem cogatur hæres Fiduciarius, adire hæreditatem. Utrum autem filius gravatus taliter, causæ piæ hæreditatem restituere, duas possit portiones, legitimam scilicet, & Trebellianicam deducere, multum inter se litigant Civilistæ, & Canonistæ. Sententia Canonistarum, quæ permittit duplicem hanc detractionem, probabilior videtur, ob claros textus SS. Canonum, præsertim in *Cap. Raynaldus 18. h. t.* certè cuius alteri creditori, si debitum aliud quod à Testatore petendum habeat; &

Compend. Pirking.

tamen etiam simul hæres institutas ab illo sit, cum onere restituendæ hæreditatis piæ causæ, duplex detraçtio conceditur, debiti scilicet sui, & Trebellianicæ, cur ergo non etiam filio gravato ad restituendam piæ causæ hæreditatem, duplex hæc detraçtio permittatur, quarum prima jure naturæ debita est, altera à jure positivo conceditur.

SECTIO IV.

De legatis & fidei commissis particularibus.

§. I.

Quid sit legatum, & an res aliena legari possit?

Legatum propriè dictum, & prout idem dicitur actum legandi, benè definitur à jure, *Quod sit donatio quædam* (rei scilicet alicujus particulatis merè liberalis datio, nullum onus ex vi communis juris annexum habens) à defuncto relicta, & ordinariè ab hærede præstanda.

Legari etiam potest res aliena, quæ omninò ad extraneum pertinet, & sciat testator rem esse eam alienam, quia ut sic censetur gravare hæredem, ut rem illam alienam justo pretio sibi comparet, & det legatario; vel si hoc à rei talis domino, obtinere non possit, eò quòd rem suam vendere non velit, aut saltem immodicum pro ea pretium exigat, justam illius æstimationem, pro judicis arbitrio, legatario solvat, ut scilicet effectum suum, optimo, quo potest modo, sortiatur testamentum, modò res legata sit

Yyy

lit

fit in Commercio hominum : debet autem ad hoc obtinendum, legatarius probare, quod sciverit testator rem legatam esse alienam, si enim ignoravit hoc testator, nullum est rei alienæ talis legatum, nisi legatum tale factum fuisset personæ conjunctæ, cum in favorem talis personarum, & testatoris, præsumatur in tali casu scientia. Neque contra hanc assertionem quicquam probat *cap. filius §. h. i.* cum in illo capitulo tantum sit sermo de casu speciali, quo res unius Ecclesiæ legatæ sunt alteri, cum tamen prohibita sit talis alienatio, & quod filijs de legitimâ suâ satis ob hoc legatum consultum non fuit.

§. II.

An legata possent relinqui nudis verbis sine scriptura, & heredis institutione, & quomodo præstanda sint legata incerta?

Quod legata non tantum ad piam causam, sed etiam ad profanam causam nudis verbis, sine heredis institutione fieri possint, probat *cap. indicante 4. h. i.* & quod in tali casu merito præsumi possit, voluisse legantem taliter intestatum quidem decedere, hæredem tamen suum ab intestato succedentem gravare, ut talia nuncupativè facta legata præstet. Imò probabilius est, quod legata ad pias causas in testamento, non pendeant à valore testamenti, sed nihil minus præstanda sint, etiamsi nullum sit testamentum, ob defectum solemnisationis, aut ex alio capite irritetur, cum ad valorem talis legati plus non requi-

ratur, quam de jure gentium, & necesse requiratur ad validam donationem.

Quod si verò legatum relictum sit loco, aut personæ incertæ, eò quod plures ejusdem nominis reperiantur, neque ex conjecturis, aut alijs circumstantijs, pro certa personâ, aut loco colligi aliquid possit, si legatum profusum prophanum sit, corrumpit de jure Civili, vel vendas multas lites; si verò sit ad causam piam, valet quidem, ita tamen, si ex alijs circumstantijs colligi debeat, cuiusnam Ecclesiæ v. g. debeat, vel in electione Episcopi sit, legatum non applicare Ecclesiæ, cui voluerit, vel si videri debeat inter Ecclesias ejusdem nominis.

§. III.

Quid sit Falcidia, quomodo detrahenda, & quando detrahi non possit?

UT occurreretur querelis hæredum ob nimiam legatorum copiam, & exiguum hæreditatis lucrum, concitata est illis, ut si legata excedant tres uncias, sive tres partes bonorum hæreditatis, detrahere possit de legatis tribus fidei commissis particularibus, & donationibus etiam mortis causâ factis, quæ tam partem, inspectâ quantitate hæreditatis, qualis est mortis tempore, & omni prius ære alieno, ac legatis, in quibus Falcidia locum non habet, & impensis funerum deductis (quæ portio communiter vocatur Falcidia, eò quod detrahi possit vi plebi sciti à tribuno plebis (C. de Falcidio lati) si aditâ hæreditate in hereditarium fecit, & legata solvere paratus sit.

Sunt tamen etiam plures Casus, in quibus Falcidia detractio locum non habet, sic primò non habet locum, si expressè eam prohibuerit testator, non ignarus vitium sui patrimonij. Secundò valde probabile est, quòd locum non habeat in legatis pijs (cùm ad hæc legata se non extendat sæcularis potestas, quæ Falcidiam introduxit) nisi alia pia causa fuisset hæres instituta, in tali enim casu privilegium contra æque privilegiatum nihil prodesset. Tertio locum non habet, si inventarium non conficit hæres hereditatis aditæ, intra tempus, & juxta formam à jure præscriptam, aut si à iudice monitus intra annum testatoris voluntatem non fuit executus; aut si succipuit, negavit, occultavit &c. de bonis hereditatis; aliqua, in penam scilicet admittæ culpæ. Quarto locum non habet, si res legata fuit cum eâ clausula, ut non alienetur, sed perpetuò penes familiam maneat; aut si aliunde res legata privilegiata sit, prout sunt privilegiata legata, in testamento, militari jure, facta &c.

§. IV.

De portione Canonica debita Episcopo ex legatis pijs, & quomodo legata illa sint distribuenda?

Portio Canonica vocatur illa pars, quæ Episcopo debetur, ex ijs, quæ pro salute animæ Ecclesijs, Monasterijs, aut alijs pijs locis intra suam diæcesin finis, nec specialiter à jurisdictione Episcopi exemptis, aut privilegiatis, legata, aut mortis causâ donata fuerunt (nisi sint hæc ipsa legata juxta Cap. *Vel. h. r.* à portione Canonica privilegiata) &

alicubi, quarta pars talium legatorum est, alibi tertia pars, alibi dimidia, quia tamen in nostris partibus nullus portio- nis hujus canonicæ usus esse videtur, etsi alicubi usus adhuc viget, quantum, & ex quibus legatis solvenda illa sit, ex recepta consuetudine desumi debet, hinc non videbo, quare multùm de hac materia simus solliciti. videatur Cap. officij 14. cap. requisisti 15. ac cap. de his. 20. h. s.

SECTIO V.

De executione Testamenti
& aliarum ultimarum vo-
luntatum.

§. I.

*Quis possit, & esse debeat Execu-
tor Testamenti, vel alterius ultima
voluntatis.*

Executores testamentorum alij dicuntur testamentarij, qui ab ipso testatore in testamento dantur; alij dicuntur legales, vel legitimi, qui ab ipso jure dantur; alij denique vocantur dativi, qui à magistratu constituuntur, ita tamen, ut hi posteriores, secundo & tertio loco positi, in defectum testamentariorum tantùm dentur; & quamvis ordinariè, si nullus à testatore executor nominatus sit, hæredi incumbat testamento executio, gravitudine ita jubente, & quoad pia legata, Episcopo; possunt tamen executores testamentarij in testamento dati à testatore, & quidem unus, vel plures, sive ex hæredibus, sive ex alijs

alijs extraneis, siue mares sint, siue feminae, etiam minores, modò decimum septimum annum ætatis expleverint, siue laici, siue clerici sint &c. Ita ut si plures sint simpliciter constituti à testatore, possit etiam unus, sine altero, ad executionem procedere, non tantùm si res certa legata sit, quo in casu nihil refert, per quem fiat executio, sed etiam, si modus exequendi, vel executio incerta sit, sint tamen executorum nominatorum aliqui vel mortui, vel in remota regione morentur, vel ob aliud impedimentum diutius duraturum nolint, aut non possint exequi, uti habetur in cap. Religiosus 2. iuncta glossa §. sane v. expressit h. 1. in 6. (ne voluntas scilicet testatoris aut negligatur, aut d. u. d. feratur nisi testator expressè hoc prohibuisset.

§. II.

Quo pacto Religiosi possint esse executores Testamentorum?

Possunt etiam religiosi esse testatorum executores (exceptis FF. Minoribus de observantia, quibus specialiter hoc prohibet Clement. I. de verb. signif.) tam ad pias, quàm ad profanas causas iuxta cit. cap. Religiosus (cùm tale officium etiam ad profanas causas, sit opus pietatis, & misericordiae, religiosum per se non dedecens) dummodo per hoc non abstrahantur à servitio divino: & quamvis qui in claustris, vel monasterijs vivunt, propter varias causas, vi superioris immediati (nisi consuetudo, vel peculiare Ordinis constitutiones, aliud præscribant) petere, & obtinere licentiam debeant, nisi sint ipsi

tales superiores; illi tamen religiosi extra monasteria vivunt, benedicti, & seculares alicui, aut Ecclesie Parochie addicti, non indigent ad munus obeundum superioris licentiâ, ut patet glossa in Cit. cap. 2. v. Religiosus, & rationes contra hos non pugnant. Ita tamen gesta à Religioso, qui executor testamento constitutus est, etiam si licentiâ munus hoc exequendi obeat post revocatum licentiâ, quam superior semper revocare potest, etiam non amplius integrâ cùm nulli facta licenter revocando injuriam) valida, cùm canonibus prohibeant quidem talem executionem, non tamen invalidam, quòd religiosus talis sufficienter de propria naturâ ad exequendum potestatem habeat, & voluntatem: & quoniam exempti sint ab ordinatorum jurisdictione, si tamen executionis testamentariæ munus obeant, debent rationem executionis reddere locorum Ordinariis, & ab his, si in tali executione deliquerint, puniri possunt, prout statuitur Clement. Religiosi h. 1.

§. III.

Utrum executor designatus à testatore compelli possit ad acceptandam, & exequendam, & quomodo?

Non cogitur quidem executor constitutus à testatore ad acceptandam executionis officium, neque ad hoc compelli potest, cùm liberum sit ei datum suscipere (nisi ad exequendum legata Clericum sibi subiectum cogat Episcopus, si non ut executorem, sed ut suum delegatum, & Commissarium postquam tamen acceptavit (licet non

§. IV.

*Quando, sive intra quod tempus
heredes & executores ultimam
voluntatem defuncti implere
debeant?*

SI testator ipse tempus determinavit, infra quod, vel post quod voluntatis suæ ultimæ executio fieri debeat, observari illud debet, si fieri possit, nisi tempus etiam tale placeat prævenire, quod ordinatiõ non erit contra mentem testatoris: tempus autem tale numerandum erit, à die scientiæ, & aditæ hæreditatis. Quod si vero nullum à testatore tempus executioni faciendæ determinatum est, monitus tamen legitimè hæres, vel executor alius, intra annum non exequatur, devolvitur potestas exequendi, præsertim circa legata pia, ad Episcopum, *cap. Nos quidem 3. h. t.* ob rationes etiam supra allatas: quamvis enim hæres post aditã hæreditatem, quamprimum potest, cessante legitimo impedimento, legata solvere, & alia jussu testatoris exequi debeat, & ad hoc tam ipse, quam alij executores, compelli à judice possint, ante annum tamen elapsum illa devolutio non fit.

§. V.

*Quam pœnam incurrat hæres, vel
alius executor, si negligat exequi ultimam
voluntatem testatoris, intra tempus
à jure definitum?*

SI hæres ultimam defuncti voluntatẽ, post judicis admonitionem, intra annum

Yyy 3

aunã

S *S*

num implere negligat, amittit totam hereditatem, ita ut nihil commodi percipiat ex rebus à defuncto sibi derelictis, prout colligitur ex *Authen. hoc amplius C. de fide Comiss. & si heredes 6. h. t.* (cùm non videatur dignus, ut ait Legislator, ex defuncti voluntate aliquid consequi, qui supream defuncti preces destruit) nisi sit hæres necessarius, cui legitima debeat, quæ adimi non potest his, etiam si negligant defuncti voluntatem exequi, cùm non tam ex voluntate hominis, quàm de juris tam naturalis, quàm positivi dispositione, debeat. Imò si hæres, cessante legitimo impedimento, negligat solvere pia legata, intra sex menses, à die insinuatæ Testamenti numeratos, non tantùm debet etiam postea restituere talia legata, sed in pœnam etiam restituere debet omnes fructus, & omne emolumentum, ac augmentum, quod à morte testatoris ex illis percipi potuit, & si perperam neget legatum aliquid pijs causis, ac in tali negatione perseveret, usque ad sententiam, in duplum condemnari debet, prout statuitur in *S. item missa, Instit. de actionibus*, quas ipsas pœnas privationis scilicet commodorum, quæ ex Testamento habere possent, incurrunt ob eandem rationem, quilibet alij executores, si moniti, negligentes tempore constituto sint, in exequendo, & executionis officio privantur. Neque tamen hanc pœnam, aut hi, aut illi incurrunt, antequam sententiam iudicis, aut ante annum elapsam à die ad monitionis factæ, computandum.

§. VI.

Virum Executores Testamenti propria auctoritate ultimas voluntates defunctorum possint commutari, officium executoris, eorumque, ut sentiat ad heredes, vel successorem prælatum?

Non possunt executores à legitima voluntate testatoris deviare, eamque propriâ auctoritate mutare, quàmvis melius commutatio inter veniente summi Pontificis, vel summi Principis secularis (quod dispositiones saltem profanas) commutatio quorum est reipublicæ periculis, tum quidem non nisi ex iusta, & rationabili causâ, prout colligitur ex *Cap. questus 16. de For. Comp. cap. de pœnem 3. h. t. & Clement. 2. de vicijs domibus*, consentiente etiam Titulo 22. cap. 6. de Reform. ubi etiam statuitur, si tales commutationes Episcopis, à Summa Sede commutatio prius summarie, & extra processum cognoscendum, an in imperatoris delegationis nulla subreptio intervenit. Sunt quidem aliqui, qui pœnam statim commutandi legata ex causa, quæ Episcopo etiam concedatur, si sua voluntas nondum sit expressè mandata, minùs tamen probabili de commutatione propriæ dicitur legatum, quamvis illis negare non possint, & alij executoribus ultimam voluntatem Testatoris, quod ab hac auctoritate non sit v. g. in usum magis necessarium.

convertere, quæ ad usum, vel nihil, vel minus necessarium, legata fuerunt.

Mortuo tamen executore non transit ad heredem executoris officium executionis, prout colligitur ex cap. cit. 2. §. sane h. t. in §. cum electa sit ad hoc inducitur personæ, quamvis transeat, quoad obligationes, si quas contraxit malè exequendo, ob damnum illatum v. g. quòd si tamen executor sub nomine dignitatis, seu officij sit constitutus, Præ-

positus v. g. Ecclesiæ Cathedralis, Custos Ecclesiæ Collegiatæ &c. transit ad successorem in dignitate &c. nisi ex circumstantijs colligatur personæ, non dignitati commissam executionem, neque enim transit ad successorem executionis, si sub nomine proprio v. g. vel sub nomine personæ commissio executionis alicui demandata sit, ob rationem paulò ante allatam.

TITVLVS XXVII.

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

SECTIO II.

De successione ab intestato Ecclesia in bonis Clericorum:

§. I.

An, & quando Ecclesia succedere possit Clericis ab intestato decedentibus?

SI Clericus non habeat consanguineos, qui iure cognationis ei ab intestato succedere possint, & ipse intestatus moriatur, Altare seu Ecclesia, cui servivit tempore mortis, succedit in bonis ejus propriis, & patrimonialibus, prout habetur in cap. i. h. t. junctâ Glossâ, quia Ecclesia talis habetur beneficiatæ loco uxoris, & consequenter, sicuti vir, & uxor sibi invicem succedunt, si alterutra pars, deficientibus aliis consanguineis.

Quòd duplici modò deferri possit ad aliquem hæreditas, ex Testamento scilicet, si in Testamento hæres scriptus, vel nominatus fuit, & ab intestato, quando defuncto sine Testamento, vel sine legitimo Testamento, ex legis dispositione succedit alius, certum est. De hac successione ab intestato multa disputant Civilistæ, apud quos ea videri possunt, & quia, quæ Author Methodi Sect. hujus tituli §. 1. 2. 3. & 4. habentur, fufius & rectius à Civilistis peruntur, & Clericis quoad bona patrimonialia, ac propria eodem modo succeditur ab intestato quo modo laicis, relinquendo Civilistis sectionis 1. & horum §. materiam, sit.

☉(o)☉

neis, ab intestato ex legis dispositione successuris, moriatur, ita suo beneficiato succedit etiam altare, vel Ecclesia, cui servivit: & quamvis Patronus liberto, quem à servitute manumisit, si absque liberis sic moriatur, succedat. *Sed non sra instit. de success. libere.* nihil tamen de bonis illis sibi vindicare potest patronus, aut ab intestato succedere, si talis manumissus ad sacros ordines promotus fuerit.

§. II.

An, & quâ ratione testamentum, vel alia dispositio ad pias causas, aut donatio excludat successionem ab intestato?

EXcludere dispositionem talem; vel donationem, si sufficienter probata fuerit, successionem ab intestato *ex cap. Cum dilectus s. h. t. pater*; cum enim per dispositionem talem (quamvis ea per verba tantum enunciativa, quæ consensum loquentis in piam causam saltem incidenter indicent, habeatur) aut donationem, piam causæ jam jus in bonis talibus acquisitum sit, consequenter quoad hæc bona dari non potest successio ab intestato, quæ tantum ea bona afficit, de quibus à vivente, vel moriente nulla facta fuit dispositio.

§. III.

An, & qualiter succedat monasterium, vel ordo religiosus, in bonis sui professi?

Casu quo religionem professus de bonis suis ante professionem nihil disposuit, & religio talis non sit capax successionis, tum omnia bona illius facta

professione, ad hæredes illius ab intestato statim devolvuntur, penitus ac si mortem naturalem obiisset, cum tunc ille per professionem factam se pro omni futurum rerum dominio, non autem non sit capax successionis, consequenter omnia illius bona, & quæ domino careant, ad hæredes ab intestato statim transibunt, si verò capax successionis sit capax, transibunt ad omnia sui professi bona, professionis etiam, velut ab intestato mortui, non jure hæreditatis, cum proprietas sit religio, sed jure acquisitionis naturalis (qui enim se Deo mancipat, etiam omnia sua bona una secum successorie, non mundo, sed Deo debeat) excepta legitima, si quæ sit suis, aut aliis descendentibus, vel ascendentibus relinquere debeat, etiam post professionem factam, habuendo eam inter illos, quibus relinquenda est, disponere potest. *Contra que mulier 9. §. Sed si persona capax 9. 3. non quidem, ut Dominus, administrator à jure constitutus ad effectum.*

§. IV.

Alia quedam circa successionem ordinis religiosi in bonis sui professi resolvuntur.

Primò probabilius est, quod non monacho hæreditas, sive ex testamento, sive ab intestato deferatur, sed mediatè acquiratur Monasterio, non sit opus aditione monachi, eam acquirendam, cum enim voluntatem suam circa acquirenda talia Monasterium detulerit religiosus, et

sequenter in acquirenda monasterio tali hereditate, nihil opus est monachi potestate, & hinc probabile valde est, quod invito etiam monacho, aut infcio, hereditatem illi relata acquirere possit monasterium, omnibus alijs hereditibus exclusis, (cum in acquirendo non se habeat ut servus, respectu domini Religiosus, sed ut filius familias respectu patris) & quod hereditas delata monacho, hoc etiam postea mortuo, vel ad aliud monasterium translato, adiri possit a monasterio, in quo, dum illi deferretur hereditas, vixerat, quia jus ad eundem huic monasterio iam acquisitum est.

Secundo certum est, quod monasterium non succedat ei, quoad delatam huic hereditatem, qui Novitius adhuc moritur intestatus, cum enim nondum hic monasterio se dedicaverit, plene, quoad suam personam, consequenter nec accessoria in monasterium translata censentur, sed plenum adhuc jus penes

ipsum manet, de talibus bonis disponendi, & si non disponat, hereditibus ab intestato, sua jura integra manent.

Tertio potest quidem per consuetudinem legitime spatio quadraginta annorum prescriptam, excludi monasterium a successione in bona tam mobilia, quam immobilia sui professi, ita ut bona talia hereditatis jure ad filios, vel consanguineos deferantur (quia, cum hoc jus succedendi monasterio competat, solo jure humano, consequenter per contrariam consuetudinem abrogari hoc potest) statutum tamen municipale, aut provinciale, quo statuitur, excludi debere a successione sui professi monasterium, vel ut parte aliqua contentum, alijs privatum maneat, nullum est, & invalidum, tum quod sit in prejudicium religionis, tum quod sit contra immunitatem Ecclesiasticam, & privilegia tam a jure Canonico, quam Civili concessa, tum quod disponat de personis seculari jurisdictioni non subiectis.

TITVLVS XXVIII.

DE SEPULTURIS.

§. I.

Quis sit locus sepultura sacra, & Ecclesiastica, & quo in loco possit quis, vel debeat sepeliri?

DE jure Canonico locus sacrae, & Ecclesiasticae sepulturae ordinarius est, Ecclesia, vel cimiterium, vel locus publicae auctoritate Episcopi pro sepulcris fidelium deputatus: & quamvis in

propria Parochia, in qua domicilium quis habuit, & Sacramenta percepit, de jure communi sepeliri quis debeat, si tamen habeat sepulchrum majorum suorum, patris v. g. avi, vel aliorum ascendentium extra propriam Parochiam, in illo loco sepeliri debeat, *cap. 1. h. t.* nisi propriam alibi sepulturam sibi elegerit *cap. Is qui 3. h. t. in 6.* ita ut si in villa v. g. ad quam recreationis gratia, aut ut ruralia

exerceret, ad tempus secesserat aliquis, moriarur, ad majorum suorum sepulturam, vel ad Ecclesiam suam parochialem deferri debeat sepeliendus, nisi propriam sepulturam sibi alibi elegerit, aut deportari aliò cadaver commodè non possit, juxta citatum *cap. Is qui in 6.* Uxor tamen vidua non in sepulchro majorum suorum, sed in mariti sepulchro sepeliri debet (etiamsi ad domum patris, vel alium locum se transtulerit, quia censetur etiam in tali casu domicilium sui mariti retinere) si nullà sepulturà electà decesserit; & quidem si plures maritos successivè habuit, in sepulchro sui ultimi mariti, prout statuitur in citato *cap. Is qui §. Mulier.* attendenda his in rebus loci consuetudo, quæ facile etiam docebit, ubi maritus sepeliendus sit, si nullà sepulturà electà mortuus post uxorem fuerit.

§. II.

Qui sibi vel aliis sepulturam eligere possint, vel non?

Concessum est regulariter omnibus, tam masculis, quàm fœminis in aliena etiam Ecclesia, aut cœmeterio, extra propriam parochiam sepulturam sibi eligere, modò sint puberes, & liberum arbitrium, seu usum rationis habeant, uti colligitur *cap. 1. h. t. juncta Glossa V. propriam.* ita ut si in loco minus religioso, minus v. g. à publicis sacrificiis, aut precibus &c. frequenti sepulturam rationabiliter aliquis eligit, validè, & licitè hoc factum fuerit *cap. cum quis h. t. in 6.* & quamvis filius familias disponere non possit de bonis suis, nisi castrensis illa

sint, aut quasi Castrensis, illius consensu Patris sui, absque hoc tamen liberè sibi sepulturam eligere potest, *licet 4. §. quamvis h. t. in 6.* cum in spiritualibus juribus non sit ita subiectus patriæ potestati, sicut subiectus est in bonis temporalibus; pro filius tamen puberibus, si consuetudo regni permittat, possunt pater, aut mater, propinqui etiam alij, si ascendentes habeat, infra annos pubertatis mortuibus sepulturam eligere, consuetudo scilicet hanc licentiam concedere. Religiosi tamen sepulturam eligere possunt, cum nec propriam vel nolle habeant, sed in Monasteriis sepeliri debent, nisi adeò remota à Monasteriis moriantur, ut commode ad sua monasteria deputari non possint, quo in casu etiam illis conceditur sepulturam eligendi licentia, prout colligitur ex *cap. Religios. §. h. t. in 6.* vel si illi elegerint, sepeliendi in monasterio ejusdem Ordinis, si in civitate, aut in loco ubi decesserunt, tale monasterium non habeatur, in quo commoratus, aut mortuus fuerit, vel si extra tale monasterium vixerit, & mortuus sit, extra illud etiam in Ecclesia Parochiali, ubi Sacramenta percepit, sepeliri potest. Potest tamen Prelatus ordinis Religiosi, qui in ordine tali se superiorem non habet, sepulturam sibi extra Monasterium eligere, cum ratio constitutionis pubertatis hanc electionem religiosi, non prohibeat, scilicet proprium velle & nolle non habeant, non probet contra tales Prelatos, qui sub nullius in suo ordine possunt, & in multis proprium velle & nolle habent.

Graviter tamen etiam prohibetur religiosis, & Clericis secularibus in cap. 1. h. 1. m. 6. cujuscunque status, vel conditionis illi existant, ut neminem inducant ad votandum, vel jurandum, vel fidei interpositam promittendum, quod apud ipsorum Ecclesias suam eligere vel sepulturam, aut electam non mutare, ita ut non tantum irrita declaretur talis electio, & sepeliendi sint hi tales, non apud Ecclesias, quas elegerunt, sed apud illas Ecclesias, in quibus de jure sepeliendi fuissent, si nullam electam sepulturam mortui fuissent, sed restituere debeant cadaver defuncti, si petatur, & omnia ea, quae ratione sepulturæ illis obvenierunt, sub interminatione interdicti etiã Ecclesiastici, in Ecclesias eorum ferendi, si prohibitioni huic contraverint, & ipso facto sint excommunicati taliter inducentes non absolvendi ab alio, nisi à Summo Pontifice extra articulum mortis, prout statuitur in *Clement. ult. §. sane de penis.*

§. III.

Quibus Ecclesiis jus sepulturae competit, & quis possit jus sepulturae concedere?

Ordinariè & commune jus attendendo competit jus sepeliendi tantum Ecclesiis, populis, sive curam animarum habentibus, uti colligitur ex *Clement. 2. §. Verum h. 1.* ex speciali tamen privilegio Summi Pontificis, etiam religiosi competere potest jus sepeliendi in suis Ecclesiis, aut Coemeteriis, juxta relatum *Clement. ejusmodi h. 1. & Extravag. super Cathedralam 2. §. hujusmodi h. 1.*

inter communes: ubi etiam decernitur quod religiosi tales non teneantur permittere, ut funus ad Ecclesiam parochialem prius deferatur, sed possint, etiam contradicente Episcopo, aut paroco, ad suam Ecclesiam deferre, si moniti prius presbyteri hoc facere nolint. Possunt autem jus sepeliendi sive privilegium concedere Summus Pontifex pro tota Ecclesia legatus à latere intra suam provinciam, Episcopus, vel qui quasi Episcopali jurisdictione præditus est, intra suam Diocesim, aut territorium, sed non nisi ex iusta causâ, & cum consensu Capituli, cum inter ardua numeretur.

§. IV.

An pro sepultura aliquid exigi, vel accipi possit?

Respondetur primò fundum, sive terram nonsacram, quæ in cœmeterium, seu sepulturam fidelium consecratur, benedicitur, vel autoritate Episcopi deputatur, vendi, & emi posse absque Simonia, cum sit proptiè dicta rei temporalis pro pretio temporali emptio, & venditio. Postquam verò ad sepulturam fidelium consecratus, vel benedictus vel autoritate Episcopi publicâ deputatus fuit fundus talis, non potest pro pretio temporali vendi, ita ut pretium detur pro spirituali v. g. benedictione &c. absque Simonia naturalis juris, & divini. Imò dare sepulturam, aut terram sepulturæ pro pretio temporali in Ecclesia vel Cœmeterio, quod ad sepulturam fidelium ab Episcopo benedictam, vel deputatam est, aut honoratiorem locum pro pretio concedere, ad sepulturam,

Lzzz z

uram,

turam, Simonia juris humani positivi est, cum pluribus juribus hoc prohibeatur, ad cavendam scilicet omnem Simoniam speciem: excusat tamen sepius, si quæ pro his accipiantur, recepta consuetudo, ad quam observandam Laici v. g. obligantur, *juxta cap. ad Apostolicam 42. De Simonia.*

§. V.

Ad quid teneantur, qui alienum Parochianum sepeliunt; vel qui cadaver illius, qui alibi sepulturam elegit, in sua Ecclesia sepeliunt?

Teneantur hi tales, ad cadaver tale restituendum, & omnia ea, quæ ratione illius acceperunt, vel ut faciant amicabilem compositionem cum illis Ecclesiis, quarum jura læserunt taliter sepeliendo *cap. Ex parte 5. & cap. Cum liberum 6. h. 1.* Si tamen Ecclesia, quæ ad restituenda hæc talia agit, jus suum sive titulum (saltem apparenter justum) ad sepeliendum talem probaverit, quam obligationem probandi habet talis repetens Ecclesia, ob multa incommoda cavenda, quæ aliàs timeri possent.

§. VI.

A quo, cum, & ex quibus rebus, sit solvenda canonica portio Parochialis funeralium, & quando solvi non debeat?

SI quis extra Parochiam suam sepelitur, sive deinde in sepulchro majorum suorum sepeliatur, sive quoddam alibi sepulturam sibi elegerit, de omnibus, quæ vel ex ultima mortui voluntate, vel

ex occasione delati funeris, Ecclesie, qua sepelitur, obveniunt, portio Canonica Parochialis solvi debet Ecclesie Parochiali, in qua defunctus sepelitus debuisse, quamvis extra talem Parochiam ille mortuus fuerit *c. a. h. 1. & Ecclesie illæ, ubi sepeliri voluit v. g. in exemptæ, aut ex privilegio jus habeat liberè sepeliendi eos, qui sepeluntur apud ipsos elegerunt c. In nostra 10. h. 1.* ob reverentiam scilicet, & recognitionem erga Ecclesiam, in qua Sacramentum percipit; & divina audire talis defunctus, & ob curam, quam de eo Parochialis Ecclesia habuit. Est autem hæc portio Canonica Parochialis (sic dicta, quia Ecclesie Parochiali debetur) tertia vel quarta pars dictarum obventionum, ita ut ex talibus relictis Ecclesie illæ, in qua defunctus sepultus fuit, due quarta nonnunquam detrahantur, Episcopalis una, de qua in *sup. tit. dictum obsequium & Parochialis altera.* Hæc tamen in attendenda est loci consuetudo, *per c. Certificari 9. h. 1.* quæ in multis locis, vel omnino hanc portionem Parochialem abrogavit, aut legitimè eam præscripsit, vel usum jam habuit, ut de illis tantum hæc quarta solvatur quæ cum defuncti corpore defunctus, vel de oblationibus factis ipso sepelitur die, quamvis ab harum etiam solvenda multi casus excusent, & recepta loci consuetudo.

§. VII.

Quibus sepultura Ecclesiastica sit
concedenda vel deneganda?

In genere dici potest, quod omnes fideles seu baptizati in loco sacro sint sepeliendi, nisi lege canonica vel consuetudine, ob crimen aliquod sepulturam Ecclesiasticam priventur. *can. nullus 18 junct. Gloss. caus. 13. Quast. 2.* sunt tamen plerumque etiam, quibus sacra sepultura neganda est, sic 1. prohibentur in loco sacro sepeliri infideles, haeretici, & qui non sunt baptizati, etiam si sint infantes ex baptizatis parentibus geniti, aut Catechumeni. 2. prohibentur in loco sacro sepeliri, qui se ipsos sponte & voluntarie occiderunt, quod crimen in ordine ad privandum sepulturam sacram non facile praesumendum est, etiam si quis reperiatur v. g. in puteo, vel flumine mortuus, aut suspensus, cum per insidias, aut violentiam alterius &c. potuerit talis esse interfectus. 3. Prohibentur in loco sacro sepeliri excommunicati; quae prohibitio post Concil. *Constan. in extravag. ad evitanda.* locum tantum habet in excommunicatis, ac vitandis, ob rationem in *c. sacris 12. b. 2.* allatam, ubi prohibetur excommunicatorum sepultura, quia, quibus vivis non communicavimus, nec mortuis communicare debemus, ergo a contrario sensu bene inferitur, illis etiam mortuis per sepulturam communicare nos posse, quibus vivis potuimus communicare, sicuti possumus ob *extravag. allatam*, omnibus excommunicatis non denunciatis, ac vitandis: negari tamen non potest, quod haeretici in nostra Germania, si in sua haeresi impenitentes moriantur, ob

specialem prohibitionem in *c. excommunicamus 13. de haeret.* in loco sacro sepeliri non debeant, cum indecens sit, ut in tali loco sepeliatur, qui praecipuus est ab Ecclesia, neque suffragiorum Ecclesiae capax est, & consequenter per talium in loco sacro sepulchrum irreverentia fiat loco sacro: si tamen ob potentiam v. g. haereticorum hoc devitari non possit, aut dudum sepulti in tali loco jaceant haeretici, nec delinquet parochus, ad haec permitenda coactus, nec talium sepulchrorum cadavera exhumari debent, prout de vitandis ac denunciatis excommunicatis videtur praecipere *cit. c. Sacris*, cum per hos sepultos non denunciatos aut vitandos, nec violetur Ecclesia, nec sine magno scandalo, ac perturbatione talis exhumatio fieri possit. 4. prohibentur in loco sacro sepeliri, qui in torneamentis seu hastiludijs, ex quibus probabile periculum mortis imminet, sunt mortui: qui in duellis (saltem solemnibus) occumbunt: qui manifesti sunt usurarij, nisi prius restiterint, aut de restitutione cautionem idoneam praestiterint: qui sunt manifesti raptores, aut blasphemae, si impenitentes decesserint: qui paschalem communionem ab Ecclesia praecipuam peccaminose neglexerunt: qui decimas Ecclesiae non solverunt &c. vide *Sylvestrum V. sepultura. q. 10. dist. 2.*

§. VIII.

Quam pœnam incurrant, sepelientes eos, qui iure prohibentur sepeliri in loco sacro; vel qui prohibitis & illicitis modis inducunt aliquem ad eligendam sepulturam in suis Ecclesijs.

Qui interdicti tempore, in casibus non permittis, defunctos, scienter in loco sacro sepeliunt, vel qui taliter præsumunt sepelire, aut mandant, vel procurant, publicè scilicet, excommunicatos (denuntiatos aut vitandos) vel no-

minatim interdictos, vel usurarios nifestos, ipso facto sunt excommunicati. Cetero quòd videantur graviter delinquentes si voluntariè, scienter, & sponte propria temeritate ducti hoc faciant in contemptum clavium non absolventur hac excommunicatione, nisi prius ad arbitrium Episcopi Diocesani, eisque injuria fuit irrogata, competentem satisfactionem fecerint, prout statuitur in *Clement. eos, qui. l. h. 1.*

Ad secundum quæsitum supra præponsum §. 2. h. 2.

TITVLVS XXIX.

DE PAROCHIIS, ET ALIENIS PAROCHIANIS.

I.

Qua sit & dicatur Parochia, & qua requirantur ad constituendam Ecclesiam parochialem, & in quibus illius iura consistant?

Parochia nonnunquam latè, & improprie pro certa alicujus Diocesis Ecclesia, quæ habet populum, certis limitibus distinctum, cujus populi curam habeat Rector, vel Presbyter illius Ecclesie, in ordine ad Sacramenta administranda: & hinc ad constituendam Ecclesiam Parochialem communiter tria requiruntur, fons baptismalis, jus sepeliendi, & cura fori pœnitentialis; po-

restas scilicet ligandi & solvendi in conscientia, ac alia Sacramenta ad hanc Ecclesiam populo ministranda. Quamvis horum aliqua alijs etiam Ecclesijs non parochialibus, competere possint, ex speciali privilegio, aut consuetudine, raro tamen hæc competunt uni eidemque Ecclesie competenti sit Ecclesia Parochialis.

Jura autem parochialia in his parochiis consistunt 1. quòd in illa Ecclesia Parochiali parochiani de jure communiter baptismum, & alia Sacramenta percipere debeant: 2. quòd de eorum testamento divinam ibidem audire debeant, nullo privilegio, aut jura de causis, ex recepta consuetudine excusentur.

aut alij ex privilegio, vel concessione &c. non possint hæc talia ministrare, prout plurimis concessa facultas hæc est. 3. quod nuptiæ in Ecclesia illa solemniter celebrantur, & nubentes benedicantur. 4. Quod in illa Ecclesia, aut ejus coemeterio sepeliantur mortui regulariter, prout ex dictis jam patet. 5. Denique quod decimæ, oblationes, & primitiæ, illi solvantur &c. in quibus tamen omnibus attendenda consuetudo, specialia privilegia, & singulares concessiones &c.

§. II.

An fines Parochiarum præscribi possint?

R Esp. negativè, ita ut nec limites, quæ tales, parochiarum, nec quæ finibus cohererent, unquam præscribi possint. *super eo 4. h. 2.* dummodo constet de finibus talibus, quod legitimâ auctoritate constituti sint, ut ne scilicet perpetuis mutationibus, & perturbationibus consequentibus locus, detur: & quamvis Episcopus v. g. Ecclesiam aliquam intra alterius Diocesim præscri-

bere possit, ut suæ jam jurisdictioni subiecta sit, si tamen hæc sit constituta ad designandos fines illius Diocesis, aut coherere finibus talibus, præscribi non potest, quia in illo casu non confunduntur termini, sicuti confunderentur in posteriore casu.

§. III.

Quomodo dividendus sit Episcopus inter Episcopum lapsum in hæresim, sed reversum ad fidem, & ex dispensatione receptum, ac inter Episcopum eidem substitutum?

Videatur de hac raræ praxis speciali quaestione *c. si Episcopus h. 2.* uti & de illis. quæ in §. 4. subsequente per duo capitula explicantur, *c. nullus 3.* & *c. significavit. §. h. 2.* cum nihil peculiare contineant, quod non satis constet ex alibi dictis.

TITULUS XXX.
DE DECIMIS, PRIMITIIS ET
OBLATIONIBUS.

SECTIO I.
De definitione & divisione
decimarum ac obligatione eas
solvendi.

§. I.

Quid, & quotuplices sine
decima?

Decimæ in genere, propriè tamen di-
ci possunt, quod sint pars decima
fructuum, aut lucri justè acquisiti, ad quam
petendam jus competit Ecclesijs Parochia-
libus ratione ministerij Sacramentorum:
ita ut jus hoc accipiendi decimas, sit jus
spirituale, sive spirituali annexum, quia
dependet à ministerio spirituali, à mini-
sterio scilicet Sacramentorum ministran-
dorum.

Tuplices autem communiter assignan-
tur decimæ, reales, personales, & mixtæ.
Reales dicuntur, quæ ex prædijs, sive
bonis immobilibus solvuntur, ex agris v. g.
hortis, vineis sylvis &c. Personales sunt,
quæ ex lucro, hominis industriâ quæsito,
penduntur, ex negotiatione v. g. artifi-
cio, venatione, piscatione &c. Mixtæ
denique sunt, quæ ex fructibus pecorum
vel gallinarum, anserum &c. ex lacte, ca-
feo, ovis &c. in proprijs prædijs, concur-
sente industriâ hominum, acquisitis sol-

vuntur, ita ut partim prædiales, partim
personales sint, si tamen hoc ma-
genus decimarum admittere placet,
quod non omnibus placet, quia præ-
omnes decimas ex prædijs, aut fructibus
animalium solvendas, prædiales, &
reales dici debere; decimas vero, quæ
præcisè respondent industriæ & lucro
hominum, personales dici debent. De-
sunt autem decimæ reales in hoc loco
acceptæ, subdividi in majores, quæ ex
mento v. g. & vino &c. solvantur, &
minores, quæ ex hortis, fructibus anima-
lium, & alijs minutioribus solvantur.
Sunt quidem etiam decimæ laicæ, quæ
jam olim ab Ecclesijs, quibus ex præ-
sua solvebantur, in laicos translatæ sunt,
ob justam scilicet causam, si dicitur in
men de decimis aliquibus, laicæ sunt
Ecclesiasticæ, pro Ecclesia petuntur
Christianos præsumendū, cum imper-
mavam suam institutionem Ecclesiæ
ministris debite sint decimæ.

§. II.

Quo jure decima introduita
& debeantur ministris Ecclesijs?

Decimæ materialiter & seculariter
stantiam spectatæ, quatenus sunt
stipendiū necessarium ad sustentan-
nem ministrorum Ecclesiæ, jure
rali, ac divino debentur, tum quod

fidia præcipiat, ut necessaria vitæ tanquam debitum stipendium, subministrantur illis; tum quod ex Christi præcepto, dignus sit operarius cibo suo *Matth. 10.* Quatenus verò sunt certa & determinata quora, decima v. g. pars fructuum, tempore quidem legis Moysaicae jure divino positivo debebantur Levitis, juxta *capit. 27. Levitic.*; in novo autem testamento clericis de jure positivo canonico tantum debentur, cum nulla lex divina in novo Testamento extet, qua obligentur fideles ad decimam partem dandam clericis, multa autem sint SS. Canonum præcepta ad hanc quotam obligantia. Potest quidem dici, deberi decimas etiam in novo testamento originaliter de jure divino, eo quod canonica institutio, circa decimas dandas, originem suam acceperit ex jure divino, in antiqua lege decimam talem partem præscribente; & quatenus solvuntur in recognitionem supremæ Majestatis, formaliter etiam de jure divino præcepta sint, non tamen probari potest efficaciter, quod formaliter acceptæ, ut sunt hæc determinata quora ministris Ecclesiæ solvenda, sint juris divini.

SECTIO II.

De rebus, ex quibus decima sunt solvenda, & de modo, quo solvi debent.

§. I.

Ex quibus rebus decima sive prædiales, sive personales sunt solvenda?

Communis ac certa Doctorum omnium sententia est, quod solvi per Compend. Pirhing.

se debeant decimæ prædiales ex omnibus proventibus rerum omnium tam mobiliū, quam immobiliū, uti patet ex *c. nuntios. 6. c. ex parte. 21. c. ma. 26. & pluribus alijs hujus tit. capitalis.* Ubi in specie certæ nonnunquam res exprimuntur, ex quibus debent dari decimæ; & asseritur etiam, quod integrè eas solvi debeant, ac sæpius eodem anno, si sæpius & diversis temporibus seminati ac producti fructus fuerint, & qui in mora culpabili solvendi sunt, censuris etiam Ecclesiasticis ad harum solutionem compelli debeant.

Decimæ verò personales, ex omnibus quidem illis, quæ industriam hominis, & hujus labore licitè acquisita sunt, etiam ex stipendio militis, advocati, procuratoris &c. ex præda, venatione, piscatione, aucupio (si tamen inter personales has posteriores numerare velis) solvi debeant, jus commune spectando, uti *ex c. 22. & 23. ac alijs pluribus hujus tit.* patet, plurima tamen tam de his decimis personalibus, quæ omnino abrogatæ per contrariam consuetudinem videntur, quàm de prædialibus legitima consuetudo immutavit, quæ servanda erit in hac juris positivi materia.

§. II.

Verum ex rebus illicitè acquisitis debeantur decimæ, & an ex acquisitis titulo lucrativo?

Decimæ prædiales etiam ex rebus injustè & illicitè acquisitis solvenda sunt, sic ex finctibusagri, quamvis usuraria pecunia hic coemptus sit, aut illius possessio violentè acquisita sit, debentur decimæ prædiales, cum præda aut usurarius non debeat esse melioris

A a a a

con-

conditionis, quam iustus Dominus, & bonæ fidei possessor. Circa personales tamen decimas, ubi earum adhuc usus est, distingui debet, ita ut non debeant solvi, nec ab Ecclesia accipi possint, si res injustè contra iusticiam commutativam sint acquisitæ, per factum v. g. rapinam &c. ita, ut talium rerum dominium non acquiratur accipienti, tum quòd nullo modo de tali re disponere possit ille, qui taliter hæc injustè acquisivit; tum quòd Ecclesia, hæc à non Domino tradita, accipere non possit, ne videatur illius injustitiæ cooperari; solvi verò debeant, si res illicitè quidem, ob turpem causam v. g. contra temperantiam, castitatem, seu similem virtutem &c. acquiruntur, ita tamen ut earum dominium accipiens sibi acquirat, nisi fortassis ex hac etiam acceptione scandalum oriretur, si Ecclesia decimas personales ex his etiam illicitè acquisitis acciperet.

Ex illis verò, quæ titulo gratuito, sive lucrativo acquiruntur, ex hæreditate v. g. legato, donatione liberali &c. quòd de jure communi solvendæ sint decimæ, multi concedunt, cum jura loquantur universaliter, quando de decimis solvendis loquantur, de omnibus bonis, & de omni lucro licito solvendæ decimas, afferentia; fatentur tamen etiam ad consuetudinem hæc in re attendendam, & multas alias exceptiones faciunt, ut meritò probabilior sententia videatur, quòd ex taliter acquisitis nullæ decimæ personales sint solvendæ, cum hæc de jure communitantum solvi debeant ex lucro, industriâ vel operatione hominis acquisito, qualiter

acquisita non sunt, quæ gratuita liberali donatione &c. acquiruntur.

§. III.

An & qua ratione decimæ sint integre, & absque diminutione solvendæ?

Quòd integre solvi debeant decimæ prædiales, & quæ mixtæ dicuntur ex dictis & varijs hujus tit. juribus tet: censentur autem integre solvi solvantur non deducendo prius ex decimis indecimatis census, tributa, expensis &c. aut alia debita, ut colligitur ex c. cum homines. 7. i. Tit. non. 26. & c. cum non sit. 33. h. i. hæc enim deducendo prius, quam decimæ solvantur, magna fiet diminutio cum prædialibus Ecclesiæ & divini cultus interesse cum hic temporalibus credituribus dominis postponeretur; & quanto fructuum nomine in jure illi tantum fructus veniant, qui deductis expensis sunt, intelligi tamen hæc accipi debet non in ordine ad decimas, sed ad reparationem damni ob factam laborem. Ex personalibus verò decimis solvi debeant, deduci prius expensis, quæ necessariæ & utiliter ad locum acquirendum factæ sunt, ut colligitur ex c. pastoralis. 28. h. i. cum tamen decimæ non possint computari nisi decimæ cum industriâ & operâ hominis acquisitum, ex quo decimæ personales solvi debent, si earum aliquis usus est.

3(0)

SECTIO

SECTIO III.

De iis, qui obligantur solvere decimas, & ijs qui per privilegium sunt exempti.

§. I.

Quinam in genere teneantur solvere decimas?

Omnes fideles baptizatos, qui in spiritualibus subiecti sunt alicui parochio, à quo Sacramenta recipere debent, obligatos esse per se, & ex debito personali ad dandas decimas, nisi legitimo aliquo titulo sint immunes, communissima T. T. & CC. sententia docet, & probatur tum ex jure *c. transmissa 23. Et c. à nobis 24. h. t.* tum ex ratione, quòd decimæ solvantur in stipendium sustentationis pro spirituali cura à parochis & ministris Ecclesiæ præstanda; ex reali verò obligatione ad decimas solvendas obligantur, qui rem obnoxiam antea decimis de facto obtrinent, cujuscunq; status, conditionis, ordinis ac dignitatis sint, nisi legitime sint ab his dandis exempti, cum res, quæ de jure est decimabilis, cum hoc onere transeat ad quemcunq; transit. Et hinc quamvis Judæi & alij non baptizati, personali obligatione non teneantur ad solvendas decimas, cum non sint subiecti Ecclesiæ, & consequenter parochi v. g. eorum pastores non sint, obligari tamen possunt obligatione reali, vi illius scilicet rei, quæ prius, antequam ad eas pervenerit, decimas præbebat Ecclesiæ, & nunc in eorum est possessione *c. de terris 16. h. t. Et c. quanto 18. de usu-*

ris. si tamen dimittere talia prædia v. g. nolint prout ex citato c. de terris colligitur.

§. II.

Quinam in specie obligentur solvere decimas, vel non?

De clericis dubitatur 1. utrum etiam hi solvere decimas teneantur, cum de clericis dicatur, novum genus exacti-
onis esse, si clerici à clericis decimas exigant *c. novum genus. 2. h. t.* Respondetur tamen 1. Summum Pontificem per se, & ex debito personali non obligari posse ad solvendas decimas, cum nulli ordinario pastori in spiritualibus subsit, per accidens tamen fieri posse, ut etiam ille obligatione reali obligetur ad decimas dandas vi bonorū patrimonialium v. g. ad decimas dandas obligatorum prius quam ille fieret Pontifex; quod ipsum etiam de Episcopis, & Ecclesiarum rectoribus, ac parochis dici debet, non obligari scilicet eos ex debito personali ad decimas dandas, cum nullum jus aut consuetudo eos obliget, obligari verò nonnunquam ex debito reali, ratione bonorum suorum patrimonialium ad decimas solvendas jam prius obligatorum, cum ab hoc onere rebus imposito non eximat Episcopatus, aut parochi ratio. De illis verò clericis, qui non ministrant divina alijs fidelibus ex officio, satis quidem certum est, quòd ex redditibus suis, quos titulo beneficij, ut clerici, percipiunt, nullas alijs clericis decimas persolvant, quod solum volunt citata verba *c. novum*, & desumpta ex antiquo testamento de Levitis decimas non solventibus, paritas probat: de alijs verò proventibus titulo

A a a a a

rem-

temporali acquisitis, & quos obtinent, ut Laici, quod per se, & ex personali obligatione ad decimas solvendas tenentur illis pastoribus, à quibus Sacramenta, & divina percipiunt, ultima *c. c. Novum*; verba probant, ubi dicitur: *illi profecto Clerici, qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores percipiunt, decimas eis debent*: & confirmat ratio, quia respectu honorum, & reddituum talium, temporali titulo acquiritorum, per accidens est, quod sit Clericus, ergo in his quoad solvendas decimas non attenditur ut Clericus, sed ut Laicus, qui à solvendis decimis exemptus non est.

Secundò dubitatur de religiosis, utrum hi teneantur ad præstandas decimas. *de jure communi* obligari illos ad decimas prædiales solvendas illi parochio, in cujus parochia eorum prædia sita sunt, nisi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem ab hoc onere sint exempti, prout colligitur *ex c. 3. 4. c. 10. h. t. c. ex c. statuto 2. eodem in 6.* ita ut de jure antiquo, prout ex modò *c. 6. statuto* Diocesanorum etiam seu Episcoporum judicio se sistere debeant, si super decimis ab Ecclesiis Parochialibus conveniantur, nisi non tantum quoad personas religiosas, sed etiam quoad res suas, & decimas à jurisdictione Episcopi exempti essent.

Tertiò dubitatur de pauperibus, utrum isti ad decimas præstandas sint obligati: cui dubio respondetur, si communi tantum paupertate laborent, teneant tamen ad pauperem suam Familiam sustentandam, etiam si detracta fuerint decimæ, obligari illos ad dandas decimas,

ob generalia verba jurium; que de marum solutionem præscribunt: si ob rem extremam necessitate laborent, ita gravi, ut solutis decimis non habent necessaria ad se suosque congruè sustentandos, non obligantur, ad meliorem fortunam proveniendam enim præceptum solvendi decimas Ecclesiasticum, & affirmativum, ut autem præcepta non semper obligent neque cum tanta difficultate, contra ter credibile non est, quòd Ecclesiasticum ad præstandas decimas hos tales obligare voluerit.

Quartò dubitatur, dominus prædialibus decimabilis, an colonus sive condudatus decimas dare debeat? *de jure communi* facta locationis decimæ vel tributa vel ab illo solvendas: si dominus conduxit operam coloni pro pensione parochiaria, ita ut omnes fructus ad dominum pertineant, tam omnes decimæ prædiales debet dominus solvere, ita omnes fructus ad eum perveniunt, verò ipsemet colonus conduxit operam pro pensione pecuniaria aut fructuaria ut singulis annis v. g. certas fructus scaphas solvere domino debet, debet ipse decimas ex fundo v. g. fructibus integras solvere *c. Non est. 22. c. 1. non sic 33. h. t.* vel si partem fructuum dominus accipiat, & colonus partem accipiat, debet uterque partem decimas solvere; *c. 2. d. m. 1. h. t.*

§. III.

An quis per privilegium possit
eximi ab obligatione solvendi decimas,
& per quem?

Papa potest quidem validè de potesta-
te absoluta præceptum sive obliga-
tionem solvendi decimas, quoad omnes
Christianos tollere, modò ministris
Ecclesiæ de congrua sustentatione pro-
visum sit, cum hæc obligatio, qua talis,
non ex jure divino, sed Ecclesiastico
proveniat: vix tamen videtur causa suf-
ficiens excogitari posse, hujus tam uni-
versalis abrogationis licitè faciendæ.
Quodd tamen per speciale privilegium
particulari personæ concessum, vel per
generale toti communitati alicui con-
cessum possit immunitas à decimis ob-
tineri, vel à Papa, vel à jure communi,
probat nimis manifestæ experientiæ,
cum talis relaxatio nec præjudicet aliis,
qui decimas solvere debent, nec con-
trarietur juri divino. Hanc autem ex-
emptionem non Episcopi, aut alii Præ-
lati inferiores concedere possunt, sed so-
lus Summus Pontifex, cum illi contra
jus commune disponere non possint,
possit autem hic.

§. IV.

Quanam privilegia exemptionis
à decimis sint concessa religiosis, vel
etiam Clericis, jure com-
muni?

De jure communi antiquo Monachi
seu religiosi, imò & Clerici regula-
res in communi viventes, sunt exempti
à solvendis decimis etiam prædialibus, ex
illis scilicet prædiis, quæ propriis mani-

bus seu laboribus, aut sumptibus ex-
colunt. Quod tamen commune & uni-
versale privilegium per jura posteriora
multum restrictum fuisse ex c. ex parte 10.
h. 2. patet (ubi hæc exemptio, in quan-
tum religiosos omnes concernebat, con-
cessa tantum fuit quoad novalia, quæ
propriis manibus, aut sumptibus ex-
colebant, & ad nutrimenta animalium
suorum sive pascua, ac hortos) & ad-
huc amplius per c. Nuper 34. h. 2. ubi
decrevit Innocentius III. in Concilio
generali Lateranensi, ut religiosi im-
posterum de bonis & prædiis, quæ post
dictum Concilium acquisiverunt, et-
iamsi propriis manibus aut sumptibus ex-
colant, decimas solvant illis Ecclesiis,
quibus solvi ex talibus prædiis decimæ
debebant, antequam ad religiosos prædia
talia pervenerint, nisi aliter cum ipsis
Ecclesiis componant (tum ut ne occa-
sione privilegiorum nimium graventur
Ecclesiæ parochiales, tum ut Ecclesia-
rum Prælati & Rectores promptiores
sint ad jura religiosorum defendenda
contra violatores) etiamsi ea prædia pro
dote & fundatione seu sustentatione mo-
nasterij aut Ecclesiæ sint assignata, cum
enim talia acquisita cum suo onere trans-
eant, & prius, antequam ad monaste-
rium devenerint, onus decimarum ha-
buerint, consequenter mirum non est,
si cum onere hoc suo ad religiosos tran-
siverint, si aliunde privilegiati non sint.
Sicuti tamen hoc c. Nuper non exten-
dit se ad novalia, quæ post Concilium
Lateranense suis laboribus aut sumptibus
excolere religiosi, ob odiosam restrictio-
nem, quæ nullam de novalibus men-
tionem facit & consequenter, non ob-

stante *c. Nuper*. immunes sunt religiosi vi capituli ex parte: à solvendis decimis ex novalibus, suis laboribus, aut sumptibus post Lateranense etiam excultis, ita constitutioni illi in *sis. capit. Nuper factæ*, non derogatur per concessa postmodum religiosi privilegia, nisi per clausulam specialem, derogantem omni contrariæ constitutioni, sub expressis verbis, in Concilio etiam generali facta, ob defectum scilicet intentionis in concedente privilegium, prout passim docetur de constitutionibus in Generali aliquo Concilio factis: & hinc si hodie concedatur religioso ordini privilegium immunitatis à solvendis decimis, absque speciali derogatione *c. Nuper*. extendit quidem se tale privilegium, ut de prædiis non teneantur solvere decimas hi religiosi, si, antequam ad illos talia prædia devenerunt, nullæ ex illis solutæ fuerunt decimæ, non tamen extendit se ad prædia, ex quibus decimæ solutæ fuerunt, antequam ad religiosos prædia talia devenerunt: si verò in concessione immunitatis hujus expressè derogeretur *c. Nuper*, vel omni contrariæ constitutioni, in Concilio Generali etiam factæ, immunes erunt religiosi tales à dandis decimis, etiam si prius, quam ad illos talia prædia devenerunt, decimæ ex illis solutæ fuerunt.

§. V.

De interpretatione privilegij exemptionis à decimis solvendis.

PRimum privilegium, quo à Sede Apostolica aliqui in genere exemptuntur à solvendis decimis, intelligi non debet de prædiis conductitiis, prout sumitur ex

c. Dilecti 8. h. t. quia privilegium Principis, quatenus cedit in alterius præjudicium, strictè interpretari oportet, ne grave damnum inferatur tertio, et graviter nocere non intendit, qui privilegium concedit, Pontifex.

Non extendit se Privilegium hoc immunitatis, ad agros v. g. & fundos, quos alii excolendos in Emphyteusio v. g. aliter propriè elocant, quod etiam decimæ solvi debeant à colonis v. g. prout ex *c. Licet* 11. h. t. & ex *Clementis eodem* tum ob rationem paulo antedictam, tum quòd verba privilegij plenè que tantum eximant à decimis solvendis ex prædijs, quæ propriis laboribus, aut sumptibus excolunt, quorum natura sit in casu hoc: si tamen privilegium esset reale, & diceret, *eximi prædictorum talium ab onere solvendarum decimarum*, tum in tali casu etiam elocata ab his religiosi prædia gauderent concessâ immunitate, cum prædia etiam elocata sub dominio talium religiosorum manerent.

Tertio privilegium talis exemptionis, quamvis ex parte eorum, quibus dicitur tale privilegium, favorabile esse potest, quatenus scilicet favet religioni absolute tamen odiosum potest esse, & consequenter strictè interpretandum, tum quia juri communi derogat, tum quia cedit in præjudicium tertij, Ecclesiarum scilicet Parochialium, parochiarum &c. & hinc id ita intelligendum est, ut ultra verborum propriam, & usitam significationem, extendi non debeat, etiam ob majoritatem rationis, & si nulla exceptio aut limitatio apponitur, omnia quidem comprehendat, si usitata signifi-

Ratio exigit, & nullæ conjecturæ de
strictiore præsumendâ privilegium con-
cedentis mente, aut contradiccionis, seu
absurdi devitandi necessitas, &c. urgeat,
uti colligitur ex *c. Ad audientiam 12.*
h. t.

§. VI.

*Quibus modis privilegium non
solvendi decimas amittatur?*

TRibus potissimum modis hoc privi-
legium amitti censetur,

Primo, si privilegium tale progressu
temporis in grave præjudicium Ecclesiæ
Parochialis cedat, vel eorum, ad quos
aliâs tales decimæ pertinerent, ita ut
scandalum, & querelæ justæ inde orian-
tur; in tali enim casu cessat, aut revocari
debet tale privilegium, uti sumitur ex
c. Suggestum 9. h. t. cum non sit intentio
concedentis tale privilegium immunitatis
à solvendis decimis, in grave præjudicium
alterius Ecclesiæ illud concedere.

Secundò amittitur hoc privilegium
immunitatis per non usum, sive usum
contrarium quadraginta annis de jure
novo continuatum, si scilicet per tantum
temporis spatium decimæ à privilegiatis
solutæ sint, intra hoc enim tempus præ-
scribi potest obligatio etiam contra Ec-
clesias.

Tertiò amittitur hoc privilegium per
transactionem, seu compositionem inter
partes post obtentum privilegium fa-
ctam, uti colligitur ex *cap. 8. § 9. h. t.*
(cum per talem conventionem fieri vi-
deatur privilegii renunciatio) & per alie-
nationem prædiorum, quæ ratione privi-
legii religiosi v. g. concessi exempta
erant, ad onere decimarum, cum per

talem alienationem jam non sub privile-
giatis, quibus principaliter immunitas à
solvendis decimis ex hoc prædio suo con-
cessa est, maneat prædium tale, sed
transeat ad dominum non privilegia-
tum.

S E C T I O IV.

*De personis & Ecclesiis,
quibus pendenda sunt decima,
& tempore ac loco, quo sunt
solvenda.*

§. I.

*Quibus personis & Ecclesiis decimæ
sunt solvenda.*

DE jure communi Canonico Paro-
chis, sive Rectoribus Ecclesiarum
Parochialium decimæ ex fructibus præ-
diorum, quæ intra fines cujuscunque
sita sunt, integræ solvendæ sunt, ut con-
stat ex *c. Cum contingat 29. & ex c. Cum
in tua 30. h. t.* ita ut fundatam in jure in-
tentionem pro se habeat Parochus, in
ordine ad decimas, contra quemcunque
possessorem juris decimandi, cui jus im-
munitatis probandæ incumbit, cum ex
primæva decimarum institutione jus de-
cimandi annexum sit curæ animarum.
Negari tamen non potest, quin aliis
etiam sæpe Clericis, Præpositis v. g. De-
canis, Canonicis, vel aliis beneficiatis,
secundùm portionem, quæ eorum digni-
tatis, beneficiis, &c. applicatæ sunt, jus
decimandi competat (uti colligitur etiam
ex *c. Ex parte 21. h. t.*) postquam aucto-
ritate Ecclesiæ redditus cujuscunque
Parochiæ in plura beneficia sunt divisi;
cum

cum etiam hi vi suorum beneficiorum in spiritualibus populo inserviant: & quamvis religiosis vi status sui non conveniat proprium jus percipiendi decimas, neque illis ex iure communi hæ debeantur, cum non obligentur ex vi status sui, & ex officio in spiritualibus ministrare, possunt tamen illis decimæ competere ex speciali privilegio, aut ex unione Ecclesiarum Parochialium facta monasteriis, &c.

Sunt autem decimæ prædiales illi Parochiæ ordinariè solvendæ, quamvis baptismalis non sit, intra cujus fines prædialia decimabilia sita sunt, etiamsi in alia Parochia ille, ad quem talia prædialia pertineant, habitet, & Sacramenta percipiat, ut colligitur ex c. 29. & 30. h. t. cum enim decimæ tales prædiales sint onera realia, quæ ipsis prædiis frugiferis inhaerent, consequenter non attenditur possessor, aut colonus, vel dominus prædii, in ordine ad decimas ex illis præstandas, sed Parochia, intra quam sita sunt. Vult tamen Pontifex in c. Cum sint 18. h. t. hoc in negotio recurrendum ad consuetudinem, quæ observari debet, ut etiam præscribitur in c. Ad Apostolica 20. h. t. ubi etiam de personalibus decimis, si earum adhuc usus alicubi viget, asseritur, quod illi Ecclesiæ, in qua quis domicilium, aut quasi domicilium habet, & in qua Sacramenta percipit, præstari debeant, cum decimæ tales velut onus merè personale personam sequantur.

Mixtæ denique decimæ, ubi earum usus est, & ex fructibus, ac foetibus pecorum solvuntur, de iure communi illi Ecclesiæ solvendæ sunt, intra cujus terminos pecora pascuntur; vel si in diversis Parochiis per notabile tempus pascantur,

in alia tamen accubent, & ovile habent, inter Ecclesias tales decimæ illæ sunt pro portione dividende, aliud recepta consuetudo obtinet, quæ in hac materia multum valet, & diligenter observari debet.

§. II.

De tempore & loco, quo prædialia sunt decimæ.

Solvendæ sunt decimæ prædiales postquam fructus à solo loco sunt, & collecti, ut constat ex c. de homines 7. junct. Gloss. verbo fructibus collectis h. t. neque enim in illa solvuntur, quæ alteri debentur, morari aut oportet, neque prævia monitione solvantur, nisi qui morantur, per centum dies debeant. Personales vero decimæ adhuc usus est, commodissime solvantur ad multa incommoda evitanda, ad finem anni. Mixtæ denique decimæ, quæ ex fructibus pecorum, & fructibus horum solvuntur, citius aut tardius solvi debent, ratione utilitatis, &c. in his tamen præsulenda & attendenda consuetudo.

Ad locum, in quo solvendæ sunt decimæ, quod attinet, non tenentur dominus prædii, vel colonus decimas suis sumptibus, si jus commune tenent, ad horreum Parochi, vel Ecclesiæ, obligatio ista nullo iure probati certiores tamen facere prius debent, ut per Procuratores saltem in horreis decimis provideant; attendenda tamen iterum est circa hoc punctum consuetudo recepta.

SECT.

SECTIO V.

De decimis novalium.

§. I.

Ad quem pertineant decima novalium, spectato jure communi?

NOvale in ordine ad decimas, dicitur ager v. g. de novo ad cultum seu culturam redactus, de quo non exstat memoria, quod aliquando cultus fuerit. *c. Quid per novale 27. de V. S.* quæ autem terra, aut prædia semel sunt novalia, semper censentur novalia, quoad immunitatem à solvendis decimis, si privilegiatus v. g. sit aliquis, ut de novalibus suis nullas decimas solvat, uti probatur *ex c. m. de privileg.* independenter tamen à tali exemptione, novalium decimæ spectato jure communi ad eam Parochiam pertinent, intra cujus fines prædia de novo culta sunt sita, prout deciditur *in c. Quoniam 13. h. r.* cum enim decimæ novalium sint prædiales, consequenter eandem obligationem habent, quam habent alie decimæ prædiales. Quod si verò intra Diocæsin quidam novalia excolantur, non tamen intra fines certæ Parochiæ, tum decimæ eorum, ad Episcopum pertinent, qui aliter quidam Ecclesiæ applicare eas potest, vel suis usibus reservare *c. quoniam 13. h. r.*

§* * §

Compend. Piribing.

§. II.

An privilegium de non solvendis decimis extendatur etiam ad novalia, vel non extendatur?

PROBabilius est, quod privilegium absolute concessum de non solvendis decimis ex propriis prædiis, etiam extendendum sit ad novalia, post concessum privilegium exculta, uti colligitur *ex c. Ad audientiam 12. h. r. & ex c. Ex parte 10. & 27. eodem.* quia verba generaliter & indefinite loquentia secundum propriam eorum significationem, de omnibus prædialibus decimis intelliguntur, quod nomine etiam decimæ novalium veniunt, nisi enormis læsio Ecclesiæ Parochialis, contra quam hæc à decimis solvendis immunitas conceditur, aliter intelligi talia verba velit.

§. III.

An privilegium percipiendi decimas etiam ad novalia se extendat?

PRivilegium percipiendi decimas, ex prædiis ad Ecclesiam Parochialem de jure pertinentibus, non extenditur ad decimas novalium, quæ intra fines talis Ecclesiæ post concessionem privilegii excolumunt, nisi harum etiam decimarum in concessione privilegii expressa mentio fiat, prout sumitur *ex c. 2. h. r. in 6.* cum tale privilegium velut odiosum, & præjudicans Ecclesiæ Parochiali v. g. restringendum potius videatur, quantum verborum proprietas patitur, ut non extendatur ad futura, sed præsentia tantum prædia, quæ tempore concessi privilegii decimabilia fuerunt. *Ex*

Bbb b quarta

quamvis privilegium negativum, non solvendi decimas, absolute concessum, etiam ad novalia se extendat, hoc tamen de privilegio affirmativo, percipiendi decimas, dici non potest, ob majorem illius præ hoc universalitatem, quam habet negatio præ affirmatione, & majus præjudicium Ecclesiæ: Quod si verò privilegium alicui concedatur, decimas ex novalibus etiam percipiendi, qui antiquas decimas in tali loco percipere solet, non debet illud extendi ad decimas novalium, quas alij tempore concessi privilegij possidebant, tanquam jure sibi debitas, sed intelligi debet tantum de illis novalibus, quæ post impetratum privilegium sunt, & secundum illam quantitatem, in qua antiquas decimas percipit *c. statuto 2. h. t. in 6.* Ex quo *c. §. statuimus* insuper patet, quod privilegium tale in casu, quo antiquæ decimæ percipiuntur ab aliquo, ad decimas novalium percipiendas concessum, extendi non debeat, ultra medietatem talium decimarum, quamvis antiquas decimas integras percipiant, ne nimium scilicet præjudicetur alijs Ecclesijs, ad quas de jure decimæ tales pertinerent.

§. IV.

An præscriptio decimarum intra certum locum extendatur ad decimas novalium; Et an si fundus mutetur, ita ut v. g. ex prato fiat ager, maneat obligatus ad decimas solvendas, sicut ante?

Qui præscripsit decimas prædiales intra fines alicujus Parochiæ, non potest vi illius præscriptionis percipere

decimas novalium, postea intra eandem parochiam factorum, nisi ex rationibus causa ostendat illas ad se pertinere, quod sumitur ex *c. cum contingat 29. h. t.* qui enim non plus præscribitur, quam possideatur, novalia autem nondum habentur, quando antiquas decimas in tali Ecclesiæ talem præscriperat aliquis, ut sequenter præscribi non poterat decimæ ex talibus novalibus præstandæ, nisi fundus ille, aut terra illa etiam antea priusquam ad novale redacta esset, præscribitur decimarum nomine, glandes v. g. &c. persolverit, hoc enim in casu fundus ille jam ut decimabilis possessus præscriptus, in novale pertinet, decimas solvere deberet.

Quod si enim (quæ res questio hujus paragraphi est) fundus in prædicto ad decimas obligatum mutetur, ita ut prato v. g. fiat ager &c. (quam mutationem potest facere fundi talis dominus pro arbitrio suo) decimæ prædictæ ex fundo taliter mutato eidem debentur, cui prius ex fundo tali decimæ persolutæ fuerunt *c. Commissum 4. h. t.* ut etiam, fertior si per mutationem talis fundus ille factus sit, fertior decimæ dari debeant) quamvis immutabilitas hujus terræ mutetur, ut per fructus ferat, manet tamen eadem substantia, eadem scilicet terra decimarum consequenter, nisi consuetudo decimarum illorum, quos fundus mutatus nunc profert, abrogaverint, ex fructibus modò progenitis decimæ dari debent, quidem si per transactionem, vel privilegium, ex vineis v. g. debentur decimæ Ecclesiæ alicui, ex agro autem fuerit mutatio facta in vineas, consequenter

huic Ecclesie, jam ex vineis debentur decimæ, cui juxta factam transactionem, aut concessum privilegium sunt decimabiles vineæ, nisi per frequentes tales mutationes nimium pateretur Ecclesia Parochialis, cui in tali casu per imploratum etiam judicis officium succurri deberet.

SECTIO VI.

De variis modis, quibus
acquiri potest jus decimandi in
alia Ecclesia, aut Parochia, vel im-
munitas ab obligatione solvendi
decimas?

§. I.

An & qua ratione per consuetudi-
nem acquiri possit jus decimandi,
in aliena Ecclesia, aut Pa-
rochia?

UT Ecclesia aliqua, monasterium, vel
persona Ecclesiastica, jus acquirat
percipiendi decimas, ex prædijs intra a-
lienam parochiam sitis, per consuetudi-
nem legitimè præscriptam obtineri po-
test *c. cum sint 18. & e. ad Apostolica 20.*
b. t. cum enim decimæ prædiales, abso-
lutè loquendo, non sint juris divini sed
Ecclesiastici tantùm, consequenter præ-
scribi possunt ab illis, qui spiritualia pos-
sidere possunt (& quidem ut probabilior
sententia habet, 40. annis cum titulo,
vel tempore immemoriali, si sine titu-
lo ab Ecclesia non Parochiali v. g. contra
Ecclesiam non Parochialem præseri-
bantur) & qui in certa v. g. terra jus de-
cimandi præscripsit, habet jus perci-
piendi decimas ex omnibus fructibus,

qui in illa terra nascuntur, nisi ex certis
fructibus juxta receptam consuetudinem
nullæ decimæ in illo loco solverentur,
aut certum tantùm genus decimarum,
maiores v. g. non autem minores, quæ
semper Ecclesie parochiali solutæ fue-
runt, præscripserit.

§. II.

An & quomodo jus decimandi per
transactionem, & quibus præterea
modis acquiri possit personis
Ecclesiasticis?

Q UOD transigere possint super deci-
mis inter se parochi v. g. ita ut jus
decimandi uni, vel alteri, vel utrique se-
cundùm diversas partes conveniat *exc.*
3. & 9. b. t. constat (modò in tali
transactione nullum pactum Simonia-
cum interveniat) neque speciali tali
transactioni, per privilegium exemptio-
tionis, à solvendis decimis, postmo-
dum superveniens, derogatur, nisi ex-
pressâ mentione illi derogetur, prout
sumitur *ex c. multiplici. 3. b. t.* cum non
fuerit suæ intentionis, ut ait in relato
c. Pontifex, per privilegium concessum,
transactioni factæ derogare, & sic jus
parti jam acquisitum adimere.

Potest autem super jure decimarum
in arbitros etiam compromitti, ita ut
per arbitrium, seu sententiam arbitro-
rum, cui partes stare debent, jus deci-
mandi uni parti acquiri, alteri verò adimi
possit, totum, vel ex parte & c. (inter-
venientibus saltem solemnitatibus ad
alienationem requisitis) & potest etiam
una Ecclesia jus suum decimarum, cum
Bbbb 2 altera

altera Ecclesia permutare, vel si à spiri-
tuali titulo, legitimâ potestate jus deci-
marum separatim sit, veudi poterit &
elocari &c. cum ut sic nihil ampliùs spiri-
tualitatis habet.

§. III.

*An & qua ratione obligati ad
prestandas decimas, ab illis liberari pos-
sint per consuetudinem introductam,
vel legitime præscriptam, vel
per transactionem?*

Quod possint non quidem per pote-
tatem sæcularem *c. tua 25. h. 2.* sed
per privilegia à Summo Pontifice con-
cessa, ab obligatione decimarum sol-
vendarum eximi aliqui, jam supra di-
ctum; potest tamen etiam hæc obliga-
tio per contrariam consuetudinem tolli,
& abrogari, non tantùm à Clericis, sed
etiam à laicis; non tantùm quoad deci-
mas personales, sed etiam quoad reales;
non tantùm ex parte, sed etiam in totum,
modò ministris Ecclesiæ aliunde suffi-
cienter provisum sit, prout passim do-
cent RR. contra antiquos Canonistas;
& ratio probat, quod scilicet nec natu-
ralis, nec divini juris sit, in nova lege, hæc
solvendi decimas (formaliter acceptas)
obligatio, sed juris merè Ecclesiastici, &
consequenter, sicuti alia, quæ juris po-
sitivi Ecclesiastici sunt, per contrariam
consuetudinem tolli possunt, ita pote-
rit etiam hæc solvendi decimas obliga-
tio: quod ipsum praxis etiam comuni-
ssima probat, quæ non tantùm nullam am-
pliùs obligationem personalium decima-
rum agnoscit, sed nec realium semper, &
in omnibus minutis etiam fructibus &c.,
& sicuti privata particularis persona, sive

Clericus hic sit, sive laicus, 40. annis
cum titulo, vel tempore immemorabili
sine titulo quidem, non tamen sine bo-
na fide, præscribere hanc immunitatem
potest, prout probatur *ex t. 1. de præ-
script. in 6.* sic, ut communitas etiam
liberetur, ab obligatione solvendi
decimas, sufficit consuetudo contra
40. annis bonâ fide continuata, quæ
nullum titulum hujus exemptionis
ostendere possit illa communitas, *ita
c. ultimum de consuet. junct. C. 1. 1.
legitimè sit præscripta*, neque tam pro
qualemcumque consuetudinem, ut
præscriptionem obligatio hæc solvo-
ndarum decimarum ita tolli possit, et
non denuò obligare incipiat, si in illa
Ecclesiæ congruâ suâ substantiâ de-
stituantur, (cum ut sic sit jura canonice
obligatio hæc) aut si Pontifex iterum
præcipiat solutionem decimarum, non
obstante ullâ consuetudine, aut præ-
scriptione in contrarium, *cap. 1. de
justas causas, in bonum commune, con-
suetudines tales sæpius tollere.*

SECTIO VII.

*De decimis laicalibus, sive
possessis, aut desertis à
laicis.*

§. I.

*An & qua ratione laici sive
lares sint capaces juris decimarum
sive percipiendi decimas.*

certa est, & communis sententia
quod jus decimandi, quatenus
...

illas, tum valde probabile est, quod alteri laico, cum consensu Episcopi, concedere eas possit in feudum, *gloss. cit. c. prohibemus. v. laicos.* quia subinfudatio vasallo concessa etiam in feudo Ecclesiastico locum habet, cum nullus juris textus afferri possit, in quo hæc decimarum etiam talium subinfudatio laico faciendâ prohibeatur, si fiat cum consensu Episcopi, cujus est damna Ecclesiæ præcavere. Quod si tamen laici, qui decimas Ecclesiæ detinent, quas ante Concilium Lateranense in feudum perpetuum v. g. acceperunt, restituere quidem velint eas Ecclesiæ, induci tamen non possint, ut suæ eas Ecclesiæ restituant, possunt alijs Ecclesijs, aut monasterijs illas restituere, *c. 2. §. sanè h. t. in 6.* quo tamen in casu intervenire debet consensus Episcopi (ad multas scilicet fraudes cavendas) nisi recepta consuetudo introducta sit, in aliquo loco, vi cujus laici liberè disponere possunt de decimis (justè detentis) & quovis modo de his contrahere, sicuti de suis patrimonialibus, qualis consuetudo etiam in nostra Germania vigere videtur, in plurimis decimis, quas laici possident; neque sine ingenti ea animarum damnatione, plurimorum contractuum everfione &c. damnati vel rejici potest, quia videntur tales decimæ, per legitimam Sedis Apostolicæ auctoritatem, à Titulis clericalibus penitus esse abstractæ, & concessæ laicis (in remunerationem meritorum Ecclesiæ præstitorum, vel ad eorum animos Ecclesiæ conciliandos, vel ad opem eorum promptiorem in casibus necessitatis Ecclesiæ &c.) ut tanquam bona

patrimonialia habeantur; quod ipse etiam de decimis dici debet, à tempore immemoriali, bonè fide possessæ, sine ullius contradicitione à laicis fuerunt, qui nunquam dimovere patientur, aut dimoveri debent, donec liquidò constet, quod tales decimæ legitimo modo ad eos pervenerint, cum talis immemorialis possessio, præscriptionem legitimi tituli, & ejus probationem inducat: neque tamen sola accessio, aut donatio decimarum ablatæ facta, inducit titulum (nec coloratum quidem) ad præscribendum decimas. ut patet ex *c. dudum 31. h. t.* qui tamen à laico decimas accipit, credens talem concessionem esse validam, is error in parte manifesto, uti patet, error autem parte ad præscribendum non prodest, uti supra dictum.

SECTIO VIII.

De iure, quod competit Ecclesiæ, vel clericis in decimis, & qua actione illa exigi possint; item de iure dice in causa decimarum, ac pariter non solventium decimarum.

§. I.

Quale jus habeat Ecclesiæ, vel ipsi Rectores, in decimis, seu fructibus decimarum?

Circa fructus decimales, tamen decimatos, aut separatos à reliquis fructibus, habet Ecclesiæ, Rectores seu ministri illius, non quidem plenam & perfectum dominium, habent tamen jus reale in illis, & quasi dominium utile.

zām quod fructus nondum separati ab alijs maneant in dominio illius, cuius sunt prædia, tum quod onus reale fructus habeant, ratione cuius decimari possunt ab eo, qui jus decimandi habet, ad quemcūque possessorem transiverint; postquam verò ab alijs fructibus fructus decimales separati sunt, eorum dominium directum, & plenum ad Ecclesiam spectat, quamvis actualis traditio, sive realis apprehensio nondum sit facta, ob speciale scilicet Ecclesiarum privilegium, vi cuius dominium rei acquirere potest Ecclesia, etiam ante traditionem factam.

§. II.

Qua actione Ecclesia, vel ejus loco parochus, aut Episcopus in iudicio exigere possit decimas sibi debitas?

SI de jure decimandi instituat lis, habet actionem confessoriam utilem Ecclesia, per quam à iudice declarari potest, quod jus decimandi sibi competat. Si verò de decimis, sive fructibus ipsis decimabilibus, nondum tamen separatis à fundo lis moveatur, tum Ecclesia ad separationem, ac solutionem agere potest, conditione ex lege, seu canone, quæ simul est actio in rem scripta, sive rei persecutoria, contra quemvis fructuum non decimatorum possessorem, sive dolosum, & negligentem destructorem juxta *c. pastoralis 28. h. t.* neque tamen exigi decimæ præteritæ ab eo possunt, qui prædium nondum decimatum emit, aut de novo possidet, sed à venditore, sive priore possessore, cum onus decimarum per se non inhaereat fundo, ex

quo solvuntur decimæ, sed solum respectivè, sive in ordine ad fructus, quibus per se & immediatè onus hoc competit.

§. III.

Quis sit iudex competens in causa decimarum; & quæ poena de jure statuta sint in eos, qui decimas non solvunt, quas debent?

SI quæstio sit de proprietate, sive jure decimarum, ad quem hoc jus pertineat; vel ex quibus fructibus solvendæ sint decimæ; vel si lis moveatur de privilegio, aut immunitate à decimis, vel denique lis moveatur de jure possidendi, ad solum Ecclesiasticum iudicem pertinet in causa tali judicare (cum laici Ecclesiastica negotia tractare non possint *c. 2. de judic.*) qui summariè causam talem cognoscat, & sententiam in scripto ferat juxta *Clement. 2. de P. S.* si verò sit meri facti quæstio, an quis perceperit, vel solverit decimas, vel de nuda detentione, sit controversia &c. causa mixti fori videtur, juxta communem præxin, & consuetudinem. Poenæ verò, quæ de jure statutæ sunt, in non solventes decimas, quas debent, sunt variz, potissimæ sunt excommunicatio (præmissâ tamen monitione) & privatio sepulture Ecclesiasticæ: quatum neutra tamen à parocho, qui non solutæ fuerunt decimæ, absque superioris Ecclesiastici iudicis commissione infligi poterit, cum nulla illi competat fori externi jurisdicção.

SECTIO IX.

De primitiis, & oblationibus.

§. I.

De primitiis.

Primitiæ dicuntur, *primi fructus agrorum, vinearum, horticorum &c. primogenita in animalibus &c.* ut colligitur ex variis sacrarum litterarum textibus. Distinguntur à decimis, quòd illæ sint primi fructus, & immediatè Deo offerantur, in gratiarum actionem pro frugibus terræ &c. decimæ verò sint decima pars fructuum, quæ in sustentationem ministris Ecclesiæ immediatè debetur: & quamvis in antiqua lege ex præcepto legis divinæ scriptæ, offerri deberent, primitiæ, ex omnibus fructibus Deo, juxta varios Sacra Scripturæ textus, & olim etiam in lege Evangelica, ex præcepto juris Ecclesiastici, solvi deberent sacerdotibus, & ministris Ecclesiæ; prout etiam varia jura indicant, hodie tamen in plerisque locis est hæc obligatio extincta, ut nemo de his solvendis ex obligatione sollicitus sit.

§. II.

De oblationibus.

Oblationum nomine, prout à decimis, primitiis, & alijs donationibus, ac legatis Ecclesiæ factis distinguuntur, quæ sub nomine oblationum latius accepto comprehendi possunt, earum oblationes veniunt, *quæ ad altare à Christi fidelibus Deo, & Sanctis offeruntur, religionis*

*intuitu, licet postea in usum Ecclesiæ vel ministrorum ejus vertantur: nullum quidem de strictè dictis oblationibus faciendis præceptum in Ecclesiis habetur (quæ enim præcepta in jure canonico antiquo oblationes præcipere videntur, loquuntur in ampliore sensu accipendo oblationes, de illis scilicet, quæ in titulo, vel ut census, vel ut legata, vel ut decimæ &c. in casu quo defectu sustentatio congrua ministris Ecclesiæ ex cōsuetudinariis aliquâ obligatione debentur Ecclesiæ) laudabiles tamen & pias, ac spontaneas consuetudines esse negligendas, monet Pontifex in *Apostolicam* 42. de *Simoniacis* capitulo 1. men etiam quorundam oblationum ad aram admittere, vel accipere prohibetur, prout videre est, apud *Gregorium* in *can. 2. dist. 90. v. dona altaris* & manifestis, à raptoribus, à pauperum oppressoribus, à sacrilegis, à contumacibus, à publicis meretricibus, à scandalum scilicet vitandum, & non debeat Ecclesiæ cum illis velle communicare, in iniquè partis &c. oblationes etiam non possunt hæc oblationes accipi ex illis, quæ sunt in justè accipiendæ, quæ debentur alijs, vel ex pietate, vel ex charitatis &c. obligatione. Et quovis tales oblationes immediatè Deo fiant, in usum tamen illorum converti possunt, qui curam animarum in Ecclesiâ ex officio, & obligatione ministrant. Et hinc oblationes, quæ fiunt capellæ alicui, aut altari in Ecclesiâ parochiali existenti; vel quæ fiunt in capella, aut oratorio, sito intra fines, & limites parochialis Ecclesiæ, vel quæ*

unt ad imaginem depictam v.g. in pariete domus privatæ alicujus personæ, vel quæ sunt sacerdoti in Ecclesiâ parochiæ aliæ celebranti, non ad capellanum loci illius, aut in ara celebrantem, sed ad parochum, intra cujus parochiæ fines hæ oblationes fiunt, pertinent, nisi ex intentione offerentium aliud præsumi debe-

at, quorum voluntati sine dubio satisfieri debet, aut recepta in taliloco consuetudo aliud jubeat, prout circa Neomytis factas oblationes statuitur, quæ non ad parochum, etiam si in Ecclesia parochiali primitias ille celebret, sed ad Neomytam pertinent.

—(0)—

TITVLVS XXXI.

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVTIBVS AD RELIGIONEM.

SECTIO I.

De essentia status religiosi in communi, ejusque proprietatibus, & institutione.

S. I.

Quid sit status religiosus, & quam requirantur ad substantiam veram ac propria religionis?

Status religiosus definitur potest, quod sit stabilis in communi vivendi modus fidelium, ad Christiana charitatis, perfectionem tendentium, editis tribus substantialibus votis, perpetua castitatis, paupertatis, & obedientiæ, ab Ecclesia approbatus. Requiritur ergo ad substantiam veram religionis (prout hic de ea sermo est) quatuor conditiones. Primò ut serventur in tali statu, tria consilia Evangelica, paupertatis, perpetuæ castitatis & obedientiæ (per quæ consilia remouentur, quæ vel maximè perfectioni obstant) non quidem quasi paupertas religiosa debeat omnino incapacem dominij facere

Compend, Pirhing,

religiosum, quod falsum esse, clarè patet, ex religiosi scholasticis Societatis Jesu, qui verè religiosi sunt, dominij tamen, & retinendi, & acquirendi capaces sunt, prout negari non potest, post bullam Gregorij 13. Ascendente Domino; sed quòd priuè omni usu, & dispositione rerum pretio æstimabilem, sine licentiâ superioris, & ut hoc volente abdicare se omni etiam dominio parati sint. Secundò ut tria consilia illa Evangelica voto perpetuam obligationem continentem firmentur; status enim quandam immobilitatem, & perpetuitatem dicit, non quidem absolutam, ex parte utriusque, statum incipientis, & illius communis, quæ talem admittit, cujus rei iterum clara paxis habetur, ex religiosi Societatis Jesu, non professis, ex bullis Pontificum, institutum Societatis confirmantibus, sed ex parte illius saltem, qui statum talem arripit. Tertio ut hæc tria vota emittantur in religione, quæ per Sedem Apostolicam, non tantum in vim pii modi vivendi, sed in

Ccc c

viii

viam religionis veræ approbata fuit, ad cavendas multas fraudes, & suspecta conventicula &c. & quartò denique, ut emittens vota religionis constituatur sub alicujus superioris Ecclesiastici jurisdictione, & potestate, qui possit religiosos subditos suos corrigere, ad servandam regulam, & regularem disciplinam cogere, potestatem clavium in eos exercere &c.

§. II.

An vota solemnia sint de essentia status Religiosi?

R Espondetur negativè, cum ad propriè dictum & verè religiosum constituendum aliquem sufficiant vota simplicia, prout post Bullam Gregorij XIII. *Ascendente Domino*; nemini licet dubitare, ubi Pontifex motu proprio, & auctoritate Apostolica definit, eos, qui in Societate Jesu tria substantialia vota, quamvis simplicia illa sint, emiserunt, verè ac propriè religiosos esse, non secus atque quorumvis aliorum ordinum professos, spectatâ naturâ & essentiâ status religiosi; tum quòd per simplicia vota talia fiat vera sui traditio; quâ se vovens subjicit potestati regularis sui superioris, & hic traditionem hanc ex facultate Sedis Apostolicæ, acceptet; tum quòd ex parte voventis status talis sit immutabilis; tum quòd per vota etiam simplicia ad opera perfectionis obligari quis possit: quamvis enim jura sæpius asserant, per professionem, quæ non habetur, nisi per vota solemnia, fieri religiosum aliquem, hoc tamen intelligi tantùm debet, jus commune Decretalium spectan-

do, ubi Ecclesia nullam religionem acceptabat, nisi solemniter illius religionis essent professi. Sicuti autem votivitas ex Ecclesiastica constitutione habetur, & introducta est (naturam voti v. g. spectando, tam ligatur vovens per simplex votum, quam per solemne, & major perfectio solemnis, à voto simplici, in accidenti tantùm aliqua perfectione, quam voto solemne ab Ecclesia habet, consistit duabus potissimùm qualitatibus consistens, in vinculo scilicet perpetuo irrevocabili inter voventem, qui se irrevocabiliter Deo tradit, & in religionem, quæ ipsum perpetuo & irrevocabiliter recipit: & 2. quòd per vota solemnia vovens similia reddatur ad quosdam effectus mortales, ad dominium v. g. rerum temporalium accipiendum, & retinendum; ad contrahendum matrimonium &c. ita quod etiam hodie decernere Pontifex, quorum quorumcunque religiosorum tantùm simplicia essent, cum voti solemnitas ex sola Ecclesiæ confirmatione habeatur, quam mutare potest Pontifex. Neque tamen per ea vota simplicia, quibus v. g. in sæculo manens obligatur quis ad obediendum v. g. suo constituto ad perpetuam castitatem, & perpetuam &c. fit aliquis religiosus, quia per illa vota non subjicit se taliter vovens rituali jurisdictioni, ab Ecclesia constituta, sed manet Laicus, prout antea vota fuerat.

§. III.

*Utrum status religiosus fuerit in-
finitus jure diuino, non uero solum jure
positiuo & Ecclesiastico, & de diuer-
sitate ordinum religiosorum.*

Spectetur status religiosus secundum
se, & quoad substantiam suam, ab
ipso Christo in noua lege institutus fuit,
ad consilia Evangelica excitante, ut ad e-
recte dicatur jure positivi diuini con-
sulentis, non autem precipientis: si
uero consideretur, quoad peculiarem &
determinatum modum uivendi, siue
regulam, ex institutione Ecclesie varias
religiones approbantis habetur: & hinc,
quamuis in illis, quæ ad essentiam status
religiosi spectant, omnes conueniant,
quoad uota scilicet secundum consilia
Evangelica emissa, differunt tamen inter
se quoad fines peculiare, juxta cuiusvis
religiosi instituti formam, & quoad me-
dia, quæ quilibet religio peculiariter sape
habet, ad perfectionem deducendi; ita
ut alie sint contemplatiue, quarum prin-
cipalis finis est contemplatio; alie acti-
ue, quæ attendunt ad uitam actiuam
principaliter, siue ad opera misericordie,
tam spiritualia, quam corporalia exercen-
da; alie sint mixte, quæ principaliter
tam ad contemplationem, quam ad
actionem ordinantur; alie sint Cle-
ricales, quæ ex instituto suo ad ministe-
ria Clericis propria ordinantur; alie sint
Monachales, quæ magis ex instituto
suo ad uitam solitariam, aut ministeria
alia, quæ Clericis propria non sunt,
ordinantur; alie sint mendicantes, quæ
ex instituto suo, & juxta paupertatem
sue regule, nulla possident bona im-

mobilia, quamuis hodie ex concessione
Ecclesie ea in communi possideant; alie
non mendicantes, quarum paupertas
bona immobilia ex instituto etiam suo in
communi possidenda admittit; alie de-
nique sint militares, quæ tribus uotis
substantialibus editis per se primò, & ex
vi proprii instituti ordinantur ad militan-
dum pro religionis Catholicæ defensionem
&c.

SECTIO II.

De ingressu religionis &
novitiatu.

§. I.

*Qua ætas in ingrediente religio-
nem, seu novitiatum requiratur, &
in quo loco necessario debeat novitiatus
siue probatio fieri, & an etiam sus-
cepto habitu regulari?*

DE jure quidem antiquo ingredi po-
tuit novitiatum masculus post ex-
pletum decimum tertium ætatis annum,
& fœmella post undecimum annum æ-
tatis; jure tamen nouiore, & hodierno
ad uerum, & legitimum novitiatum in-
choandum, requiritur pubertas comple-
ta, in masculo scilicet, ut compleuerit
annum decimum quartum, in fœmella,
ut impleuerit annum duodecimum (quia
in hac ætate sufficiens discretio, & uires
ad esse censentur ad ordinem probandum
&c.) nisi ex peculiari etiam statuto or-
dinis major ætas, ad inchoandum ue-
rum novitiatum requiratur, sicuti in So-
cietate requiritur, ut impleuerit ingre-
diens novitiatum annum decimum quin-
timum

tum ætatis: & quamvis ob Tridentini constitutionem professio in nullo ordine fieri possit ante decimum sextum ætatis annum, quia tamen necesse non est, ut immediatè subsequatur professio novitiatum, poterit priùs novitiatus tempore impleto, post aliquod tandem tempus, subungi professio. Debet autem annus novitiatus seu probationis regulariter peragi in domicilio religionis, non extra, uti colligitur *ex c. 1. b. 2. in 6.* (quò melius possit novitius religionis asperitatem experiri, & vicissim mores, & naturam novitij melius experiri possit religio) nisi cum licentia sui superioris per majorem annui novitiatus partem extra monasterium versetur novitius, quia in tali casu, eò ipsò quòd sub obedientia sui prælati vivat, censetur in probatione sufficienter esse, paratus ire & redire, quancumque prælatus vocaverit. Et quamvis multorum sententia ad valorem novitiatus requirat, ut annus probationis suscepto habitu regulari peragatur (quia etiam habitus gestatio suam habet ad experientiam requisitam austeritatem) probabilius tamen est, quòd absolutè ad valorem novitiatus non requiratur habitus regularis susceptio, aut gestatio, prout probari posse videtur *ex can. multos; 23. distinct. 54.* cum hæc talia ex Prælatorum, aut statutorum peculiaribus ordinationibus dependant; servanda tamen est communissima consuetudo, quæ vult suscipi habitum, ad novitiatum peragendum, nisi peculiares rationes peculiariter jubeant.

§. II.

Virum necessarium sit, ut professio precedat annui probationis, & quomodo sit computandus?

Varia circa tempus novitiatus sunt antiqua jura, & quædam ad Apostolicam 16. b. 1. unus annus ordinariè probationi impendendus scriptus fuerit, patet tamen ex hoc, c. quòd ex utriusque partis contentis recipiendorum scilicet, quam respectum, potuerit tempus hoc abbreviari, & non tantum validè, sed etiam licitè si causa justa subit, professio ante finitum probationis annum, tamen, ut posterioribus temporibus prohibuitur fuerit Prædicatoribus, & Minoribus ad professionem aliquam mitti, nondum finitò novitiatus annu prout decernitur *in c. Non solum; 1. in 6.* hodie tamen, his omnibus observari debet, quod *Trident. sess. 25. de regularibus cap. 1.* ubi universim decernitur, ut in religione, sive virorum, sive feminarum illa sit (exceptis ordinibus militibus ante exactum novitiatus annum ad professionem ullus admittatur, nisi ut solum illicita, sed etiam invalida sit) sit professio, ante exactum annum facta; & nec una dies, aut hora integritatem, & anni complementum deesse debeat; neque enim his casibus ubi stricta interpretatio faciendæ est, cavendum omne præjudicium dicitur, quæta habetur pro completa, & consequenter, qui à prandio v.g. novitiatum ingressus est, non potest postea

manè illius diei professionem facere, sed expectare debet ad tempus pomeridianum, &c. prout ex verbis Tridentini loco citato, colligitur. Habent tamen Moniales S. Dominici à B. Pio V. concessam sibi gratiam, quòd earum novitiæ post expletum decimum sextum ætatis annum, si in mortis articulo constitutæ videantur, profiteri possint, etiamsi annum novitiatus nondum absolverint, quæ gratia ad omnes etiam religiosos ordines extendenda est, qui cum dictis Monialibus in privilegiis communicant.

S. III.

Virum annus probationis necessario debeat esse continuus sine interruptione, & an, si quis post finitum novitium religionem deserat, sed postea ad eam redeat, iterum probari debeat?

Ad legitimum novitium, & validam subsequentem professionem, requiritur necessaridò annus probationis prævius continuus, ita ut nullam notabilem interruptionem patiatur, si fiat animo deserendi religionem; quo in casu, si interruptio longior fuerit, ex omnium sententia iterum inchoari debet annus probationis (cùm per talem interruptionem non tantùm status mutatus videatur, sed asperitates ordinis, quas majores secum trahit continuatio, non satis expertus sit novitius, nec religio novitii talis perseverantiam satis probare possit) si verò modica tantùm illa fuerit, ad paucos scilicet dies, & novitius mox redierit, quam vis etiam in hoc casu consultius sit, ad Novitii constantiam explorandam, inchoare iterum novitium, potest tamen variis circumstantiis

perpensis, in tali casu, non censerì moraliter interruptus novitatus, cùm modica talis absentia, quasi nulla, computari debeat.

Quòd si tamen post expletum annum probationis, ad seculum v. g. ante factam professionem rediret novitius, & postmodum penitentia ductus adiret iterum ad eandem religionem, probabile est, quòd sine nova probatione, & novitiatu ad professionem admitti posset, nisi res notabiliter ex parte alterutra mutata fuissent, *Gloss. in c. Enm qui 31. V. certus. De regulis juris in 6.* cùm enim jura non requirant immediatè subjungì professionem novitiati, per continuum autem annum expertus hic novitius sit religionem, & religio etiam per annum illius notitiam habuerit, non videtur novus annus probationis requirendus, nisi ex parte alterutra religionis scilicet, vel talis redeuntis, notabilis mutatio facta fuisset: & propter hanc causam sæpius consultum erit, ad probandam constantiam talis mutabilis Novitii, Novitium integrum de novo inchoare; quod semper necessarium erit, si ad aliam diversi ordinis regulam, aut religionem, sive strictior, sive laxior, hæc habeatur, transierit religiosus, quo in casu semper ordinis illius per annum probatio præmitti debet, antequam fiat ordinis illius professio, cùm probatus pro uno ordine, non eo ipso probatus habeatur pro alio ordine.

Non requiritur tamen necessaridò præmittendus iterum novitatus, si ex aliquo defectu ætatis v. g. aut alterius inhabilitatis personæ, irrita fuit professio, aut si injustè

Injustè ejectus per Superiorem, ad quem appellaverat, fuit restitutus; aut si sanz mentis ad probationem admissus, currente tamen postmodum anno novitiatus, in furorem, vel amentiam incidit, ita ut, si hæc ultra dies octo, vel decem non duret, nihil interruptatur novitiatus, neque tempus illud post exactum annum supplendum sit (cùm modicum tale pro nihilo reputetur) suppleri tamen debeat tempus furoris, aut insanie, si diutius per duos v.g. menses duret, cùm in tali casu non quidem omninò cesset novitiatus, sicuti cessat mutata voluntate, dormiat tamen quasi, & suspendatur, ita ut suppleri debeat.

§. IV.

An, & quâ ratione impuberes ingredi possint religionem, & in illam recipi, vel à parentibus offerri?

POssunt tam pueri, quàm puellæ religionem ingredi, & habitum regularem assumere, etiam ante annos pubertatis expletos; & infantes etiam, cum consensu tamen parentum (ut à mundi vanitate abstracti, regulari vitæ assuescant) non tamen verè & propriè novitiatum agere, aut in anno probationis censebuntur, ante annos pubertatis expletos, cùm ante hos annos, discretionem sufficientem habere non censeantur ad religionis experientiam, ac austeritates, præsertim circa votum castitatis.

Quin imò parentes possunt liberos suos impuberes offerre religioni, non tantùm, ut sub regulari disciplina vivant, ac educantur, sed ut suo tempore probationis annum inchoare, ac in religio-

ne tali profiteri, si placeat, possint. Ejectus autem hujus oblationis, aut ingressus impuberis est, quòd parentes, si vel mel in talem filii, aut filie impuberis ingressum, expressè vel tacitè, lata tamen non revocando, consenserunt, non tamen postea voluntatem suam non possunt, & liberos taliter oblatos, aut ingressos revocare, sicuti revocare possunt eos, in quorum ingressum non consenserunt. Si quis 2. h. t. neque possunt taliter oblati, aut ingressi, ante pubertatis annos ad sæculum redire: prout dicitur in can. 2. caus. 20. q. 2. Vide præter hæc rari usûs materia apud Aul. Mea loco citato.

§. V.

De libertate ingrediendi religionem, & egrediendi, quam habent novitii.

QUòd possint liberi, inchoatam etiam, & invitis parentibus, religionem absolurè ingredi, certissimè patet est c. Cùm virum 12. h. r. & ratio naturalis probat, quæ cuilibet, sicuti ad matrimonium carnale liberum arbitrium relinquit, ita etiam ad matrimonium spirituale religionis professionis; quæ hæc ipsa ratio naturalis satis docet, honestum, decens, & rationabiliter conveniens esse, ad hoc tam arduum mutandi statûs negotium, parentes etiam de hoc edocuisse saltem, si coacti eorum haberi non possit.

Egredi autem intra annum probationis ex novitiatu, & ad sæculum redire, liberè possunt novitij, ita ut à religione egrediendi facultatem petere teneantur, nec ad ullas expensas solvendas obligentur.

ur, quas in illis alendis fecit monasterium, prout etiam habetur in c. Statutus 23. h. 1. Et in c. 2. eodem in 6. nisi voti religione ad permanendum etiam, & profitendam se obligavisset novitius, (quod illa fortassis jura antiqua volunt, quæ non concedunt liberam ad sæculum redeundi licentiam illis novitiis, qui omnino firmiter, & serid mutare vitam stauerunt, dum novitiatum ingressi sunt, sed volunt hos ad aliam religionem transire debere. si in ea, quam modò probant, permanere nolint) vel per pactum se obligassent, in ipso ingressu, ad solvendas expensas religioni, in sui sustentationem, tempore probationis factas, quale pactum, non obstante Trident. hodie etiam fieri potest.

§. VI.

De obligationibus, juribus, & privilegiis novitiorum.

Novitii, quamvis deceat eos religio- se disciplinæ subesse, dum in religione permanent, absolute tamen per se, & directè sub culpa non obligantur ad regularum, & præceptorum superioris observationes, ut sic enim libertati eorum consulitur, quæ per professionem primùm ad hanc regulam ligatur, & simul etiam confusioni, ac perturbationi regularis disciplinæ, & novitiorum experientiz: ob quam causam etiam Superiores regulares illis leges ferre possunt, statui ordinum convenientes, ad quas, saltem sub pœna, obligentur, dum in religione permanent, ita ut, sicuti Clerici sæculares suorum Episcoporum jurisdictioni in foro externo subsunt, subsint etiam suorum Prælatorum regularium

jurisdictioni spiritali in ordine ad punitionem, & censuras novitii, non quidem vi voti, quo nondum obligantur, sed vi jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Jus autem, quod habent novitii ad beneficia vel in beneficiis priùs obtentis, non vacat per ingressum in novitiatum, ita ut alteri beneficia talia conferri possint, sed retineri possunt, usque ad professionem, quamvis novitiatum etiam ultra annum prolongaretur, ex justa causa, aut ordinis statuto, &c. prout statuit Bonifacius VIII. in c. Beneficium 4. h. 1. in 6. ut ne scilicet libertas egrediendi ex novitiatu tali novitio adimatur, si post egressum talem ad beneficium suum, alteri jam valdè collatum, redire non posset; & sic vel in religione manere cogeretur, vel non haberet congruam suam sustentationem, amisso jam beneficio, si egrederetur; nisi intra tempus novitiatùs renuntiatio talium beneficiorum, juxta formam à Trident. præscriptam, de qua paulò post, facta fuisset. Deberet tamen ex fructibus beneficii talis pro Vicario, qui beneficio inservit, congrua portio per Episcopum, seu ordinarium, assignari, aliis fructibus novitio reservatis, ut vel illi egresso iterum restituantur, vel monasterio successione capaci cedant, si in eo proficere talis novitius.

Ad privilegia denique quod attinet, certum est, quod gaudeant novitii non tantùm fori, & canonis privilegio, tanquam personæ Ecclesiasticæ, sed quod uti etiam possint aliis ordinum illorum, quorum novitii sunt, privilegiis, nisi peculiare aliquas exceptiones habeant peculiaria ordinis statuta, aut consuetudo;

quam-

quamvis enim propriè religiosi non sint, sunt tamen pars aliqua specialiter privilegiatæ communitatis, & sicuti non potest sine justa causa novitium à se dimittere religio, ita nec potest sine justa causa eum privare favoribus; & privilegijs ordini tali communiter concessis.

§. VII.

De dispositionibus seu renuntiacionibus bonorum, qua ante professionem à novitijs fieri solent.

Quod possint, & debeant novitij, antequam professionem religiosam emittant, de rebus, & bonis suis temporalibus, quæ in sæculo habebant, disponere, ac illis renuntiare, & irrevocabiliter abdicare se, vel si non disposerint aliter, transeant eam monasterium, si tamen hoc successione hæreditariæ capax sit, aut ad hæredes ab intestato, casu quo monasterium successione capax non est, certum est, & natura professionis exigit, quando autem & quomodo hæc renuntiatio faciendâ sit, non tam ex jure antiquo peti debet, quam ex decreto Tridentini Sess. 25. de regularibus cap. 16. ubi sic statuitur: *nulla quoque renuntiatio, aut obligatio antea facta (id est ante completum probationis annum) etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque causæ pia valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus vicarij fiat, intra duos menses proximos, ante professionem, ac non aliàs, intelligatur effectum suum sortiri, nisi secutâ professione; aliter verò facta, etiam si cum hujus favoris expressa renun-*

tiacione, etiam jurata, si irrita, & nullus effectus. Ad cujus decreti meliorem intelligentiam

Notandum 1. nomine renuntiacionis in hoc decreto prohibet, & irrita, venire eas donationes, aut renuntiaciones, quæ quidem factæ sunt ante ingressum in religionem, non tamen in tempore ingressus, sed factæ sunt ab eo, qui in tempore nec animum habuit ingrediendi in religionem, nec præsumi potestas animo factas fuisse, qualis animus tunc præsumeretur, si factæ donationes fuissent in notabili quantitate, nec enim in illis casibus libertas taliter donantis ad egrediendum ex religione, & postmodum eam ingrediendum, impeditur.

Notandum 2. comprehenduntur probabiliter eos donationes, quæ factæ ab ingressuris religionem, ante ingressum quidem, & assumptum habitum regularem, dum adhuc in sæculo exant, propter ingressum tamen paulò publicaturum, sive hic causa principalis, & finalis donandi fuerit, ita ut professione secutâ hæc donata repeti possint, si ingressus hic causa impulsiva fuerit donationis, cum enim verba Concilij universalis, irritantia donationes hujusmodi factas, si fuerint à novitijs, ut ne tollatur illi ad egrediendum libertas, consequenter etiam rectè extendi posse videntur, ad omnes donationes intuitu ingressus in religionem factas, & ingressum impediennes: hæc tamen assertio tam certa non est, ut non potest eam negent, qui sub rigida restrictione Concilij, & juris antiqui correctio-

hendi, sed validas fore, prout pluribus etiam colligunt Authores ex contextu verborum Concilij Trident: de ingressis loquentis, non de ingressuris.

Notandum 3. nullas esse, & irritas eas renuntiationes, quæ fiunt à novitio, quamvis hic 16. annum jam egressus sit, si fiant ante duos proximos menses professionem præcedentes; vel si fiant intra duos quidem hos menses, sine licentia tamen, Episcopi, vel ejus Vicarij, etiam si fierent sub expressa conditione, quod professione non secuta valituræ non essent, tum quod verba Tridentini absolute loquantur: tum quod tali egressuro ex novitiatu saltem his timenda foret cum illis, in quorum favorem facta fuit talis renuntiatio, & consequenter tam expeditam libertatem egrediendi non haberet, cui per suum decretum cavere voluit Tridentinum.

Notandum 4. non comprehendi hoc decreto Concilij, candidatos, & novitios Societatis JESU, qui bonorum suorum renuntiationes facere debent, juxta societatis dictæ constitutiones, quando superior jusserit, prout expressis verbis etiam ab hac sua decisione excipit Societatem dictam Tridentinum.

Notandum 5. intelligi quidem in decreto Concilij, nomine renuntiationis, etiam donationes inter vivos, quod etiam hæc scilicet irritæ, & nullæ sint, si tempore non debito, & sine forma præscripta fiant, quia finis hujus decreti in talibus etiam donationibus locum habet, non tamen prohiberi, & irritari per hoc decretum, eas etiam donationes, quæ fiunt religioni tali, in qua versatur novitius, pro victu & vestitu illius; vel si

Compend. Pirrhings.

modica tantum donatio personis etiam laicis fiat, spectando facultates novitij, vel si per modum elemosinæ donetur aliquid monasterio, modò non in notabili quantitate, vel si ex proprijs bonis aliquid, etiam in magna quantitate monasterio v. g. in quo novitius probatur, largiantur parentes, aut consanguinei novitij &c. cum his talibus donationibus, vel nihil, vel parùm impediatur libertas novitij ad egrediendum.

Notandum 6. sub nomine renuntiationis in hoc decreto prohibite novitij, & irritæ, comprehendi etiam donationem mutui, si quid scilicet ex bonis novitij tribuatur monasterio, in quo probatur, sub nomine, & titulo mutui (cum tale mutuum vel virtualem donationem contineat, vel saltem difficilem recuperationem) & omnes alios contractus merè lucrativos, non tamen omnes onerosos, cum enim in his contractibus tantum recipiatur, quantum datur, non tamen in illis, consequenter non prohibent libertatem egrediendi contractus onerosi, si cuti prohibent, qui parti, cum qua contrahitur, sunt merè lucrativi.

Notandum 7. in quibusdam religionibus usum non esse petendæ ab Episcopo, aut ejus Vicario licentiæ ad disponendum, consuetudine scilicet contrariâ praxi Tridentini decreti, quoad hanc partem, abrogante: neque necessarium esse, ut fiat talis dispositio duobus mensibus ante professionem, sed satisfieri decreto Tridentini, si fiat intra duos menses professionem proximè præcedentes.

Notandum denique 8. renuntiationem talem à novitio semel legitime, &c. D d d d juxta

antibus (si de jure communi loquamur) certum est, prout sumitur ex *c. porreclum 23. h. t.* & ex communibus principiis de contractibus, quibus nulla jura, quoad professionem religiosam, contraria sunt, quae enim ad professionem scripturam requirunt, requirunt hanc, non tam, ut valida sit professio, quam ut authenticè de ea constet, & probari efficaciter ea possit: ob quam causam etiam coram testibus communiter ea fieri solet, & per verba à regula, aut ab ordine praescripta, vel consueta, ita ut valida ea sit futura, etiamsi tris substantialia vota religionis in tali formula non exprimantur, cum in eo, quod exprimitur, juxta religionis talis mentem alia contineantur, quae sicuti potest sub uno expresso comprehendere alia, ita potest etiam ad valorem professionis certas quasdam requirere circumstantias, sine quibus nulla in tali religione erit professio, cum ea quae modo diximus, tantum de jure communi intelligenda sint.

Potest autem professio expressa etiam fieri per procuratorem (nisi ordinis regula contrarium statuatur) cum nullibi de jure communi reperitur excepta religiosa professio, quod minus per procuratorem fieri possit, modò procurator talis speciale mandatum habeat ad profitemdum, & quidem in determinata religione, loco principalis, ad cavendas multas inconvenientias, & per se ipsam talis Procurator, principalis sui nomine professionem hanc faciat (nisi specialiter ipsi concessum esset substituere) cum in tali casu videatur electa industria personae, ac eo tempore, quo facit professionem Procurator, hujus potestas non

fuerit revocata (casu enim quo revocata fuisset hæc procuratoris potestas à principali, principalis hujus consensus non haberetur, quando sit professio, quod fieri non potest) neque gravi metu constitutio procuratoris sit extorta, cum non minus constitutio talis taliter extorta nulla esset, quam esset ipsa professio tali metu extorta.

Et quamvis etiam fieri possit expressa professio, sub conditione, tam de praesenti, & praeterito, quam de futuro, ita ut prius valida non sit professio, quam conditio evenerit, & hac eveniente valida sit futura, modò suum consensus non revocaverit, ante conditionis eventum, qui sub conditione taliter professus est, attendi tamen debet, ut conditio adjecta contraria non sit statui religioso, quem quis sub conditione proficetur, prout in simili de matrimonio casuali constituitur, à quo ad professionem religiosam, tanquam matrimonium spirituale, ducitur paritas.

§. III.

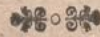
Quibus modis fieri possit professio tacita religionis?

TRes communiter modi referuntur, quibus de jure antiquo decretalium fieri poterat tacita professio. 1. est, si quis sciens, & sponte habitum proprium professorum, parenter distinctum ab habitu novitiorum, suscepit, & per triduum ante annum novitiatus absolutum, post pubertatis annos acquisitos portavit, sive intra, sive extra monasterium cum licentia Praelati, & sub ejus obedientia *c. ad nostram 8. h. t. & c. Is qui, eodem in 6. tridui scilicet gestatio-*

Dddd 2

dem

nem requirente jure, si nondum annum novitiatus absolverit ad intentionem deferentis colligendam, quo scilicet animo habitum proprium professorum assumpserit. Secundus modus est, si quis anno integro, eoque continuo habitum religionis portavit, in quo nulla patens, seu manifesta distinctio est inter professorum, & novitiorum habitum, prout colligitur ex c. ex parte 22. h. 2. & c. 1. §. quod si eodem in 6. & Clement. eos qui. 2. eodem. præsumente scilicet jure tacite hanc professionem, contra quam protestatus nunquam fuit, dum habitum illum gestavit. Tertius denique modus est, si quis habitum professionis gesserit, & in eo actum professorum proprium exerceat, prout sumitur ex c. vidua 4. h. 2. si tamen fiat auctoritate, & consensu illius scientis, & patientis ea fieri) qui potest ad professionem admittere; & exercens actum talem sponte eum exerceat, ac cum proposito positivo per actum talem, quem scit de jure communi, aut ex statuto ordinis solis professis competere, & ad tacitam professionem sufficere, profitendi: & ejus denique ætatis sit, quæ requiritur ad validam professionem, annūque novitiatus compleverit prout requirit de jure novo Tridentinum, quod quamvis professiones tacitas non sustulerit, validæ tamen illæ non sunt post hoc Concilium, nisi annum novitiatus compleverit aliquis, quod de jure antiquo non requirebatur.

§. IV.

De conditionibus requisitis ad legitimam professionem.

Primo requiritur legitima ætas, scilicet decimus sextus expletus (juxta jure Tridentini, quod hodie obsoletum debet) ita ut ante hunc annum ætatum nulla professio, sive in virorum, sive in mulierum religione emissæ, sit tacita, sive expressa sit, valet, prout statuit Tridentinum sess. 25. c. 1. (de regular.) neque malitia suppleat defectum ætatis, prout in matrimonio carnali posse ex c. De illis. 9. & c. frater de spons. impub. patet, quin imò ex peculiaribus ordinum statutis major ætatem nonnunquam etas ad validam professionem requiri potest, cum Tridentinum non prohibeat majorem ætatem requiri, sed velit tantum ante decimum sextum ætatis annum expletum, professionem non fieri.

Secundo requiritur, ut spontanea liberâ voluntate sit emissæ (cap. 1. de spons. ut nulla sit professio (saltem in ecclesiastico) quæ ex coactione, metu, metu gravi, cadente in virum conjugum injuste ad extorquendam professionem incusso, extorta fuit (merito enim magis libertas requiritur ad immutabilem statum arripiendum, & quamvis pro libertate sufficiente sit præsumptio, nulli contrarium probet, qui metum talem, aut actionem præterdit, potest tamen in monasterium v. g. probationes suas præferre, quibus probet spontaneam non fuisse professionem.

Tertio requiritur, ut acceptetur nomine religionis, expressè, vel tacite.

aliquo habente potestatem incorporandi religioni, prout colligitur ex *c. porrellum 13. & ex c. ad Apostolicam 16. h. 1.* quia professio est contractus onerosus, & reciprocus ultro citroque obligans.

Quartò requiritur, ut licet fiat professio, sui juris esse profitemem, & nulli alteri obligatione aliqua esse obstructum, ratione cujus impediatur ab emitenda, sine consensu hujus, professione, de quo requisito mox plura.

§. V.

*De illis, qui prohibentur ingredi religionem, vel in illa professionem emitte-
re, propter obligationem, qua alij
sunt obstructi.*

Primò non possunt transire ad religionem, ac in ea profiteri, derelicto suo Episcopatu, Episcopi, si Ecclesie sint alicui alligati, & confirmati fuerunt, sine licentia Summi Pontificis, cum suæ Ecclesie non minus spirituali conjugio alligatus sit, quam qui carnali conjugio suæ uxori alligatus est, ita ut probabilis etiam invalida sit, talis sine licentia Papæ facta professio, cum Deus non videatur talem professionem, Ecclesie repugnantem, acceptare.

Secundò, si parentes in extrema, aut gravi necessitate sint constituti, non potest filius ingredi religionem, aut in ea profiteri, nisi parentibus prius provisum sit de necessaria sustentatione, cum obligatio filij ad sustentandos parentes in tali necessitate constitutos, sit juris naturalis, contra omnem liberam devotionem obligantis: ob quam rationem etiam parentibus non licet ingredi religionem, aut in ea profiteri, nisi liberis

indigentibus prius de sustentatione congruè consultum sit.

Tertiò non possunt ingredi religionem, aut in ea profiteri servi (proprie dicti, vel originarii, & adscriptitij) sine consensu, & licentia domini, ita ut si sine licentia domini tale quid attentaverint, repeti ab eo intra triennium poterunt, & ei, cum omnibus suis, quæ ad monasterium v. g. attulerunt, restituendi sint, fide tamen accepta, quod à domino propterea non sint puniendi; vel si per triennium repetitus à domino non sit servus talis, non possit quidem post triennium repeti amplius, etiam si professionem nondum fecerit; quæ tamen servus (proprie dictus) ad monasterium attulit, domino sunt restituenda, prout sumitur ex *can. si quis. 3. caus. 17. q. 2. junct. gloss. finali.* tum quod in tali casu ob favorem religionis, in ingressum sui servi videatur consentire dominus, tum quod lucra talis servi domino competant.

Quartò admitti non debent ad religionem, aut professionem, qui debitis ex justitia obligati sunt, antequam sua debita dissolverint, vel ad illorum solutionem legitime caverint; si tamen alterutrum præstare possint, aut spes probabilis sit, quod intra paucos annos præstare hæc possint, si in seculo maneat, ut ne scilicet aut creditoribus injuria fiat, aut si spes probabilis non sit, quod intra paucos annos præstare hæc possint, si in seculo manserint, à via perfectionis arripienda illi frustra impediuntur.

Quintò non possunt spectato jure communi ad religionem ingredi, aut in ea profiteri, qui ad publica ratiocinia ob-

D d d 3

ligan-

figantur, donec rationes reddiderint; qui sunt excommunicati, qui simoniacè profitentur, qui verbis, vel alio impedimento contra substantiam ordinis impediuntur.

§. VI.

*Ad quos spectet potestas admit-
tendi novitios ad professionem.*

Spectato jure communi Abbatem, seu Prælatum religionis immediatum, & mediatum etiam superiorem, Generalem v. g. aut Episcopum in ordinibus non exemptis, Abbatissas in monasterijs monialium, & simul ad conventum illius loci, pertinet admissio talis, ita ut non tantùm consilium capituli ad validam receptionem requiratur, sed consensus etiam saltem majoris partis (nisi peculiaris ordinis statuta, aut recepta consuetudo aliud jubeat) prout colligitur etiam ex *c. ea, que. 6. de his que sunt à Prælato*, quia agitur in tali casu de re, capituli bonum, vel præjudicium concernente; in eo casu tamen, quo ad Prælatum, & Capitulum simul talis admissio pertinet, potest, vacante sede, solum Capitulum ad professionem admittere, prout statuitur in *c. fin. h. t. in 6.* non autem, si ad solum Prælatum admissio pertinet.

§. VII.

De effectibus valida professionis.

Valida professionis primus effectus est, quòd dirimat matrimonium post contrahendum, & etiam antea contractum, nondum tamen consummatum, de quo infra.

Secundus effectus est, quòd non tantùm quam divortium inter conjuges quoad cohabitationem, & thorum, petiti possit, si vel ingredi religionem uterque velit, vel altero ingrediente, alter totum continentie facere velit, prout colligitur ex *c. veniens 9. h. t. & plura infra dicitur.*

Tertius effectus est, quòd per professionem in religione quacunque approbata factam, tollitur prius votum simplex ingrediendi certam religionem, & in ea profitendi. *c. qui post 5. h. t. in 1.* quia minus vinculum, votum scilicet simplex de ingrediendo religionem certam, tollitur per fortius vinculum hyperveniens per professionem scilicet in religione approbata factam, sicut simplex venditio, per alteram, cuius rei venditæ annexa est, tollitur, & licet sponsalia de futuro dissolvantur per sponsalia de presenti: peccat tamen talis sine rationabili causa votum suum de profitendo v. g. in strictiore religione non servavit, profitendo in religione laxiore.

Quartus effectus est, quòd per professionem religiosam tollatur patria potestas non quidem in damnum, sed consilium religiosi, cum hic per professionem tradat religioni, in cuius potestatem transit) tollantur omnia vota, & juramenta prius edita *c. 4. de voto.* tollantur in regularibus, ex defectu natalium, non quidem in ordine ad Prælatus, aut beneficia curata, sed in ordine ad sacros ordines suscipiendos; tollatur masculi seu inhabilitas ad actus quorundam civilis &c.

§. VIII.

De indissolubilitate professionis religiosa.

Indissolubile esse professionem religiosam tam ex parte profitentis, quam ex parte religionis, in qua quis proficitur, ex dictis jam patet, ita ut nec solâ voluntate profitentis, nec ex sola dispositione religionis, nec ex mutuo consensu tam profitentis, quam religionis dissolvi possit quoad vinculum; potest tamen Pontifex per legitimam dispensationem relaxare vinculum professionis, ut postea religiosus amplius non sit, nec ullis votis ligatus, qui prius per professionem religiosam ligatus votis fuerat, ob universatissimam concessam potestatem ex DEI nomine solvendi omnia, quæ per publicam potestatem à Christo solvi prohibita non sunt; sicuti non est prohibita absolute professionis religiosæ relaxatio; neque tamen per promotionem religiosi ad Episcopatum auctoritate Pontificis factam, vinculum religiosæ professionis dissolvitur, quia status hi inter se non repugnant quoad substantialia, sed potius se mutuo juvant, ita tamen, ut talis religiosus ad Episcopatum assumptus, ex voto obedientiæ jam Summo Pontifici specialiter obligatus sit, tamquam supremo sui etiam ordinis capiti; & ex voto paupertatis jam non monasterio, ex quo exemptus est, sed suæ Ecclesiæ acquirat; & quamvis à regularum sui ordinis observatione solutus sit talis Episcopus, dignitatem tamen Episcopalem non dedecet, sui ordinis observationes servare, in quantum sine præjudicio fieri potest.

§. IX.

An is, qui invalidè professus est, teneatur ratificare professionem; & qua requirantur ad ratificationem professionis invalidæ?

Qui invalidè professus est, impedimentum tamen irritans professionem in foro externo probare non potest, non tenetur ratificare invalidè à se factam professionem, sive bonâ, sive malâ fide invalidè sit professus, ob arduitatem scilicet status religiosi, qui spontaneum plene, ac liberum consensum requirit: ob præsumptionem tamen spontanei consensûs, si impedimentum irritans probari non possit, cogi poterit in foro externo ad observationem professionis talis.

Quod si tamen ratificare velit, invalidam suam professionem, requiritur primò, ut ratificans sciat professionem à se factam irritam fuisse (quia incogniti nulla est voluntas) nisi expressè apud se statuat, quod professionem suam, si invalida fuisset ab initio, hinc & nunc validare velit. Secundò requiritur novus consensus tacitus vel expressus, per quem professio invalidè emissâ ratificetur, cum sit nova professio. Tertio requiritur, nova etiam acceptatio Prælati regularis, concilij nullitatis prioris professionis, cum enim professio sit contractus mutuus, & reciprocus, tam religionem, quam profitentem obligans, consequenter, sicuti requiritur nova traditio ex parte profitentis, ita etiam nova requiritur admissio, ex parte religionis: quæ sententia, quamvis tutior, & probabilior sit, non tamen deest contrariè etiam

etiam

etiam sententia, quæ hanc novam
acceptationem non requirit, sua proba-
bilitas fundata in c. significatum 11. b. 2.
Et in c. 1. eodem in 6.

§. X.

*De jure seu facultate reclamandi
adversus professionem invalidam.*

Quod regulares, & quidem omnes,
tam mares, quam fœminæ, etiam
militarium ordinum, reclamare pos-
sunt contra nullitatem suæ professionis,
ex Tridentino sess. 25. de regularibus
cap. 19. patet, & ex plenaria libertate
ad professionem requisitâ probatur, ita
tamen, ut juxta Tridentini decretum,
loco cit. relatum, certæ conditiones
requirantur, ad legitimam reclamatio-
nem; primò scilicet, ut ante reclamatio-
nem habitum non deponat, qui recla-
mare vult contra professionem suam in-
validam; neque cum habitu discedat,
sine licentia suorum superiorum, nisi iusta
causa alterutrum suadeat, tanquam ne-
cessarium ad reclamandum, aut habitus
ad tempus aliquod dimissus, iterum ante
reclamationem fuisset assumptus. 2. re-
quiritur, ut coram suo superiore (im-
mediato scilicet Prælo regulari, qui
professionem ejus admisit, vel coram ejus
successore) & Ordinario (Episcopo
scilicet diocesis illius, in qua situm est
monasterium reclamantis) aut Vicario
Generali, vel Capitulo cathedrali, (in
casu vacantis sedis) causas nullitatis suæ
professionis deducat. 3. requiritur, ut
reclamatio talis fiat intra quinquennium,
à die professionis numerandam, nisi iusta
ignorantia nullitatis, aut aliud impedi-
mentum à reclamando rationabiliter im-

pediens, quinquennium hoc non
à tempore professionis factæ, sed
per se quidem fieri deberet, quia
tempore cessantis ignorantie, aut im-
pedimenti, inchoari juberet, per
probabilior sententia docet, si tamen
hanc ignorantiam, aut impedimentum
prius intervenisse, neque suam
professionem se ratificasse, probet, et
quinquennium à die professionis
suum reclamans. Cause autem, ob quas
reclamari potest dicto modo de profes-
sione nulla, sunt plerumque, quæ
amentia, aut ex rationis defectu pro-
fessus sit aliquis; quod fuerit probatum
ante legitimam ætatem, ante annos
noviatûs absolutum; quod motu gravi
injustè incusso ad extorquendam profes-
sionem, vel per vim fuerit coactus pro-
fiteri; quod in monasterio directè facta
fuerit professus, vel non coram legitimo
superiore &c.

SECTIO IV.

*De facultate transeundis
una religione ad aliam.*

§. I.

*An possit professus seu religiosus
transire ab una religione ad aliam.
Quæ conditiones requirantur ad huius-
modi transitum ad aliam reli-
gionem?*

Temerè non potest religiosus à mo-
nasterio, in quo professus est, ad
aliud transire, sive ejusdem, sive alterius
ordinis sit, sive laxioris, sive æqualis, sive
strictioris ordinis sit, prout statutum est in

c. Ioannes s. b. t. ne per talem transitum, aut injuria fiat priori monasterio, quod jus in suum professum acquisivit, aut voto suo contraverit talis religiosus, si propria auctoritate commutat professionem suam primam in aliam. Dicitur autem transire, qui transit, aut sola levitate, vel inordinata animi passione ductus, vel qui transit non petita superioris legitimi licentia, & hac non obtenta (in casibus scilicet, in quibus jura requirunt licentiam obtentam) prout habetur etiam in *c. non est 7. h. t.* contra quos temerè sæpius sub prætextu strictioris ordinis, transeuntes, privilegio, etiam Apostolico munitæ sunt religiones aliquæ, uti habetur in *c. Licet 18. h. t.*

Si tamen conditiones à jure requisitæ observentur, licitum est omnibus religiosus, tam viris, quam foeminis ab una religione ad aliam strictiorem transire, prout habetur in *c. Licet 18. h. t.* (ne spiritui sancto ad meliorem perfectionem impellenti, videatur remora posita, quin imò toti etiam communitati religiosæ transitum talem licere, patet ex *c. 3. §. ceterum de stat. monach.* & probabiliter sine licentia Episcopi. Conditiones autem ad talem transitum licitum requisitæ sunt 1. ut fiat transitus ad strictiorem religionem; strictioris religionis nomine hic non intelligendo eam, quæ in se, & absolute perfectior est, cujusmodi perfectio ex fine desumitur, & proportionem mediæ ad finem, sed eam intelligendo, quæ majorem austeritatem, seu rigidiorem regulam habet, præsertim circa silentium, & solitudinem &c. non tam juxta primævum suum institutum, sed juxta modernum vivendi mo-

dum, per varias constitutiones, consuetudines, privilegia, vel abusus etiam introductum. Secunda conditio est ad legitimum transitum, ut non fiat hic temerè, & ex inordinata passione tantum, sed ex pura intentione, & sincero Zelo majoris perfectionis obtinendæ; neque fiat transitus talis, cum notabili detrimento monasterij, in quo professus fuit, prout in *c. licet* decernit Pontifex: ad quæ discernenda tertia conditio est, ut licentia transeundi ad strictiorem religionem à Prælato suæ professionis, prius sit petita, cum debita humilitate, & puritate, ut ait Pontifex, ne bonum obedientiæ contemnere videatur, & ut Zelus illius, ac puritas intentionis examinetur: & hinc quamvis etiam non obtenta à superiore licentia transitus talis religioso concedatur (ad strictiorem scilicet, non tamen ad parem vel laxiorem; ad quem transitum non sufficit petita licentia, sed requiritur obtenta) si justo Zelo ad transeundum hic moveatur, superior verò sine justa causa licentiam denegat; non tamen potest religiosus petita licentia, aut post negatam licentiam statim transire, sed debet legitimo tempore expectare, dum motivum transeundi videatur examinatum, & appareat sine justa causa, ac indiscretè negatam esse transeundi licentiam, ita ut si dubium sit, ex qua causa à superiore negetur licentia, vel ipse de causa justa negationis interrogari ulterius debeat, vel superior illius adiri ad impetrandam licentiam, vel cogi superior, ut causam suæ negationis proferat: neque tamen transeundi hæc licentia facillè concedatur, nisi prius religio petita velit talem transitum

E e e e

r u m

Cempnd, Pirhing

rum recipere (ne detur vagandi occasio) & hic habeat literas dimissorias à suo superiore, ut appareat, motivum illius fuisse examinatum.

§. II.

Quinam superior in specie licentiam dare possit transeundi ad aliam religionem?

Non tantum immediatus, sed etiam mediatius superior ordinis, aut monasterii, Provincialis v. g. Generalis &c. licentiam hanc ad strictiorem ordinem transeundi, per se dare potest, cum non tantum immediatus, sed mediatius etiam verus religiosi talis sit superior, à quo licentiam petendam præscribit *cir. c. licet*: & sicuti licentia Episcopi, casu quo exemptum etiam monasterium non esset, ad transitum hunc non requiritur, ita nec requiritur consensus Capituli, cum nihil de alterutro requisito innuat *statutum capitulum*. Monialibus tamen, si dicto modo transire velint, præter Abbatisz suæ v. g. licentiam peritam necessarium etiam est petere eam à Prælato regulari, cui subsunt, & ab Ordinario loci (saltem si non exemptæ sint) cum judicare de causa transitus v. g. res gravis sit, mulieribus non concessa, prout in quibusdam ordinibus ex peculiari- bus ordinum talium statutis, ob rei gravitatem, hæc dandi licentiam potestas reservata est Provinciali vel Generali.

Licentiam verò ad laxiorem, aut paris rigoris ordinem transeundi solus Papa concedere potest, si nulla iusta causa transeundi habeatur (saltem pro foro externo) ex iusta tamen causa in-

firmitatis v. g. aut gravium inimicorum &c. cum sit non tam commutatio in melius, sed quasi alienatio aliquæ, potest quidem concedere transeundi licentiam nonnunquam etiam immediate superiori, cum consensu tamen Capituli si quasi Episcopalem jurisdictionem habeat, & immediate Papæ subiectus non tamen, si alij superiori regulari Provinciali v. g. Generali &c. subiectus sit, cum in tali casu licentia danda non tam immediato Prælato conveniat v. g. Guardiano &c. sed illi qui in ordine, aut Provinciæ præest, cui in professione suam religiosam tractandam competat, ita tamen, ut in ordinibus non exemptis, Episcopus etiam cum consensu Abbatis seu Prælati non exempti, & Capituli transitum talem concedere possit.

§. III.

An & quatenus permittum sit, et prohibendum ex certis religionibus transire ad alias.

Canonicum regularem transitum ad ordinem Monachorum, eodem modo in monasterio, ad quod transitus strictior sit observantia *ex c. Sicut in d. c. patet*, & quamvis de iure antiquo decretorum *causa*, 19. q. 3. hoc non liceat, ob specialem pro illo temporis gentem rationem, quo tempore monachi sacerdotes non fuerunt, fuerunt autem Canonici, ne ad inferiora descenderetur, quia tamen hæc ratio nihil urget, concessa est hodie hæc transeundi licentia (saltem de iure communi, & servatis regulari-

§. IV.

Quanam jure canonico interdicta sunt religiosis transeuntibus, etiam licet, ad alias religiones?

conditionibus) neque tamen Monachis ad Canonicos transire licet, prout colligitur ex *tit. c. sanè, & ex tit. c. licet*, cum Monachorum ordo strictior in jure habeatur, quam ordo canonicorum *c. quod Dei §. de statu monach.* nisi laxius in tali Monachorum Monasterio viveretur, quam in ordine Canonicorum regularium.

Ad ordinem tamen mendicantium transire non licet mendicantibus (excepto Carthusianorum ordine) sub pretextu cujuscunque licentiae, aut indulgentiae Apostolice (nisi specialis à Papa alicui licentia concessa fuisset) *juxta extravag. viam h. t. inter communes*, ubi sub pena excommunicationis transitus hic, & receptio, ac nullitate professionis, in posteriore ordine factae, prohibetur, ob bonum scilicet publicum, & conservationem ordinum mendicantium (videtur tamen pluribus in locis non esse usu recepta haec extravagans) potest tamen de jure communi, ex uno ordine mendicantium ad alium mendicantem ordinem strictiorem, servatâ formâ, à jure præscriptâ, transitus fieri, cum hic transitus nullibi à jure prohibitus sit.

Assumptus tamen ad Clericatum, seu ad chorum deputatus, in monasterio aliquo, potest quidem de jure communi ad statum fratrum Laicorum transire, ob ingens desiderium v.g. vitae humilioris, Clerico tamen religioso, in factis jam constituto, talis translatio non faciliè concedenda est; ob statum, quem jam obinet, dignitatem & reverentiam.

Quò libentius in sua, quâ vocati sunt vocatione, permaneant professi mendicantes, & ut discordiarum, ac schismatum productiva ambitio reprimatur, prohibet Pontifex in *Clement. ut professores* l. h. t. si ad non mendicantes, etiam auctoritate Apostolica, hi transiverint, ut ne ad prioratus, administrationes, aut quaecunque officia (Sacrificæ v. g. Oeconomi, Cellarij, Syndici &c. etiam ut Vicarij, aut ad quodcunque regimen, vel curam animarum; tam intra, quam extra illam religionem exercenda, promoveantur illi, qui taliter transiverunt, neque vocem in Capitulo (Generali, vel Provinciali) habeant, quamvis administrationem aliquam, aut regimen in ordine, ad quem transiverunt, obtineant, aut locum; non quidem ad punitionem, sed ad alios ordinis tractatus, & Trid. vult. *sess. 14. capite 11.* ut omnes religiosi in claustris ordinis, ad quem sunt translati, sub obedientia suorum superiorum perpetuè vivant, & ad quavis beneficia secularia, etiam curata, sint omnino incapaces.

✠(o)✠

§. V.

Alia questiones circa translationem Religiosorum ab uno ordine, ad alium resolvuntur.

Qui legitime ab uno ordine ad alium transferatur, ut sic Prælati illius, debet de novo in hoc professione emittere, & finito suæ Prælatuæ tempore, manebit ordinis illius, ad quem translatus est, religiosus; per translationem enim talem perdit omnia jura prioris ordinis, aut monasterii: neque obligatur ad vota specialia in priori religione emissæ, aut ad abstinentias & rigorem illius regulæ.

Bona verò temporalia licite transeuntis (si utraque religio bonorum talium in communi capax est) quæ priori monasterio v. g. acquisita jam fuerunt, ratione hujus sui pro illo tempore professi, manent quidem, quoad proprietatem, & usum fructum priori huic monasterio; quæ verò post transitum talem licitum, & validam in altero monasterio vel ordine professionem, ratione taliter professi acquiruntur, acquiruntur posteriori monasterio, vel ordini; professus enim suo monasterio acquirunt, in quo vivit, quoad se & sua, Deo dedicatus. Si verò à monasterio bonorum in communi capaci, ad ordinem incapacem transeat, aut ab ordine incapaci ad capacem, tum bona absolute acquisita, aut acquirenda, vel monasterio priori capaci, aut in casu incapacitatis, hæredibus ab intestato v. g. manent.

SECTIO V.

De Religiosis fugitivis, apostatis, & ejectis.

§. I.

In quo differunt religiosi fugitivi, apostata, & ejecti; & an revocentur illos querere, & revocare?

Religiosi fugitivi proprie dicuntur, qui à monasterio, vel ordine recedunt, sine Superiorum licentia, sine habitu retineant, sive exant, ut sint extra potestatem, & obedientiam, & ad tempus libere vagentur, cum tamen tamen ad religionem, vel monasterium redeundi, Apostata verò, proprie, & rigide loquendo, sunt, quibus ordine recedunt, animo excutiendi iugiter religiosum in perpetuum, & omnino deserendi institutum. Ejecti denique religiosi dicuntur illi, qui ob culpam suam ex religione exire compelluntur, & quamvis *Trid. sess. 25. cap. 4. De regulis* inter fugitivos etiam enumeret, qui sub prætextu ad suos mediatos Superiores accedendi sine suorum immunitate Superiorum licentia, à suis conventibus recedunt, nisi ab illis vocati fuerint, & puniendus etiam ab ordinariis locorum dicatur, tanquam desertor sui inferioris, intelligi tamen debet hoc decretum, nisi iniquè à suis immediatis Superioribus tractentur, & aliud remedium ad Superiores suos mediatos non habeant.

Circa hos fugitivos, apostatas, & ejectos in singulos annos à suis Prælati

regularibus requirendos, revocandos, & cogendos, ut ad monasterium redeant, multa statuuntur *in c. ult. h. t.* quia tamen hæc constitutio contraria consuetudine ferè abrogata est & ordine religiosi circa ejuscemodi fugitivos, apostatas, & ejectos suarum potius regularium, & constitutionum, ac statutorum tenorem observant, nulla videtur illius explicandæ ulterior necessitas.

§. II.

An religio habeat potestatem ejiciendi subditos regulares, & ob quas causas, & an religiosus ejectus nihilominus obligetur ad vota religionis, aliasque observationes regulares?

Quod possint ordines religiosi, suos subditos, etiam professos, expellere à religione, ex causa justa, & gravi, praxis religiosorum ordinum docet, & multa Summorum Pontificum privilegia religionibus hoc concedentia probant. Retecandas enim carnes putridas esse, ut ne inficiantur bonæ, ratio naturalis etiam docet. Convenit autem hæc ejiciendi potestas ordinum Superioribus; cum consensu sæpe majoris partis capituli, juxta propria tamen variorum ordinum statuta, & privilegia. Causæ verò justæ talis ejjectionis faciendæ, sunt de jure comuni, primò si notoriè sit in gravi crimine incorrigibilis professus. Secundò, si committat crimen infame, propter quod sine ordinis detrimento servari in ordine non potest. Tertio, si reticuit impedimentum, vel defectum valde gravem in receptione ad ordinem. Farentur tamen AA. in ejjectione talium professorum

valde cautos debere esse religiosos ordines, neque facile ad eam deveniendum, nisi post alias legitimas, etiam incarcerationis pœnas, accedat incorrigibilitas, aut valde grave religionis præjudicium: & hinc sacra Congregatio Concilii statuit, ut imposterum ex religionibus nullus ejiciatur professus, nisi sit verè incorrigibilis; qualis non censetur, nisi unius etiam anni spatio in jejunio, & pœnitentiâ probeur in carceribus.

Ejectus tamen per justam sententiam definitivam in perpetuum, ad vota quidem substantialia religionis adhuc obligatur, cum maneat etiam post ejjectionem verus religiosus, & Prælato regulari non sit data licentia à votis regularis professionis eum solvendi, ad alias tamen regulæ observationes, jejunia v. g. abstinentiâ à carnibus, vigilia ordinis, &c. non obligatur amplius (nisi denuò ad ordinem recipiatur) cum hæc observantiæ non comitentur professionem trium substantialium votorum, sed regularem tantum statum, sub regula ordinis constitutum, à qua per ejjectionem liberatur, non quidem quasi ex delicto suo commodum sentiret, sed quia principali cadente, statu scilicet regulari, cadit etiam accessorium, regulæ scilicet observatio, & taliter ejecto nimia difficultas oriretur, sine ullo ab ordine solatio, &c.

§* * §

Ecce 3

§. III.

§. III.

An professus eiectus per sententiam in perpetuum teneatur redire ad religionem suam, vel ingredi aliam, & ad hoc compelli possit?

Qui ob crimen eiectus est, obligatus quidem est in conscientia, ut se corrigat, & correctus iterum petat in ordinem suscipi, & ad redeundum à suis superioribus cogi potest, prout colligitur ex c. ult. h. t. ubi excommunicati posse dicitur eum, qui eiectus redire non vult, & probatur ex obligatione votorum substantialium religionis, à qua non deobligatur. Quòd si tamen emendatus, & reditum sincerè desiderans,

ac petens à sua religione non accipiatur, non tenetur aliam ingredi, potest in sæculo permanere, vel ad laxiorem religionem transire (tamen per ipsum non fiet, quò minus suam religionem revertatur, & quatenus nulla illius culpa est, in sæculo maneat, vel ad laxiorem religionem transeat) nisi sub ea conditione eiectus sit, ut ad aliam religionem transeat, & hanc conditionem implerè tãstet; quo in casu ad hanc religionem ingrediendam compelli etiam potest suo superiore, à quo sub hac conditione, ab illo acceptatâ, eiectus fuerit.

TITULUS XXXII.

DE CONVERSIONE CONIUGATORUM.

§. I.

Qua conditiones requirantur, ut conjux post matrimonium consummatum licitè possit religionem ingredi.

Non negatur quidem conjugibus in matrimonio constitutis converti ad religionem, & eam ingredi, ut licitè tamen hæc conversio fiat, certæ quædam de jure communi conditiones requiruntur: & quidem post consummatum matrimonium, ut conjux possit licitè in religione profiteri, debet habere ad hoc licentiam ab altera parte; &

debet hæc, si senex sit, & etiam incontinentiæ periculum, juxta Episcopi judicium, in sæculo permanente continentie votum facere, vel non facere, si sit incontinentiæ periculosus, debet & ipsa in religione aliqua proficere, prout statuitur c. Præterea i. c. de c. uxoris 8. c. ad Apostolicam significavit 18. h. t. cum mutatio status debeat velut una carnis pars, si senex illa pars sit, quæ in sacramento continet, & absit incontinentiæ periculum, si ante professionem ex novitatu v. g. ad sæculum redeat, ad unam

redire debeat, etiam si hæc votum continentie jam fecisset, cum voti talis absolutus valor à professione securitatem alterius dependeat, tanquam à conditione.

§. II.

An professio emissa à conjuge cum licentia alterius conjugis, manentis in sæculo, sive cum voto castitatis, sive sine illo, sit valida?

Respondetur validam fore, modò cum consensu manentis in sæculo fuerit facta, quamvis nec religionem hæc, si juvenis, aut de incontinentie periculo suspecta fuerat, ingressa fuerit, nec votum continentie in sæculo manens emisit, si senex fuerat, & extra incontinentie suspicionem, prout communiter sentiunt Canonistæ, & probant ex canone Agathosa 2.1. caus. 27. q. 2. & c. ex parte. 9. junct. Gloss. verbo de jure h. i. cum illicita quidem dicatur à jure talis professio, non tamen invalida, si consentiente uxore facta sit; & hinc, si maritus talis, qui cum licentia quidem uxoris professus est, hac tamen non proficiente, nec votum continentie faciente, per Episcopum ad uxorem hanc suam redire jubeatur (quod facere posse Episcopum, ob incontinentie periculum, ex parte uxoris, ex cit. c. 1. patet) exigere quidem non potest debitum, neque post mortem hujus suæ conjugis ad secundas nuptias transire, ob impedimentum ditimens voti, reddere tamen debitum conjugale, conjugi huic suæ debet, cum per licentiam transeundi ad

religionem concessam, suo juri, quod habet ad petendum debitum, legitime non cesserit, neque votum continentie fecerit, nisi conscia uxor juris disponens, de suo etiam in religionem ingressu, aut vovenda continentia, licentiam proficendi marito dedisset; hoc enim in casu revocari vir non posset, cum uxoris talis licentia in ordine professus, quamvis uxor suam postmodum obligationem, quam merito, dando licentiam marito, cum tali scientia juris, in se suscepisse censetur, non impleat, prout iterum colligitur ex cit. c. 1. h. i.

§. III.

An professio mariti invitâ, vel ignorante uxore facta, & vice versa uxoris, invito vel ignorante marito post consummatum matrimonium, sit valida, & ad quid obligat.

Respondetur non valere quidem talem professionem post consummatum matrimonium, invitâ, vel etiam ignorante, aut contradicente alterâ thori parte factam, ita ut mortuâ hac comparte suâ ad religionem transire non teneatur, qui taliter professus est, obligare tamen talem professionem in viâ simplicis voti continentie; ita ut taliter professus petere non possit postmodum debitum, quamvis reddere teneatur, & post mortem hujus suæ compartis perpetuam continentiam servare teneatur, c. Quidam. 3. & c. Placet. 12. h. i. cum in tali casu præjudicium quidem inferre non potuit per professionem talem suæ conjugi, quia tamen, invitâ etiam conjugæ, vovere potest continentiam, id quod

quod potuit facere, merito fecisse censetur; neque tamen exinde inferre licet, ergo etiam professio religiosa, quamvis non valeat in vim professionis religiosæ valebit tamen in vim simplicis voti religionis: Negatur enim hoc illatum, cum conjugatus durante matrimonio inhabilis sit ad tradendum se religioni (sive per professionem, sive per votum simplex hoc fiat) perpetuò suæ conjugati alligatus, à qua discedere non potest, sine illius consensu; ad petendum autem debitum, sicuti non tenetur, durante etiam matrimonio, ita per votum potest illam licentiam sibi adiungere, durante etiam matrimonio: quod si tamen uterque conjugum in religione profiteatur, non obtentâ mutuâ licentiâ, videtur valida utriusque professio, quia ipso facto censeri possunt licentiam sibi mutuò dedisse.

§. IV.

An professio conjugati facta, cum licentiâ alterius conjugis, per metum tamen, aut dolum obtentâ, sit valida, & an etiam, si sit facta, altero conjugis sciente, & tacente, ac dissimulante, teneat?

Respondetur primò nullam esse professionem, si licentiâ ad profitendum ab altero conjugate per metum gravem & injustum, vel injustum dolum extorta sit *c. Veniens 16. & c. accedens. 17. h. r. junct. Glossa V. votis*, ita ut taliter professus, voto quidem simplicis continentis obligetur, non tamen religiosâ professione, & si ad sæculum redire velit, post mortem suæ prioris conjugis, à qua licentiâ profitendi taliter extorta fuit, aliud matrimonium (validè

faltem) contrahere possit, prout et dictis etiam jpm patet. Cum enim professio debeat esse libera, & nihil debeat consequenter etiam ea, quæ ad talem professionem requiruntur, ut requiritur cessio hæc, sive licentiâ, libera esse debet (libertate debitâ) & absque dolo.

Secundò irritam quidem esse eam professionem mariti v. g. si uxor nec expressè in eam consensit, dando licentiam, neque positivè contradidit, nec repugnavit, sed tacuit, & dissimulavit (cum in tali casu valdè præjudiciali incertitudo non habeatur pro consensu) tamen semper, dum vixit, tacuit, & maritum non revocavit, validatur ex licentiâ probabili ipso facto talis professio, si postmodum uxor mortuatur, cum impedimentum validæ professionis, matrimonium scilicet, ablatum sit, *c. consensu 10. h. r.*, ex probabiliore tamen, non revocatur per solam conjugis mortem talis professio, sed requiritur novus consentientis consensus, tacitè, vel expressè ratificans primam professionem, quæ scilicet esse nullam, cum solo tractu temporis, & per solam mortem uxoris professio prius invalida, non censetur revocari ob magnam professionis incertitudinem.

§. V.

An votum simplex continentis, à uno conjugate, cum licentiâ alterius, per matrimonium consummatum, vel à utroque communis consensu consummatum sit validum, & licitum, & ad quid obliget?

Validè & licitè hæc talia vota, vel à uno conjugate cum consensu alterius, vel

vel ex communi consensu ab utroque fieri posse (ita ut nec ad petendum, nec ad reddendum debitum sit obligatio votentis taliter) & quidem vel ad tempus, quo elapso ad matrimoniale thorum compelli possit, qui ad tempus voto continentiae cum alterius licentia se obligavit, vel in perpetuum ex *c. Charisimus* 11. h. 2. habetur: quamvis enim in proprium praedictum possit conjux sine consensu alterius voto continentiae se obligare, ad non petendum debitum, non tamen potest sine consensu alterius votum castitatem ad non reddendum cum praedictum alterius.

§. VI.

An si conjuges, qui mutuo consensu continentiam voverunt, uterque vel alter eorum religionem profiteatur, possit unus alterum repetere seu revocare?

Respondetur negativè, prout sumitur ex *c. Dudum* 21. h. 2. cum enim per consensum datum ad votum continentiae faciendum omni jure suo, quod ad matrimoniale commercium habent, conjuges, cesserint hi, qui licentiam ad votum dederunt, consequenter illicitè facerent, consensum justè, & pie datum, injustè revocando, si conjugem in tali casu professum repetere.

§. VII.

An si unus conjugum adulterium commisit, possit alter conjux innocens, licentia transire ad religionem, vel ordines sacros suscipere, etiam ad altero invito?

Possit maritum innocentem, si uxor illius adulterium commisit, quod

Compend. Pirhing.

in foro externo notorium est, aut propter quod sententia divortij legitime lata fuit, etiam invitâ hac, ad religionem transire, & in ea profiteri, absque eo, ut revocari ab uxore sua adultera possit ex *c. consuetus* 15. & ex *c. Veniens* 16. h. 2. patet, ex quibus textibus etiam patet, quod ad ordines sacros maritus talis, in casu adulterij talis ab uxore commissi, hac invitâ transire possit, si nihil aliud obstat, cum talis adultera omne jus suum, quod in maritum habebat, in ordine ad matrimoniale thorum, amisserit: & quamvis etiam conjux adulter, si innocens statum mutavit, & in religione v. g. professus est, ad religionem transire possit, sine alia licentia expressa, ab innocente obtenta, cum per professionem ab innocente susceptam sufficientem licentiam dedisse conjugi adultera ad religionem transeundi merito ceteri possit, non potest tamen etiam post divortium celebratum ad religionem transire adultera, sine expressa, vel tacita licentia innocentis, ut ne innocens sine consensu suo, jure suo reconciliandi sibi, si velit etiam post divortium adulteram, privetur; & si licentiam huic de professione in religione dedit innocens, non tenetur hic vel ad religionem transire, vel votum continentiae facere in saeculo, cum ea, quae circa has obligationes statuuntur in jure, statuuntur in casu matrimonij integri, & non propter adulterium (quoad thorum saltem) dissoluti.

¶(o)¶

ffff

§. VIII.

§. VIII.

An propter adulterium spirituale, videlicet Apostasiam à fide, vel hæresin, in quam unus coniugum lapsus est, possit alter eo invito religionem ingredi, vel in ea profiteri?

Si per sententiam legitimam iudicis Ecclesiastici, talis in infidelitatem, aut hæresin lapsus, tamquam hæreticus seu infidelis declaratus sit, & ab eo conjux innocens separatus sit, potest hic etiam invito illo, quamvis ad veram fidem redierit, religionem ingredi, & in ea profiteri, *c. mulier 21. h. s.* quamvis enim si propria auctoritate, & sine iudicio Ecclesiæ à conjuge in hæresin, aut infidelitatem lapsus decesserit fidelis, cum ad fidem iterum revertentem recipere teneatur conjux, qui in fide permanfit, ad multas fraudes cavendas, nec possit sine talis licentia ad religionem transire, si per auctoritatem Ecclesiasticam legitime ab eo separatus sit, cum possit perpetuo ab eo separatus manere, potest etiam sine alia licentia religionem ingredi, ac in ea profiteri *c. de illa 6. de divorciis*. Ecclesiâ scilicet privante per sententiam, omni jure matrimoniali, talem infidelem, aut hæreticum, in penam desertæ fidei.

§. IX.

An, & quo jure dissolvatur matrimonium ratum per professionem?

Dissolvi etiam quoad vinculum ratum matrimonium, si nondum consummatum sit per professionem religiosam, invito etiam altero conjuge factam,

constat ex *c. Verum 2. e. ex publico 7. c. ex parte, 14. & pluribus etiam h. c. capitulis, & ex Tridentino sess. 24. de matrim. can. 6.* (ita ut manens in iure ad alia vota, sive secundas nuptias transire possit) non quidem ex natura, cum matrimonium sit ex natura sua indissolubile, sed ex jure Ecclesiastico antiquissimo tamen, ab Apostolicis temporibus introducto, in favorem licet majoris perfectionis, & ad Spiritus Sancti vocationem ad religionem promovendam, hunc transitum nihil prejudicantem concedente Ecclesiâ.

§. X.

Intra quod tempus licitum proficere de presenti, ante matrimonium consummatum, ingredi religionem?

Potest quidem quocumque tempore post matrimonium contractum, si nondum copulâ carnali consummatum illud fuerit, pars quælibet religionem intrare, & in ea profiteri, *ex c. tamen publico 7. h. e.* patet, quod si sponsa vel sponsus de presenti consummatum non velit matrimonium, sub prætextu quod velit ingredi religionem, casu ab eo præstetur, quod intra duos menses, vel intra tempus à iudice Ecclesiastico prescribendum, juxta varias circumstantias aut religionem ingredi, vel ad conjugem redire velit, ac matrimonialiter eadem cohabitare, ad quam cohabitationem etiam per censuram, post bitumtum cogi poterit, ita favori perfectionis consulente Ecclesiâ, ut transit per inutilem longiorem moram generari

præjudicium non patitur altera pars; neque tamen hoc bimestre tempus conceditur ab Ecclesia, quasi post duorum mensium lapsum statim profiteri deberet pars illa, quæ religionem ingressa fuit, cum integer annus ad probationem ei, uti aliis novitiis, in favorem scilicet religionis, concedatur; sed ad deliberandum, utrum ingredi velit religionis novitiatum, ita ut toto hoc tempore duorum v. g. mensium, intra quos de religionis ingressu deliberare potest pars, quæ vult religionem ingredi, & toto tempore novitiatus, utique dum in religionem tali profiteatur, exspectare debeat altera pars, quæ in sæculo manet, neque possit ad secundas nuptias transire ante professionem factam: quæ mora difficultas ei esse non debet, qui juris hujus gnarus, cum tali persona contraxit, & possit etiam à iudice Ecclesiastico tali personæ, si in fraudem alterius mariti v. g. multas religiones tentare velit, certum tempus præscribi, intra quod vel profiteatur, vel ad matrimonium redeat.

§. XI.

An sponsa de presenti possit religionem ingredi, si à sponso si carnaliter cognita per copulam violentè extortam?

Responderetur, si post bimestre, vel illud spatium, quod ipsi à iudice Ecclesiastico ad deliberandum de ingressu concessum fuit, sponsa v. g. de presenti violentè fuit cognita, non potest amplius ingredi religionem, quia in tali casu, sicut jus nullum amplius habuit sponsa talis ad negandum debitum con-

jugale, ita alter habet jus petendi, & consequenter cogendo illam ad consummandum matrimonium, utitur jure suo, & censetur propriè, ac justè consummatum matrimonium, post quod non conceditur invito altero ingressus in religionem, ut ex dictis jam patet. Si verò intra tempus ad deliberandum concessum per vim opprimatur sponsa v. g. aut quando jam ingressa est religionem, ante factam tamen professionem, potest nihilominus invito etiam sponso ingredi religionem, vel in ea profiteri, cum per injuriam talem copulæ injustè extortæ, non potuerit ipsi libertas ad religionem transeundi adimi, ne alteri ex injuria tali à se illata commodum aliquod accedat, & patiatæ aliquid in jure suo injustè violata (nisi per accidens aliunde ratione damni alicujus impeditur ab ingressu talis viola) absque consensu tamen hujus, sicuti postea non potest ingredi religionem maritus talis, ita ex probabiliore non potest, etiamsi violata taliter in religione profiteatur, ad secundas nuptias transire, cum per talem violentam copulam verè consummaverit matrimonium, qui violentiam intulit.

§. XII.

An & qua ratione conjugatus possit, vel non possit ordines suscipere, vel ad Episcopatum assumi?

Non posse conjugatum ad sacros ordines promoveri, nisi uxor licentiam dederit, decernitur in *e. conjugatus* s. b. s. sive consummatum sive ratum tantum sit matrimonium, ut ne scilicet per

Ffff z talem

talem ad ordines sacros, votum perfectæ continentię includentes, transitum, præjudicetur graviter conjugii, quæ ad alia vota transire non potest, cum favor ille, qui concessus est professioni religiösæ, ad solvendum matrimonium ratum, quoad vinculum etiam, non sit concessus susceptioni sacrorum ordinum, quamvis enim sacri ordines contrahendum matrimonium dirimant, cum ordo sit impedimentum dirimens, ex nullo tamen jure habetur, quod contractum dissolvant: & hinc in tali casu susceptorum cum licentia conjugis sacrorum ordinum, non minus requiritur, ut uxor, quæ dedit licentiam, si juvenis sit, aut de incontinentiæ periculo suspecta, in religione profiteatur, vel si senex, & extra incontinentiæ periculum sit, perpetuam continentiam in sæculo voveat, prout Glossa à plerisque recepta in *cit. c. conjugatus, V. ab uxore* habet, quam requiritur hoc, in casu, quo maritus post consummatum matrimonium cum licentia uxoris religionem ingrediatur, & in ea profiteatur, cum majus periculum sit, in casu, quo maritus in sæculo Clericus manet, quam, quo in religione profiteatur; si ergo ad hoc periculum amovendam, religiosa uxoris professio, aut continentiam votum pro diversitate circumstantiarum requiritur, potius jure requirenda ea videntur in casu, quo maritus cum licentia uxoris sacros ordines suscipit, & in sæculo manet, ac tam

facile in casu periculi incontinentiæ dispensationem non obtinebit, ut si uxori matrimonialiter cohabitare possit.

Sicuti tamen uxor, quæ marito continentiam concessit post consummatum matrimonium profitendi in religione, saltem liberè non concessit, ut in prædicto, revocare eum ad se possit, sed potest etiam maritum ad se revocare post susceptos sine sua liberè concessa sacros ordines, ita ut talis uxor vocatus teneatur, vel religionem ingredi, si nondum consummatum fuerit matrimonium, vel si hoc nolit, conjugis matrimonialiter cohabitare, reddendo debitum, non autem parando, ratione voti continentię, quod abique præjudicio uxoris, quoad hanc partem facere potuit; neque potest post mortem hujus suæ conjugis ad alterius nuptias transire, cum ordo, quem vult suscipere, nulla aliter uxoris licentia, sit impedimentum dirimens.

Quod si tamen conjugatus ad Episcopatum promoveatur & ordinem Episcopatus (permittente scilicet uxore) habeat, uxor in religione profiteri, ita ut sufficiat, quamvis senex illa sit, & extra incontinentiæ periculum, votum continentię in sæculo emittere, ob respectum scilicet decentiæ dignitatis Episcopatus cui plurimùm convenit dignitas etiam religione conjugis statui.

TITVLVS XXXIII.

DE CONVERSIONE INFIDELIUM.

Agitur in hoc Titulo primò *in c. 1.* utrùm & quomodo matrimonium infidelis ad fidem conversi, cum fidei subsistat, si prius in infidelitate maritos fornicarum illarum, quas modò conversi ducere volunt, occiderunt; quæ questio, quia à notitia impedimenti criminis, ad Librum IV. Decretalium pertinentis, dependet, rectius ad eum Librum differtur.

Secundò agitur in hoc Titulo *in c. 2.* cui proles communis assignanda sit, si uno parentum converso ad veram fidem, alter in infidelitate permaneat, proles verò, nondum quidem rationis, & electionis liberæ usum habens, ex volun-

tate tamen parentis, ad veram fidem transeuntis, siue pater ille fuerit, siue mater, baptismum susceperit, quod fieri posse *ex cit. c. 2.* colligitur, utrùm scilicet penes matrem v. g. infidelem, vel penes patrem fidelem manere, & educari debeat: cui quæsito respondet Pontifex, ob fidei favorem, baptizatam talem prolem, etiam si triennio adhuc minor sit, relinquendam fidei patri, & apud hunc educandam; summa enim est ratio, quæ pro religione facit, præsertim cum periculum perversionis in tali casu non subsit.

TITVLVS XXXIV.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

§. I.

De voto in genere, & præcipua ejus divisione, in *solemne, & simplex.*

Plura de hujus Tituli materia reperies apud Theologos morales, pauca proinde quædam, quæ ex jure Canonico potissimum dissolvenda sunt, hic afferentur. Et quidem si quærat de natura

voti, rectè dixeris, *voluntatem esse, Deo factam, de meliore bono:* ita ut ad voti rationem non sufficiat proposuisse tantum, firmissimè etiam, quòd tale quid præstiturus sim, sed debeat intervenire promissio, siue animus deliberatus, & intentio, quæ velim Deo, ad præstandum tale quid esse obligatus, prout etiam colligitur *ex c. litterarum. 3. h. t.*

Ffff 3

Ad

Ad divisiones vero voti quod atinet, potissima est, qua votum dividitur in solemne, & simplex: votum solemne est, quod ab Ecclesia, ut tale acceptatur, & voventem inhabilem reddit in perpetuum (spectata lege ordinaria, & seculari dispensatione Pontificia) ad matrimonium contrahendum, & ad dominia acquirenda, vel retinenda. Simplex vero omne aliud votum est, quod talem solemnitatem, & vim non habet. Habent autem illam solemnitatem in ordine ad dirimendum matrimonium subsequens, duo tantum vota, ex constitutione Ecclesie in *c. unico h. t. in c. explicata*, votum scilicet religiosae professionis, & votum castitatis susceptionis sacrorum ordinum annexum: ex quo capitulo etiam patet, voti solemnitatem, non ex natura rei votis his antezam esse, cum ex natura sua sine ejusdem roboris simplex, & solemne votum, sed ex constitutione Ecclesie esse introductum, ob majorem sacrorum ordinum, & religiosae professionis reverentiam.

§. II.

Virum, & quando votum obliget, & impleri debeat, & an etiam interveniente impedimento?

Certum est, quod homini liberum sit vivere, vel non vivere, cum votum sit res consilij, factum tamen voto obligati voventem, ad implendum illud, constat ex *c. Licet 6. h. t.* & ex natura acceptatae promissionis obligantis: & quidem quod votum absolute factum nullo praefixo ad obligandum, aut implendum

tempore, statim obliget, & impleri debeat, quamprimum spectatis circumstantiis commodè impleri potest, & summe communissima docet, & summe *cap. 23. Deuter. v. 21.* & colligitur etiam ex *c. nov. est 5. h. t. & ex regula 100. in ff.* differri tamen posse voti executionem ex justa causa, colligitur etiam *est*, & quidem si impedimentum temporale sit, per quod reddatur praesens solitum difficultis voti executioni, ad tempus differri hujus executio potest, donec commodè, & quietè executio mandari possit: si vero impedimentum, quod occurrit, perpetuum sit, tum votum commutandum, vel in eo dispensandum est, ut colligitur ex *c. quod per h. t. h. t.* vel si absoluta sit impossibilitas, & perpetua impossibilitas, ob quam nonnunquam voti obligatione liberare potest: juxta has enim declarationes, neque nimis rigor in voti executione premitur, quem Deus non petit, neque nimia solertia, libertas, & deobligatio, ob quodlibet impedimentum permittitur, & tamen ad tempus nemo obligatur.

§. III.

An & qualiter haeres tenetur implere, & exequi vota defuncti, qui ipse non implevit?

Vota merè personalia defuncti, per actiones voventium respectant, non tenetur implere haeres, & exequi (si speciali pacto cum defuncto introducto, hoc etiam se implendum obligasset, quod in casu non vi voti, sed vi pacto obligaretur) tenetur tamen implere vota

quæ rebus ipsis annexa sunt, & mixta, quæ partim personalia, partim realia sunt, si id, quod in voto tali reale est, separari possit à personali, ac independenter ab hoc promissum sit (cùm hæres adeundo hæreditatem, sicuti res cum onere accepit, ita ex justitia obligetur ad rem taliter oneratam ei dare, cui defunctus dari voluit) ita tamen, ut ultra vires hæreditatis non teneatur: & salva maneat legitima Filiis v. g. debita, uti & alia, quæ nullo voto, aut legato gravari possunt; & si monitus à iudice Ecclesiastico intra annum exequi vota talia intermittat, omni commodo hæreditario, quod à defuncto consequi posset, sit privandus, *juxta authent. hoc amplius C. de fide commiss. Et c. licet. 6. h. t.* cùm dignus non sit commodo hæreditario, qui onera hæreditari annexa subire non velit, cùm tamen possit.

§. IV.

An ille, qui vorit ingredi religionem, vel etiam profiteri, possit licite ante votum impletum, Episcopatum accipere?

R. Respondetur negativè, juxta id, quod statuitur in *c. per tuas 10. h. t.* ubi Pontifex cuidam, qui post votum religionis Episcopatum accepit, suadet, ut, si conscientiam suam sanare velit, quam voti sui transgressor læserat, renuntiet Episcopatu, & reddat Altissimo vota sua (neque enim propriâ auctoritate votum, quod habet de religionis ingressu, mutare potest, in Episcopatum, velut altiozem, & perfectiorem statum, cùm status Episcopalis non sit melius medium ad pro-

priam perfectionem acquirendam, quàm status religiosus) nisi ob magnam Episcopi talis utilitatem voti obligatio videretur suspensa.

§. V.

Quis vota commutare, vel in ijs dispensare possit? Et qua vota, ac qualiter commutari possint?

Commutare vota, & in illis dispensare potest de jure ordinario quilibet Prælati Ecclesiastici respectu suorum subditorum, si in eos jurisdictionem quasi Episcopalem habet, & justam causam talis commutationis, aut dispensationis faciendæ subesse judicat, neque vota illa sint specialiter Summæ Sedi reservata, ut patet ex *c. de peregrinationis 1. h. t.* de jure verò delegato, & ex privilegio, hæc commutandi, & dispensandi potestas aliis etiam competit: quin imò in evidenter melius commutare suum votum potest quilibet propriâ auctoritate, abque aliâ superioris, aut privilegiati, neque enim promissum (Deo factum) infringit, qui in melius illud commutat *c. 3. de jurejurandi.*

Possunt autem omnia vota (loquendo de votis, quæ Summæ Sedi specialiter reservata non sunt, neque facta sunt in specialem favorem tertij) commutari, non tantum in melius, ut dictum, sed in æquale etiam, saltem si superioris auctoritas accedat: quamvis enim aliqui putent probabiliter, in evidenter æquale propriâ etiam auctoritate commutari vota posse à vovente, cùm Deo videatur

tur inter evidenter æqualia unum altero non esse gravior, probabilius tamen sentiunt alij, superioris auctoritatem necessariam esse ad commutandum in evidenter æquale, cum magis videatur Deo placere sincera fidelitas in præstandis promissis, quam rei æqualis præcisè bonitas; per professionem tamen religiosam omnia alia vota, etiam reservata, etiam novitiatus tempore facta, etiam facta cum licentia superioris, sive sint personalia, sive realia, perpetua, vel temporalia &c. extinguuntur, ipso jure, tam Ecclesiastico, quam divino, prout sumitur ex *c. scriptura. 4. h. 2.* & excellentia professionis religiosæ perpetuo vinculo Deo obligantis probat.

§. VI.

An & quæ ratione commutari possit votum peregrinationis Hierosolymitana, & a quo relaxari?

Loquitur hic Titulus de voto peregrinationis Hierosolymitana in subsidium Terræ Sanctæ ad liberandam eam à jugo infidelium, de quo votum hodie vix usus est, vix alij disponere possunt, quam Summus Pontifex. Videantur de hac materia *c. magna. 7. 2. quod super 8. 6. ex multa 9. 3. c. Epistolæ 11. h. 5.*

TITULUS XXXV.

DE STATU MONACHORUM ET CANONICORUM REGULARIUM.

Multa in hoc Titulo ex variis Capitulis, visitationibus, correctionibus regularium &c. de receptione, & clausura monialium &c. referuntur, & ab auctore Methodi, per septem paragraphos explicantur, quia tamen præcisè, & usus horum ad regulares præcisè

spectat, & multa per Tridentinum correctæ sunt, eorumque observatio magis ex regulis Regularium, & particulis statutis ac consuetudinibus dependet, quam ex jure communi, hinc notatur ulterior eorum facienda mentio. Viderint illi, quorum interest, quæ de jure sint pro illis statuta.

TITVLVS XXXVI.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, UT EPISCOPO SINT SUBJECTÆ.

Sumuntur in latiore quodam sensu hic religioſæ domus, prout non tantum monasteria, hospitalia, & alia collegia, ac confraternitates pias, ad opera pietatis & misericordiæ exercenda, auctoritate Episcopi, erecta, & instituta sunt, sed prout etiam omnes Ecclesias, & ædes factas ad cultum Dei ritè dedicatas comprehendunt, de quibus

§. I.

Quinam spectato jure communi Ecclesiæ, & monasteria sine subjecta?

Omnes Ecclesias parochiales, etque annexas filiales, & capellas, uti & monasteria religiosorum, Episcopo, intra cujus diœcesin sunt sita, subjecta esse (nisi speciali Privilegio exempta sint) ita ut fundatam ille in jure intentionem habeat, super omnibus Episcopalis juribus, quoad spiritualia, ex can. omnes Basilica 10. caus. 16. q. 7. c. cum olim 18. de prescript. c. cum venerabili 7. h. t. patet, & ordinariorum jurisdictione probat, quæ per totam diœcesin se extendit, neque obest huic subjectioni, quoad jura Episcopalia præstanda, Ecclesiam ratione incorporationis factæ, aut patronatus possideri à religiosis,

Compend. Pirhing.

cùm per talem incorporationem nihil præjudicetur juribus Episcopalis, nisi expressa exemptio talium incorporatarum Ecclesiarum fuisset ab Episcopo facta, reservatâ fortassis pensione aliquâ, in recognitionem hujus exemptionis præstandâ, quod fieri posse colligitur ex c. constitutus. 6. h. t. absque Simonie vitio, cum pensio talis non tam in pretium concessæ exemptionis, quàm in recognitionem subjectionis præterita accipiatur.

§. II.

Cui Episcopo subjecta sit Ecclesia, vel monasterium unicum Ecclesiæ, aut monasterio alterius Diœcesis?

Manere Ecclesiam talem, vel monasterium subjectum Episcopo loci, quamvis monasterio alterius Diœcesis unita sit ex c. Quia monasterium 2. h. t. patet, cum unio fiat sine præjudicio tertii, nisi specialiter alia exprimantur. Neque tamen exinde inferre licet, quòd ut sit ad Episcopum, etiam loci illius, ubi monasterium unitum situm est, pertineat, confirmare v. g. Vicarium, aut Priorem monasterii uniti, si electio hujus ex consuetudine v. g. ad uniti hujus monasterii conventum spectat, cum enim unitum tale monasterium sit access-

Gggg

loci

fortè alibi monasterio principali, consequenter unus idemque utriusque monasterii Prælati erit, & prælatura uniti monasterii non vacabit per mortem Vicarii, seu Prioris uniti hujus monasterii, sed debebit etiam unito huic monasterio, per principalis monasterii Prælatum provideri, constituendo in tali monasterio vel Vicarium, vel electum ex consuetudine confirmando.

§. III.

An Ecclesia regulares possint mutari in seculares Ecclesias, sive monasteria, in collegia secularium Clericorum?

Respondetur, non posse Prælatum, Papam inferiorem, monasteria, in quibus vivunt religiosi, ad statum secularem reducere, etiam si in illis disciplina religiosa collapsa sit, nisi repetiri non possint religiosi, per quos illa monasteria reformantur *c. Inter quatuor 5. h. t. & hinc* Episcopus, si velit ex necessitate aliqua collapsum tale monasterium reformare, debet reformationem facere per religiosos ejusdem monasterii, vel in horum defectum, evocare alios ex aliis monasteriis ejusdem ordinis; vel si nec hi haberi possint, reformatio talis monasterii fieri debet, per religiosos alterius ordinis juxta *c. Relatum, 7. Ne Clerici vel Monachi &c.* vel denique si nec per regulares reformatio monasterii institui possit, sufficere poterunt Clerici seculares, quia necessitas legem non habet: facilis tamen fieri potest, ut ex Ecclesia seculata fiat regularis, cum studiores vitam profiteantur regulares Clerici, & sic in virtute fiat ascensus potius, quam descensus.

§. IV.

De Xenodochiis, sive hospitalibus, & similibus locis.

Multa in hoc §. quaeruntur de hospitalibus, quæ tamen ad hunc titulum vix videntur pertinere; illud vultus tituli inquiritur, utrum Episcopi jurisdictioni subiecta sint hospitalia, ad multa loca pia, &c. cui quæ sita respondentur, si auctoritate Episcopi erecta, constituta sint hospitalia, aut ejusmodi loca pia, ita ut Ecclesia siam aliquam, capellam, vel altare adjunctum habeant, in quo sacra fiant, subintur jurisdictioni Episcopi loci illius, in quo sita sunt, ita ut talis Episcopus fundatam quidem in parte attentionem habeat super jurisdictione, ordinatione, ac cura talium hospitalium *c. De Xenodochiis 3. junct. Gloss. verbo: in quorum Diocesi. h. t. ac jus habere et visitandi, rationes administrationis exigendi, nisi sub immediata procedure Regum existant, aut aliter in fundatione constitutum sit, Clement. 2. h. t. & in dicit. sess. 22. cap. 8. & 9. De reformatione: nihil tamen sibi vendicare, aut appropriare de rebus ad tale hospitalia, spectantibus possit: & quamvis in eorum hospitalium cura, aut gubernatione nihil immiscere se possit Episcopus, qui à secularibus præcisè, nihil requiritur Episcopo, erecta fuerint, negari tamen non potest, quod, patrono præterit mortuo, ad ejus etiam sollicitudinem pertineat, ut pie defunctorum voluntates, circa opera misericordie, egrotis, & valetudinariis, &c. in tali hospitali commorantibus impendenda, executioni mandentur; & hinc juxta decretum*

Tridentini sess. 22. cap. 9. De reformat. habet Episcopus potestatem, etiam in his hospitalibus rationes exigendi, nisi aliter in fundatione cautum sit.

§. V.

De institutione novorum ordinum Religiosorum.

Sufficiebat quidem olim ad novum Sordinem instituendum, sola illius Diocesis Episcopi approbatio, in quo novus ordo talis instituebatur, ita ut postmodum, tacite saltem, à tota Ecclesia approbatus censei posset: post Conciliū tamen Lateranense sub Innocentio III. habitum, nulla amplius nova religio

institui potest, sine facultate, & approbatione Summi Pontificis a. Nenimia 9. h. t. c. Religionum. unico, eodem in 6. Clementi, Cum de quibusdam 1. eodem. Extravag. unica Joan. 22. eodem. ex quibus iuribus etiam habetur, quod non tantum approbatio talium novarum religionum, penes Summum Pontificem sit, tanquam rei summè arduæ, sed ordinum etiam quorumcunque extensio, irritatio, extinctio, suppressio, &c. cum plenum jus circa religiosos ordines disponendi Summo Pontifici, tanquam Pastori, & Superiori universali, pro bono Ecclesiæ vigilantī, competat.

T I T U L U S XXXVII.

DE CAPELLIS MONACHORUM, ET ALIORUM RELIGIOSORUM.

Capellarum nomine hic veniunt Ecclesiæ Parochiales unitæ, seu incorporate monasteriis, sive Ecclesiis regularibus; de quibus iura quidem antiqua statuunt, ut in illis cura erga populum Parochianum non exercentur per Monachos, quorum status vitam solitariam loquitur, sed per sæcularem Clericum, ad præsentationem Monachorum ab Episcopo instituendum, administratur; qui plenè subit Episcopi jurisdictioni c. 1. h. t. hodiernotamen jure, si Ecclesia Parochialis pleno jure monasterio unita est, Vicarius etiam regularis, qui curam in ea administrat, constitui potest, examinandus tamen, & approbandus ab

Episcopo, nisi plenissimo jure Ecclesiæ talis monasterio unita esset, vel in litteris fundationis expressum sit, ut per sæcularem Clericum cura illius Ecclesiæ administraretur.

§. I.

An, & qualiter una Ecclesia non Cathedralis, possit vindicare sibi jus in alia Ecclesia?

EX hoc solo, quod Ecclesia aliqua; præsertim collegiata, aut conventualis, sit posita intra fines alicujus Parochiæ, aut pro Baptismo accipiendo mittere ad Ecclesiam Parochialem, suos infantēs debeant illarum Ecclesiarum sub-

diti, non reſtè infertur, illam Eccleſiam eſſe ſubjectam eidem Parochiæ, ſed ex eo potius, quòd Clericus, vel Religioſus illius Eccleſiæ, citatus, ad Capitulum, vel ſynodum Eccleſiæ Parochialis, ſpontè, & ultrò, tanquam obligatus, ſæpiùs acceſſerit, prout colligitur *ex c. Dilectus 2. h. e.*

re 3. & c. Ad audientiam 4. h. t. non debent Monachi ſolitarij verſari in parochiis, aut Eccleſiis Parochialibus ſubſtitutis, ſed ſocios habere debent, ut in monaſterium revocari: hodie tamen non tam ex juris hujus ordinatione, quam ex ſpecialibus privilegijs, & ſtatutis verſantur res hæc ordinari.

§. II.

De Monachis non ponendis ſolis in Prioratibus, & eorum ab illis revocatione.

EX ſtatuto Concilii Generalis Lateranenſis, prout referetur in *c. Ex par-*

TITVLVS XXXVIII. DE JURE PATRONATUS.

SECTIO I.

De definitione, & diſiſione juris patronatus, & modis, quibus acquiritur.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit jus patronatus, & utrum ſit jus ſimpliciter ſpirituale, an verò potius temporale?

Jus patronatus communiter definitur, quòd ſit, jus, ſive poteſtas nominandi, ſive preſentandi Clericum promovendum ad beneficium Eccleſiaſticum vacans: vel reſtitiùs, ut alii definiunt, eſt jus honorificum, oneroſum, & utile, competens alicui

in Eccleſia, quia de conſenſu Donatoris vel Prelati Eccleſiaſtici cum fundatoribus, conſtruxit, vel dotavit, ſeu ipſemet ipſo à quo cauſam accepit, nempe hæc patronatus definitio ex dicendis magis patet.

Dividi autem ſolet jus patronatus in Eccleſiaſticum, & ſæculare: Eccleſiaſticum eſt, quod Collegio alicui Eccleſiaſtico ſive perſonæ Eccleſiaſticae, nomine Eccleſiæ, dignitatis, aut beneficii Eccleſiaſtici competit, à cujuſcunque omnique bonis patrimonialibus, quantum laici, originem duxerit. Sæculare, ſive Laicum, & Civile jus patronatus eſt, quod univerſitati alicui, ſeu communitati, ſive Laica hæc ſit, ſive Eccleſiaſtica aut privatæ perſonæ, ſive Clerici, ſive Laici ſit, competit, eò quòd ex ſuo

patrimonio Ecclesiam talem doraverit, fundaverit, aut exstruxerit; ita tamen, ut mutet nonnunquam suam naturam, & ex Ecclesiastico fiat patronatus Laicus, si patronatus, qui fundatus est ex bonis Ecclesiasticis, titulo, non quidem merè lucrativo, per privilegium v. g. vel donationem, &c. sed oneroso, per mutationem v. g. in Laicum, auctoritate Apostolica, transeat; & patronatus, qui fuit Laicus, ex bonis scilicet Laicalibus fundatus, fiat Ecclesiasticus, si in Ecclesiam, per donationem v. g. à Laico patrono factam transferatur.

Est autem jus patronatus secundum aliquos, jus merè spirituale, tum, quòd principium illius spirituale sit, potestas scilicet Ecclesiastica, quæ jus hoc instituit, tum quòd objectum illius spirituale sit, cum sit institutum ad præsentandum ad beneficia Ecclesiastica spiritualia: secundum alios verò, cum Glossa in c. Quanto 3. verbo: connexa. De iudiciis. & c. De iure 16. h. 1. probabilius est, non esse quidem jus merè spirituale, antecedenter tamen annexum spirituali, tum quòd tanquam præambulum quoddam ordinetur (remotè saltem) ad jus spirituale obtinendum, ad obtinendum scilicet beneficium Ecclesiasticum; tum quòd nullum quidem jus præsentato tribuat ad spirituale, sicuti tribuit electio, confirmatio, institutio, &c. licentia tamen præsentato detur, ut possit in beneficio ab ordinario institui.

✠ * * ✠

s. II.

Quibus modis acquiratur jus patronatus?

TRIBUS potissimum modis jus patronatus in Ecclesia, seu beneficio acquiritur, fundatione scilicet, constructione, & dotatione, sive unus omnia tria hæc præstiterit, in quo casu unus ille tantum Ecclesie talis patronus est, sive varii, & plures hæc præstiterint, ita tamen, ut quilibet specialem titulum habeat, fundationis unus, alter ædificationis, & tertius dotationis; quo in casu tres etiam hujus Ecclesie patroni erunt, vel plures etiam, qui ad eundem titulum concurrerunt. Fundare autem dicitur, qui fundum, sive terræ solum dat, in quo Ecclesia ædificetur; ædificare verò dicitur, cujus sumptibus Ecclesia exstruitur; dotare denique dicitur, qui annuos redditus sufficientes assignat; sicuti autem sub ædificationis nomine, ad jus patronatus acquirendum, etiam reparatio, aut reædificatio Ecclesie, penitus diruta, & destructæ venit, ita etiam fundare aut dotare ad jus patronatus acquirendum, censetur ille, qui fundo priore penitus destructo, & dotatione priore penitus amissâ, fundum novum, aut dotationem novam assignat, ita ut qui prius Ecclesie talis ex integro diruta, aut fundo destructo, vel dotatione amissâ, patronus fuerat, patronus esse definat; & hic, qui ex integro reædificavit, aut fundum novum, vel dotationem novam subministravit, patronus jam sit, si tamen illa fiant, cum ordinarij auctoritate, & consensu, saltem tacito, ex diuturnitate temporis, ex altaribus in illa Ecclesia erectis,

G g g 3 ex

ex consecratione facta, &c. præsumpto, & animo dotandi, fundandi, aut ædificandi Ecclesiam, quod si enim Ecclesia talis per partes tantum reparatur, aut dotatio à benefactoribus augeatur, & melioretur, vel animus dotandi, fundandi, aut Ecclesiam ædificandi defuerit, sed tantum beneficiendi, neque prior patronus jus patronatus amittit, neque, qui ita beneficit Ecclesie, alio nomine venit, quam benefactoris, cui jus patronatus non competit. Præter dictos tres modos, quibus jus patronatus de jure communi acquiritur, potest illud etiam obtineri per privilegium, non quidem ab Episcopo, sed à Summo Pontifice concessum, prout etiam colligitur ex Tridentino sess. 25. cap. 9. De reform. & per legitimam præscriptionem.

§. III.

Quinam sint capaces juris patronatus?

Patroni esse possunt non tantum Clerici, sed etiam Laici *v. Quoniam 3. h. i.* non tantum viri, sed etiam femine *v. ult. De concess. præbend.* (ita tamen, ut si jus præsentandi annexum est bonis ab uxore in dotem marito datis, præsentatio ad maritum pertineat, cum fructus rerum dotalium, qualis est præsentatio, ad maritum pertineant) non tantum puberes, sed etiam impuberes (ita tamen, ut si pupillus adhuc sit infans, infra septennium, non ipse, sed tutor præsentare debeat; si verò sit major septem annis, infra annos tamen pubertatis, præsentatio fieri debeat cum tutoris au-

thoritate, non quidem necessitate) non enim præsentatio ab impubere tali fieri potest, etiam sine tutoris auctoritate, & præferenda est, quamvis à tutore præsentetur) sed ex honestate, & dignitate, cum tutor detur ad actiones etiam pupilli regendas; si autem pubes quidem sit, minor tamen viginti quinque annis, & curatorem habeat, nihil citius præsentationem poterit curator facere, nisi à mandato minoris, cum curator tantum detur ad bona temporalia minoris administranda; non tantum legitimus, sed etiam spurii, & alii illegitimi, si jura universaliter loquantur, de dote fundante, aut ædificante Ecclesiam. Pagani tamen, Iudei, & alij infideles, & hæretici non sunt capaces juris patronatus, prout Glossa recepta docet, in *ca. Frigentius 27. verbo: Qui Christiani* *caus. 16. q. 7.* cum enim jus patronatus sit jus Ecclesiasticum, consequenter illi qui extra Ecclesiam sunt, competere non potest; & quamvis majore communicatione ligatus, & vitandus, non amittat jus patronatus, quod inter communicationem habuit, ejus tamen usus & exercitio privatur, usque dum abbas vatur, cum non liceat ei communicare.

SECTIO II.

Qua iura competant patronis, & quam potestatem habeant, vel non habeant in Ecclesiis, vel beneficiis patronatus?

§. I.

An competat patronis jus, seu potestas liberè disponendi de Ecclesiis, & iuribus, ac bonis earum, quarum sunt patroni?

Respondetur, nullam eos habere potestatem bona Ecclesiarum, quarum patroni sunt, administrandi, vel de illis disponendi, siue Laici, siue Clerici patroni sint, c. Præterea 4. h. t. & Consil. Trident. sess. 25. cap. 9. De reform. §. Patroni autem, ubi etiam pœna excommunicationis, & interdicti, ac privationis iuris patronatus, in eos statuitur, qui contra hanc prohibitionem agunt: uti & in eos, qui à Laico patrono, sine proprii Episcopi auctoritate, institui se in tali Ecclesia patronata permiserunt, ita ut hic etiam inhabilis sit ad hoc beneficium canonicè acquirendum, in quod per potestatem Laicam intrusus est argum. c. Quisquis 43. De elect. nisi in petitione de vitio intrusionis mentionem fecerit. Videatur etiam c. Relatum 21. h. t. & Trident. sess. 14. cap. 13. De reformat. ac sess. 22. cap. 11. De reformat. ubi plura contra tales patronos Laicos instituentes, aut destituentes, & circa bona Ecclesiarum patronatarum disponentes, statuuntur, ita ut ad patronum talem tantùm præsentare pertineat,

qui postmodum ab Episcopo, si idoneus sit, instituat c. Transmisit 31. h. t. & possit Episcopus etiam repellere præsentationis litteras, in quibus collatorem se vocat patronus, cum in omni iure, maximè inter se differant collatio, & præsentatio, quarum hæc patrono etiam Laico ex indulgentia Ecclesiæ competit, non autem illa, nisi ex speciali fortassis privilegio, quod raro Laicis conceditur.

§. II.

An jus eligendi vel præsentandi competat patrono in Ecclesia collegiata seu conventuali, & quanam iura præter jus præsentandi eidem debeantur?

Patronus quæ talis, quamvis Ecclesiam collegiatam, aut conventualem dotaverit, fundaverit, vel ædificaverit, jus tamen eligendi, aut præsentandi Prælatum in illa Ecclesia non habet, neque consensus illius ante electionem necessariò requirendus est, prout alibi de Laicis jam dictum, & ex o. Nobis 25. h. t. universim patet, (tum quòd Laicis concessa non sint iura spiritualia, prout est electio, tum quòd Clericis Collegiatæ, vel Conventualis Ecclesiæ non debeat invitatus obrudi rector, qui in foro externo iurisdictionem in illos exerceat) nisi in prima fundatione v. g. talis Ecclesiæ, jus nominandi, aut præsentandi Prælatum, siue Rectorem illius Ecclesiæ, patronus etiam Laicus, cum consensu Episcopi, sibi reservasset, vel certè ex privilegio Pontificio obtineat, cum Pontifex etiam Laicis iura spiritualia concedere possit, & multa concedantur ad

ad movendos Laicos, ut ædificent, fundent, aut dotent Ecclesias: & hinc ne præjudicium fiat patrono, non potest facile ipso invito Ecclesia Parochialis, cujus patronus est, erigi in collegiatam.

Competit tamen patronis, qui fundaverunt, dotaverunt, aut ædificaverunt Ecclesiam, primò honor processionis (ut Patrono venienti ad Ecclesiam, clerus obviam processionaliter veniat, eumque excipiat, & ad honoratiorem Ecclesie locum deducat, dummodo ratione status hæc talia Personæ illi, seu Regi, aut magno Principi &c. conveniant, quod jus aliqui dicunt jus honorificum. Secundò competit illis, ut aliqui vocant, jus utile, ita ut, si ad inopiam vergat Patronus, ab Ecclesia patronata subsidia moderata ex superfluis Ecclesie bonis obtinere debeat. Tertio denique competit etiam illis jus onerosum tuendi, vel defendendi Ecclesiam patronatam, denuntiandi Episcopo, si bona talis Ecclesie dilapidentur, aut in alios usus convertantur, quam ex fundatione debeant &c. curandi, ut ædes sacra, & parochiales reparentur, divina officia celebrentur, fundatio impleatur &c.

§. III.

An patronus possit jus patronatus alienare, vel pensionem aliquam exigere, aut aliud onus seu gravamen imponere Ecclesie vel beneficiis patronatus.

Responderetur Patronum non posse propria auctoritate, sine consensu Ordinarii, seu Diocesani, jus patronatus solitarie acceptum alienare, neque

aliquid temporale exigere ab Ecclesia patronata, nisi certa pensio in prima fundatione, cum consensu Episcopi, patrono fuerit reservata. c. Præterea ubi non tantum patronis sub pena excommunicationis, sed etiam illis hæc talia sub eadem pena prohibentur, qui jus advocatæ in Ecclesia tendunt; quamvis enim jus patronatus & jus advocatæ propriè, & distinctè quando, sine distincta jura, sequuntur, tamen etiam in jure æquiparantur, ut etiam *Glossa in cit. c. præterea* v. *in voce vocationis*.

SECTIO III.

De modis, quibus jus Patronatus, in alium transferri possit.

Quatuor modis transferri hoc jus potest in alios, successione legitima, sive jure hæreditario, translatione, donatione, permutatione, & venditione, de quibus in §. §. seqq.

§. I.

An & qua ratione jus patronatus per successionem hæreditariam transferri in alios possit?

Ad hæredes patroni, jus patronatus cum universitate bonorum, quibus annexum est transferri, & quidem tantum Testamento, quam ab intestato, neque solum ad suos hæredes, sed etiam ad extraneos, sive sint mares, sive feminae, ex c. i. h. t. indistinctè loquente, patet. Ex quo jure rectè etiam inferitur, ex hoc Titulo

titulo patronatus non esse, qui hereditati renuntiavit, aut qui in re certa tantum hæres scriptus est, aut qui hæres non est, quamvis sit patroni filius, aut filia; & quamvis si plures hæres sint ejusdem patroni originalis, qui ex triplici capite patronus est, quilibet suffragium seorsim, & divisim habeat; si tamen ad eandem Ecclesiam plures hæres sint diversorum originalium patronorum, quorum unus ex dotatione v.g. alter ex fundatione, tertius ex ædificatione patronus fuerit, non in capita, sed in stirpes, quoad jus patronatus succedant tales, ita ut si plures sint hujus patroni hæres, unam illi omnes tantum vocem habeant, ad præsentandum, & alterius patroni hæres etiam unam vocem habeant, quamvis plures sint, prout habetur in *c. quoniam* 3. h. t. & *Clement. 2. eodem*, ne in discordia facta fuisse censeatur præsentatio. & Ecclesia suo recte careat, quo in casu cessationem à divinis imponere debet in tali Ecclesia Episcopus, donec ad concordiam redeant hæres *s. perlatum* 1. h. t. nisi postquam præsentationis faciendæ tempus exspiravit, suo jure ad constituendum in tali Ecclesia rectorem, uti vellet Episcopus, quod facere potest.

§. II.

Ad quos præterea jus patronatus per successionem transire possit.

Respondetur primò, jus patronatus in prima fundatione reservatum illis, qui sunt de familia, sive agnatione fundatoris, non transit prius ad hæres, quam

extincta fuerit tota familia, qua tamen extincta, ad extraneos etiam hæres transit, non ex provisione hominis, sed ex provisione legis, si tamen reservatum hoc jus patronatus, cum restrictivè particula *tantum familiae* fuit, tum extincta familia jus patronatus extinguitur, sicuti enim extinguitur deficientibus masculis, si pro masculis tantum reservatum fuit, ita etiam in nostro casu extincta familia extinguitur jus patronatus, cum Ecclesia non minus approbet talem patroni restrictionem, quam jus patronatus illi concesserit.

¶. 2. Utrum ad fidei commissarium universalem transeat cum hereditate jus patronatus, an apud directum hæredem permaneat, in utramque partem probabiliter disputatur, cum neutra pars pro se, aut clara jura habeat, aut convincentem rationem.

¶. 3. In divisione hereditatis, non potest iudex uni ex cohæredibus adjudicare jus patronatus, sed manet illud penes omnes hæres in solidum, cum jus patronatus, sit indivisibile, & ut uni præ altero adjudicetur, nulla ratio suadeat, sed caveri etiam debeat, ad cavendum Simonie periculum.

¶. 4. Publicatis bonis omnibus Patroni, & additis Fisco ob crimen v.g. læsæ majestatis &c. etiam jus patronatus ad Fiscum transire, quamvis secularis hæc sit; non quidem quasi dominus secularis patronum directè privare possit jure patronatus, cum hoc ad forum Ecclesiasticum pertineat, sed quòd accessoriè, & indirectè, propter bona con-

Et h h h h f i c a

hiscata, quibus annexum est jus patronatus, ad fiscum hoc jus transeat; quod si tamen hoc jus patronatus personale sit, & non annexum bonorum confiscatorum universitati, manet illud, confiscatis etiam bonis, penes delinquentem, donec ab Ecclesiastico magistratu illo privetur, tamquam indignus, & vel Ecclesia fiat per sententiam talem libera, si jus Patronatus non sit Familiae, vel ad Familiam transeat juxta voluntatem, & dispositionem fundatoris.

§. 5. Possit transferri jus patronatus ad alium etiam per legatum in Testamento factum (si enim inter vivos donari potest, cur non etiam in Testamento legari possit?) cum consensu saltem Episcopi, si Laico vel Clerico jus hoc legetur, cum jura non permittant, ut per solam dispositionem Laici v.g. Patroni, jus hoc transferatur in Ecclesiam, vel in filios, aut haeredes.

§. 6. Etiam in monasterium transferri posse jus patronatus, & quidem vel accessorie, cum universitate bonorum, si haec in monasterium bonorum in communi capax transferantur, vel per ingressum illius, qui habet jus patronatus, ita tamen, ut in tali casu, si jure sanguinis ad religiosum talem jus patronatus pertineat, monasterium illo tantum gaudeat usque ad mortem talis religiosi sui, ad haeredes scilicet, vel consanguineos talis religiosi, post mortem hujus transferrante jure patronatus,

§. III.

An & quo pacto jus patronatus per donationem ad alios transferri possit, & an etiam Ecclesia concedi possit?

Ecclēsiae, monasterio, aut alio religioso loco, vel Dignitati Ecclesiasticae, potest Patronus jus suum Patronatus donare, etiam sine consensu Episcopi requisito, non autem persona nisi privatae, qua tali, sive Laico sive Clerico, prout habetur in *c. unic. de a. n. l. cum enim per priorem donationem in manibus Laicorum Ecclesiasticae bonae posteriorem vero donationem in gratiam saepe jugum incidat, consequenter debet, non quidem in illo potest casu, hoc tamen posteriore, auctoritate Episcopi, cujus est damnare Ecclesiam auctore, intervenire. Iura vero, quae hoc titulo plura afferuntur & quae Auctor. Meth. hoc loco videtur probare, quibus videtur probari, non potest Laicis in Ecclesiam, aut pium Locum per donationem jus patronatus, sine consensu Episcopi, transferri, non legatum de jure patronatus non transferri, sed de non donandis, vel incorporandis Ecclesiis, aut in titulum vel in proprietatem concedendis, quod Laici fieri non possunt, non tam ob defectum consensu Episcopalis, quam ob defectum juris, quod ad Ecclesiam tantum proprietatem, vel titulum debeat non habere.*

§. IV.

An & quomodo jus patronatus per venditionem transferri possit?

Per se, & solitariè vendi non potest jus patronatus, sine Simonie vitio, ut constat ex *de iure 16. h. t.* cum enim jus patronatus sit vel intrinsecè spirituale, vel saltem spirituali annexum, ut ex dictis patet, consequenter pretio temporali, sine Simonie vitio, comparari non potest; quem modum in alios transferendi jus patronatus prohibet etiam Tridentinum, sub penis canonicis excommunicationis, interdicti, & privationis juris patronatus; ac pecunia pro eo ecclèsiando expensa, nec emptori, nec venditori acquiritur, sed applicari debet Ecclesie, cui per Simoniam injuria facta fit: per accidens tamen, & concomitantè, vendendo rem temporalem, quæ continet plura jura, cui annexum est jus patronatus, transferri hoc etiam per venditionem talem accessoriè, habetur in *e. ex literis 7. h. t.* (nisi specialiter hoc jus sit exceptum) quia in tali casu contractus censetur initus super rebus temporalibus, & non super jure patronatus, accessoriè tantum & accidentaliter se habent. Quod si tamen jus patronatus non tam bonis talibus venditis, quàm personarum vendenti annexum sit, non transit accessoriè, etiam per venditionem omnium bonorum, etiam jus patronatus, cum in tali casu conferretur specialiter jus patronatus venditum, quod Simoniam sapit; & quamvis in hæredem jus patronatus etiam personale transeat, defuncto

patrono, quia hæres eadem persona cum defuncto juris fictione habetur, non tamen transit in emptorem, ubi nulla talis jurisfictione quasi eadem persona emptor cum venditore esset, intervenit.

§. V.

An & qua ratione jus patronatus permolari, vel in feudum, aut Emphyteusim, vel in pignus dari possit?

Cum consensu Episcopi, cujus est præcavere Ecclesie, & impedire Simoniam, ut dictum, potest jus patronatus cum simili jure permolari; neque tamen novus patronus statum Ecclesie, aut illius rectorem pro placito mutare potest, prout sumitur ex *c. que Simoniam. 9. h. t.* cum alia potestas patrono non competat, quàm ut, beneficio patronato vacante, præsentet, res Ecclesie defendat, & excessus rectoris, vel beneficiati denuntiet Episcopo; & quamvis in feudum vel emphyteusim jus patronatus solitariè acceptum dari non possit, cum non sit pretio æstimabile, sicuti tamen accessoriè cum re, cui universitas honorum competit, vendi potest, sic etiam in feudum, & Emphyteusim accessoriè cum bonorum universitate accedi potest, prout sumitur ex *c. cum saeculum 13. h. t.* si tamen talis res, cui bonorum universitas, & inter hæc etiam jus patronatus annexum est, creditori in pignus detur; jus patronatus non transit in eum, *c. Cum Bertholdus 18. junct. Gloss. verbo: Patroni de sent. & re jud.* cum pignus non transeat in creditorem,

Hhh 2

quo-

dam admittitur, non autem Patronus Ecclesiasticus, qui si scienter indignum præsentavit, privatur ea vice præsentandi facultate.

§. IV.

Intra quod tempus præsentatio fieri debeat à Patrono, sive laico, sive Ecclesiastico?

SI Patronus sit laicus, sive si jus patronatus laicale sit, intra 4. menses præsentari debet, si verò sit Ecclesiasticus Patronus, sive jus Patronatus Ecclesiasticum, intra 6. menses à die cognitæ vacationis. *c. eam te 22. c. cum propter 27. h. t. c. uni. 6. eod. §. verum ita tan. 5. ut currat quidem hoc tempus etiam diebus feriatis, quibus præsentatio fieri potest, non tamen currat Patrono ignorant, vel legitime impedito argu. c. quia diversitate 5. de concess. præben. quare autem plus temporis ad præsentandum Ecclesiastico concedatur, quam laico, ratio est, quòd, cum Ecclesiasticus Patronus in hoc gravetur, ut variare non possit, plus temporis videatur ad præsentandum illi concedi debere, quam laico Patrono, qui variare potest, ut ait *Glossa in eis. c. uni. h. t. in 6.* quòd si tamen ejusdem Ecclesiæ duo v. g. Patroni sint, unus Ecclesiasticus, sive jure Ecclesiæ, alter laicus, sive jure laicali, tum laicus, quamvis variare possit, 6. menses tamen habet ad præsentandum propter communionem cum Patrono Ecclesiastico, tum quòd dignius ad se trahat minus dignum, tum quia universim socius per se non privilegiatus, commodum socij*

privilegiati, in re communi, & in re sua sentit, ne ex socio privilegiatum suum patiatur.

§. V.

An post tempus ad præsentandum jure definitum, elapsum, liceat auctoritate Episcopus liberè institui, si sit sine præsentatione Patroni?

RESP. si inter Patronos lis, sive controversia orta sit de jure præsentandi, debet Episcopus differre institutionem rectoris in Ecclesia tali, usque dum certum sit tempus ad præsentandum præfixum (quod in isto casu à tempore vacationis curtere, etiam impedit, accipit) si tamen constet Ecclesiam Patronatam esse: quòd si verò de hoc non constet, potest statim Episcopus, licet ordinarius, ad quem jus instituti pertinet, liberam institutionem rectoris facere, vel si constet quidem Ecclesiam Patronatam esse, prius autem tempore præsentatione præfixum expirasset, quam lis finita sit, ne ex duram vacatione patiatur Ecclesiæ potestatem ordinarius, ad quem jus instituti pertinet, in tali Ecclesia spectat, liberè conferre Ecclesiam talem, in vitis etiam illis, qui de pretere præsentandi contendunt, si tamen Clericus taliter institutus, postea à Patrono, qui jus patronatus in judicio obtinuit, præsentari debeat Episcopo, ut præsentatus talem judicialiter patronatus declaratum agnoscat, & licet in patronatus sui quasi possessione confirmatus prout notat *Gloss. fin. in c. si verò 1. de aliquo*

aliquid, etiam si declaratus taliter in iudicio, post legitime ex juris concessione factam institutionem, nolit eum presentare. Quod si tamen lis sit, sive controversia inter Episcopum, & qui Patronum se asserit, contendente Episcopo Ecclesiam liberam esse, altero vero pretendente, eam patronatam esse, & quidem sui patronatus, debet Episcopus œconomum, vel administratorem in tali Ecclesia constituere, dum lis expediatur, ne aut Ecclesia, aut alteri fiat præjudicium.

SECTIO V.

De potestate Episcopi & Summi Pontificis circa Ecclesias & beneficia patronata, & de amissione juris patronatus.

§. I.

An, si Episcopus instituat, sine consensu, vel presentatione patronati, valida sit institutio, & an possit fieri presentatio ad Ecclesiam non vacantem?

Institutio ab Episcopo in Ecclesia patronata sine presentatione patroni facta, ordinariè nulla est. *Illud 8. & c. ex insinuatione 14. h. t.* si tamen contra illam Patronus infra tempus ad presentandum concessam reclamet, ita ut nec tacitè (præsens v. g. ordinationi, seu institutioni tali, & nihil contradicens, cum tamen possit) consentiat, vel tempus ad presentandum præfixum elabi patiat, nullo per negligentiam presentato, quo in casu devolutioni locus est.

Nunquam tamen vocatio ad Ecclesiam non vacantem est valida (ita ut si postmodum, cum ea vacaverit, & intra tempus à nota vacatione præscriptum, nullus à Patrono presentatus fuerit, possit liberè Episcopus eam conferre) & promissio à Patrono, de presentatione faciendâ, cum vacaverit Ecclesia, nullam inducit obligationem, cum etiam talis promissio nulla sit, & irrita arguitur. *2. & 3. de concess. preben. & c. 2. eodem in 6.* quia periculum captandæ alienæ mortis occasionem præbet, prout supra jam dictum.

§. II.

An Episcopus possit Ecclesiam, vel beneficium patronatum, donare, vel unire alteri Ecclesie, vel beneficio, & an Episcopo donari possit à Patronis jus patronatus in Ecclesiis aliena, vel propria Diœcesi?

Non posse Episcopum Ecclesiam, vel beneficium patronatum alteri Ecclesie, aut beneficio concedere, vel unire sine consensu patroni, sive laicus hic sit sive Ecclesiasticus, ex præjudicio, quod fieret per talem unionem patronis, suum jus patronatus amittentibus, patet. Sicuti autem concessio Ecclesie per modum incorporationis à patrono facta, per subsequentem Episcopi consensum ratificari potest, ut ex eo tempore fiat valida, prout sumitur ex *c. suggestum 20. iunct. Gloss. verbo subsecutus. h. t.* ita valida etiam est concessio beneficij, vel Ecclesie patronatæ ab Episcopo facta, si consensus patroni ex postfacto accedat, quia patroni consensus

senfus in hoc casu tantum accidentaliter requiritur.

Episcopis autem, ratione suae dignitatis Episcopalis, donari potest jus patronatus, quod habent patroni in Ecclesijs, sive in aliena diocesi sit illa, sive in propria diocesi, ita ut ab Episcopo diocesis, vel ab illo, cui institutio specialiter iure convenit, institui debeat in Ecclesia tali, qui ab Episcopo, cui jus patronatus donatum v. g. fuit, praesentatus fuit, vel si in sua diocesi sit, beneficium tale, vel talis Ecclesia, & ad hunc ipsum Episcopum institutio pertineat, confundetur cum institutione collatio, ita ut talem Ecclesiam liberè conferre possit Episcopus, cui voluerit, absque alia praesentatione, ut sumitur ex *c. significasti 18. h. t.* nisi compatronum in ordine ad talem Ecclesiam habeat Episcopus, cuius praesentatio expectari debet.

§. III

An Episcopus praesentatum à Patrone ad titulum suae Ecclesiae ordinandum, irrequisito patrono, admittere possit, ac debeat.

Resp. posse & debere taliter ad ordines à Rectore patronatae Ecclesiae, nihil consentiente Patrono, praesentatum, admittere & ordinare Episcopum, ita tamen, ut nullum exinde fiat patrono praesudicium, sed possit hic, ubi Ecclesia patronata vacaverit, quemcumque alium praesentare, sed soli rectori patronatae Ecclesiae incumbat, sustentationis media ex suo beneficio subministrare ad ordines praesentato, donec de

beneficio provisorio huic fuerit, in omnia colliguntur ex *c. postulat* in *l. c.* sicut tamen taliter praesentatus Clericus Ecclesiae illi servire debet, à qua sustentationis media accipit, dum vivit Rector, qui eum praesentavit, ita post mortem huius Rectoris, nec ad ulteriorem sustentationem praesentari tenetur benefactor, nec ulterius ad servitium illi Ecclesiae praestanda tenetur taliter ordinatus, hinc Episcopus diligenter attendere debet, utrum beneficium, ad quod ordinatur, tam pingue sit, ut duobus incrementa praestare possit, & unde post mortem huius Rectoris alimonia sit habiturus, qui ad talem praesentationem fuit ordinatus.

§. IV

Qualem praeterea possit habere Episcopus, vel non habeat, in Ecclesijs, & beneficijs patronata.

Episcopi praesentatos à patrono debent prius in Ecclesia tali colligere, nisi prius, intra tempus ab Episcopo praesentandum, congrua sustentatione, vel minor pro diversitate locorum onerum fuerit praesentato, circa ipsos Episcopos, assignata, de rebus talis Ecclesiae, ita, ut si praesentationem assignare intra praesentatum tempus non poterint, praesentationem admittere debent Episcopi, & ad ipsos devolvatur praesentationis taliter instituto assignandae libertas, in poenam scilicet negligentiae, praesentationis huius iure privata, prout sumitur ex *Clement. 1. h. t.* quod si tamen principalis patronus Ecclesiae

cus, cui ex vi factæ unionis, assignatio portionis per se competit, omnia onera, & iura Episcopalia, ac hospitalitatis v. g. ferre velit, ad plus assignandum Vicario obligari non potest. quàm ut congruam sustentationem habeat, pro victu, & vestitu. Non possunt tamen Episcopi qualitates, sive conditiones beneficii in prima fundatione apponitæ, quamvis consentiat patronus successor, in totum saltem, & in perpetuum mutare, cum talis mutatio, ex iusta causa faciendâ, soli Pontifici ex plenitudine potestatis concedatur *Clement. 2. De Relig. Domi. c. Tua. 17. De testam.* Negari tamen Episcopis non debet, quod fundatoris voluntatem, cum consensu successoris patroni, ex iusta causa per epychiam interpretari, & ab ea pro una alterave vice recedere possint, cum in tali casu non tam recedatur ab ultima fundatorum voluntate, quæ mutationem perpetuam non admittit. quàm voluntas eorum explicetur, quæ rationabilis semper esse debet.

§. V.

An Summus Pontifex citra patroni consensum possit beneficium conferre; & an etiam Legatus Papa possit iuri patronatus derogare?

Quamvis Summus Pontifex nunquam censetur derogare Laico patronatui, nisi expressa derogationis huius mentio fiat (ut ne scilicet à fundandis, &c. beneficiis deterreantur homines) patronatui tamen Ecclesiastico læ-

pius, ac facilius derogatur, cum pro his allata causa nihil urgeat, ita ut reservata etiam talia beneficia patronatui Ecclesiastici Summo Pontifici fiant, si saltem clausula generalis, ad cuiuscunque patroni præsentationem beneficia talia pertinent, addatur; prout etiam docet *Glossa communiter recepta in Clement. 2. verbo: Apostolicis. De præbendis.* Quin imò etiam Sedis Apostolicæ Legati à latere possunt sibi reservare beneficia primò vacatura v. g. ac certæ personæ, cum vacant, conferre, etiam si patronatus Ecclesiastici illa sint, & nihil de hac reservatione, & collatione interrogetur patronus talis c. *Cum dilectus 28. h. t.* quia tamen in nostra Germania talium reservationum vix aliquis usus est, propter Concordata nostra, ideo de illis plura dicere necessarium non est.

§. VI.

Quibus modis ius patronatus amittatur, vel extinguatur?

Variis modis amitti ius patronatus certum est, & apud varios videtur potest: sic amittitur subinde per liberam cessionem alteri factam, sive per remissionem huius iuris, per mutationem Capellæ in Ecclesiam Collegiatam, per unionem alteri Ecclesiæ, aut monasterio factam; per præscriptionem contra præsentationem; per familiæ, penes quam ius patronatus est, extinctionem; per apostasiam, simoniam, hæresin, &c. patroni.

T I T U L U S XXXIX.
DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS, & PROCU-
RATORIBUS.

S E C T I O I.

De Censibus.

§. I.

An ex prestatione annua census facta Episcopo ab aliqua Ecclesia, vel monasterio, rectè colligatur, & probetur ejusdem subiectio, & quomodo census sui & probari debeat?

Variæ quidem veniunt pensiones ex obligatione solvendæ, census nomine, de quibus multa videre licet apud Civilistas; hæc autem census nomine aliud non intelligitur, quam onus reale Ecclesia impositum, aut pensio annua ex proventibus Ecclesiasticis, ab Ecclesiis, aut aliis piis locis, Superioribus, & Prælatibus Ecclesiasticis, in singulos annos, solvenda. De hac ergo pensione, seu solutione quaeritur, utrum ex illius præstatione Episcopo faciendæ, rectè colligatur Ecclesie solventis subiectio; & respondetur negativè, cum solutio talis ex variis causis fieri possit, nisi vel ex ipsis expressis verbis in solutione appositis, vel ex circumstantiis variis, solutionem hanc fieri in signum subjectionis, colligi possit. Certè census talis subinde solvi potest ob privilegium ab illo concessum, cui solvitur;

In recognitionem gratiæ alicujus, emptionis v. g. libertatis, &c. à Superioribus obtentæ; in signum fundationis sibi aut juris patronatus, penes alterum existentis; ex conventionibus certis, &c. ex census solutione præcisè non probatur subiectio: & hinc, qui penes certum, tanquam sibi debitum solvi, expresse debet rationem, sive causam, ob quam census sibi debeatur c. *Proventus*, 7. h. 2. nisi ab immemoriali tempore census talis solutus esset, cum immemorialis temporis tituli præsumptionem inducat. Si aliquo protestatione contra omne debitum solutio talis facta fuit; quamvis enim ex solo decursu temporis non oritur obligatio, aut debitum, ejusve possessio, videtur tamen præsumptio præcedentis solutæ, sive tituli, ex quo obligatio, seu debitum, ejusve possessio, aut quali possessio originem traxit.

§. II.

Utrum monasteriis, vel aliis Ecclesiis, novus census imponi possit; & etiam à patronis, Ecclesiis, vel monasteriis patronatus?

Ab Episcopis non possunt novi census reales, & perpetui, sine iusta causa imponi monasteriis, vel aliis Ecclesiis, neque veteres augeri c. *Severitas*, 3. h. 2. *Prohibemus*, 7. h. 2. tum quòd ad leges

Dioecesanam spectet oneris talis impositio, à qua monasteria omnia sunt exempta, tum quòd in talibus casibus fiat quasi alienatio aliquis juris Ecclesiastici, & servitutis cujusdam in rebus Ecclesie constitutio, quæ sine solemnitatibus certis prohibita est Episcopis. Neque conceditur Episcopis, quòd possint Ecclesiis, quas de manu fortasse, seu potestate Laicorum liberaverunt, novum censum imponere, prout decernitur etiam in *Eccl. 9. h. 1.* præstitit enim in tali casu Episcopus, liberando Ecclesiam de manu Laici, ad quod ex officio tenebatur, & consequenter in compensationem quasi beneficii, nullum novum censum imponere potest. Quin etiam *ex c. Cum Clerici 12. h. 1. pater*, quòd Clerici, qui coludendo v. g. cum religiosis suas Ecclesias censuales constituerunt, quales non fuerunt ex sua fundatione, aut legitima auctoritate, à suis Ecclesiis sint amovendi, & *ex c. Significavit 13. h. 1. pater*, quòd cogi possit & compelli debeat, ad remittendum iuramentum, cui sub iuramento novi censûs solutio ex bonis Ecclesie promissa fuit: & denique *ex c. gravis 15. h. 1. pater*, quòd neque patroni, sive Laici, sive Clerici hi sint, post fundationem novum censum Ecclesiis suis patronatis imponere, aut veterem augere possint, ne gravandi Ecclesiam pro placito ansa detur, & occasio.

§. III.

In qua moneta solvendi sint census seu pensiones, & alia debita pecunialia?

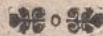
Multa jam olim in Germania tributa fatigavit, hæc intricata, &

difficilis quæstio, ob mutationem variaz monetæ, quoad valorem intrinsecum, sive bonitatem monetæ; vel quoad valorem extrinsecum, sive æstimationem monetæ à lege publica, vel alterius magistratûs, jus cudendi monetam habentis, taxatam, quia tamen longius examen hæc quæstio requirit, & hodie rari usus est, cum per privatas conventiones litigiosæ huic sæpius mutationi satis caveatur, ideo ad *Auth. Method. & ad Layman in sua Theologia morali l. 3. tit. 3. p. 1. cap. 5. n. 19. uti & ad c. Olim 20. h. 1. & ad c. Cum Canonicis 26. eodem*, remittitur, qui plura de hac quæstione scire petat.

§. IV.

Quomodo solvenda sint ea, quæ ex voto debentur?

Neque hæc quæstio multi examinis apud Canonistas est, cum illius decisio ex Theologia Morali petenda potius sit. Videatur *c. Ex parte 18. h. 1.* juxta quod, si certa mensura v. g. determinata non sit, ad quam solvendam se quis sub voto obligavit, communis tamen usus regionis, & generalis consuetudo habeat, aut aliaz circumstantiaz exigant, ut solutio talium votorum fiat juxta certam mensuram, aut juxta certam speciem, juxta hanc solutio facienda est.

SECTIO II.
De exactionibus.

§. I.

Quanam sint exactiones ordinariae Episcopis seu Prælati Ecclesiasticis à subditis Clericis, vel Laicis præstandae?

Inter exactiones ordinarias Episcopo solvendas numeratur primò portio Canonica, quæ debetur Episcopo, ex quibuscunque legatis piis, quæ sunt Ecclesiis, aut aliis piis locis in diocesi existentibus, de qua *h. lib. tit. 26. sect. 4. §. 4.* Secundò numeratur synodicum, seu Cathedralicum à singulis Clericis certæ Diocesis ad synodum vocandis, in ea, in honorem Cathedræ Episcopalis solvendum, de qua *L. 1. Decret. tit. 31. sect. 3. §. 9.* Tertiò numeratur quarta decimarum, & quarta mortuorum, de quibus loco modò citato. Quartò numeratur procuratio præstanda in visitationibus, de qua sectione sequente, ita tamen, ut in his plerisque solvendis attendenda potius sit loci consuetudo, quàm iurium decisio, uti jam dictum.

§. II.

An prædium, vel fundus Ecclesie in dotem assignatus liber sit ab omni servitio, tributo, & onere?

Libetum debere esse fundum talem ab omni servitio, & tributo temporali, non autem Ecclesiastico, ex *c. 1. h. t.* sumitur, cum fundus talis sit sustentatione ministrorum Ecclesie, &

aliis necessariis usibus Ecclesie constitutus, nisi talia bona ab antiquo, aut sint tributanea, qui, cum suo jure, quo habent, ad censum ex tali fundo, non cesserint, consequenter, ne in ius præjudicium fiat, in tali fundo doti Ecclesie constitui non potest, vel censum onere suo reali fundus hic in Ecclesia transibit, saltem in eo casu, quo non abundans constituitur, ut omnibus præferendis sufficiat. Quòd si tamen pauper, qui dotem constituit, censum non centum, in dote tali Ecclesie constituta, relevasset, maneret quidem ad hoc censum patrono dissolvendum Ecclesia obligata, si dos constituta ad tale onus ferendum sufficiens esset, nulla tamen foret talis reservatio, si dos constituta pro iuribus necessariis Ecclesie, necessaria foret.

§. III.

Quis possit imponere collectas, & exactiones novas extraordinarias, & quibus illæ imponi possint?

Quamquam secularium possint novas collectas, & exactiones extraordinarias imponere, viderint Covilla, circa sub pena Canonica, excommunicationis etiam incurrendæ, prohibentur novæ vectigalia, gabelle, & ejusmodi onera illicitè, & sine legitima auctoritate imposita. Utum autem Ecclesie, Clerici, & aliæ personæ Ecclesiasticæ, ad hæc extraordinaria onera à Laicis imponi solentur, ex *c. Quamquam, 4. h. t.* satis decidi potest, ubi tales exactiones severè prohibentur, & ex *tit. 47. h. t.*

magis patebit. Patet etiam ex c. Licet 4. h. t. quod cæci, ad tales exactiones solvendas obligari non possint, uti nec pauperes, quos excusat inopia.

§. IV.

An, & quâ ratione Episcopi, aliiq; Prælati illis inferiores, possint collatas extraordinarias suis subditis imponere, vel ab illis exigere?

Prohibetur quidem his omnibus in c. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus h. t. ne subditos suos exactionibus (extraordinariis) gravent; conceditur tamen etiam omnibus Episcopis, modò legitime electi, & confirmati sint, etiam si nondum sint consecrati, & qui majorem, vel similem Episcopali jurisdictionem in subditos suos habent, ut à Clericis beneficiatis, & ab Ecclesiis sibi subiectis, subsidium, ut vocant, charitativum, sive auxilium moderatum, cum charitate, sæpius etiam exigere possint, (si causa manifesta, & rationabilis, dissolvendorum v. g. Episcopatus debitorum, consecrationis Episcopalis, fabricæ Ecclesiæ, belli avertendi, & c. necessitas, aut totius Ecclesiæ bonum subsit) ex rebus Ecclesiasticis solvendum; ita ut Episcopus quidem omnino illud remittere non possit, cum ex vi juris communis debeat, & ne in inius præ altero præjudicium, aut injustum gravamen cedat hæc exactio; neque tamen ad hoc solvendum cogi possit, qui vel nullum beneficium habent, vel redditus ex eo redè exiguos, ut vix congruam sustentationem exinde habeant, quamvis pingua patrimonialia habeant, cum eorum hoc onus sit, qui fructibus Ecclesiæ gaudent.

SECTIO III.

De procuracionibus.

§. I.

An, cur, & quomodo procuraciones sint præstandæ visitantibus Ecclesiis, & Clericis; & an etiam exigantur, ac recipi possint in pecunia?

Procuracionum nomine hæc intelliguntur illæ expensæ, quæ præstari debent Prælati, quibus ex officio incumbit visitare Ecclesias, ita ut solvi hæc procuraciones debeant actu visitantibus Ecclesiis, vel Clericis c. Procuraciones. 23. h. t. ut ne ob defectum sustentationis, ex proprio solvendæ, intermittatur visitationis utilitas, & ut ne qui visitat, suis stipendiis visitare debeat. Debent autem hæc procuraciones visitationis tempore solvendæ, moderatæ esse, ita ut Ecclesiæ non graventur nimium, habitâ ratione facultatum illarum c. Sopita 14. c. procuracionis 23. & c. Cum nuper 25. h. t. Trident. sess. 24. cap. 3. De reformat. & communiter consistunt circa victualia, honestum scilicet cibum, & potum pro visitatore, ejusque moderato comitatu, ac pabulum pro equis præbendo, juxta receptam patriæ illius consuetudinem, & visitatoris conditionem, ita ut vecturæ etiam nonnunquam, sarcinas necessarias hinc inde transferentes, solvi debeant. Et quamvis olim pro procuracionibus talibus pecunia non poterit exigi ab invitis can. prolata 9. caus. 14. q. 1. c. Romana 1. §. Procuraciones h. t. in 6. neque esculenta, aut poculenta nisi

nisi in quantum in loco visitationis assumuntur, Notatio tamen, ob laborem conficiendorum v. g. decretorum, & multorum sæpe scribendorum, si aliunde justum salarium non habeat, plus aliquid etiam in pecunia exigendum conceditur: vix tamen multus usus videtur apud nos harum procurationum. Videatur *Trident. sess. 8. capite citatis.*

§. II.

Quibus Prælati, & quando, ac quâ ratione præstari debeant procuraciones?

ORdinariè procuraciones tales debentur non tantum Episcopis, & his Superioribus, sed etiam aliis inferioribus Prælati, qui jus visitandi habent, dum actu, & personaliter visitant; & Sedis etiam Apostolicæ Legatis, quamvis actu non visitent, sed occasione necessarii itineris per locum talem transeunt, aut in eo moram necessariam trahunt *c. procuraciones 23. h. t.* ita tamen, ut semper observari debeat, ne harum procuracionum occasione, nimium graventur Ecclesiæ, sicuti enim de necessariis vultalibus provideri Pontifex, ita neque Ecclesiis molestus esse cupit (& ob hanc fortassis causam hodie talium procuracionum, præsertim Legatis pendendarum, nulla amplius praxis est) & si visitatores officium suum in visitatione non faciunt, prædicationi, correctioni, & reformationi, &c. vacando, procuraciones tamen accipiunt, vult illos ad restitutionem esse obligatos illius, quod acceperunt, & ut tantundem adhuc addant Ecclesiæ impendendum, quam frustra gravaverunt.

§. III.

Quanam Ecclesia, vel loca Ecclesiastica, aut persona, & quomodo tenentur solvere procuraciones, vel non tenentur?

Ecclésiæ omnes, sive secularis sive sive regulares, etiam, que in iure te Episcopali existunt, monasteria, Collegia in Ecclesiis collegiatis ecclesiastica, &c. solvere debent Episcopo, vel alteri Vicario personaliter visitandi, vel Archiepiscopo etiam Provinciam ad litteras visitandi, procuraciones, nisi specialibus privilegiis exempta sint *c. Canon venerabilis 21. c. Sopita 14. c. Innocentius 24. h. t.* neque ullo unquam tempore, etiam immemoriali, contra tales procuraciones præscribi potest, in quibus tamen solvendis observanda est cautela, uti Tridentinum loquitur *sess. 24. cap. 3. De reformat.* ab hospitalibus, & ejusmodi piis fundacionibus, quamvis ab Episcopo visitari possint, nullæ tamen procuraciones exigi, & debent (ne quæ bona ad certos piis fundata sunt, ad alios usus expendantur) uti nec ab oratoribus privatis, aut à personis Ecclesiis, &c.

§. IV.

Alia quadam ad procuraciones pertinentia proponuntur, & respondentur?

Primò quidem non potest jure proprio rationis, ratione visitationis detineri, expressè, aut per pactum remitti ex toto, & in perpetuum ab Episcopo, &c.

animo ipsa visitatio remitti in perpetuum non potest, ita nec procuratio illi annexa; & quamvis possit hanc remittere pro ea semper vice, quâ visitat, cum favori pro se instituto cedere possit, non tamen venit renuntiatio procuracionis hujus sub nomine servitorum in genere remissionum. *cum venerabilis 21. h. t.* Secundo non debet augeri procuratio, quæ in fundatione Ecclesiæ alteri v. g. Ecclesiæ faciendæ, cum patroni consensu, imposita est, nisi ita notabiliter creverint facultates Ecclesiæ, ut absque magno gravamine major procuratio solvi possit. *quanto 16. h. t.* cum enim in tali casu nulla certa quantitas imposita sit, consequenter ea solvi debebit, quæ conveniens, & communis est, augetur autem hæc, si facultates illius Ecclesiæ augeantur, ergo. Tertio in multis casibus, ubi de procuracionibus præstandis, certi nihil statutum est, attendenda, & observanda est vicinarum civitatum consuetudo, prout sumitur ex *c. super eo 22. h. t.*

§. V.

De visitatione, ob quam debentur procuraciones.

Quæritur primò quinam jus visitandi habeant. *¶.* ad eos potissimum jus hoc pertinere, qui jurisdictionem ordinariam in Ecclesiis, vel Clericos obtinent, quales sunt Romanus Pontifex in totam Ecclesiam, Patriarchæ; Archiepiscopi; Legati Sedis Apostolicæ, in ordine ad Ecclesiasticos suæ Provinciæ; Episcopi; Archidiaconi; Decani; Capitula, Ecclesiarum Cathedralium, vacantis Sede; Abbates, Priores, & alij

Superiores regularium in ordine ad sibi subiectos subditos &c.

Quæritur secundò an Episcopus visitare etiam possit Ecclesias, aut personas Ecclesiasticas exemptas. *¶.* primò quoad Ecclesias, si sæculares illæ sint, visitari ab Episcopo posse, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, uti Tridentinum illis concedit *sess. 7. capite. 3. de reformat.* si regulares verò sint, in quorum monasterio observantia regularis vigeret, visitare quidem eos potest Episcopus, si curam animarum adjunctam habeant, circa ea, quæ ad curam animarum pertinent; si verò curam annexam non habeant, non possunt ab Episcopo visitari, etiamsi commendatæ essent, cum jus visitandi tales Ecclesias commendatas, quod à Tridentino Episcopis conceditur, de illis tantum Ecclesiis intelligendum sit, ubi regularis observantia non vigeret: multo minus visitari possunt ab Episcopis eæ regulares Ecclesiæ, quæ suorum ordinum capitibus subsunt. Circa personas verò Ecclesiasticas visitandas. *¶.* secundò si sæculares sint, visitari posse, vel ordinariâ potestate, si curam animarum habeant, saltem quoad ea, quæ ad curam pertinent, vel potestate delegata, ut Sedis Apostolicæ delegatis, juxta Concilium *Trid. sess. 6. capite 3. de reformat.* Si verò regulares personæ sint, exemptæ quidem, extra claustra tamen viventes, visitari possunt ab Episcopo, ut Sedis Apostolicæ delegato, juxta *Trident. locq. cit.* si verò intra claustra vivant, nec jurisdictioni, nec visitationi Episcopi ordinariè subsunt, prout iterum habetur ex *Trid. sess. 25. capite 20. de regula:* plura de his vide apud Auct. *Meis.*

vel

vel Fagnanum in c. grave 10. de offic. jud. ord. vel Kochier de jurisd. in exemptos, &c.

Queritur tertio quoties, & quo ordine, & modo facienda sit visitatio.

¶ 1. faciendam eam de jure antiquo c. conquerente 10. de off. ord. jud. & de jure novo Tridentini sess. 7. capite 8. de reform. singulis annis, vel saepius etiam, si necessitas, aut alia nova causa urserit ¶ 2. secundo ordinem & modum faciendae visitationis praescribit c. Romana 1. h. t.

in 6. ex quo c. etiam habetur, quod Archiepiscopus cogere quidem potest visitandos, ad veniendum, & faciendam veritatem, non tamen ad jurisdicendum, si inquisitio tantum sit generalis, quod etiam Laicos suae Provinciae non possit Archiepiscopus, quoad criminosa facta, matrimonia, & alia, quae forum Ecclesiasticum pertinent, Consulatur & observetur consuetudo.

TITVLVS XL.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE VEL ALTARIS.

§. I.

A quo, quando, & qualiter consecrari possint Ecclesia, & an requiratur ad consecrationem Ecclesia dotatio?

Consecrari possunt Ecclesiae à solo Episcopo, & quidem proprio, vel cum proprii licentia, ab alieno *can. nemo 9. & can. nullus. 15. distinct. 1. de consecrat.* neque potest consecratio harum committi simplici sacerdoti, non Episcopo, cum consecratio Ecclesiarum sit actus ordinis Episcopalis. Possunt autem consecrari non tantum diebus dominicis, & festis sed quolibet alio die *c. Tua 2. h. t.* cum in his velut inanimatis consecrandis non requiratur tanta solemnitas, quanta requiritur ad consecrationem persona-

rum Ecclesiasticarum. Debet tamen consecrante Sacrificium Missae in eadem celebrari, saltem juxta consuetudinem, tamen, ut valide consecratur Ecclesia iam esse consecrata, licet consecratio celebraverit in ea. Consecratio tamen non est, nisi prius ei de dote, quae componendo decimas, oblationes, aut alia conventiones sufficiat, pro luminibus, vestimentis sustentationem parochi & aliorum provisum, *c. cum sicut 8. h. t.* ad hoc dote obligatur ex quasi contractu Episcopus, vel qui eam fecit consecrator, vel heredes illius, cum Fundator talis, vel pater, habeatur hujus Ecclesiae, vel non possit dotare, tenebitur ad dotem subministrandam Episcopus consecrator ex redditibus suis Ecclesiasticis, ita tamen ut ad hanc dotem nemo obligetur.

fundat; aut consecrat Ecclesiam religiosorum mendicantium, aut si ædificetur Ecclesia in monasteriis religiosorum redditus annuos habentium.

§. II.

In quibus casibus Ecclesia exsecratur, ita ut novâ consecratione indigeat.

Tres communiter casus recensentur à Gloss. in c. proposuisti 4. h. t. verbo reconciliari. primus est, si nesciatur vel dubitetur, an Ecclesia aliqua fuerit consecrata, ita ut nihil appareat, aut præsumi possit, de ejus consecratione, vel ex instrumento dotationis, vel ex alia scriptura, aut tabula parieti inserta, vel ex crucibus depictis, vel ex uno saltem teste, qui vidisse se testetur, vel ut concedunt aliqui ob favorem Ecclesie, qui testetur audivisse se, quod Ecclesia illa fuerit consecrata. *Can. Ecclesia 18. de consec. dist. 1.* quo in casu sub conditione, saltem mente reservatâ, ab Episcopo consecranda est Ecclesia talis.

Secundus Casus est, si Ecclesia propter exsecrationem novâ consecratione indigeat, eò quod scilicet igne exusta fuerit talis Ecclesia, non quidem, quod ligna tantum Ecclesie, aut tectum illius destructum sit, sed quod parietes interiores fuerint combusti, devastati, & abradi, vel ex toto, vel ex majore parte, in his enim fieri solet consecratio, per inunctionem sacri Chrismatis.

Tertius denique casus est, si totum Ecclesie ædificium, sive casu fortuito corruat, sive consilio destruaatur, non quidem successivè tantum, ita ut paulatim

Compend. Pirhing.

per partes semper minores Ecclesia repararetur, sed si simul, vel ex toto, vel ex majore parte destruaatur; in illo enim casu pars minor addita majori consecratur, per hanc majorem consecrata censetur, cum dignius, & quod majus est, trahat ad se, quod minus est, & minus dignum est.

§. III.

Quot & quibus modis polluitur, sive violetur Ecclesia, ita ut in ea divina officia celebrare non liceat, prius quàm reconcilietur, & quomodo, ac à quo Ecclesia polluta reconcilianda sit.

Violatur Ecclesia, ut reconciliatione indigeat, pluribus modis, prout habetur in c. proposuisti 4. h. t. & primò quidem per homicidium voluntarium, injuriosum, vel saltem contra reverentiam loco sacro debitam, commissum, per mortem scilicet ex sententia v. g. judicis in Ecclesia illatam, etiam si fiat sine sanguinis effusione.

Secundò polluitur Ecclesia, per humani sanguinis effusionem voluntariam, & injuriosam, non quidem ex naribus tantum fluentem, ob percussione injuriosam in templo factam, cum ex naribus nimis facile, & in magna etiam copia sanguis elicatur, sed ob alia vulnera in Ecclesia inflata, etiam si periculum mortis in tali casu non subsit.

Tertiò polluitur Ecclesia per adulterium, aut aliam quamcunque illicitam copulam, aut feminis copiosam effusionem, ac publicè notam c. significasti. de adulteriis, ita ut in prioribus etiam casibus,

Kkkk

libus,

notabiliter fractus, ita ut ad usus, ad quos est consecratus, sit inutilis, & propter fracturam, aut nimis deformem sit, aut in nulla sui parte integra, calicem, cum patena, quoad majorem saltem partem, continere possit. 2. Exsecratur Altare fixum, ut novâ consecratione indigeat, si lapis, seu mensa superior, à basi, seu inferiori structura, cui est defixa, amoveatur, cum consecratio talis altaris consistat in consecratione superioris mensæ, & inferioris structuræ, cui saltem immediatè superior mensa adhæret; & hinc si superior mensa cum structura inferiore, cui immediatè innititur, tota de loco in locum moveatur, vel si lapides quidem illam immediatè attingentes, immoti maneant, inferiùs tamen lapides aliqui auferantur, vel addantur, ut altare fiat, vel humilius, aut altius, vel ad latera adjungantur lapides aliqui, ut latius altare fiat, non exsecratur illud, & nullâ novâ consecratione indiget, cum à basi sua in tali casu non amoveatur, 3. putant aliqui exsecrari altare, & perdere suam consecrationem, sive fixum, sive mobile illud sit, si sepulchrum altaris, sive locus ille, in quo sacræ reliquiæ reponi solent, frangatur, vel spoliatur, quod tamen, quia ex jure non satis probatur, & probabile est de essentia altaris consecrati non esse reliquias, aut loculum talem, & si quid præceptum aliquando fuit de reliquijs altari consecrando inferendis, per contrariam consuetudinem, jam abrogatum videatur, cum nimia multitudo Altarium portatiliùm, vix præsumere liceat, reliquias approbatas semper inferi,

probabile etiam videtur per fractionem talem aut spoliationem loculi talis non amittere suam consecrationem Altare, servanda tamen est loci consuetudo. 4. Denique potest altare consecrationem suam retinere, quamvis Ecclesia, in qua altare tale fixum est, suam perdat, cum diversæ sint altarium, & Ecclesie consecrationes, & altare integrum permanere possit, etiam si tota Ecclesia destruat, vel per parietum abrasionem exsecratur, neque enim ex eo contra hoc aliquid probari potest, quod pollutâ Ecclesiâ, ut reconciliari debeat, etiam polluantur in ea fixa altaria, ergo pati modo exsecratâ Ecclesiâ etiam exsecrabuntur altaria fixa in ea, ut novâ consecratione indigeant: concessio enim antecedente negatur consequens, quia pollutio Ecclesie totum illud corpus afficit, ergo quicquid est de corpore hujus Ecclesie, uti sunt altaria, pollutum censeri debet, hoc autem non fit in exsecratione Ecclesie, quæ quoad hanc, sicuti peculiariter ab altaribus consecrationem habet, sic potest hac privari, quin illa tamen priveatur.

§. V.

De consecratione, pollutione, & reconciliatione coemeterij.

COEmeterium aliud non est, quam locus auctoritate Episcopi ad corpora fidelium sepelienda deputatus, & præsumitur cum Ecclesia, cui conjunctum est, consecratum, vel benedictum, quamvis neutrum necessarium sit, cum sola Episcopi deputatio suffi-

Kkk k 2

ciat polluitur, & violatur regulariter iisdem modis, quibus Ecclesia polluitur, violatur & reconciliatur, ita tamen, ut polluta Ecclesia censeatur etiam pollutum coemeterium, si contiguum Ec-

clesiæ sit, non autem, si sit separatum, cum in illo casu habeatur, ut accessorium, consequenter polluto principali censeatur & ipsum pollutum *q. si Ecclesia unico h. t. in 6.*

T I T V L V S XLII.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET SACRAMENTO EUCHARISTIÆ ET DIVINIS OFFICIIS.

QUæ in hoc titulo pluribus capitulis deciduntur, rectius ex rubricis Missalis, & Breviarij, ac Theologij peti possunt.

T I T V L V S XLIII.

DE BAPTISMO ET EJUS EFFECTU.

Videatur de materia hujus tituli Theologia moralis.

T I T V L V S XLIV.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZATO.

Non baptizatus baptismo fluminis salvari potest, per baptismum sanguinis, aut fluminis, ordinari tamen validè non potest, juxta hujus tituli decisiones; & hinc, si ordinatus aliquis sit, & postea innotescat baptismum

eum non fuisse, baptismo fluminis, baptizari hoc baptismo debet, & deinceps ordinari, quia prior ordinatio, non baptizato, bonâ quidem fide collata, invalida tamen fuit, ut habetur *in c. 1. q. 3, h. t.*

TITVLII

TITVLVS XLIV.

DE CUSTODIA EUCHARISTIÆ,
CHRISMATIS, ET ALIORUM SACRAMENTO-
RUM.

Eucharistiam, & sacrum Chrisma- rum, aut laicorum in Ecclesia offer-
fideliter custodienda ex *c. 1.* habe- vanda, nisi gravis necessitas belli, aut
tur, & nulla facilè suppellectilia Clerico- incendij v. g. urgeat. *ex c. 2. h. 1.* patet.

TITVLVS XLV.

DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE
SANCTORUM.

Uo sunt, quæ in hoc titulo deci- tas fraudes cavendas, & plures alias ra-
duntur 1. quod nullus publico cul- tiones, quæ cuivis facilè occurrunt. 2.
tu, ut Sanctus sit colendus, nisi à Sum- Deciditur etiam, quod sanctorum re-
mo Pontifice fuerit canonizatus, siue liquiæ non tantùm non debeant venales
quod idem est, nisi post præmissam di- exponi (quia res sacræ non sunt pretio
ligentem, & accuratam examinationem temporali æstimabiles) sed nec passim
super vitæ, morumque probitate, & & indifferenter ostendi, & si antiquæ
miraculorum, sine quibus nulla sit ca- sunt, extra capsam, cui sunt inclusæ,
nonizatio hodie, veritate à Summo Pon- nõ sint ostendendæ, ne detur scilicet plu-
tificæ albo sanctorum adscriptus fuerit, ac ribus maledicis occasio, scabiosè, & ir-
ut sanctus ab omnibus colendus, decla- reventer de sanctis loquendi, aut vi-
ratus, *c. 1. h. 1.* vel certè de personæ ta- deantur hæc talia fieri quæstus causa &c.
lis sanctitate per traditionem, & univer- Si verò de novo sint inventæ, publicè
salem Ecclesiæ consensum constet, quæ non exponantur, nisi auctoritate Summi
solet esse æquivalenter canonizatio. Et Pontificis sint approbatæ *c. 2. h. 1.* aut
hinc habetur, quod soli Summo Pontifi- nisi certò constet illas, quæ de novo
ci, non autem Episcopo, nec pro sua repertæ sunt, esse alicujus sancti jam
diæcesi canonizare hodie concessum sit olim ab Ecclesia approbati; quarum ta-
(quidquid olim praxis habuerit) ob mul- men, antequam publicè exponantur, re-
K k k k 3 cogni-

cognitio ab Episcopo fieri debet, ut vult
Trident. Sess. 25. in Decret. de invocat.
Et reliq. sanct. quia hac in re, quæ plu-
 rium sæpius hæreticorum laudibus
 tur; cautè agendum vult Ecclesiæ.

TITVLVS XLVI.

DE OBSERVATIONE JEJUNIORUM.

Examinatur etiam hujus tituli mate-
 ria sufficienter à Theologia morali,
 cui ea relinquatur.

TITVLVS XLVII.

DE PURIFICATIONE POST PARTUM.

IN antiqua lege præceptum erat, de
 facienda post partum purificatione,
 post 40. vel 80. dies à partu, ante quod
 tempus non poterat templum ingredi
 puerpera: hodie tamen in nova lege
 Evangelica tale præceptum non extat,
 improbanda tamen devotio non est,
 ait Pontifex in *c. unic. b. 2. si quæ religio*
 quamdiu ob reverentiam, ab ingre-
 Ecclesiæ ante purificationem publicè
 etiam abstinere.

TITVLVS XLVIII.

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS VEL
REPARANDIS.

§. I.

De Ecclesijs ædificandis.

Potest quidem quilibet in proprio
 fundo novam Ecclesiam ædificare,

duæ tamen conditiones illi observanda
 sunt. 1. ut per hoc alteri Ecclesiæ non
 inferatur præjudicium. 2. ut interve-
 niat legitimi superioris, Episcopi scilicet,
 si in loco non exempto ædificat, aucto-
 ritate

ritas vel consensus (saltem tacitus, & subsequens) etiam si persona exempta sit, quæ edificat; vel Summi Pontificis, si locus, in quo edificatur, exemptus sit, *can. nemo 9. dist. 1. de consec. c. ad hæc. 4. de religiosis domibus. c. auctoritate 4. §. prohibemus insuper de privilegiis in 6.* Imò intra fines alterius Parochiæ nova Ecclesia parochialis, cum consensu Episcopi, edificari potest, non quidem ob solam populi multitudinem, sed si nimia sit distantia pro divinis officiis, & Sacramentis, aut alia magnæ difficultates antiquam Ecclesiam parochialem frequentare facillè non permittant, ut constat *ex c. ad audientiam 3. b. t. vel in usum leproforum c. cum dicat. 2. b. t.* quia in his casibus urget necessitas, aut sanitas novam Ecclesiam parochialem.

§. II.

Quenam præter legitimam causam conditiones necessario requirantur ad construendam novam Ecclesiam parochialem.

1. **R**equiritur, ut in illo districtu, ubi nova Ecclesia parochialis erigenda est, saltem decem sint parochiani *arg. can. unic. caus. 10. q. 3. sunt. Gloss. verbo mancipia. 2.* ut fiat ab Episcopo cum consensu sui Capituli, quia circa reditus prioris Ecclesiæ fit alienatio quædam, aut certè unio unius Ecclesiæ cum altera, quæ nec ipsa sine consensu Capituli fieri potest, nisi in extruenda tali nova Ecclesia procedat Episcopus, ut delegatus Pontificis, in casu scilicet, in quo non potest, ut ordinarius, procedere, in loco v. g. exempto novam Ecclesiam edificando. 3. requiritur, ut

citentur & audiantur Rector Ecclesiæ matricis sive antiquæ, & quorum interest hæc scire, quamvis enim etiam illis invitis procedere possit Episcopus, ut constat & *cit. c. ex Tridentino*, non tamen illis non auditis, ob pleniorum scilicet informationem. 4. requiritur, ut Ecclesiæ novæ competens dos assignetur, pro sustentatione necessariorum ministrorum, & sumptibus necessarijs talis Ecclesiæ, ita tamen, ut dos ista ex redditibus Ecclesiæ antiquæ desumi possit, si abundantur illi aded sunt, ut utriusque Ecclesiæ tam antiquæ, quam novæ sufficiant, & nisi alius adsit, qui velit eam dotare, vel si redditus illi pro utraque Ecclesia non sufficiant, & nemo alius novam dotare velit, populus novæ Ecclesiæ ad necessaria subministranda ab Episcopo cogatur, vel illi prælati, quorum jurisdictioni hæc Ecclesia subest in temporalibus, aut in horum defectum Episcopus providebit, permittendo etiam parochi novo, ut proprijs manibus, ex honesto & statui suo conveniente artificio, sustentationem suam quarat. *can. 3. & 4. dist. 91. §. requiritur*, ut jus ad novam hanc parochiam præsentandi referretur illis, quibus de jure debetur, qui fundando scilicet, edificando, aut dotando Ecclesiam hanc erexerunt; vel si ex redditibus prioris Ecclesiæ dotatio, aut edificatio novæ Ecclesiæ facta est, Patronus erit, præter eum, qui fundam v. g. dedit, Ecclesia antiqua, aut ejus Rector, prout ex relato *c. ad audientiam* patet. 6. Requiritur, ut honor competens antiquæ Ecclesiæ servetur, vel certum censum in signum subjectionis eidem solvendo, vel

vel servando illi sepulturæ, baptismi, scruti-
nii &c. jus.

§. III.

*Quinam & ex quibus redditibus
teneantur Ecclesias reparare?*

Ecclésiæ parochiales de jure antiquo
*inc. 1. & 4. h. t. & arg. c. si Epif-
copus 6. de off. ordi. in 6. ex redditibus*
suis ad fabricam deputatis reparari de-
bent, si tales redditus habeant, vel si re-
ditus tales non habeant, aut non ha-
beant sufficienter, cogi debent Eccle-
siarum talium Rectores, & beneficia-
ti, ad contribuendum pro reparatione
Ecclesiæ, si redditibus Ecclesiasticis fru-
antur, & ultra sustentationem nec-
cessariam beneficiatis superfit: vel de-
nique in defectum prædictorum paro-
chiani, qui in talibus Ecclesijs divina
percipiunt, non tantum plebei, sed
etiam nobiles, cum omnibus Ecclesia
illa servare debeat, & sentire onus de-
beat, qui commodum sentit. Si verò
jus Tridentini attendere velimus *Sess.
21. cap. 7. de reformat.* hic ordo ser-
vandus est, ut parochialium Ecclesi-
arum, quamvis patronatæ sint, si reparari, &
refici ea debeant, fiat reparatio ex fru-
ctibus & proventibus quibuscunque, ad
easdem Ecclesias quomodocunque per-
tinentibus, quasi non sint sufficientes,
omnes patroni, & alij, qui fructus ali-
quos ex dictis Ecclesijs provenientes per-
cipiunt, concurrere tenentur, & in
horum tandem defectum parochiani,
quacunque appellatione, exemptione,
& contradictione remotâ, cogendi sunt.
In his tamen omnibus observari debet

consuetudo, quæ in primis inspicenda
est, & tenenda: sicuti etiam circa illam
quæstionem, quid nomine Ecclesiæ
veniat, & utrum sub ea appellatione
etiam veniat domus parochialis: id
quamvis Patronus, qui fundavit, ædi-
ficavit, aut ædificavit Ecclesiam, ad con-
tribuendum pro Ecclesiæ reparatione de
jure non teneatur, nisi certam propor-
tionem ab Ecclesia solvendam teneat
set, uti facillè ex Tridentini verbis pro-
bari potest, attendenda tamen est con-
suetudo, hac etiam in quæstione.

§. IV.

*De mutatione Ecclesiæ secularis
in regularem, & definitionem
eiusdem.*

Quod Ecclesia collegiata secularis
mutari possit in aliam collegiatam
seu conventualem regularem cum con-
sensu ordinarij, modò canonicis condi-
tionibus, qui supersunt, nullum fiat pro-
dictum, ex *c. ad audientiam 5. h. t. &*
alibi dictis patet, ac favor religionis, qui
strictior est, quam status clero-
sæcularium meretur. Destru-
ti non possunt Ecclesiæ (præsertim con-
secratæ sint) ut lapides & ligna illorum
ad profanos laicos usus applicentur *ca.
lign. 38. junct. Gloss. verbo ad profanos
Dist. 1. de consecrat. quod enim deo
Deo dicatum est, non est ad usus pro-
fanos ulterius transferendum arg. regu-
de reg. in. in 6.*

TITVLVS XLIX

DE IMMUNITATE ECCLESIARVM, COEMETERII, ET RERUM AD BAS PERTINENTIUM.

Immunitas Ecclesiastica, de qua hic sermo est, aliud non est, quam jus, quo Ecclesia res, vel persone Ecclesiastica ab oneribus, vel etiam officiis secularibus libera, & exempta sunt; triplex autem communiter hæc immunitas est, localis scilicet, quæ Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis competit; realis, quæ rebus, seu bonis ad Ecclesiam, vel Clericos pertinentibus concessa est; & personalis, quæ gaudet personæ Ecclesiasticæ. Sit ergo

SECTIO I.

De immunitate locali, qua competit Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis.

§. I.

Quanam loca Ecclesiastica immunitate gaudeant?

Gaudent immunitate hac locali primo Ecclesiæ non tantum consecrata, sed etiam, quæ auctoritate Episcopi benedictæ, aut ad publicum usum divinum deputata sunt, c. Ecclesia 9. h. r. quia talis locus ex sola tali auctoritativa deputatione facer censetur, etiam si officia divina nondum in tali loco celebrentur: & hinc etiam interdicitur Ecclesiæ, Ecclesiæ pollutæ, nondum reconciliatæ, Compend. Pirhing.

& quæ adherent Ecclesiis, sacristia v. g. porticus, atrium, turris, tecti pars etiam superior, Ecclesiæ sine Superioris auctoritate destructæ, & quarum reparandarum spes est, gaudent hac locali immunitate, quia in materia hac favorabili nomine Ecclesiæ veniunt. Secundo competit locale hoc immunitatis privilegium cœmeteriis c. ult. h. r. quæ eisdem privilegiis cum Ecclesiis gaudent; oratorii, in ædibus etiam privatorum auctoritate Episcopi, ad divinum cultum deputatis; & univrsim, quæ de jure Canonico religiosa loca censentur, uti hospitalia auctoritate Episcopi erecta, monasteria cum toto ambitu claustrii.

§. II.

An in Ecclesiis, aut aliis locis sacris, vel religiosis judicia exercere, sit contra immunitatem Ecclesiasticam?

Non tantum judicia criminalia, in quibus agitur de fusione sanguinis, aut pœnâ corporali, in Ecclesiis aut aliis ejusmodi locis sacris exerceri non possunt, sub pœna excommunicationis, c. Cum Ecclesia 5. h. r. sed nec civilia secularia, non quidem, quæ sunt merè voluntariæ, sed quæ sunt contentiosæ jurisdictionis, ita ut nulla sint, & irrita, processus, & sententia in Ecclesia, instituta, LII I.

tuta, prout statuitur in *e. Decet 2. h. t. in 6.* absurdum enim est, ut ait circa criminalia Pontifex, ibi iudicium sanguinis, (vel Civile) exerceri, ubi est tutela refugii constituta, non tantum delinquentibus, sed etiam contra Civilia debita, ut videbimus. Iudicia tamen Ecclesiastica in Ecclesia etiam exerceri posse validè, ac licitè, docet Glossa communiter recepta in *citat. c. 2. verbo: secularium*, & satis probari potest ex *c. Quà fronte 25. De appellat.* tum quòd majorem rationem suorum iudiciorum habere debeat Ecclesia, quàm merè sæcularium; tum quòd ut sic Clericorum etiam honestati consulatur melius; negari tamen non potest magis fortasse decens, & conveniens esse, ut etiam tales Clericorum causæ, potiùs in palatio, aut consistorio Episcopali, quàm in Ecclesia expediantur, prout praxis habet, cum Ecclesia sit domus orationis, non jurgiorum.

§. III.

Quinam præterea actus prohibiti sint exerceri in Ecclesiis, vel aliis locis Ecclesiasticis, propter reverentiam loci?

Contractus fieri & negotiationes exercere in Ecclesiis prohibetur in *cit. c. 2.* (nisi ea tantum venderentur, & emerentur, quæ mox ad cultum divinum comburenda essent, ubi sunt cerei v.g. aut talia ad pietatem fidelium juvandam conducentia. Secundò prohibentur in *eodem c.* in Ecclesiis fieri publica communitatum Concilia, & parlamenta de rebus merè temporalibus. Tertid vult in *ist. c. 2.* Pontifex, ut in Ecclesiis cessent

vana, & magis fœda, & profana quia, cessent consultationes quælibet, & quæcunque alia, quæ divinum obicium turbare possent, cum Ecclesiis locus divino cultui deputatus: præcipiens etiam ordinariis locorum, inter talia faciant observari, & contravenientes debitis pœnis coerceant. Quibus etiam prohibentur in Ecclesiis loci theatrales profani *c. cum decorum 12. De vobis honest. Cleric.* Quintò prohibentur convivia in Ecclesiis *Can. Non oportet 4. dist. 41.* Sextò denique prohibetur omnia violentia Ecclesiis facta, ut constat ex *placito can. caus. 17. q. 4. ob reverentiam loci* loco sacro debitam, hæc omnia prohibentur Ecclesiis.

SECTIO II.

De iure, sive immunitate asyli, quod competit Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis.

§. I.

Quo jure asylum, sive jus hoc immunitatis sit constitutum, & quomodo criminis ad Ecclesiam confugientibus gaudeant immunitate asyli?

Jus asyli aliud non est, quàm privilegium, quo gaudent Ecclesie, & confugientes ad illas, velut ad asylum vim extrahi non possint, quod jus, sive privilegium non est introductum, sed naturali, vel jure divino positivo, sed humano tantum, Canonico, & Civili, neque enim aut intrinsecè malum est

ex templis extrahere, si fiat hoc cum debita reverentia, neque in nova lege hæc immunitas concessa divinitus Ecclesijs legitur, sicuti in utroque jure tam canonico, quam civili, conceditur toto titulo Cod. de his qui fugiunt ad Ecclesiam c. inter alia 6. h. t. & pluribus canon. caus. 17. q. 4. ex quibus juribus etiam habetur, quod hæc asyli immunitas, non tantum Ecclesijs, Monasterijs, & ejusmodi locis pijs concessa sit, sed eâ etiam gaudeant alicubi ædes Episcopales, ædes Cardinalium, ædes intra 20. aut 40. passus juxta Ecclesias sitæ, statuz principum, Sacerdos sacratissimum venerabile portans &c. prout pluribus disputant Theologi morales, & consuetudo ac recepta praxis docet, quæ de ædibus intra 20. aut 40. passus ab Ecclesia sitis, vix novit aliquid.

Gaudent autem hac immunitate asyli omnes Rei, qui ad Ecclesiam confugiunt, nisi de jure, vel æquivalente consuetudine excipiantur; cum enim jura universaliter reis ad Ecclesiam confugientibus privilegium hoc concedant, consequenter, quorumcunque criminata illi Rei sunt, hoc immunitate gaudent, nisi jus ipsum crimina quædam, quæ maximè noxia sunt reipublicæ, excipiat, prout in cit. c. inter alia excipiuntur publici latrones, die Straffenrauber/ & nocturni depopulatores agrorum, & in c. immunitatem ult. h. t. excipiuntur, quo minùs hac immunitate gaudent, qui in ipsis Ecclesijs gravia crimina committunt (cum frustra legis auxilium impleret, qui deliquit in legem, & hujusmodi personæ dignæ non sint in venerabili loco munimen habere, quem ipsi

per scelus proprium despexerunt) vel qui spe immunitatis ex proposito, & datâ operâ, propè Ecclesiam delinquant, vel qui in una Ecclesia delinquant, postea tamen confugiunt ad aliam, vel qui existentes in Ecclesia, alios foris existentes, globo v. g. vel telo emisso occidunt, aut mandant occidi, vel qui extra Ecclesiâ quidem existentes, occidunt tamen, jacto v. g. telo alios in Ecclesia existentes, vel certè mandant hos occidi &c. Quia hi omnes graviter delinquant in Ecclesiam, & reverentiam Ecclesijs debitam non observant. Similiter etiam excipiuntur ab hac immunitate c. 1. de homic. qui committunt homicidia proditoria, & in Bulla Grego. 14. Cum alias 1591. edita, qui Rei sunt assassinii; qui criminis læsæ Majestatis, in personam principis commissi, sunt Rei, qui Rei sunt hæresis &c. & quamvis per jura civilia plura adhuc crimina excepta habeantur, quo minùs immunitate Ecclesiasticâ gaudeant, quia tamen relata Bulla Grego. 14. ad unam formam bullæ illius, totam hanc immunitatis materiam reducit, & criminum horum per jura civilia exceptorum nulla fit mentio, consequenter hodie non tam jura civilia, quam dicta bulla observanda est, ut aded, quamvis gravissimorum criminum rei aliqui sint, si tamen nullum crimen in bulla illa exceptum commiserunt, & ad asylum confugerunt, uti & illi, qui ex ipsis carceribus, vel arresto, vel capitis jam condemnati, ad asyli locum confugiunt, immunitate hac gaudeant, extendendo scilicet hoc asyli privilegium, ob favorem Ecclesiæ. Sunt tamen qui putant consuetudine, cum

consensu etiam Pastorum Ecclesie, introductum jam esse, ut fures, simplices etiam, non gaudeant immunitate Ecclesiarum propter frequentiam scilicet hujus criminis, de quo proinde loci consuetudo consulenda est.

§. II.

Utrum omnes homines sive liberi, sive serui, laici, vel clerici, religiosi, fideles, vel infideles gaudeant immunitate asyli in casibus jure concessis; Et an etiam debitor ex causa civili.

Resp. i. omnes fideles laicos, sive liberi sint, sive serui, etiam excommunicatos, & personaliter interdictos gaudere in casibus non exceptis hac immunitate, uti constat ex *caus. 17. q. 4. Et c. inter alia §. si verò servus h. t.* ita tamen ut servus (sive propriè dictum mancipium) si ob crimen aliquod à iudice puniendum ad Ecclesiam confugit, absolute gaudeat, respectu iudicis, immunitate asyli, si verò negligentiam admisit à Domino puniendam, domino restituendus sit ad penam, promissam tamen à Domino, vitæ, & membrorum impunitate; nisi propter magnam sævitiam domini ad Ecclesiam fugerit, quo in casu non debet quidem domino restitui, cogi tamen hic potest ad servum talem vendendum, prout etiam jura civilia statuunt. Quod autem excommunicati etiam, & personaliter interdicti hac immunitate gaudeant, nisi propter crimina excepta censuram talem incurrissent (quo in casu non tam propter censuram, quam propter crimen admissum censurâ

tali notatum, asyli jus amitterent) hi probat, quòd in jure nulli legatur censuratos tales immunitate non gaudere.

§. 2. Quòd clerici, & religiosi criminibus, de quibus apud sacros etiam magistratus conveniri possunt, gaudeant immunitate asyli in Ecclesia, ad quas confugiunt contra iudices sæculares, cum in his casibus in illorum habeantur: utrum autem contra proprios suos prelatos, & iudices ecclesiasticos, immunitate asyli gaudeant in Ecclesijs, ad quas confugiunt, propter delicta non excepta, in utraque partem probabiliter discutitur, & consuetudo recepta habet, quòd contra hos non gaudeant immunitate, sed extrahi possint ab his, & in carcerem detrudi, vel puniri. Spectato tamen prece communi probabiliter videtur etiam hos clericos, & religiosos, si ob delictum commissum ad Ecclesiam confugiant, gaudere hac immunitate, etiam contra ecclesiasticos suos iudices, ut extrahi ab his Ecclesijs extrahi non possint, cum canones hoc asylum statuere universaliter loquantur, non distinguendo inter laicos, & clericos, ut patet ex *caus. 17. q. 4. Et ex cit. c. Intra illa*, & privilegium hoc defendendi dicto modo confugientes directè conceditur locis sacris ob horum reverentiam non autem directè personis; sicuti autem per hanc sententiam non impediuntur prelati regulares, quo minus suos religiosos in septa sui Monasterij puniant, si delicta transmittant, ut penitentiam in illa agant, cum hoc modo non extrahantur.

tur ab asyli loco, sed vel in hoc puniantur, vel ad alium locum immunitatis tantum transmittantur, ita possunt etiam Episcopi clericos sibi subiectos, vel in Ecclesia, ad quam confugerant, punire, vel ad carceres intra septa Ecclesiae existentes dimittere.

¶ 3. De infidelibus, paganis v.g. Judæis, & gentilibus &c. quod non gaudeant, indistinctè loquendo, immunitate asyli, in Ecclesijs, ad quas confugerunt, probabilius esse (quamvis alicui non improbabilius contrarium etiam sentiant, si non tam timore pœnæ, quam zelo fidei verè amplectendæ, ad quam ante commissum delictum jam inclinaverunt, ad Ecclesiam post delictum commissum confugerint lege 1. C. de his qui ad Eccles. confu.) quia non est conveniens eum ab Ecclesia defendi, qui eam non agnoscit; videtur tamen in hac quæstione, Episcopi iudicio relinquendum, utrum ad Ecclesiam talis confugiens serio animo baptismum, ac veram fidem petat, an verò animo tantum simulato ad evadendas pœnas delicto tali statutas. Hæretici verò, quamvis propter alia crimina non excepta, si ad Ecclesiam fugiant, gaudere possint asyli immunitate, cum nullibi legatur, eos esse hoc asylo privatos, non tamen gaudent hac immunitate, si propter crimen hæresis ad Ecclesiam confugiant, quia in eo, quod condemnant Ecclesiam, illius favoribus indigni sunt, ut in eo etiam puniantur, in quo delinquant.

¶ 4. Rei debendi, sive debitores, qui confugiunt ad Ecclesiam, ob debitum ex causa civili contractum, gau-

dent immunitate, ut inviti ab ea extrahi non possint, prout etiam sumitur ex l. 1. C. de his qui ad Eccles. & ex eo etiam probatur, quod etiam hi reorum nomine veniant, quibus immunitas universim conceditur, si non ut criminum Rei, saltem ut Rei debendi, nisi casus tales sint excepti, aut recepta etiam post Constitutionem Greg. 14. consuetudo aliud alicubi habeat:

§. III.

Quinam sint effectus seu commoda immunitatis, qua habent rei confugiennes ad Ecclesias, vel alia loca sacra.

Primus & præcipuus effectus est, quod inviti seu per vim, aut dolo malo extrahi ab Ecclesia, seu loco asyli non possint, juxta jura citata, ita ut restitui etiam debeant, si violenter extracti fuerint, nisi in casibus exceptis, in quibus non gaudent immunitate, extracti fuissent, ubi jus commune concedit, hanc extrahendi licentiam, non quidem sine licentia Episcopi, aut ejus officialis, si bulla Gregorij 14. etiam quoad ultimam sui partem alicubi recepta est, ubi requiritur, ut extractio talis fiat, cum licentia Episcopi, aut ejus officialis, interveniente personâ Ecclesiasticâ, auctoritatem ab eo habente, quæ constitutio utiliter legi potest, & observanda venit, nisi praxis & consuetudo quoad hæc ultima sit alicubi contracta.

Secundus effectus est, quod reo in Ecclesia non possit aliq modo violentia inferri

inferri, capiendū eum, vinculis constrin-
gendo &c. ne ex Ecclesia carcer fiat.

Tertius effectus est, quod non possit
reus, dum in Ecclesia subsistit, per
sententiam ad mortem, aut aliam pœ-
nam corporalem, t'rem, exilij &c.
condemnari.

Quartus effectus est, quod, quam-
vis Ecclesiam, ad quam confugit reus,
Magistratus secularis, appositâ custo-
diâ obsidere possit, non potest tamen
prohibere vel impedire, quo minus
necessaria ad victum, & vestitum reo
deferantur, ne videatur ex defectu talium
cogi ad exeundum.

Quintus denique effectus est, quod
res, aut bona, quæ secum ad Ecclesiam
detulit reus, non debeant per vim ex-
torqueri, aut ei auferri, nisi res alteri ob-
ligatas ad Ecclesiam, vel locum asyli se-
cum detulisset reus, cum in tali casu
non committatur spoliū, ob quod
prohibetur bonorum ablatio.

§. IV.

*Quale crimen committant, &
quam pœnam incurrant iudices, per
vim extrahentes, res
ex Ecclesia.*

Qui reum extrahit invltum, & abs-
que legitima Prælati Ecclesiastici
auctoritate, ubi hæc necessaria est, non
tantum violando immunitatem Eccle-
siasticam, sacrilegium committit, & ad
restitutionem rei taliter extracti obliga-
tur, ut dictum (quæ illam Ecclesie in-
juria aliter resarciri non potest) sed ad
omnia etiam alia damna, quæ reo eve-

niant ob talem extractionem resarciri
obligatur, cum omnium horum legis
causa fuerit; & totus processus, qui per
violentiam talem extractionem est in-
tutus, nullus est ipso jure, cum in
judicis talis fundamentum nullum sit. Et
quidem juxta jus civile, cum intus
taliter extrahens crimen læsæ majestatis
ultimo supplicio afficiendus esset (quæ
tamen pœna non est in usu) & juxta
Canonicum debet excommunicari.

SECTIO III.

*De immunitate & exem-
ptione rerum, seu bonorum ad Ec-
clesias, & Ecclesiasticis personis
pertinentium, à secularibus
oneribus, & tributis.*

Bona Ecclesiastica sunt triplici gene-
ris, alia enim consecrata, seu
dicta, vel certè ad divinum cultum
tanquam ejus instrumenta, ab Episcopo
deputata, uti sunt ipsæ Ecclesie, sa-
cra meteria, vasa sacra, & vestes sacre
& hæc immunita ab his oneribus di-
mo dubitat, cum nullum temporarium
usum pretio æstimabilem habeant. Alia
sunt bona Ecclesiastica, quæ ipso
quidem ad Ecclesiam, consecrata
men non sunt, uti sunt fundi Eccle-
siarum, Ecclesiarum prædia, seu
mobilia Ecclesiarum. Alia denique
bona clericorum, & quidem, vel
temporali titulo, hæreditate v. g. de-
natione, contractu, &c. acquisita, quæ
etiam patrimonialia dicuntur, vel
tulo spirituali beneficiorum, aut talium
sanctorum

functionum spiritualium acquisita, & magis proprie Ecclesiastica dicuntur. Onera autem, de quibus hic queri potest, etiam sunt triplicia, quaedam dicuntur merè realia, quæ ipsis rebus, vel bonis quia talia sunt) sine respectu ad personæ qualitatem sunt imposta, jure perpetuo, & invariabiliter, ita ut tamdiu durent, quamdiu res ipsæ durant. Quaedam verò dicuntur merè personalia, quæ personis subditis, sine respectu ad bona patrimonialia, quæ fortassis nulla habent, imponuntur, prout etiam est capitatio- nis exactio. Quaedam denique mixta sunt, quæ imponuntur personis subditis, cum respectu tamen ad bona eorum, ita ut immediatè quidem personis imposta sint tributa talia, mediatè verò bonis, quæ habent. De his ergo sunt sequentes §. §.

§. I.

An bona Ecclesiarum, & Personarum Ecclesiasticarum sint immunita & exempta à secularibus oneribus, seu tributis merè realibus ordinariis, ac perpetuis?

Bona, quæ ad fundationem, aut dotationem Ecclesiæ pertinent, quòd sint ab omnibus oneribus Laicalibus merè realibus immunita, *exc. sancitum. i. de censibus* patet, si cum consensu dominorum, quibus ex antiquo bona talia tributalia fuerunt, in Ecclesiæ dotem v. g. translata sunt, cum in tali casu jus suum remittere censeantur hi tales; & absolutè in aliis etiam casibus, circa dotem v. g. talem, regula illa, quòd res cum onere suo transeat, ob speciales rationes, locum non habeat. Illa verò bona, quæ ad Ecclesiæ Titulis, sive causis,

vel ad Ecclesiasticos, ex Titulis civilibus v. g. pervenerunt, si antequam in Ecclesiæ, vel Ecclesiasticos translata fuerunt, onere aliquo merè reali, & perpetuo, ex vi proprie dicti dominij imposito, onerata fuerunt, manent ad tale onus perferendum obligata, etiam, postquam ad Ecclesiæ, vel Ecclesiasticos pervenerunt, cum in tali casu, nulla sit specialis exceptio, quare res cum suo onere non transeat; neque enim in favorem causæ piæ debet ordo justitiæ interverti, & alter privari jure suo. Si tamen sine onere reali prius imposito, bona ad Ecclesiæ, vel Ecclesiasticos, pervenerunt, non possunt, sub Ecclesiæ jurisdictione jam constituta, novo onere reali, à seculari Magistratu affici. *c. non minus 4. h. t. cum nulla amplius secularium talium, in rem hanc Ecclesiasticæ jurisdictioni jam subiectam, sit jurisdictio.* Quin etiam immunita sunt ab illis oneribus talia bona, ubi ad Ecclesiæ, vel Ecclesiasticos pervenerunt, quæ prius à Principe v. g. seculari, non quidem vi dominij proprie dicti, sed ex potestate jurisdictionis supremæ, lege ordinariâ, ac perpetuâ, fuerunt imposita, quia talia onera non sunt merè realia, sed imponuntur rebus cum respectu ad personas subiectas, quo modo seculari magistratui subiectæ non sunt Ecclesiæ, aut Ecclesiasticæ personæ: & consequenter juxta regulam receptam, cum personæ sint exemptæ, etiam res illarum, ac bona exempta erunt; & per mutationem personæ mutabitur etiam qualitas, seu conditio rei adhaerentis personæ.

§. II.

§. II.

An bona Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, sint immunita, & exempta ab oneribus, seu tributis etiam novis, & extraordinariis?

Respondetur bona talia, quamvis in territorio Principis v. g. secularis existant, siue sint proprie Ecclesiastica, siue sint patrimonialia, siue mobilia sint, siue immobilia, de iure communi tam civili, quam canonico sunt immunita & exempta à novis his extraordinariis tributis, collectis &c. exactioibus, gabelis & vectigalibus, quæ Principes seculares à suis subditis exigunt, vel his imponere solent ratione honorum, quæ possident *c. non minus 4. & c. adversus 7. h. r.* Cubi sub excommunicatione hæc talia fieri prohibentur, *c. nonnulli. 1. h. r. in 6. c. quamquam 4. de censibus in 6. authent. item nulla. Codice de Epis. & cler.* talium enim onerum exactio, & impositio, cum sint actus jurisdictionis. Principi autem seculari, nulla in Clericos, aut Ecclesias iurisdictio competat, consequenter nulla etiam operum talium exactio, aut impositio, cum ut Apostolus dicit ad Rom. 13. idem præsent illi, ad quos scripsit, tributa, quia subditi sunt: quæ omnia bullâ suâ Urbanus 8. confirmat, editâ 1641. die 23. septembris, quæ incipit, *Romanus Pontifex*: quæ autem in contrarium ex utroque iure nunquam afferuntur, vel tantum loquuntur de facto, siue de eo quod fit, non autem de iure, prout plurima hodie contra hanc immunitatem fiunt, de quibus, utrum iustè fiant, Deo red-

denda erit aliquando ratio; vel de re realibus oneribus loquuntur; vel de temporibus gentium Imperatorum tantum bona, sed sanguis etiam Clericorum patiebatur, vel per leges contrarias abrogata sunt &c. & quibus die etiam multa fiant, contra immunitatis privilegia, ut contra consuetudine videri possint illa privilegia abrogata, saniores tamen Theologi Canonistæ fatentur, per nullam immemorialis temporis consuetudinem exactiones hæc coherescere posse, tantum ab Oecumenicis Conciliis, & ab ipsis etiam Imperatoribus licet tales exactiones damnentur, & reprobandæ. Ut ne tamen in publicis necessitatibus, ubi tam de Clericorum bonis, quam de Laicorum, æquale periculum est, bonum commune, ob exemptionem tantum patiatur, fiunt suæ exceptiones, à allatis iuribus, ubi ostenditur, quod etiam Clerici ex suis bonis, etiam Ecclesiasticis, ad communem necessitatem sublevandam concurrere debeant. In quibus mox

§. III.

Quenam condiciones requiruntur, ut Clerici alieve personæ Ecclesiasticæ etiam regulares teneantur, tam hæc quam sint contribuere; & quando etiam hæc & extraordinariè collecta, seu contributiones illis imponi, vel ab ipso exigi possint?

Plura requiruntur, ut scilicet fiat contributio Clericorum, & talium personarum. Primum quidem, ut in tali communis periculi, & necessitatis, ut

quo casu etiam personas Ecclesiasticas collectari posse, concedunt jura in *cit. s. non minus, & incit. c. adversus* requiritur juxta hæc *c. c.* ut Episcopus & Clerus (putant tamen aliqui sufficere Capitulum Cathedrale cum Episcopo) deliberent, an & quantum Laicis concurrendum sit. Secundò requiritur, ut necessitas sit non tantùm communis Laicis & Clericis, sed sit valde magna, aut evidens utilitas subfit, cui relevandæ saltem communes Laicorum facultates non sufficiant. Tertiò requiritur, ut contributiones ab Ecclesiasticis fiant sponte, & absque ulla (secularium scilicet) coactione, & exactioe. Quartò ut prius de tali contributione consulatur Summus Pontifex, & hujus habeat ut licentia, ita ut Clerici prius contribuere non possint, quàm Summi Pontificis habeatur licentia (nisi urgeret ipsarum etiam Ecclesiarum, aut personarum Ecclesiasticarum nimia necessitas, & in mora periculum esset) cujus est privilegium collectandi, etiam Clericos, secularibus Principibus concedere, nisi in prima fundatione, aut honorum in Ecclesiam donatione, translatione, &c. collectandi jus in talibus bonis sibi reserverint tales fundatores, aut donatores, &c.

§. IV.

An Clerici teneantur contribuere pro necessitatibus vel utilitatibus publicis communibus Laicorum & Clericorum?

PRO reparandis pontibus v.g. fontibus, muris civitatis, viis publicis re-
Pirhing, Compend.

ficiendis, arcendis fluviorum alluvionibus cum damno agrorum tam ad Clericos quàm ad Laicos spectantium, &c. De his ergo

Respondetur probabilem quidem sententiam esse, quòd ad tales contributiones teneantur etiam Clerici, cum contributiones tales non imponantur subditis, titulo jurisdictionis, sed sint communes omnibus civibus, pro communibus utilitatibus, quarum commodis fruuntur: probabiliorem tamen sententiam esse, quòd neque ad has communes necessitates contribuere possint, aut debeant, nisi servatis conditionibus priore §. relatis, cum relata jura, tam Civilia, quàm Canonica, ab his etiam contributionibus eximere videantur; si enim milites v.g. & magistratus, ac alii sæpe Laici, ab his oneribus eximuntur, quia publico bono aliis in negotiis deserviunt, cur non etiam Clerici sint eximii, qui in bonum spirituale, Laicorum etiam occupati sunt, & laborant? & quamvis membra sint ejusdem communitatis, & communibus his communitatis talis commodis gaudeant, sunt tamen membra privilegiata multùm à secularium Civilibus occupationibus distincta; facilius tamen semper erit harum contributionum collectio, & exactio, modò fiat à magistratu Ecclesiastico, & serventur aliæ conditiones à jure præscriptæ.

§. V.

De immunitate, & exemptione Clericorum à tributis, aliisque oneribus merè personalibus.

PRImò quòd Clerici sint eximii à tributo capitationis, si Princeps secularis
M m m v. g.

v. g. illud imponat, in utroque jure allato, decusum habetur, & constat etiam ex lege 1. C. De Epif. & Cler. tum quòd hoc tributum titulo jurisdictionis personis jurisdictioni tali subiectis imponatur, qualiter subiectæ non sunt personæ Ecclesiasticæ; tum quòd actiones illæ lucrosæ esse debeant, ratione quarum capitationis tributum imponitur, Clericorum autem actiones non sunt ad lucrum temporale faciendum, sed ad divinum, & animarum cultum, ratione quarum justa illis, & congrua sustentatio debetur; tum quòd denique plus gravarentur ut sic Clerici, quàm Laici, cum illi ad charitativum subsidium suis Episcopis sæpe obligentur, non autem Laici.

Secundò, quòd sint immunes Clerici ab oneribus personalibus sordidis, & vilibus, cloacatum v. g. purgandarum, calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, &c. neque teneantur ipsi per se ire ad bellum, ut pugnent contra hostes, neque ordinariè cogi possint ad murorum custodiam contra hostes (nisi magna necessitas defendendi civitatem contra hostes infideles urgetur c. Pervenit 2. h. t.) neque cogi possint, ut hospitium militibus præbeant, in domibus suis, etiam patrimonialibus, &c. probant jura, & rationes allatæ, ac status Clericorum, qui divinis rebus occupari debet, & absque periculo incurrendæ irregularitatis vivere. Illa tamen civilia munera, quæ honesta de se sunt, & statui Clericali non contrariantur, uti sunt tutelæ proximorum consanguineorum, aut miserabilium personarum, vel earum curatellæ, &c.

possunt etiam Clerici in se suscipere, ut talia munera sint opera pia.

§. VI.

Quinam gaudeant privilegio immunitatis, seu exemptionis ab oneribus, & tributis impositis per principes secularia?

POssissima quæstio est de Clericis in minoribus constitutis, aut primâ tonsurâ initiatis; non coepugnat & de colonis, ac emphyteutis. Licit in emphyteutis v. g. aut locata Ecclesiæ bona, & fundos habentibus, utantur scilicet inamunes sint circa bona talia Ecclesiastica sibi elocata, à tributo, & oneribus per Principes secularia impositis; quòd enim Clerici in majoribus constituti, quamvis excommunicati sint, & interdicti, irregulares, aut velut irregulari gradati, immunitatum talium privilegio gaudeant, certum videtur, eorum nihil taliter censuratis, vel notatis privilegio hæc adimi legatur: & sicut per tales censuras, aut similia, Clericatum non amittunt, ita nec amittunt privilegium immunitatum Clericali annexa: conjugatos verò Clericos (in nostra lingua Latina Ecclesiæ) quamvis cum una, & virgine contraxerint, & privilegio sui gaudeant, juxta c. unic. De Cleric. conjug. in 6. si conditiones ibi positas observent, hac tamen immunitate non priventur ex cit. c. junct. Gloss. verba in c. v. probatur. De illis ergo non cogitur Clericis, qui in minoribus constituti, aut primâ tonsurâ tantum initiati sunt, possissima quæstio est, utrum immunitate

tis hujus privilegio gaudeant, putant aliqui post Trident. sess. 23. cap. 6. Derefor. eos privilegio hoc non gaudere, si conditiones ibi requisitas non habeant; alij tamen probabilis, & universalius respondent, eos privilegio hoc immunitatis gaudere, etiam si conditiones illas à Trident. requisitas non habeant, cum privilegium hoc omnes Clericos absolute à tributis talibus, & oneribus exemptos faciat, & nullibi in jure legatur, excipi ab hoc privilegio Clericos in minoribus, aut tantum consuratos; Tridentinum autem certas ibi positas conditiones tantum requirat, ut tales in minoribus, aut primà tantum consurati initiati gaudeant privilegio fori.

Ad colonos quod attinet, & emphyteutas Laicos, qui Ecclesiarum agros elocatos colunt, utrum immunes sint à tributis & gabelis per Principes sæculares impostis? de emphyteutis quidem dicendum est, qui Ecclesie fundos, & prædia in emphyteusim ab Ecclesia obtinent, quod ad solvenda onera, quæ ratione talium fructuum imponuntur, obligentur, cum enim dominium utile talium fundorum, ratione cujus onera talia imponuntur, totum ad illos pertineat, ac persona emphyteutez subiecta sit jurisdictioni imponentis tributa, consequenter ad hæc obligabuntur. Inter colonos vero distinguendum est, utrum sint hi scilicet coloni adscriptitij, quia terræ tali colendæ in perpetuum sunt adscripti, ita ut recedere non possint; vel utrum sint coloni partitij, ita ut certa pars fructuum ad illos & certa alia ad Ecclesiam pertineat; prioris casus coloni immunes sunt à solvendis talibus oneribus ex-

fundis Ecclesie, quos colunt, cum omne dominium utile ad Ecclesiam, vel Clericos pertineat, certà tantum pensione colonis talibus in laboris mercedem solutà; posterioris casus coloni, quoad partem quidem, quæ tota Ecclesia est, immunes sunt ab oneribus talibus, nec Ecclesia onerari videatur, non tamen immunes sunt quoad eam partem, quæ ipsorum propria est, cum enim personæ tales sint Laicæ, Laicæ jurisdictioni subiectæ, & totum dominium partis talis ad illas pertineat, nec Ecclesia hujusmodi tributis gravetur, non videtur, ex quo capite, aut jure ab oneribus Laicalibus videantur immunes.

§. VII.

De pœnis violentiarum immunitatem Ecclesiasticam exigendo vel imponendo Ecclesiis, aut Ecclesiasticis personis, collectas, vel alias exactiones.

IN c. Non minus 4. §. Si autem h. e. excommunicantur hi tales, ita ut tam ipsi, quam fautores eorum, dictam excommunicationem, ipso facto incurrant, si moniti desistere nolint, nec absolvi possint, nisi competentem satisfactionem fecerint, & in c. Adversus 7. h. t. non tantum statuitur, nulla esse mandata, & decreta, à sæculari magistratu contra Clericos collectandos edita, (cum talia à non competente iudice facta sint) sed statuitur etiam, ut excommunicatus ob prædicta etiam post officium depositum, tam ipse, quam ejus successor, nisi hic intra mensem satisfecerit, excommunicatus maneat, donec competenter satisfactionem fecerint, saltem ex-

M m m. x.

bonis

bonis illius universitatis, cuius commo-
do collatae tales cesserunt. Gravioribus
verbis hanc excommunicationis poenam
urget *c. Clericis 3. h. t. in 6.* in omnes
Laicos, cuiuscunque conditionis, aut
præminentia sint, etiam si sint Impera-
tores, aut Reges, qui onera talia Ec-
clesiis, aut Ecclesiasticis personis im-
ponunt, aut exigunt; vel qui consilio,
favore, aut auxilio ad hæc talia juvant,
sub interdicti etiam poena communitati-
bus hæc talia prohibens, & quamvis
poenæ in hoc *c.* illis Ecclesiasticis impo-
sitæ, qui solvunt hæc talia Laicis onera,

revocatae sint in *Clement. quoniam*
& in extravag. quod olim eadem res
communes ob multa incommoda, quæ
ex illa constitutione sequebantur, quæ
tum quoad solventes talia Ecclesiasticis
poenalis erat, manet tamen illa in
vigore, quoad exigentes, & imponen-
tes talia Laicos. Vide plura de huius
poenis, quarum exigua hodie est ob-
vatio, apud Auctorem *Methodius*
citato, & apud AA. qui in Bullam
na scripserunt.

TITVLVS L.

NE CLERICI, VEL MONACHI SECV- RIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

DUm prohibetur Clericis, ne se ne-
gotiis sæcularibus immisceant, pro-
hibita illis etiam censetur negotiatio, & ut
nihil commune velint habere, cum pù-
blicis actionibus & ad curiam sæcularem
pertinentibus, prout etiam habetur in
lege. Placet. 17. c. de Episcop. & Cleric.
sit proinde

§. I.

*Quenam negotiatio Clericis sæcu-
laribus, & regularibus sit permissa,
vel prohibita.*

Negotiatio alia est minus proprie di-
cta, qua res empta, per industriam
aut artem mutata, & melior reddita,

• venditor, lucri faciendi causa, ut si res
empta conficiuntur panis, & venduntur
&c. alia est negotiatio proprie dicta,
qua res emuntur v. g. & non magis
cariùs venduntur, ad lucrum compen-
sandum. Utraque negotiatio hæc
lucratica prohibita est, Clericis, &
regulis, prout patet ex pluribus
*dist. 88. & ex c. ult. de vit. & hom. Ca-
vic. & ex c. secundum 6. h. t. live per 4.*
sive ut probabilis docent multi, per
alios eas exercent, cum non deceat
eos terrenis captandis inhære, cum pe-
riculo multorum perjuriorum, fraudum
& iniusticiarum, si tamen unâ tantum
aut alterâ vice negotiaretur aliquis Clericus.

ricus, graviter non peccaret, cum talis dici non possit negotiator, aut mercator, quæ nomina frequentiam requirunt; vel si tantum exerceret eam propter necessitatem sustentationem sibi comparandam, quo in casu necessitas non habet legem. & si ratione hujus necessitatis concedatur Clericis honesta quædam artificia exercere, non videtur prohiberi illis posse ad hunc finem honestam negotiationem exercere; vel si propriorum prædiorum, aut propriorum pecorum fructus, aut fructus, immutatos etiam, exuvias v. g. propriarum vinearum vinum conficiendo, ex hordeo propriorum agrorum cerevisiam loquendo, & lana propriarum ovium pannos conficiendo; in pascuis propriis pecora sua nutriendo, & postea lucri causâ vendendo &c. cum in his casibus nulla negotiatio exercentur, sed industria tantum ad res suas sibi utiliores reddendas &c. quomodo etiam licet Clerico res ad initium v. g. anni empras pro domus suæ, ut tum videbatur, necessitatibus, sub finem anni, si præter opinionem multa adhuc supersint, iterum vendere, cum talem venditionem exigat hic & nunc industria Oeconomica, & vendantur talia non tam lucri causâ principaliter, quam ut ne pereant cum damno aliquo familiæ.

§. II.

An omnibus Clericis interdicta sit negotiatio, & quàm pœnam incurrant Clerici, ac religiosi, qui in casibus non permissis negotiantur?

R Espondetur primò omnibus Clericis, etiam in minoribus consti-

tutis, etiam non beneficiatis, interdictam esse negotiationem (tum quòd canones prohibentes universaliter loquantur, tum quòd ratio prohibitionis pro omnibus probat, quòd nemo scilicet militans Deo, se immisceat negotijs secularibus, præsertim si tendant tantum ad privatum lucrum) nisi sustentationem sufficientem, nec ex patrimonialibus suis, nec ex beneficiis habeant, cum necessitas talis legem non habeat.

2. secundò pœnam Clericorum propriè negotiantium (extra casus necessitatis) esse pœnam excommunicationis majoris, ferendæ tamen sententiæ; & quòd possint etiam suspendi ab officio, ac deponi à gradu, ac ordine Clericali; & quòd teneantur ad vectigalia, portoria &c. in rebus, in quibus negotiantur, sicuti Laici, & ex aliis etiam bonis propriis, si ter moniti ab Episcopo non desistant; uti sumitur ex c. *de vita & honest. Cleric.* & quòd denique omnia per talem negotiationem prohibitam acquisita, sint spolia, ad fiscum, seu Cameram Apostolicam spectantia, & eidem non obstante testamenti dispositione, cum licentia facta, applicari debeant, saltem post sententiam judicis; quia tamen nos Germani parum de his spoliis scimus, suo fortassis fisco poterit Episcopus, aut aliis piis causis talia à Clericis per negotiationem illicitam acquisita, applicare.

¶ (o) ¶

Mmm m ;

§. III.

§. III.

*An Clerici licitè possint tractare,
& judicialiter cognoscere causas
criminis?*

Responderetur negativè prout habetur
ex c. Clericis 5. & ex c. sententiam
q. b. r. ubi expressè prohibetur Episcopis,
Prælati, aliisque Clericis (etiam in mino-
ribus constitutis) etiam si jurisdictionem
temporalem habeant, ne cognoscant,
aut tractent causam sanguinis, ferendo
sententiam, aut condemnando ad mor-
tem, vel mutilationem membrorum,
dicendo aut scribendo sententiam mor-
tis, dando consilium, aut præstando
auxilium, aut præcipiendo talem san-
guinis effusionem (auctoritatè scilicet)
vel auctoritatem præstando per solam
præsentiam &c. ut ne contrahant irre-
gularitatem, si mors, vel mutilatio
sequatur; & quia decens non est, ut illi,
qui ad ministerium salutis vocati sunt,
iudicio sanguinis se immisceant, *cas. sepè*
29. caus. 23. q. ult. conceditur tamen in
c. Episcopus ult. h. r. in b. & aliis pluribus,
eiusmodi Prælati temporalem iurisdic-
tionem habentibus, ut in casu com-
missi v. g. homicidij, aut alterius male-
ficij morte puniendi, in suo territorio,
Laico alicui delegare possint iurisdic-
tionem, ad inquirendum de veritate, &
ad justitiæ (vindicativæ) debitum exse-
quendum, absque irregularitatis in-
currendæ periculo, etiam si ex sententia
Laici mors postea, aut mutilatio Rei se-
quatur, ut ne scilicet justitiæ vindica-
tiva patiatur: consultius tamen est, ut
Episcopus, vel alius Prælati, habens

iurisdictionem temporalem, non spo-
litec, sed generaliter committat Laici
potestatem cognoscendi causas sangui-
nis, & faciendi vindictam de causis
malefactoribus.

§. IV.

*Quanam præterea ministeria
officia secularia prohibita sint
Clericis?*

In pluribus Capitulis hujus Trullæ
secularia ministeria Clericis prohiben-
tur, ne scilicet sint Laicorum in
negotiorum gestores, procuratores, of-
ficiales justitiarum, vicecomes, aut pro-
positi in villis, & castris secularibus, quibus
committatur jurisdictionis secularis
exercitium, nec præ sint machina bellica
dirigendis, aut viris sanguinum, milibus
scilicet, tanquam duces, ut ex-
erceant chyrurgiam, in quantum ad ali-
quod, vel incisionem hæc requirit, ut
exerceant officium tabellionis, vel notarii
in civilibus &c. ob indecentiam hanc
aut periculum irregularitatis &c. quæ
tamen omnium qualis sit observari
praxis & usus docere debet, videat.
Meth. hoc & sequenti §.

§. VI.

*Quanam studia & sub qua pena
sint religiosi prohibita iure canonico,
& an eadem studia sint etiam pro-
hibita Clericis secularibus?*

Ad medicinam, aut leges evolvenda
diendas, ex suis monasterijs, ut
egrediantur religiosi in c. non magister
2. & c. super specula. 10. h. r. prohibetur
(ut in

Cum ne scilicet vici religiosi mundanis his actionibus involvantur ita ut certæ etiam pœnæ in utroque capitulo statuantur, nisi taliter egressi infra duorum mensium spatium (à tempore exitûs è monasterio computandum) ad monasterium suum redeant, ex quibus tamen hujus prohibitoria & poenalis constitutionis verbis, quæ rigidam requirunt explicationem, bene colligitur, nihil agere contra has constitutiones, neque pœnas illarum incurrere, qui ad docendas has scientias extra monasterium morantur, vel qui in monasterio tantum his talibus studijs se tradunt; vel si exeant quidem ex monasterio, ad has scientias audiendas, non tamen extra morantur, sed semper ad suum monasterium, post auditas tales in Academia v. g. publicas lectiones redeunt, cum poenalia verba utriusque hujus constitutionis dicant, si exeant extra monasterium ad has scientias audiendas, & intra duorum mensium spatium non redeant ad monasterium. Neque tamen sufficit ad evadendum has pœnas licentiam Prælati sui habere, ad audiendam tales scientias, & morandum propterea ex monasterio (nisi speciali privilegio à Pontifice concessio muniti hi sint) cum inferior in lege superioris dispensare non possit.

Extenditur autem constitutio pœnalis Concilij Turonensis in cit. c. 3. relata etiam ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos personatum habentes, nec non ad omnes Presbyteros, ut neque his liceat medicinam, & leges civiles audire (quod majorem curam Theologicis, &

Canonicis studiis sibi magis necessariis impendant) ita ut si intra duos primos menses à prædictis prohibitis studiis non desistint, pœnas relatarum constitutionum incurrant: quæ tamen lege sicuti Clerici inferiores, Diaconi v. g. Subdiaconi, & qui in minoribus constituti sunt, qui dignitatem aut personatum non habent, non comprehenduntur, ita nec comprehenduntur illi, qui specialiter privilegiati sunt à Summo Pontifice, vel qui in Academijs specialiter ad hoc privilegiatis student.

§. VII.

De pœnis statutis in monachos seu religiosos, qui habitum religiosum dimittunt, vel ad studia sine licentia accedunt, vel sunt incorrigibiles.

Qui habitum suæ religionis (saltem totum temerè, & sine justa ac rationabili causa, scienter, & malitiosè dimittunt, vel certè ita occultant, ut exterius nihil appareat, incurrunt pœnam excommunicationis ipso facto *e. ut periculosa 2. h. 2. in 6.* (ut ne dimissio taliter habitu vagandi occasio sit religiosi) & quamvis dimissio habitus talis regularis ad breve tantum tempus, non inducat excommunicationem, neque tamen requiritur etiam ad hanc inducendam, perpetua dimissio, cum ex illa dimissione non detur multa occasio vagandi, detur tamen, etiam si talis dimissio perpetua non sit,

Qui verò sine Prælati sui licentia ad studia accedunt, ipso facto sententiam

excommunicationis incurrunt, juxta *cit.*
c. 2. ad quæcunque denique studia ac-
 cedant, non quidem si aliud ejusdem
 ordinis monasterium adeat religiosus, ex
 quo possit ad lectiones publicas exire, re-
 diturus iterum ad monasterium, lectio-
 nibus talibus finitis, quo in casu sufficit
 Prælati licentia, nihil requisito capitulo,
 sed si ad studia abeat, habitando extra
 claustrum, quod Authores prohibitum
 putant sine consensu Capituli.

Denique si incorrigibiles sint, qui lo-
 culariter vivendo alios suo exemplo cor-
 rumpunt, nec ad observationem disci-
 plinæ regularis per censuras etiam com-
 pelli possint, ejectis illis monasterium
 tale reformari debet per alios episcopi
 ordinis religiosos, vel cura licentia de-
 præ per alterius ordinis religiosos.

